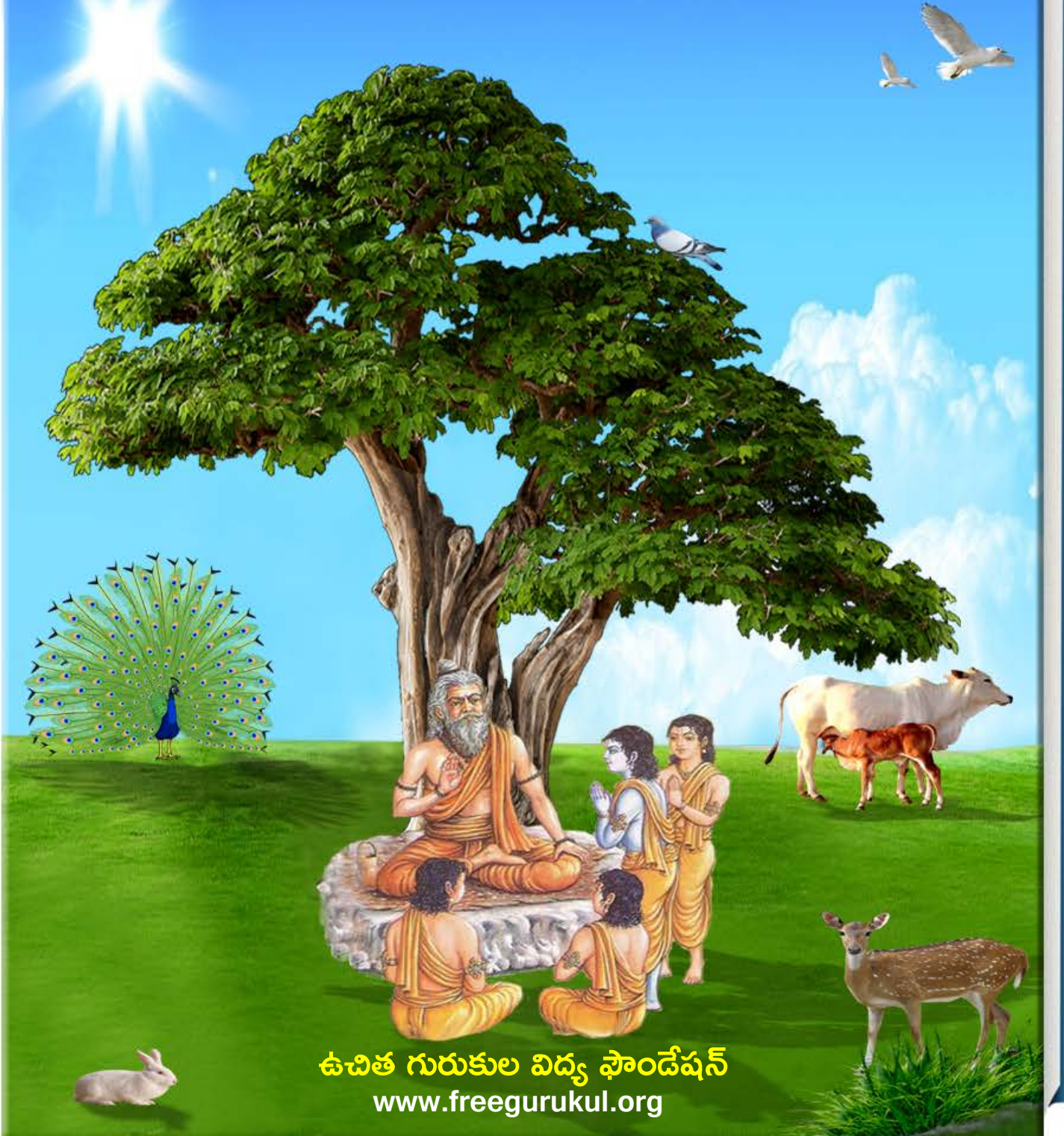

గురువులు

వేమన

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజి

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

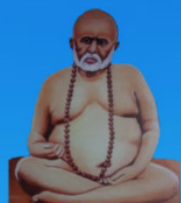

గురు వీరభక్తస్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతా కారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరవీంద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Manuscripts
Title:
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language:
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions |
Problems | Missing links or
Books

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at ICAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవనంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

వేమన

(సర్ ఆర్. వేంకటరత్నము నాయుడు గారిచే
బోషింపబడిన వ్యాసములు)

గ్రంథకర్త
రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మ

ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ప్రెస్సు
వాల్తేరు

ప్రథమ ముద్రణ పీఠిక

శ్రీ సర్ రఘుపతి వేంకటరత్నముగారి యౌదార్యమును, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తువారి యభిమానమును ఈ యుపన్యాసములు నాచేజేయించి నన్ను ధన్యుని జేసినవి.

శక్తిలో లోపములు చాలఁగలిగినను శ్రద్ధలో లోపములేకుండ ప్రయత్నించితినిగాని, దూరదేశమందుండుటచే తగిన సహాయ సంపదలేక నాకే తృప్తిగా ఈకార్యమును నెఱవేర్చలేక పోయితిని. కడప కర్నూలు మండలములలో సావకాశముగా సంచారముచేసినఁగాని, వేమన కాలదేశములు నిర్ణయముగాఁ జెప్పవీలులేదు. పెక్కు వ్రాతప్రతులనుచూచి పద్యములన్నియు సంగ్రహింపనిది యతని సిద్ధాంతములు నికరముగా ఏర్పఱుప వీలుగాదు. కావున నేఁజేయఁగల్గినదంతయు, ముందు వేమన పద్యములను వ్యాసంగముఁ జేయఁగలవారి కొకవిధముగా పూర్వపక్షములను సమకూర్చుటయే కాని వేఱుకాదు.

ఇందు నే నుదాహరించిన పద్యములు సామాన్యముగా బందరుప్రతి నాధారముగాఁగొని వ్రాయఁబడినవైనను, పాఠములలో నల్పభేదము లందందుఁ గనవచ్చును. నేను చూచిన తక్కిన వ్రాత యచ్చుప్రతులందలి పాఠములుగూడ నింకను విమర్శింప వలసి యున్నవి. ఆ పని యిఁకముందు సవిమర్శముగా వేమన పద్యము లచ్చువేయువారు చేయవలసినది.

విషయ సూచిక

మొదటి యుపన్యాసము

ఉపోద్ఘాతము

....

రెండవ యుపన్యాసము

వేమన కాల దేశములు

....

మూడవ యుపన్యాసము

వేమన సంసార స్థితిగతులు

....

నాలుగవ యుపన్యాసము

వేమన కాలమందలి మతధర్మముల స్థితి

....

ఐదవ యుపన్యాసము

వేమన యోగసిద్ధి — మత ప్రచారము

....

ఆఱవ యుపన్యాసము

వేమన వంటివారు

....

ఏడవ యుపన్యాసము

వేమన కవిత్వము, హాస్యము, నీతులు

.... 1

ఉపోద్ఘాతము

వేమన ఆంధ్రులలో సాటిలేని ప్యక్తి. అతిండియములైన తత్త్వములను దెలిసికొనవలెనను నాశ, వాని ననుభవ పూర్వకముగా సాధించు సాహసము, తనకుఁ దెలిసిన వానిని నిర్భయముగా ప్రపంచమునకు బోధించు ధైర్యము, దానికి సాధనమై యిరుప్రక్కలందును మఱుగులేని మంచిపదముగల చురకత్తివంటి కవితాశక్తి, దానికి మెఱుఁగిచ్చునట్టి సంకేత దూషితము కాని ప్రపంచ వ్యవహారము లందలి సూక్ష్మదృష్టి, గాయపుమందు కత్తికేహుని కొట్టినట్లు తిట్టుచునే నవ్వించు 'హాస్య కుశలత'— ఇవన్నియు వేమన్నను స్పష్టచేయునపుడు బ్రహ్మదేవుఁ డుపయోగించిన మూలద్రవ్యములు. తత్త్వ విద్యార్థులున్నారు కాని వారిదంతయు పుస్తక పాఠము. వారి శక్తియంతయు ఇతరులు చెప్పిన దానిని వల్లించుటలో ముగిసినది. యోగ మును సాధించు వీరులున్నారు గాని వారిలో ననేకులకు మాటలాడుటయే రాదు; వచ్చినను ఇతరులకు బోధించుటకు కాలము కర్చుకొట్టుట నష్టమని భావించువారే యనేకులు; తక్కిన వారు చాలవఱకు తాము సత్త్వమని నమ్మినవానిని గూడ ఇతరుల మనసు నొచ్చునెమోయని చెప్పక తప్పించుకొని తిరుగునట్టి 'ధన్యులు'. కవులు మనలో దండిగ—కావలనిసంతకస్స ఎక్కువగానే—యున్నారు. కాని వారిది మన ప్రపంచము గాదు. గంధర్వసగరము. ఇఁక తిట్టుకవిత్వము తెలుఁగు వారు పెట్టిన ఛిక్షయే; కవిత్వమును తిట్లకై యుపయోగించుట తెనుఁగు జాతిలోని విశేషగుణము! కాని యా తిట్లలో స్వార్థమున్నంత పరార్థము లేదు. 'నాకియ్యో లేదని' తిట్టినవారే కాని 'నిన్ను చెడిపోవుచున్నా' పని తిట్టిన వారరుదు. ఇఁక హాస్యమా? అది మన తాతలగు సంస్కృతము వారికే రాదు, మన కెట్లు వచ్చును? నవ్వించు వారున్నారు; అసహ్యముతో నప్పుదుము; వెక్కిరింతలకు నప్పుదుము; అంతే కాని నయముతోడి నప్పు మనసికను ఎవరైన నేర్పవలసి యున్నది. పై గుణము లన్నియు ఒకచో నేకీభవించినచూర్తి వేమన తప్ప తెలుఁగు వారిలో ఇతరుఁడు నాకంటఁబడలేదు.

ఆంధ్రులలో కొన్ని విచిత్రములు గలవు. దానికి తృప్తికరముగా నిదివఱ కెవరును సమాధాన మిచ్చి యుండలేదు. భరతఖండమున ప్రసిద్ధములగు నన్ని భాషలలోను ప్రవేశించి అసంఖ్య గ్రంథములను వ్రాసిన జైనులు మన భాషలో గ్రంథములు రచించినట్లే కానరాకపోవుట యొకటి. ఆంధ్రభాష ద్రావిడ శాఖనుండి చాల నాళ్ళకిందనే చీలి వెఱుపడినదని స్పష్టముగా సూహించ వీలున్నను, పదు బొకండవ శతాబ్దికి వెనుక సారస్వత వ్యాపారమే యందులో జరిగినట్లు తెలియక పోవుట వేఱొకటి. సంస్కృత వాఙ్మయములో చక్కని నాటక రచన రెండువేల యేండ్లకు ముందునుండి జరిగివచ్చుచున్నను, ఆ వాఙ్మయమునే ఆధారముగాఁ

గొని శబ్దము, అర్థము, భావముఁ గూడ అనువాదము చేయుచు వచ్చిన యాంధ్రులలో ఒక్కనికైన మొన్నటివఱకు అట్టి నాటకములను తెనుఁగున గూడ వ్రాయవలయునను నాశ జనించినట్లే తోఁపకపోవుట మతియొకటి !

ఈయన్నిటి కంటే విచిత్రమైన విషయము : సుప్రసిద్ధమత ప్రాపకు లెవరును ఆంధ్రులైవుట్టి ఆంధ్రదేశమున మత బోధచేయకపోవుట. ప్రాచీన కాలమున— అనఁగా ఉపనిషత్తుల కాలమున— శిష్యులే గురువును వెదకుకొనిపోయి తత్త్వబోధను బొందుచుండిరింటే ; కాని తత్త్వజ్ఞుఁడతరు లున్నచోటికిఁ బోయి బలవంతముగా నైనను బోధించి మతపుగుంపులను తయారుచేయ మొదలిడినవాఁడు బుద్ధుఁడే కాబోలు. వానికి తరువాతివారిలో మొదటివ్యక్తి శంకరాచార్యులు. ఇతఁడు మళయాళమున జనించి, అసేతుహిమాచలము నంచరించి, యద్వైత ప్రధానముగా వైదిక మతమును బోధించి, యందందు మతములను స్థాపించెను. ఇతని ముఖ్యపీఠమైన శృంగగిరి జన్మదేశమునకు నదివఱకుండే కన్నడ దేశమందున్నది. కాని యాంధ్రదేశమందీతనిమతముగాని, సంచారము చేసినట్లు గుర్తులు గాని కానరావు. రామానుజాచార్యులు అరవదేశమందు జనించెను. శంకరాచార్యులవలె భరతఖండ మంతయు నంచరించి, వైదికమతము భక్తిప్రధానమైన విశిష్టాద్వైతమని బోధించి, మతము లందందు స్థాపించెను గాని, యితని కాంధ్రదేశమందు సంచారము చేయునవకాశము లభింపలేదు. మఱి ఆంధ్రులు తన్ను భయపెట్టఁగా కన్నడ దేశమునకు పాతపాపలని పచ్చెను. శుద్ధకర్ణాటకుఁడగు ఆనందతీర్థాచార్యుల ద్వైతమత వ్యాప్తి కర్ణాట మహారాష్ట్ర దేశములను దాటినట్లే కానరాదు. వీరివలె వైదిక మతమునే వేఱువేఱు విధముగా బోధించిన నింబార్కాచార్యులును, పల్లభాచార్యులును ఆంధ్రజాతికిఁ బెరిసవారైనను వారి మతమంతయు ఆంధ్రదేశము వెలువలనే యున్నది. ఏ కారణముచేతనైనను స్వదేశము, స్వజాతి వారికి పనికి రాదయ్యెను. ఇంక బసవేశ్వరుఁడు ఆంధ్రుఁడనుకొనుటలో అధిమాన మంతయున్నదో అనత్య మంతయున్నది. అతని వ్రాతలన్నియు కన్నడమందే కలవు. శ్రీవైష్ణవుల కరవమువలె నేటికిని వీరనైపులకు కన్నడ మధిమాన భాష.

ఇట్లుగుట కేమికారణము ? తెలుఁగు వారికి తీవ్రములగు తత్త్వములను విచారించుటకుఁ గావలసిన మేధాశక్తి లేదని చెప్పుట సాహసము. వారికి తత్త్వవిచారము లందు రుచిలేదని యూహించుట యన్యాయమగును. మతమనునది, యొకఁడు తానెఱిగినది యింకొకనికిఁజెప్పి, యతఁడు విసకున్న నియంత్తమని వెడలి పోవుట కాక, యొకవ్యక్తి యొకసంఘమునకే తత్త్వమును దెలిపి, దానినాశ్రయించినందుకు గుఱుతుగా వేషము, భాష, అచారము మొదలగు వానియందు ఆ సంఘమున కంతయు పూర్వును గలిగించునది యగుటచే, సహజముగా స్వాతంత్ర్యక్రియు, స్వాధిమానమును బలముగాఁగల యాంధ్రజాతిని గొట్టెలమొందలవలె నొకమతపు దొడ్డిలోఁ బోలుటకే తత్త్వజ్ఞునికిని సాధ్యముగాక పోయెనేమో ! వివేకానందుఁడు, రామతీర్థస్వామి మొదలగు మహాపురుషు లెన్నియుపన్యాసములిచ్చి యంతప్రయాస పడినను, స్వతంత్రబుద్ధి బలనిన పాశ్చాత్యజాతి హిందూమతము నాశ్రయింపఁదలంపలేదని మనమెఱుఁగుదుము గదా. మఱియు మొదటనుండి రాజకీయ విప్లవములచేతను, అంతరంగ బహిరంగ కలహములచేతను, నెమ్మదిని శాంతిని క్రమముగా ననుభవించిన వారు కారు గావున, మనవారికి తొండజాలే చాలినన్ని యుండుటచేత, పాఠశాలిక విషయములను తత్త్వవిషయములను విమర్శించి నిర్ణయించుటచేత,

యించుసంతటి యొర్పు లేకుండును. ఆంధ్రులు కొంత నెమ్మది ననుభవించిన కాలము కాకతీయుల సామ్రాజ్యమందును, విజయనగరపు సామ్రాజ్యకాలమందును, అందు మొదటి కాలమున వీరశైవమతమును, రెండవకాలమున రామానుజమతమును ఆంధ్రదేశమునఁ బ్రవేశించి నిల్చినవి. కాని యామూతము గూడ మతకర్తల మూలమునఁ గాక, వారి యనుయాయులగు మత ప్రచారకుల మూలమున వచ్చి నందువలన, ఆంధ్రజాతియందు ప్రైమతములకు ధృఢమైన నిలుకడ కలుగలేదు. మొదటినుండియు తత్త్వవిచారమును మతమును ఎక్కువగాఁ బట్టుకొన్నవారు బ్రాహ్మణులు. ఆంధ్రబ్రాహ్మణులలో ముక్కాలుమ్మప్పిన్నము అందఱు అద్వైతలే. వీరందఱును ప్రాయశః దేశాంతరమునుండి పలనపచ్చిచేరి నిలిచిన శాంకరమతాను యాయులు. తెనుఁగు దేశమందలి మాధ్వ రామానుజీయ బ్రాహ్మణు లెవరుగాని నిజమైన యాంధ్రులుగారు. ఇఁక బ్రాహ్మణేతరులలో వీరశైవముగాని వీరవైష్ణవము గాని వేఱాత నిలువలేదు. భన్యధారణముచేసిన పాపమని గాని, నామాలువేసిన నరకమనిగాని తీవ్రముగా నమ్మిన బ్రాహ్మణేతరు లాంధ్రులలో నెక్కువగాలేరు. కావుననే శ్రీశైలము, అహోబిలము తప్ప నుద్రసిద్ధమైన శైవవైష్ణవక్షేత్రము లేవియు తెలుఁగు దేశమున లేవు. అందు రెండవది యిప్పటికిని అరవవారి యాజమాన్య మందే యున్నది. శ్రీశైలపు సమాచారము నేనెఱుఁగను. ఇఁక తిరుపతి మాదను కొని సంతోషించు తెలుగువారు ధన్యులుగాని యదంతయు అరవ సామ్రాజ్యమే. అది యట్లుండె. చెప్పవచ్చిన దేమనఁగా, ఆంధ్రులలో మత ప్రచారకులందఱు దపు రూపముగాఁ గలరు గాని మతకర్తలు లేరనుట. ఆ మతప్రచారకులును చాలవఱకును తత్త్వబలముచేఁగాక తామశ్రయించిన రాజుల కత్తిబలముచే న్వకార్యమును సాధించిన వారుగానే కానవచ్చుచున్నారు.

వేమన యిందు కొక విధముగా అపవాదమనవచ్చును. తనకుఁ దోచిన తత్త్వమును నిర్భయముగా ప్రజల కందఱికిని బోధించుటకై ఆంధ్రదేశమంతయు నించుమించుగా తిరిగి, యందందు మతములను స్థాపించి, తనకు తరువాత తన మతమందు నమ్మికగలవారు కొందఱుండునట్లు చేయఁగలిగిన తెనుఁగువారిలో నితఁడుముఖ్యుఁడు. బహుశః మొదటివాడే కావచ్చును. 'ఒకవిధముగా' నని బేరపు మాట యేల చెప్పితి ననఁగా, ఇతఁడు బోధించిన మతమున కితఁడు మూల కర్త గాఁడు. అది యనాదిగా హిందువులలో నుండు అద్వైతమతము. కాని దాని నితఁడు అనేకులవలె పుస్తకములనుండి పారాయణము చేయక, యోగ సాధనచే నందలి తత్త్వమును గ్రహించి, నిస్సందేహముగా తా ననుభవించి, తన దేశము వారిని గూడ నట్లు తరింపఁ జేయవలయునను ఉదారాశయముచే ఉపన్యసించుట కుపక్రమించిన వాఁడు. కావుననే యితని బోధనలలో జీవమున్నది. ఇతరుల మాటలను గాక తన యనుభవమును నమ్మిన వాడగుటచేత, నిర్దాంతమందలితత్త్వమును కొందఱు సందేహించినను, బోధన లందలి నిష్కపటత్వమును సందేహించు వారు పలువురుండరు. కనుక అట్లు సందేహించుటకు శక్తిలేనివారందఱును వెంటనే యతని మాటలు నమ్మి భక్తులైన శిష్యులౌదురు. అనఁగా, మతకర్తలు కాని మత ప్రచారకులలో మతకర్తల కున్నంత విలువను వ్యాప్తిని కొంతపఱకు సందేహించు కొనఁగలిగిన ధీరుఁడు వేమన యన్నమాట. ఇతని శిష్యుడనందగు కటార్లపల్లె వేమన్న, ఏగంటి వారు, పోతలూరి వీరబ్రహ్మము, నదానందయోగి మొదలగు వారనేకులిట్టి మతమునే ప్రచారమునకుఁ దెచ్చినవారు. ప్రాచీనులలో 'శివయోగ

సారము'ను వ్రాసిన గణపతి దేవుడు మొదలగు వారు ఇదేమతమును పండితరంజకముగా గ్రంథములం దుపపాదించినవారు. ఇట్లే భక్తి ప్రధాన మగు వైష్ణవమతమును సామాన్యజనులలో వ్యాప్తికిఁ దెచ్చిన రామదాసు, త్యాగరాజు, తాళ్ళపాకవారు మొదలగు కీర్తనకారులును, శృంగారము మూలమున విష్ణుభక్తిని వ్యాపింపఁజేయుఁ బ్రయత్నించిన శైత్రయ మొదలగు అనేకపదకర్తలును ఇట్టి మతకర్తలు కాని మత ప్రచారకులే. కాని వీరిలో నెవరికిని వేమన్నకున్నంత వ్యాప్తి, చసపు రాలేదు.

కారణము నృప్తమే. వీరిలో కొందఱనుభవము గలవారు. పలువురది లేని వట్టి నమ్మకము గలవారు. అనుభవించినవానిని గాని నమ్మినవానిని గాని ఇతరులకు నచ్చఁజెప్పఁ దారాళమైన వాగ్ధాటి గలవారరుదు; ఉన్నను ఇతరుల కుపదేశింప వలెనను నుచేకముగలవారరుదు. మతమనునది మొత్తము మీఁద తనకు నంబంధించినది: -అనఁగా, ఇందులోఁ జొరఁబడినవాఁడు ముఖ్యముగా తనగతిని తాను చూచుకొనును. అందును అద్వైతమతము. ఆ యద్వైతానుభవానందమును పదలి, తెలియనివారికి, నమ్మిక లేనివారికి దానిని తెలిపి నమ్మించు సంతటి స్వాస్త్య త్యాగులు అనేకులుండరు. ఉండినవానికి పాండిత్యమేమైనఁ గొంత యలపడెనాయిక పామర ప్రపంచమునకును అతనికిని సంబంధముండదు. చేసిన పనికి పండితత్వప్రి వాని పరమార్థము. ఫలము 'శివయోగసారము' వంటి గ్రంథములు. సామాన్యజనులకు వీనివలన నేమియు లాభములేదు. త్యాగరాజువంటి వారి కీర్తనలలో భక్తియొంత యున్నను వారిగాన పాండిత్యము దానిని గప్పి పెట్టినది. పల్లవి దాఁటలను జూపువ మనిపించునే కాని, వానిని పాడునపుడు ప్రాయశఃముగ భక్తిని ప్రకటింప మనిపింపదు. శైత్రయ వంటి వారి శృంగార పదములలో మూల భూతిమైన భక్తి మునిగిపోయి, వినువారి కందలి పచ్చి పచ్చి మాటలు మాత్రము తటాలున తల కెక్కును. ఇక రామదాసు పాటలవంటి వానిలో రచన లేదు. గుంపులు గట్టి కొలాహలము చేయు రచ్చభజనలకు పనికివచ్చునే కాని, వినువారి హృదయమును బట్టి పిండునట్టి కావ్యశక్తి వానిలోలేదు. మఱియు నొక్కొక్క కీర్తనయును విశేష మేమియు లేక దిక్కులేనంత పాడుగుగా నీడఁబడి యుండుటచే నందు భక్తియున్నను భావనంగ్రహములేదు. వేమన పద్యము లట్టివికావు. అతనివి చిటుకలో ముగింపఁగల చిన్న పలుకులు; అచ్చ తెనుగు పద్యపు నడక; గుండుచెబ్బవలె గుఱి తప్పని చిక్కని చెక్కిన మాటలు. నేరుగల తెలుగు వారందఱును నేర్పవచ్చును. మఱియు 'నేనొకగ్రంథము వ్రాసినాను. చదువుఁడు. మీకు తత్త్వము కరతలామలకమగును' అని చెప్పవలసిన పనిలేదు. పోయిన చోట్లనెల్ల పద్యములే. ప్రశ్నించిన వారికెల్ల పద్యములే. నిన్నుచెప్పిన పద్యమే నేఁడు చెప్పటకు వెనుదియలేదు. ప్రాతపద్యము కొంత మఱచి పోయిన క్రొత్తగా నప్పుడే కూర్చి యతికించుటకును కొంకులేదు. విషయములను జెప్పనప్పు డొకరి లక్ష్యము లేదు. విడియము, నంకోచము నున్న. తా నాడుమాటలలో తన కెప్పుడును సందేహములేదు. కనుకనే సామాన్యప్రజల కితనియొడ నమ్మిక, భక్తి జనించినవి. పండితులగువారికిఁ గూడ నితనిని పూర్తిగా తిరస్కరించుట సాధ్యము కాదు.

మతకర్తలు కాని మతప్రచారకులవలె కవులను పేరు రాక కవిత్వమును రచించినవారు మనలో ననేకులున్నారు. పైఁ బేర్చొనిన శతకములు, కీర్తనలు, పదములు వ్రాసిన యనంశ్యాకులు ఈ తెగకుఁ జేరినవారు. లాక్షణిక దాసులగు ప్రాచీనులు వీరిని కవులలో లెక్కింపకపోవుట యొక వింతగాదు. వీరేశలింగము

పంతులుగారివంటి “నవ్యభావ ధురంధరులకును” వీరు కవులని తోపలేదు. వేమనగూడ నీగతిని దప్పించు కొన్నవాఁడు గాఁడు. మఱియొక వింత యేమనఁగా, మన వా రితనిని కవిగాఁ దలఁపక పోయినను, ఇతని పద్యముల నన్నిటిని బహు శ్రమచే నంపాదించి, తిద్దించి, వ్రాయించి, తానే ఇంగ్లీషున టీక వ్రాసి, ప్రకటించి, శాశ్వతకీర్తి నంపాదించిన బ్రాహ్మ దొరకూడ ఇతనిని కవి యనలేడయ్యెను. *వేమన యందుఁగల యసాధారణ కవితా ధర్మములను గూర్చి వేఱుగా చర్చింతును. నిమంటు పండితులును వ్యాకరణ పండితులును వీమనుకొన్నను, ఇతని కాండ దేశ మందుఁగల మర్యాదకు, ఇతనిబోధ లింకను చెడక తెలుఁగు వారి హృదయ ముల నాఁటుకొని యుండుటకును, ఇతని పలుకులయందుఁ గల కవితానైశ్చల్యము ముఖ్యకారణమనుట నిస్సందేహము. కావున మతాభిమానము, కవిత్రమందభిరుచి గలవారందఱును వేమన వాక్యములను చూడకపోయిన నష్టపడినవారగుదురు. అతని నిష్ఠాంతముల నమ్మి యంగీకరించుట వేఱు మాట.

కాని వేమన పద్యములను జదివి యందుమూలమున నతని వివిధనిష్ఠాంతము లను నిర్ణయించుటకుఁ బూనుకొంటిమేని మనకు కొన్ని కష్టములున్నవి. వానిలో మొదటిది అతని పద్యములేవి, కానివేవి, యని నిర్ణయించుట. ఇతరులు వ్రాసిన గ్రంథములలో మన మాటలు దూర్చుట మనలో అనాదియైన యాచారము. వేదములు, ఉపనిషత్తులు గూడ నీయవస్థకు లోబడినవే; కావుననే యందందు వేదవాక్యముల సంఖ్యను నిర్ణయించు వాక్యములు వానిలో చేర్చఁబడినవి. ఇక పురాణములగతి యడుగఁబడినలేదు. కాళిదాసాది కవుల కావ్యములుగూడ నీయవస్థకుఁ దప్పలేదు. అట్లుండ వేమననుమాత్రము మనవారు మన్నించుటకుఁ గారణములేదు. మఱియు వేమన యొక గ్రంథముగా వ్రాసినవాఁడు కాఁడని మొదలే చెప్పితిని. ‘వాలకందని పద్యములో వేలసంఖ్య’ †(౨౨౬౪) గాఁ జెప్పిన వాఁడు.

“క. భువి రాజ తారకంబులు

ప్రవిమలతర హంస యోగ భావంబులకున్

వివరంబులు గావించెద”

(౨౮౫౩)

అనుపద్యమొకటి యితఁడొకగ్రంథము వ్రాయనారంభించినట్లు సూచించుచున్నది; అందందు కొన్ని పద్యములు, ముఖ్యముగా కందములు, ప్రాయికముగ కేవల యోగ రహస్యాదివిషయములను దెలుపునవియై, వేమనకుగల సహజమగు వేడి లేక, నిదానముగా కూర్చుండి వ్రాసిన గ్రంథములోని వేమో యనిపించును. కాని ఆ గ్రంథము నతఁడు పూర్తిగా ముగించినాఁడను నమ్మిక నాకులేదు.

* ‘The Verses of Vemana’ వావిళ్ళవారి ముద్రణము, పీఠిక, మూడవ పేజీ చూడుము.

† ఈ సంఖ్య బందరులో ప్రకటింపఁబడిన ‘వేమన సూక్తిరత్నాకర’ మను గ్రంథమందలి పద్యసంఖ్యను దెలుపును. వేఱువేఱు ప్రతులలో నుండి యదాహరించు నపుడు వానిని ప్రత్యేకముగఁ జేర్చొందును. కాని వట్టిసంఖ్య యెందున్నను అది యీకూర్పునకే యన్వయించునని తెలియునది.

“తే. శ్రీకరుండగు వేమన చెప్పినట్టి
పద్యముల నెవ్వడెనియు పఠనచేయు
నట్టిపురుషుఁడు మనమున నిట్టిదనుచుఁ
జెప్పరానట్టి వస్తువుఁ జేరు వేమ”

(3848,

అను పద్యమువంటివి గొన్ని పద్యములున్నవి కాని యవి గ్రంథాంత మందలి పలశ్రుతి పద్యములే యని చెప్పుటకు తగిన సాధనములు లేవు. గ్రంథము సమగ్రముగా లభించువఱకును ఈ పద్యములు—

“వేదాతీతుఁడు వేమన సుమ్మి
వేమన వాక్యము వేదము సుమ్మి”

(3838)

ఇత్యాది పద్యములవలె, సమయమువచ్చినప్పు డాత్మప్రశంసకై యతఁడే చెప్పినవే, లేక, తరువాతి భక్తులు చేర్చినవే యగుననియే మనము సమ్మవలసియున్నది. బందరువారు ముద్రించిన ‘వేమనసూక్తిరత్నాకరము’ లో అతఁడు తన చరిత్రమును వ్రాసికొన్నట్లుండు పద్యములు నాకుఁ జూడఁగా వేమనవిగావు. ఇదివఱకున్న యనేక ముద్రణములలోఁ గాని, బ్రౌనుదొర సంపాదించిపెట్టిన సుమారు ఏఁబది వ్రాత ప్రతులలోఁ గాని యవిలేవు.

మఱియు తా నిన్నిపద్యములు వ్రాసినన్న జ్ఞానమే వేమనకుండెనని నేను సమ్మను. ‘శతనంఖ్య పద్యము’ లని (3౬౮౦) యొకచోట, ‘వేయి పద్యంబు’ లని (3౬౫౨) మఱియొకచోట, ‘వేయు నేనూఱుపద్యము’ లని యింకొకచోట *‘పదియునైదువేల పద్యములని’ (వేదాంతసిద్ధాంతము, ప. 3) వేఱొకచోటఁ గాన వచ్చుచున్నది! ఇందులో నేది నిజము? నాకుఁ జూడఁగా వేమన యేనంఖ్యయు నేనూఱుగఁ డనుటయే నిజము. అచ్చైన ప్రతులలో నాలుగువేలకు మీఁదుగా పద్యములు గలవు. బ్రౌనుదొర సంపాదించిన ప్రతులలో నిన్నిలేవు గాని అచ్చు ప్రతులలో లేని పద్యము లనేకములందుఁ గలవు. కావున వేమన యొక శతకము, సహస్రము అను నంఖ్యానియమమునకు లోబడక స్వతంత్రముగా నవకాశము వచ్చి నపుడెల్ల పద్యములు చెప్పినవాడనియు, వానిని విన్నవారిలో నభిమానము గలవారప్పుడప్పుడు గుర్తువేయుచు వచ్చిరనియు, అతనికి తరువాతఁ గొండు గురు భక్తితో నతని పద్యములన్నియుఁ జేర్చి కూర్చు బ్రయత్నించిరనియు నమ్ముట క్షేమము. ప్రక్షేపములు చేర్చువారి కింతకన్న మంచి యవకాశ మెందు లభించును? ఇతని పద్యములలో ప్రక్షేపము లెక్కువయుండవని యొకమాఱు తలచితిని. కాని యిటీవల నాకాభావము కొంతవఱకును మాతినది.† అన్నిప్రతులకంటె నెక్కువ పద్యములు గలిగి, విశ్వకర్మ వంశీయులగు బందరు పూర్ణయాచారిగారు ప్రకటించిన ప్రతిలో, తగ్గిన యేచోటను లేనివి, విశ్వకర్మను బొగడి వ్రాసిన పద్యము లనేకములు గలవు.

ప్రక్షేపముల పాపమట్లుండఁగా దానికిఁ దోడు తిద్దుఁబాట్లతోడఁజూచి యున్నది. ప్రాయశః మొదటినుండి వేమన పద్యములు వ్రాసిన వారందఱును అపుత్యున్నలే. భక్తియున్నంత జ్ఞానముగలవారరుదు. కాని తమకుఁ దెలియని

* ఈ పద్యము శ్రీ వంగూరి సుబ్బరావుగారు తమ ‘వేమన’ గ్రంథములో నుదాహరించిరి. పే. ౧౧౨.

† చూ. వావిళ్ళవారి కడపటి ముద్రణపు పీఠిక.

దానిని తిడుటకు మాత్రము వెనుదీయరు. ఇట్టివారిని గూర్చియే బ్రౌనుదొర ఒక వ్రాత ప్రతిపై స్వహస్తముతో—

“తే. తప్పు గమనించి వ్రాయు టుత్తమము, లేక
ప్రతి సమానముగా వ్రాయు టతిముదంబు;
రెండు విడనాడి వ్రాసెడి లేఖకుండు

గలుగు టరయంగఁ గవి యభాగ్యంబు గాడె!”

యని వ్రాసికొనెనట. *చూడుడు: ‘ఉష్ణకప్పురంబు’ అను వేమన్న ముద్దు పద్య మెఱుంగనివారు లేరుగదా. ఇది యొకానొక ప్రాతప్రతిలో నిట్లున్నది—

“ఉష్ణకప్పురంబు బొక్కరీతున నుండు
చెప్పజెప్ప వారి చెవులు వెట్టి
పురుష రూపాక్కటి పుణ్య పురుషుండు వేఱు”

(ఓరియంటల్ లైబ్రరీ, మద్రాసు, ౧౩-౧౨-౨౦)

వ్రాత ప్రతుల స్థితి యిట్లుండఁగా అచ్చుప్రతులు మఱింత యనఘ్యముగా మన్నవి. అందును ‘గుజిలీ’ ప్రతులకన్న ‘పరిశోధించి’ వేసిన నవనాగరకుల ముద్రణములు చాల అశ్రద్ధన వెలిబుచ్చుచున్నవి. వేమన స్వభావము, మతము, కవిత్వధర్మము, భాష మొదలగు వాని నేమియుగమనింపక, వ్రాత ప్రతుల పాఠములను విచారింపక, అర్థభావములకు పచ్చుననర్థమును లక్ష్యపెట్టక, దిద్ది ముద్రించిన పాఠము లనేకములందుఁ గలవు. మచ్చుకు ఒకటి రెండు—

“అ. తెవులుఁ బడ్డవాడు చేపతాభక్తుండు,
ఈటె లేనివాడు పోటుబంటు,
కాసులేని వాడు కడుబ్రహ్మచారియౌ
విశ్వదాధిరామ”

(ఓ. లై., ౧౨-౯-౧౯)

ఇది ప్రాచీన పాఠము. దీనికి బందరు ప్రతిపాఠము:

“తెలుఁబడ్డవాడు చేపతాభక్తుండు
మాట లేనివాడు పోటు బంటు.”

(౧౯౬౬)

వావిళ్ళవారి కడపటి ముద్రణము చవ్వడులేకుండ దీనినే యనువాదము చేయు చున్నది (చూ. పే. ౧౪౮). మఱియు;

“క. పనరపు సంజుడు మెక్కియు
మనలక నురద్రాగ మునలిమానులఁ గూర్చెన్
కుసుమాంగి కధర మాంసము
కుసుమాస్త్రిని బెట్టి చెఱిచె కుంభిని వేమా”

(౨౪౭౭)

ఇది బందరు ప్రతిపాఠము. ‘అర్థమేమిరా’ యని తల పగులఁ గొట్టుకొంటిని. వ్రాతప్రతులు సాహాయ్యమునకు పచ్చినవి:

“క. పనరపు మాంసముఁ బెట్టియు
మనలక నులతాను మునలిమానులఁజేసెన్
శశిముఖుల యధరమాంసము
కుసుమాస్త్రిండు పెట్టి చెఱిచె కులములు వేమా”

(ఓ. లై., ౧౧-౬-౧౯)

ఇట్లే ‘ఉత్తమాంశమూని యున్మనిలోజేరి’ అనుచోట, ‘ఉన్మని’ యర్థము కాక కాబోలు ‘ఊని యున్మహిలోజేరి’ అని ముద్రింపఁబడినది (౧౦౪). ‘వేడు బట్టు వాని వినయంబు లధికంబు’ అని యుండఁగా ‘పేడుముట్టెవాని’ యని యర్థములేని సవరణగలదు (౨౯౦౭). ‘నూనెలేక దివ్వె నూలిచే (దారముచే) వెల్లునా’ యనునది ‘నువ్వుల వెల్లునా’ యని మార్పఁబడినది (౯౪౪). కాని పట్టి నూవులుదంచి నడుమ వత్తిఁబెట్టినను దివ్వె మండుననుట యాడువారికందరికిని దెలియును. ఇట్టి వనేకములు. ఇక ‘బాలవ్యాకరణము’, ‘అప్పకవీయము’ మొదలగు వానిదెబ్బలకు వేమన పద్యములెంత సలిసెలయైనవో చెప్పఁజేయు. తక్కినవారిమాట యట్లుండనిండు. బ్రౌనుదొరయే ‘గృహము గూడుఁ జేసి గుణము వత్తిగఁ జేసి’, ‘గూబ యెక్కినట్టి గృహము పాడుగఁ జేసి’ యను పద్యములలో యతి చెడెనేయని, ‘గృహము’ను ‘గురము’నుగా ముద్రించి, క్రింది చీకలో—

‘గురము: ఇది గృహశబ్దము యొక్క అశాస్త్రీయమైన తప్పుపము. దీనిని వేమన యొక్కఁడే యుపయోగించిన వాఁడని తలఁచెదను.’

(Brown's Verses of Vemana, p. 113)

అని ఇంగ్లీషున వ్రాసెను. లేనితప్పుపమును గల్పించి యంటఁ గట్టుటకంటె యతియే కొంత దారి తప్పిన దనుకొన్న నష్టమేమి?

వాఁతకాండ తప్పల నట్లుంచి మూలమునే కొంతవఱకు సూక్ష్మముగాఁ బరిక్షించితిమేని, వేమన్న కచ్చితముగా నేనియమమునకును లోబడినవాఁడు కాఁడని న్నష్టమగును. వినందులు, పృథ్వీరమందలి కొన్ని భాషా రూపములు, సామాన్యమైన పద్యపు నడకకు నష్టమురాని ఛందోభంగములు—ఇత్యాదుల నతఁడు గమనించిన వాఁడు కాఁడు. అసలు గమనింపఁ గల్గినంత చదువు చదువుకొన్నవాఁడే కాఁడని నంచేహింపవలసి యున్నది. కావున ‘కల్లు కిచ్చునట్లు చల్లకియఁగ లేరు’ ఇత్యాదులలో అవశబ్ద బ్రాంతిచే ‘కల్లున కిడునట్లు’ (౧౦౧౦) ఇత్యాదిగా దిద్దుట వేమన శైలిని ధ్వంసము చేయుటయే. ‘తెలియ నీదుమాయ దీనిల్లుపాడాయ’ అను దానిని ‘పాడాయె’ (౩౧౪) అనియును ‘ఉత్తమపురుషుండు ఒక్కడు చాలదా’ అను దానిని ‘పురుషుడటు లొక్కఁడు చాలఁడా’ యనియును (౨౪౦౧), ఆధునికులు చేసిన సవరణలు, స్వచ్ఛందముగా పరువెత్తుబిడ్డల కాళ్ళకు నంకెళ్ళు తగిలించుట వంటివి.

ఇదిగాక వేమనయే మనకర్తము గానట్లు వ్రాసిన పద్యములనేకములు గలవు. ముఖ్యముగా తత్త్వవిషయములను దెలుపు పద్యములు చాలవరకు దుర్బేధములు. సామాన్యముగా తత్త్వశాస్త్ర విషయముల నెఱుఁగని నావంటి వాని కా శాస్త్ర పరిభాషాపదము లర్థము గాకపోవుట సహజము. కాని, అందఱెఱిగిన పదార్థము లకే మాఱు పేరులు పెట్టి వ్రాసినప్పుడా చిక్కును వదలించుట సామాన్యకార్యము గాదు. బ్రహ్మరంధ్రమందలి సహస్రారచక్రమునకు ‘నంది దుర్గ’ మని పేరుపెట్టిన నెవరు దానిని బేదింపఁ గల్గుదురు? (౨౧౫౫) ఇట్లు మఱుగు పఱచి వ్రాయుట వేదముల కాలమునుండి కలదు. చూడుఁడు—

“ద్వా సుపర్ణా నయుజా సఖాయా
సమానం వృక్షం పరిషన్యజాతే
తయో రన్యః షష్ఠలం స్వాద్యత్తి
అనశ్చ న్నన్యోఽభిచాకశీతి”

(ముందకోపనిషత్తు, 3-౧-౧)

“పరస్పర మిత్రములై యొప్పుడును ఒకటి నొకటి వీడని రెండు పక్షులు ఒక రావిచెట్టును గౌరవించికొనియుండును. వానిలో నొకటి తియినియామాని పండ్లను దినును. మఱొకటి తినక చూచుచుండును” అని యర్థము. ఒకటి సంసార మందు జీవాత్మ పరమాత్మ లిరువురును ఎడతెగక యుందురనియు, పుణ్యాపాప ఫలములను జీవుడు భుజించుచుండఁగా పరమాత్మ యూరక నిర్లేపుడై చూచు చుండు ననియును భావము. వేమన్నవాఁకఁగూడ సీసంప్రదాయము దిగి వచ్చినది:

“ఆ. నీరు కార మాయె కారము నీరాయె

కారమైన నీరు కారమాయె

కారమందు నీరు కడు రమ్మపై యుండు”

(౨౨౬౭)

ఇది నాకర్మము కాలేదు. మతయు దీనికి దిక్కులేనన్ని పాతాంతరములున్నవి. దేనికేమి యర్థమో! ఇట్టివి లెక్కలేనన్ని. ఇట్లగుటచే వేమన పద్యముల కన్నిటికిని కొద్దిగనే గొప్పగనె గూఢార్థము గలదను నొక యభిప్రాయము బైలుదొరికినది. చూడుడు—

“ఆ. చెప్ప లోనిరాయె, చెవిలోని జోరిగ,

కంటిలోని నలుసు, కాలిముల్లు,

ఇంటిలోని పోరు ఇంతంత గాదయా

విశ్వదాధిరామ వినర వేమ.”

(౧౪౩౦)

ఇందులో తెలుఁగు వారికి తెలియనిదేమున్నది? కాని, ఉన్నదని సంప్రదాయజ్ఞులనఁ జూచువారు గంభీరముఖముతో ప్రత్యుత్తరమిత్తురు. మనలో సకలదుర్మ్యాఖ్యాన ములకును ఆధారము సంప్రదాయము. ‘ఇందులో నేమాయంతర్థమున్నట్లున్నది’ అని ప్రోనుదొరకూడ మొగముముడివేసుకొని వ్రాసెను*. కాలము, చెడినది గాని, లేకున్న శిష్యుఁడు దీని రహస్యార్థము దెలుసుకొనవలెనన్న గురుపేవ కనినము పండ్లెండెండ్రయినను జేయవలసి యుండును. కాని అచ్చు వచ్చి గురువులవారి గుట్టు చెఱచినది. డమ్మిడికి తరముగాని దీని యంతర్థమును శ్రీ వంగూరు సుబ్బారావుగారు సంగ్రహించి ప్రకటించిరి. † కుతూహలము గలవారందు చూడవచ్చును.

ఇట్లగుటచే మొదలు వేమన పద్యముల సంఖ్యనిర్ణయించుట, వాని మూల పాఠమును గుర్తించుట, గ్రంథకర్త యర్థము నెఱుఁగుట, యను మూఁడు విక్కులు, సామాన్యముగ తెగనివి, యున్నవి.

ఇప్పుడు ప్రకటించిన పద్యములు నాలుగు వేలకు మించియున్నవంటిని. అవి బందరు ప్రతిలోనివి. దీనిలో లేనివి ౧౨౫ పద్యములు ‘వేమనయోగి వేదాంత నిర్దాంతము’ అను ప్రతిలోగలవు. వావిళ్ళవారి ముద్రణమందును కొన్ని గలవు. కాని విమర్శించి చూచితమేని కనినము వేయి పద్యములైనను అచ్చుప్రతులనుండి మనము త్రొని వేయవలసి యున్నది. వేమన పద్యములతో బొధించినవాడు. విషయ మొక్కటియైనప్పుడు జుప్త చక్కగా నుండెనా నిన్నటి పద్యమే వచ్చును; లేకున్న భావముననుసరించిన జాలునని యప్పటికి దొచ్చిన మార్పులతో జెప్పి పోవు చుండెడివాడు. అట్లగుటచేత ఆ పద్యములలో అర్థభేదమును రూపభేదమును లేక

* See Brown's Verses of Vemana, p. 109.

† చూ. వం. సు. గారి వేమన. పే. ౧౩౯

ఒకటి రెండు పదములు మాత్రము భేదించిన పద్యములనేకములు గనుపట్టును. మఱియు ఒకటి పద్యమును వేరువేరుచేట్ల విస్తృతముల మరల జెప్పనప్పుడు జుప్తి చక్కగ లేక, వేమన కవిత్వమునకు వారి పైత్యమును కొంతచేరి పాఠభేదములు గలుగును. ఇట్టి పద్యము లన్నియు, ప్రకృతము ముద్రించిన వారివలె, వేరుగా లెక్కించుట యన్యాయము. వేమన 'పదీయం నైదువేల పద్యములను' చెప్పినట్లు తానే చెప్పికొనుట నిజమేని, ఆ సంఖ్య యిట్లే పదాక్షరభేదముచే పెరిగినదేని, ఆ కాలమున నతనికి వచ్చిన 'వెట్టి వేమన' యను బిరుదు సార్థకమనుటకు నేడు నేనును వెనుదీయను! సంఖ్య విషయమున మనవారికి ఊహ పాతనట్లు మఱవరికిని పాతన ధనుకొందును. రామాయణము మొదట వాల్మీకి వ్రాసినది శతకోటి గ్రంథము! శుక్రనీతి శతలక్షలు! అంతయేల? మొన్నటి త్యాగరాజు వ్రాసిన కీర్తనలు ఇరువది నాల్గువేలు!! ఇప్పటి రామాయణ సంఖ్య! ఉన్నప్పటికిని ఊహకును ఎంతదూరమైన నంతసంతోషమేమో మనకు! అది యట్లుండె. పదములకు గల పాఠాంతరములు పద్యములకే రూపాంతరములుగా భావించుటచేత ఇప్పటి వేమన పద్యముల సంఖ్య యింతయైనది. అట్టివి త్రేనివేని వ్రాతప్రతులలోని యముద్రిత పద్యములను చేర్చుకొంటేమేనియు మూడు వేలకు మించునట్లు కానరాదు. వేమన్న నామము అజరామరముగా ఆంధ్రలోకమున నిలుచుటకు ఆయన్ని పద్యములు చాలునను కొందము.

ఇక వీనిలో ప్రక్షిప్తములెన్ని? ఈస్థియమే కష్టతరము; కాని యసాధ్యము గాదు. వేమనను వరించి వచ్చినది అటవెలది. ఆ పద్యములలో తొంబది పాళ్ళాత నివే యని శైలిసామ్యమునుబట్టి చెప్పవలసి యున్నది. ఇక నిప్పటి ముద్రిత ప్రతిలోని కందముల సంఖ్య ౬౯౧ (వే. సూ. ౮. చూడు). చెన్నపట్టణము ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలలోనివి సుమారు ఏంబది వ్రాతప్రతులను జూచితేని గాని వానిలో నెందును ఇన్నిలేవు. ముఖ్యముగా నొక వ్రాతప్రతిలో (ఓ. లై. ౧౧-౬-౨౪) వేమన కందములనే యెత్తి యొకచో వ్రాయఁ బ్రయత్నము చేయఁ బడినది. అందు ౧౦౨ మాత్రము కందములుగలవు. అచ్చు ప్రతిలో ౩౨౪ తేట గీతులున్నవి. (వే. సూ. ౮.) కాని వ్రాత ప్రతులలో తేటగీతుల సంఖ్య చాల తక్కువ. బ్రౌనుదొర ప్రకటించిన సుమారు ఏడువందల పద్యములలో రెండే తేటగీతులు గలవు. అందులో నొకటి సీనగీతము! ప్రాత యచ్చుప్రతులలోని యనేక తేటగీతుల మకుటము 'విమలగుణ రాజయోగింద్ర వేమనార్య' యని యుండును. కాని వ్రాతప్రతులలో సీమకుటముతోడి పద్యమే నేను జూచినట్లు జుప్తిలేదు. కావుననే కాబోలు బందరువారి ప్రతిలోను, దానినే పూర్తిగా ననుసరించిన వావిళ్ళవారి కడపటి ప్రతిలోను, పై మకుటమును పూర్తిగావదలి, ఆచట అతికి యతుకని ముక్కల నల్లి తేపవేసినారు! వేమన తత్త్వవిచారములను ముఖ్యముగా జెప్పటకు అప్పుడప్పుడు కందములను గీతములను ఉపయోగించెనని యూహింప వీలున్నది గాని, బలమైన హేతువు లధించువఱకును, ఇప్పటి కందగీతులలో ననేకము లతనివి గావని నేను నమ్ముచున్నాను. ఇది గాక చంపకాది వృత్తములు కొన్ని యతని పేరనున్నవి. పాటల పంటివి కొన్ని గలవు. అందుఁగొన్ని వ్రాత ప్రతులలోనే యున్నవి. వాని నన్నిటిని వేమనవని నమ్మజాలను. ఈ క్రింది పద్యములు చూడుడు—

“మ॥ తిలలం దైలము, పాలవెన్న, శిలలం దెల్లంబుగా లోహము
జ్వల దీపాంకురమందు కజ్జలము, కాష్ఠశేణియందగ్ని భూ
తల ఖాతంబున నీరు గల్గుటయుఁ దద్యంబంచు నూహించి తా
దలఁపన్ యత్నము సేయకున్నఁ దగునే ధర్మంబు వేమాహ్వయా.”
(వేదాంత నిర్దాంతము, పే. ౧౦౮)

“ఇనుమునఁ జేసిన మైనపు కడ్డి,
ఇంటి వెనుక నజ్ఞాపుల దొడ్డి,
అవిటికి మేచిన కుందురు గడ్డి, (?)

విప్పిచెప్పరా వేమారెడ్డి.” (ఓ. లై., ౧౩-౯-౧౯)

రెండును వేమన పేరనే యున్నవి. కాని సహృదయుఁడెవ్వడుగాని రెండును
ఒకఁడే వ్రాసినవనలేదు. వ్రాసి యుండిన రెండవది వేమన వ్రాసి యుండవచ్చు
నేమో. వేమనకై వాడము మొదటి దానియందు శూన్యము : అది భారతశయ్య.
రెండవదానియందు కొంచెము వేమన్న వాసన యున్నది. మఱియు,

“ఉ. వాసనలేని పూవు, బుధవర్ణములేని పురంబు, చాల వి
శ్వాసములేని భార్య, గుణవంతుఁడు గాని కుమారుఁడున్, నదా
భ్యాసము లేని విద్య, పరీహాసములేని ప్రసంగ వాక్యమున్,
గ్రాసములేని ప్రాపు కొఱ గాదయ భూమిని వెఱ్ఱివేమనా”

(వేదాంత నిర్దాంతము, పే. ౧౦౩)

ఈపద్యము ‘కొఱగానివి పెమ్మయనింగ ధీమణి’ యను మార్పుతో జక్కన చెప్పిన
‘పెమ్మయ దీమణి శతకము’ లోని దని, శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారు ‘చాటు
పద్య మణిమంజరి’లోఁబ్రకటించిరి (చా.ప., పే. ౧౦౨). ‘సుమతిశతకము’, ‘తిరుమ
లేశుని పద్యములు’ మొదలగు వానిలోనివి గూడ వేమన్న పేరున ప్రకటింపఁబడినవి.
ఇట్టివెన్ని కలవో !

వేమన పద్యములందలి ప్రక్షేపములను నిష్టయించుటలో అర్థభావములకన్న
పద్యరచనా స్వరూపము ముఖ్యముగా గమనింపవలెనని నా యభిప్రాయము. ఎందు
కనఁగా : వేమనకు విరుద్ధము కాని యర్థభావములను ఇతరులును జేర్చవచ్చును ;
వేమనయే సహజమైన స్వాచ్ఛంద్యముచేతనో, సన్నివేశము, వయస్సు, అనుభవము
మొదలగు వాని భేదముచేతనో, తానాడిన వానికి విరుద్ధములైన భావములు తానే
యాడవచ్చును. కాని, ప్రకృతి నిర్ణయైన శైలివిశేషమును అతఁడు మార్చుకొలేడు ;
ఇతరు లనువాదము చేయలేరు. శైలి కర్తయొక్క ముఖమువంటిది. అంతరంగ
మెంత మాత్రినను అది మాఱదు. కారణాంతరములచేఁ గొంతమాత్రినను
స్వత్యమును పూర్తిగాఁ బోగొట్టుకొనఁ జాలదు. కావుననే ఒక వస్తువు నొకచోటఁ
బోగడి వెఱ్ఱొకచోట దానిని ఖండించినాఁడన్న మాత్రాన, పై రెండు పద్యములలో
నొకటి యతనిది గాదని నిష్టయించుట సాహసమని నేను తలఁచుచున్నాను. మఱి
యిప్పుడు వేమన్న పేరనున్న పద్యములన్నియుఁ జదువఁగా, నందులో విశేష
భాగము వేమన్నదనుటలో సందేహముండదు గావున, అందువలన వేమన శైలి
స్వరూపము దృఢముగా భావము సందేర్పఱుచుకొని తద్విరుద్ధములైనవి యతనివి
కావని నిశ్చయించుట సహృదయునకు అసాధ్య కార్యము కానేరదు. అనఁగా, అర్థ
భావములు పూర్తిగా వదలవలెనని కాదు. అది యసాధ్యము. కాని, ఒక యుద్దేశముతో
అద్యంతములుగల గ్రంథము వ్రాయక నమయము వచ్చినప్పడు హృదయమునఁ

దోచిన బాపములను మఱుగు పఱుచుకొనలేక బైటఁ బెట్టు వేమనవంటి తిటనాలుక వాని కవిత్వమునందు, అతని శైలి స్వరూపము నిర్ణయించుటకు అర్థబాపముల కంటె, ఛందోగతి, యతి విశేషము, పదములకూర్పు మొదలగు బహిరంగములే యొక్కవ పనికి వచ్చుననుట నామనవి. ఈ దృష్టితో చూడఁగలిగితే మేని, ప్రక్షిప్త పద్యముల సంఖ్యను నికరముగా, చరిత్రకారుల పటకారులకు చిక్కునట్లు, చెప్పి చూపలేకున్నను, స్థూలముగానైనను తెలియఁగలము. ప్రకృత మింతకన్న నెక్కువ చేయలేము. నే నిందుదాహరించు పద్యములనెల్ల ప్రాయికముగ నిట్టి దృష్టి చేతనే చూచి నిర్ణయింపఁ బ్రయత్నింతును.

ఇట్లే మూలపాఠమును గుర్తింపవలసి యున్నది. ఇది వఱకును సాహస్యముగ నవరించినవారు తమకు రుచియైన పాఠమును గ్రహించుట యలవాటైనది. అందేదియు రుచింపని యెడల, అర్థము కాకున్న, స్వేచ్ఛగా దిద్దుటయు వాడుక యైనదని మొదలే విన్నవించితని గదా. ఇవి యొకటికంటెనింకొకటి యన్యాయమని చెప్పఁబనిలేదు. మనరుచి వేమన్నకుండవలెనని యూహించుట పొర(బాటు. మన కర్థము కాని దానిని కాలేదని యంగీకరించిన నవమానమని తలంచుట యంతకంటే పొర(బాటు. ఇదివఱకు బైలుపడిన తెల్గుఁగు గ్రంథములు శోధించిన వారనేకులు ఈయవస్థపాలైన వారే. ఇట్టి పరిశోధకుల పిలువనిపేరంటమునుండి మూలమును విడఁదీయవలయునన్న వ్రాతప్రతులే శరణ్యము. వేమనపద్యములు వ్రాసినవారు ఎక్కువ చదువరులుగాదు గావున వారివి కలము పొర(బాట్లే కాని కవిత్వపు పొర(బాట్లెక్కువ యుండవు. ఈ పద్యము వినుఁడు —

“అ. ఇహమునందు సుఖము ఇంపారకుండిన

పరమునందు నెట్లు పడయ వచ్చు

మొదట లేని చేప తుద నెట్లు కల్లురా, విశ్వ.”

ఇందలి ‘చేప’ పదమును వ్రాతగాండ్రు, ‘చాప’యని వ్రాసిరి. సాహస్య జనుల పద్ధతి ప్రకారము ఇందలి చకారము తాలవ్యముగా సుచ్చరింపఁబడుచుండెను. చదువుకొన్న శోధకుఁ డొకఁడు బాలవ్యాకరణ ప్రకారము ‘చాప’ యని దంత్యముగా దాని సుచ్చరించి యర్థము గాక, ‘చావు’ అని యుండవలెనని తీర్మానించెను. ఒకానొకరు దానికి విచిత్రముగా వ్యాఖ్యానము గూడ చేసిరి! (చూ. వేదాంత సిద్ధాంతము, పే. 23) ఇంకఁ గొందఱు ‘చేప’ యను వ్రాతలోని ‘ప’ కారమును ‘త’ కారముగా చదువుకొని ‘చేత’ యనుకొనిరి. ఈ గందరగోళమేలయని యింకఁ గొందఱు ఆ స్థానమందు ‘సుఖము’ అని పూర్పుచేసిరి. వీనిలో ‘చావు’ను మాత్రము వదలి బందరువారు, చేత, చేప, సుఖము మూఁడును దీసికొని మూఁడు వేఱువేఱు పద్యములుగా ముద్రించిరి! (వే. సూ. పే. 3౬) విమర్శకులు పరిశోధకులుగా నేర్పడని యవస్థయిది. వ్రాతప్రతులను నవిమర్శముగా పక్షించితిమేని యీ కష్టము చాలవఱకు నివారణయగును.

ఇక అర్థమును గూర్చిన కష్టమునకు వారివారి స్వశక్తితప్ప వేఱుశరణము లేదు. వేమన పద్యములలో కొన్నిటికి వ్యాఖ్యవ్రాసినవారు నేనెఱిగినంత వఱకును ఐదుగురు గలరు. వీనిలో (౧) బరంపురమునందలి శ్రీతారక బ్రహ్మనుభవి పూడిపెద్ది సాంబశివరావుగారు ‘శ్రుత్యుక్త్యనుభవములతో’, రచించిన ‘వేమన పద్యరహస్యాంశ తాత్పర్య బోధిని’. ఇదిగాక, వీరు ‘వేమన జ్ఞానపంచపద్యరత్నములు’, ‘హేమతారక విద్య’, ‘వేమనార్యునివా క్యార్థానుభవశిరోమణి’, ‘గగనవిద్య’ మొదలగు గ్రంథములు,

వేమన పద్యములకు పీఠికారూపములైనవి, వ్రాసినారు. (౨) శ్రీదత్తాత్రేయ పరంపరాగత శ్రీజ్ఞానానందయోగి విరచితమైన 'తత్త్వార్థబోధిని'. (3) వావిళ్ళవారు కడపటము దించిన పేరులేని యాంధ్రతాత్పర్యము. (౪) కరూరు బంగారయ్యగారు రచించిన 'వేమనార్కుని పద్యపద్యభార్తము'. (౫) బ్రౌనుదొర వ్రానిపెట్టియుగ గొంతపఱకు ప్రకటించియున్న ఆంగ్లేయ పరివర్తనము.

ఇందు మొదటి దానిలో ఒక్కొక్కపద్యముక్రింద పుటలకొలది వివరణము గలదు. అనేకశ్లోకములు, స్మృతులు, శ్రుతులు. పురాణములు ఉదాహరింపఁబడినవి. ఈ వ్యాఖ్యాతకు వేమన్న యందు చాలభక్తికలదు ; అతని తత్త్వములను తాననుభవ పూర్వకముగా నెఱిగినవాడని పలుమాఱు తెలుపుచుండును. కాని యొకటి తక్కువ—మూలమునకును వ్యాఖ్యానమునకును సంబంధము. రెండవది కొంత మేలు. కాని యిందును మనకుఁ గల సందేహములు తిఱుట యరుదు. అందుందు అపపాఠములకు సాహస వ్యాఖ్యానము గలదు. ఈ యిరువురును కొన్ని పద్యములకు మాత్రము టీక వ్రాయఁబ్రయత్నించినవారు. మూడవదియగు వావిళ్ళవారి వ్యాఖ్యలో దొరికిన యన్నిపద్యములకును అర్థతాత్పర్యములు వ్రాయఁప్రయత్నము చేయఁబడినది. అందఱికి సర్వమగు పద్యముల కల్లారు ముద్రగు టీక, సందిగ్ధములైన పద్యములందు చల్లని రెండుమాటలతో చప్పన జారుకొనుట ఇందలి విశేషములు. వేమన్న యందలి వ్యాసమట్లముల కెన్నిటికో 'సులభము', 'స్పష్టము' అనుటయే వీరివ్యాఖ్య. *నాలుగవది ఈయన్నింటికంటె వింతయైన ప్రతిభాశక్తిని జూపును. ఒక్కపదమునకు దీనియందలి యర్థము మచ్చుకు : "లంజ" లం=పృథివి ; జ=ప్రకృతిబడినది. పుష్పం—అనగా, పుష్పముయందు బుట్టిన లక్ష్మి యగుటచల్ల తల్లి ! (చూ. వేమనార్కుని పద్యపద్య శబ్దార్థము, పే. ౯) ఇంతచాలును. ఐదవదగు బ్రౌను దొరది బాంహంతరీకరణమే కాని టీక కాదు. కాని మూలార్థమెఱుఁగుటకు నిష్పలముగా ప్రయత్నించిన పుష్పాత్మ్యుడితోఁ దెక్కఁడే. ఐనను ఇతని బాహంతరీకరణము అనేక పద్యములకు బాహంతరీకరణమే చేయఁబడినది.

ఇట్లు ప్రకృతము మనకు పనికివచ్చు వ్యాఖ్యయొకటియు లేదు. కావున పవరి యోగ్యతకొలది వారే వేమన పద్యముల కర్తనిర్ణయము చేయవలసియున్నది. నాశక్తి కొలది నేనును బ్రయత్నింతును.

ఈ సందర్భమున వేమనపద్యములందనేకములకు మకుటమైన 'విశ్వదాధిరామ' యను పదమున కర్థము విచారింపవలసియున్నది. దీనికి 'విశ్వదాధి', 'విశ్వదాధి', 'విశ్వతేధి'—యని మఱిమూడు పాఠాంతరములు గలవు. కడపటి రెండును వ్రాతప్రతులలో సపురాపముగఁ గానవచ్చును. 'విశ్వదాధిరామ' యనియే తెలియబడి పాళ్ళు. 'విశ్వతేధి' యనునది దానికి తరువాత తక్కినవానికంటె నెక్కువగాఁ గాన్పించును (చూ. ఓ. లై ; ౧౧-౬-౨౨ ; ౧౧-౬-౨౪ ; ౧౩-౧౦-౯) కాని, 'విశ్వదాధిరామ' యనునదియే మూలపాఠముగా భావించి యనేకవిద్వాంసు లనేక

* ఈ ముద్రణమున ప్రకాశకులు నాచే నొకచిన్న పీఠిక వ్రాయించి టీక వ్యాసిన వారిపేరు పక్కటింపకపోవుటచే దీనిని నేనే వ్రాసినానను అపఖ్యాతి నాకుఁ గలిగినది. అది భ్రాంతిమూలకము. ఒకరి కర్తృత్వము వేఱొకరికిఁ జెందించుట కడుంగడు నన్యాయము గావున అది నాదికాదను సత్యము నిచ్చటఁ బ్రకటింపవలసి యున్నది.

విధములుగా నర్థము చెప్పిరి—(1) విశ్వమును ప్రపంచమును ఇచ్చువాడు 'విశ్వదుఁడు' = భగవంతుఁడు; అతనికి అభిరాముఁడు = ప్రీతిపాత్రుఁడు—అనియొకరు. (2) విశ్వమును = సమస్తమును, ద = ఇచ్చుటచేత, అభిరాముఁడు—అని యొకరు. (3) వేమన్న యుంపుడుకత్తెకు 'విశ్వద'యని నామకరణముచేసి, దానికి అభిరాముఁడని వేతొకరు. (4) విశ్వమును సంహరించువాడు విశ్వదుఁడు = శివుఁడు, అతనికి వియ్యుఁడని మతయొకరు (చూ. పం. ను. గారి 'వేమన', పే. ౧౯౪). ఇన్నిటికి తోడు నాదియు నొక వ్యాఖ్యానముండిన నష్టమేమియనుకొని నేను, అనలీ పాఠమే తప్పని, 'విశ్వతాభిరామ'యను పాఠమునే గ్రహించి 'విశ్వతా = ప్రపంచత్వము—అనఁగా, నర్థమును తానైయుండుట—దానిచే నభిరాముఁడు' అను నొక యర్థము బైలుదీసియుంటిని (చూ. వావిళ్ళవారి ప్రతి, పీఠిక. పుట XVIII). శ్రీ వంగూరి నుబ్బారావుగారు, 'విశ్వదుఁడు = సమస్తము నిచ్చినవాడు (అనఁగా, త్యజించిన వాడని కాబోలు) అగుటచే నభిరాముఁడు' అని వాడుకలోనున్న యర్థమే యుచితమనిరి. ఎవరి వాడుకలో నీ యర్థమున్నదో యెఱుఁగను. వేమన్న పద్యములు పఠించువారందఱును ఈ నాల్గవపాదము 'తందనానతానా' వంటిదని తలచి యూరకున్నవారే కాని, దాని యర్థము విచారించినవారరుదు. పోనిండు. నా వ్యాఖ్యానమే నా కిప్పు డనుచితముగాఁ దోచినది. ఎందుకనఁగా: అప్పుడు తానే సమస్తమును అను అద్వైతానుభవస్థితి కలిగిన తరువాతనే యితఁడు పద్యములు వ్రాయ మొదలుపెట్టెనని చెప్పవలసినవచ్చును. వేమన స్వచ్ఛందచారిగను, సంసారిగాను ఉన్నప్పుడు వ్రాసినవని యూహింపవలసిన పద్యము లనేకములు గలవు. ఈ విషయము ముందు స్పష్టమగును. కనుక 'విశ్వతాభిరామ' పాఠమును, దానికి నాయర్థమును వదలుకొనవలసియున్నాను. మనలో వ్యాఖ్యానము వస్తుస్థితిని జెప్పుటకుఁ గాక, తమతమ శక్తిని జూపు వివేదముగా నేర్పడినది గావున ఆ పద్ధతి ప్రకారము దీని కింకొక యర్థముగూడ నిష్పమున్నదారు చెప్పకొనవచ్చును: విశ్వదుఁడు = ప్రపంచమున సందతని ఖండించినవాడు, అగుటచే నభిరాముఁడు—అనఁగా. అన్ని జాతులను, వారి పద్ధతులను జుగులేక ఖండించిన వాడగుటచే, అందఱును తప్పుఁ దిట్టిన పద్ధతులను మఱచియో, మఱుఁగుపత్తిచియో, యితరులను దిట్టినది మాత్రము చెప్పుకొని సంతోషింతురు. కావున నితఁడందఱికిని అభిరాముఁడే! ఇట్టి చీకటి కెమిలెండు. సహజమైన యర్థము దీని కిదివఱకు లభింపలేదు. ఇంక ముందు లభించునను నాశయు నాకులేదు. దీని కర్థమే లేదనుకొని యంతటితో నూరకుండుట క్షేమము. ఉన్నంతలో మొదటిది మేలు.

ఇంక నిందుకు సంబంధించిన అభిరామయ్య కథ కాళ్ళులేనిది. ఈ కథ తెలిపెడు పద్యములు జందరు వారి ముద్రణములోఁ గలవు. అది వేమన స్వగీయ చరిత్రమును వ్రాసినట్లున్నది. నేను జూచిన యే వ్రాతప్రతులందును ఇదివఱకు అభిరామయ్య పేరైన కాసరాదు. వ్రాతయచ్చుప్రతులకు పీఠికలో నీతిని కథ సంగ్రహముగాఁగలదు. అనలు అభిరామయ్య యను పేరే వింతపేరు. రామయ్యలు గలరు, పట్టాభిరామయ్యలు గలరు; లోకాభిరామయ్యలును ఉండవచ్చును, కాని వట్టి యభిరామయ్య కర్థమేమి? ఒకచో పై పేరులలో నేదేయొకటి వాడుకలో నిట్లు సంగ్రహింపఁబడినదనుకొన్నను 'విశ్వతాభిరామ' పదమున కర్థమేమి? విశ్వదుఁడనఁగా, విశ్వము నిచ్చినవాడు—అనఁగా—చేసినవాడు—అనఁగా విశ్వకర్త—అనఁగా, అతని కులమునకుఁ జేసినవాడు—ఇన అభిరామయ్య యని యర్థమా?

అట్లైన తుదలోని వేమన్న కేమిపని? మఱియు బందరు ప్రతి పీఠికలోని వేమన చరిత్రములో అధిరామయ్యకు రామయ్యయను పేరును గలదని చెప్పబడినది. అట్లైన మనకింత తలనొప్పు లేకుండ 'విశ్వకర్మ వంశ్య వినర రామ' యనియే వేమన వ్రాయవచ్చు గా నుండెను గదా!

అధిరామయ్య కథ కల్ల యనుటకు వేఱొక సాక్ష్యము గలదు. అంచితా శివయోగి యను నాతఁడు, తత్త్వరహస్యము నుపదేశించెదను రేపురమ్మని కంసాలి యధిరామయ్యకుఁ జెప్పఁగా, దానిని రహస్యముగాఁబొంది వినుచుండిన మనవేమన్న, తన వదినెయైన రాణిగారి మూలమున మాఱునాఁడు అధిరామయ్య సగరు విడిచి పోలేకుండఁజేసి, తాను యోగివద్దకుఁ బోయి, అతఁడే తనకు ప్రతిగా నన్నుఁ బంపెనని చెప్పి, శివయోగిని వంచింది యతనిచే బీజాక్షర మంత్రోపదేశమును బొందెనట. తరువాత తాను సంపాదించినవిద్యవిలువ నెఱిగి, జ్ఞానియై, పశ్చాత్తాపమును బొంది, మొదలు జాగ్రత్తగా అధిరామయ్య కాళ్ళపట్టుకొని, తప్పక్షమించెదనని బాసచేయించుకొని, తరువాత తన యపరాధమును దెలిపెను. అతఁడు పాపము, మొదలే క్షమించినాఁడుగదా! అతని దయకు కృతజ్ఞతను జూపుట ధర్మమే కాని యదే బీజాక్షరంపదేశమును తానే యతనికేల చేయలేదు? పాపము దానికై యాతఁ డెన్నినాళ్ళు ఆ బైరాగి శివయోగిసేవచేసెను? పోనిండు; అధిరామయ్యవలె శివయోగి గూడ వంచి తుండే కదా! తనకు ప్రధాన గురువగు సతని కింతమాత్రము కృతజ్ఞత చూపవలదా? వేమన పద్యములలో నా పేరేలేదే; మఱియు పై యధిరామయ్య కథలోని యీ పద్యము చూడుఁడు—

“తే. దేహశక్తియు లేనట్టి దీనునకును

చక్కఁగా బోధ చేసెడి చతురుడుగను

నిక్కముగ విశ్వకర్మ తా నీటుమెఱయ

రామయాఖ్యను విలసిల్లె రహని వేమ”

(౨౦౭౨)

వేమన్న 'దేహశక్తి లేని దీనుఁడుగా' నుండెనా? అట్లయిన నట్టి క్షయ రోగావస్థ ముందులతో దీటునుగాని బోధనలతో దీటునా? మఱియు రామన్న వేమన్నకు చేసిన బోధయేమి? పాప మతఁ డేబోధ బాధలు నెఱుంగఁడే! క్షమించుటయే బోధయా? ఈ పద్యములు కృత్రిమములనుట కింతచాలును. ఈ ప్రతియందుఁగల విశ్వకర్మ పేరిటి యనంఖ్య పద్యములను, 'కంసలికిని మించు కడజాతి లేదయా' యని యన్ని వ్రాత ప్రతులందును అచ్చు ప్రతులందును ఉండఁగా 'మనజాతి లేదయా' యని తిద్దియుండుటను (3౧౯౪) జూచితమేని, సంపాదకుల సుత్తి దెబ్బలు, ఆకురాయి కోతలు, వేమన్న చాల తిన్నాఁడని స్పష్టముగాఁ గనవచ్చును. అది యట్లుండె.

పై జెప్పిన పద్యములు పాటలుఁ గాక 'వేమన వాక్యము' లనికొంత కొంత అక్కడక్కడ పద్యపు నడకగల వచనములు కొన్ని యున్నవి. వాక్యమనఁగా పెక్కు చిన్న వాక్యములగుంపు. ఇట్టివి అఱు వాక్యములున్నవి. ప్రతిదాని తుదను 'విశ్వవాది రామ' ముకుటము గలదు. ఇందలి ముఖ్య విషయములు యోగసాంఖ్య తత్త్వములు. ఇట్టి వచన రచనలు కన్నడమున బసవేశ్వరుఁ డుపక్రమించెను గాఁబోలు. అతని తరువాత కన్నడ శైవులు తెలుఁగు శైవులును, వారివలె తెలుఁగు వైష్ణవులును ఇట్టి వచనములు పెక్కులు వ్రాసిరి. శివయోగి శిష్యుఁడైన వేమన్నయు నట్లే వ్రాసి యుండుట యనంభవముగాదు. కాని యిప్పటి వాక్యములు వేమన.

ప్రాసనవని నేను నమ్మజాలకున్నాను. వేమనయందుఁ గల సంగ్రహశక్తి, భావమును స్పష్టముగా చదరముగా కత్తిరించినట్లు చెక్కి యతికించుశక్తి మొదలగు గుణము లేవియు ఇందుఁ గాన రావు. ఒకటి విని మీరే నిర్ణయింపుడు—

“పూర్వ సమాధిలో రేచించి పూరించి కుంభించి— పెద్ద గాలివలెనే బరగుచుండు—యెడుకోట్ల వెట్టివాదంబులు గానబడును—మేను చల్లనిగాలి వినరును—గాలి లోపలనుండును గంధర్వనాదంబు—గానపడు వినుబాటలో నుండు (?) ఎంతైన నడువీధి నాడుచుండు”—ఇత్యాది. (చూ. మటన్దని, పు. ౫౦).

ఇవి కృత్రిమములనుటకు ఇంకొక సాక్ష్యము గలదు. ౧ వ వాక్యమం దీపద్య గంధి వాక్యముఁ జూడుడు—

“అది మూలమందు అంబికా శివయోగి-మూలగురుఁడు మాకు ముక్తిజూపె” వేమనకు గురువని చెప్పఁబడినవాఁడు అంబికాశివయోగి గాని అంబికా శివయోగి గాఁడు. వట్టి శివయోగులున్నారుగాని అంబికా శివయోగులను నే నెఱుంగను. ఇందలి పద్యపు నడకకు సహజమైన యతినిబట్టి అంబికా శివయోగి యనియే ప్రాసిన వాని యభిప్రాయమనుటలో నందేహములేదు గదా! అంబికాశివయోగి పదమున కర్తము ముందు విన్నవించును. తెనుఁగు వ్రాతలోని అకార లకారములకుఁగల సామీప్యమే యీ భ్రాంతికి గారణము. కాఁబట్టి పైరెండు శబ్దములకుఁ గల యర్థ భేద మెఱుంగనివాఁడు, యోగశాస్త్ర శబ్దముల నెవరివలననో విన్నవాఁడు, అనుభవము లేనివాఁడు—ఎవఁడో పైవాక్యములను ప్రాసి వేమన తల కంటఁగట్టి నాఁడని నందేహించుటలో తప్పులేదు.

ఇట్లే బందరువారి ముద్రణములోను కొన్ని పదసములు గలవు. అవియును అంచందు పద్యపునడక గలిగి తుచలో వేమ శబ్దముతో ముగియును. వేమనవి కావని నందేహింపవలసిన వానిలో నివియును జేరినవి.

పై చర్చవలన వేమన పద్యములను గ్రద్దతో జదువువారికిఁ గలుగు చిక్కులు కొంతపడుకొని స్పష్టమగును. సరియైన విమర్శముతోఁ జేసిన ముద్రణము ఒకటైనను ఈపక్షకుఁ బైలుపడలేదు. వేమన్న పద్యము లిట్లున్న మేలని తలచిన వారే కాని, యెట్లుండి యుండవచ్చునని విమర్శించిన వారులేదు. అర్థము తెలియని వారు, అర్థములేని సంప్రదాయములకుఁ జేరినవారు, అసర్వకరమగు అభిమానము గలవారు—ఈ పద్యములను తలయొక చిక్కుగా నీడ్చి చెఱచివారు. ఇతరుల భావములును రచనలును మనకెంత యసహ్యముగానున్నను వానిని తిద్దనధికారము మనకు లేదని తలఁచుట మనవార నేకు లింకను నేర్యనివిద్య. కావుననే, అందందు కొన్ని యనాపశ్యకమైన సవరణలున్నను, చిన్నదైనను, ఇప్పటికిని బ్రౌను దొర ముద్రణమే సర్వోత్తమ మని చెప్పటకు సిగ్గుచున్నది. అతఁడు మనకుఁ జేసిన మహిమకారమును నే సరగంట చూచుచున్నానని తలఁపకుండు. చెన్నపట్టణము లోని ప్రాచ్యపుస్తకాలలోని వ్రాతప్రతుల నొకమాత్రెనను చూచిన వారికి తప్ప తక్కినవారి కామహానియుని యప్పతెలియదు. కాని యతఁడు దోసిలి నిండఁ బెట్టినను, పెట్టిన దెంతమంచి వస్తువైనను, అది బిచ్చమే. అతని యౌదార్యమున కతనిని పొగడుదము కాని మన దారిద్ర్యమునకు సిగ్గుపడవలదా? ఇందఱు తిండికి దండుగ తెలుగు వారుండి వేమన వంటివాని విషయమైనకూడ ఇంకను తెల్లదొరగారి తిరిపెమునకే యొడిఁ బట్టవలసినందు కేడ్వవలదా? అంద్ర మహా పురుషులందఱతోడ వేమన్నకును యూనివర్సిటీ కుర్చీలపై సమాసముగాఁ

గూర్చుండఁ జోటిచ్చి ధన్యులైన ధీరులు ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తువారు. వారు ఇంకఁ గొంత యౌదార్యము వహించి, వ్రాత ప్రతులను ప్రాత్ర యచ్చుప్రతులను సేకరించి, సంప్రతించి, సవిమర్శముగా వేమన్న పద్యముల నూతన ముద్రణ మొకటిచేసి పుణ్యము గట్టుకొందురుగాక! సామాన్యు లొకరిద్దఱితో ఆ కార్యము సాధ్యము కాదు గావున నా భారము ప్రకృతము వారినే చెందియున్నది.

వేమన కాల దేశములు

హిందువుల యన్ని చరిత్రములవలెనే వేమన చరిత్రమునఁ గూడ నమ్మఁ దగిన సాక్ష్యములు లేకపోవుటచే సత్యము బైలుపడుట చాల కష్టముగా నున్నది. ఇనను అందు ముఖ్యములైన కాలదేశములను గూర్చి నేఁడు కొంత చర్చింతును.

ఇంగ్లీషువారి సహవాసముచే మనము నేర్చుకొన్న విచిత్ర విద్యలలో చరిత్ర రచన యొకటి. చరిత్రములు వ్రాయుట మన పూర్వు లెఱుంగక పోలేదు. అది మానవ సామాన్య ధర్మము. కాని వారెన్నఁడును ఇప్పటివారివలె దాని నొక ప్రత్యేక మగు విద్యగా, ఒకరిద్దఱు వ్యక్తులకుఁగాక యొక దేశమునకే—జాతికే చేరిన ముఖ్య శాస్త్రముగా—పరిగణించినవారుకారు. పూజ్యమైన వ్యక్తియందు ప్రజలకు గౌరవ మును గల్గించుట వారి ముఖ్యసాధ్యము. చరిత్రము దానికి సాధనమంతే. కావున విన్న విషయములు కన్న విషయములు అన్నియునమ్మి, చాలకున్న కొత్తగాచేర్చి, సరిపడ కున్నదానిని త్రొనవేసి, వారు వ్రాయుచుండిరి. ఇప్పటి మన తీఱు వేఱు. పూర్వ కాలమున సంస్కృత తర్కశాస్త్రము తక్కిన విద్యలయందెల్ల నెట్లు ప్రవేశించెనో, యట్లే నేఁడును ప్రతి విద్య నేర్చువానికిని ఆ విద్యయొక్క చరిత్ర మత్యావశ్యకముగా నేర్పదినది. చరాచర వస్తువుల కన్నిటికిని, నేఁడు చరిత్రము గలదు. చరిత్రము సకును చరిత్రమెవరైన వ్రాసినారో లేదో యెఱుంగను గాని, వ్రాయవచ్చు సనుటలో సందేహము లేదు.

మనకు చరిత్రమువలనఁ గలుగవలసిన లాభము యదార్థజ్ఞానము. అది మంచిదైనను కాకున్నను, ఇష్టమున్నను లేకున్నను, సరే. కావున నేటి చరిత్రకారుని కొక విషయము సత్యమని స్థాపింప ననేక సాక్ష్యములు కావలయును; అవి పరస్పర విరోధములేక యుండవలయును. అట్లగుటచే సాక్ష్యము దొరికినఁ జాలునని తృప్తిపడక యది నమ్మఁదగినదా కాదా యని మొదలు పరీక్షింపవలసి యుండును. కావున నిప్పటి చరిత్రకారుఁడు తానొక న్యాయాధిపతిగా వ్యవహరించుచున్నాఁడు. ప్రతి సాక్ష్యమును కల్పితమై యుండవచ్చునను సవనమ్యకముతోనే విచారణ సుపక్ర మించును. అట్లగుటచే సందేహము చరిత్రకారుల స్వభావమైనది. ప్రాచీనులు అన్నిటిని నమ్మిరి. ఆధునికులు దేనిని నమ్మరు—ఆనఁగా, బలవంతమైన సాక్ష్యము, ఇతర చరిత్రకారులు బలవంతమని నమ్మునట్టిది, లేనిది. సాక్ష్యమున్నను లేకున్నను అన్నిటిని నమ్ముట యెంత ఆన్యాయమో, సాక్ష్యము లేనివాని నన్నిటిని నమ్మక పోవుటయు నంత యన్యాయము. ఫలమేమనఁగా, ప్రాచీనపురాణములలో వస్తు స్థితిని ముంచివేయునన్ని విషయములు లభించుచుండఁగా, ఆధునికుల చరిత్రలలో ఆసలు సత్యమే పూర్ణముగా లభింపక తునకలుతునకలుగా లభించును. వేమన తండ్రివిషయమై వ్రాయవలసినవచ్చె ననుకొనుఁడు : ప్రాచీనులు అతని ఒడ్డు, పొడవు,

పేరు, చూడు, బాదాము మొదలగున వన్నియు వినియో యూహించియో వ్రాసి, మనకొర్రు పూర్ణమైన వ్యక్తిని చేతికందిత్తురు. అధునికులు ఉన్నదనుట అప్పుడు లేదనుకొనుటయే మంచిదిగాన, వేమన్నకు తండ్రియే లేడని యు. ౧, తండ్రిలేని కుమారుడు సృష్టిలో లేకపోవుటచే, ఒకవేళ నుండినను అతః విచారము మనకేమియు తెలియదని చెప్పి, తండ్రియను నొక పదార్థమును మాత్రము నామరూపాదు లొక్కటియు లేక మనతలఁపునకుఁ దెత్తురు.

మఱియు సమ్యవలసిన సందర్భము లందును ఇరువురి సమ్యకము లందు చాల భేదము గలదు. ప్రాచీనులలో సమ్యకమునకు అనుభవ ప్రమాణము గాని, యనుమాన ప్రమాణముగాని పనిలేదు. వేమన చేనిలోపండిన పుచ్చకాయలను పాపరకాయలును రాసులుగాఁ బోసి, వానినొకమాటు చేతితో తాఁకిన మాత్రముగ బంగారుముద్దలుగాఁ జేసి యన్నగారికి ఇనామిచ్చినాడని వారు సందేహము లేక సమ్మి వ్రాయుదురు (చూ. వే. సూ. ర. పీఠిక, పు. ౨౬). ఇట్టి దానిని ప్రత్యక్షముగాఁ జూచుట యట్లుండనిండు. 'ఈ సామర్థ్యము గలవాఁడు, చేనుదున్ని, విత్తి, కోసి, కూలియిచ్చి—ఇంత యవస్థపడనేల? ఇంటిలోని యన్నగారి యినుపపెట్టెనో లేక పెరటి మట్టిగోడనో తాఁకి బంగారుగాఁ జేయవచ్చునే! ఏమి వెళ్లివాఁడు వేమన్న!' యని యూహింపవలసిన యక్కరయే పురాణములు వ్రాయువారి కుండదు. విషయ మెంత యసాధ్యమైన వారికంత యొక్కువ సమ్యకము. ఇంక చరిత్రకారుని తీరు వేఱు. అతనికి పరమ ప్రమాణము ప్రత్యక్షము. అనుభవబలములేని యనుమాన ప్రమాణమును అతనికి పనికిరాదు. మఱియు తన కాలపు బనేకజనుల ప్రత్యక్షాను భవమేతప్ప తనయొక్కని యనుభవమునకు వచ్చియుండినను తన్నుతానే యతఁడు సమ్మిఁడు. ఇతరులు సమ్మరను భయ మతనికి మెండు. బంగారము కృత్రిమమైన పస్తువుగాక సహజములైన ప్రకృతులలో నొక్కటిగావున, వేఱుపదార్థమేదిగాని బంగారముగా మార్చి విలువైన యాధునిక రసాయన శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతమంట. కావున 'తనకుఁ దెలియనిది తనతాతకును తెలియదు' అను నహంకారశాస్త్ర ప్రథమ సూత్రము ప్రకారము, అతఁడు రసవాద విద్యయే మిథ్యయని సిద్ధాంతముగా సమ్మిను. తానొకవేళ ప్రత్యక్షముగాఁ జూచినను 'ఇదేదో కనుకట్టువిద్య' యనుకొని తృప్తిపడును.

పై యిరువురికిని సమానధర్మ మొకటి కలదు. అదే దనఁగా, అధిమానము. తమ జాతి, మతము, దేశము, బాప మొదలగు వానిపై నిరువురికిని అధిమానము మెండు. పురాణకారుల యధిమానముచే అతిశయోక్తులు ప్రబలిసవి; చరిత్రకారుల యధిమానముచే అసత్యములు ముందుకు వచ్చినవి. అతిశయోక్తులును అసత్యములే యైనను అం దలంకార మున్నది. ఇందులో లే దంతే. బసవేశ్వరుఁడు అంధుఁడని సాధించు అసత్యమునకన్న, భీముఁడు బండెఁడు పనసపండ్లను ఏకాదశి ఫలాహారము చేసినను అతిశయోక్తిలో సాగ సెక్కువగదా! పురాణముల వారు, తమజాతియే సృష్టికర్త తలమీఁది తుది వెండ్రుకనుండి పుట్టినదని, తమ మతమే భగవంతుఁ డుపదేశించిన మోక్షమార్గమని, తమదేశమందలి విధులమన్ను గూడ పుణ్యభూమి యని, తమ భాషయే దేవభాషయని, ఇతరజాతిని స్పృశింపరాదని, ఇతరమతము నరకహేతువని, ఇతరదేశమున కాలుపెట్టినఁ గత్తిరించు కొనవలెనని, యితరభాషలాడిన నాలుకను దర్భతోఁ గాల్చవలయునని—వ్రాసుకొనిరి. చరిత్ర

కారులు, తమజాతియే నర్వగుణముల కాకరమై, తమ మతమే నర్వమతసారము; తమదేశమే వీరశూరవిక్రమాదిత్యుల తమభాషయే ముద్దుపలుకుల మురిపెములమూట, యని వ్రాయుచు, ఇట్లొకరించుచు, విధిలేక ప్రపంచమున వారిబ్రతుకు నేర్చియుందురు! కన్న కవిత్వమును వ్యాకరణమును, ఛందస్సును—ఇంతయేల? అ అ ఇ యుపాధ్యాయు లాంధ్రులనియు, అరవము 'వినుటకు శ్రుతి కల బొమ్మ రాళ్ళతంబళ్ళము' అనియు మనవారు వ్రాసికొన్నారు. (చూ ఆంధ్రవాక్యాయ చరిత్రము, పీఠిక XXXIV; పే. 120). అరవమందు మందును మళయాళమునందును గల ఛా కారము తెలుగునఁగూడ యుండెనని యెవరైనఁ జెప్పిన నెదగుద్దుకొనువారు మనలో నున్నారు. ఇది ఆంధ్రులలోనే బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణులరగడ, సర్కారు దత్తమండలముల వివాదము నియోగివైదిక భేదము—మొదలగు పాక్షికవ్యవహారములచేత నెన్ని యసత్యములు అన్యాయసిద్ధాంతములు బైలుదేబినవే, తేలుచున్నవే, మీ రెఱుఁగుదురు. సన్నయ కవిత్వమునం దున్నంతమాధుర్యము తిక్కన కవితయందు లేదని యొకానొక వైదిక పండితులు నాతో వాదించిరి! కాని యిటీవల సన్నయ అసలు బ్రాహ్మణుడే కాదు క్షత్రియుడని యొక వాదము బైలుచేటుచున్నట్లు భావకము! సన్నయ బ్రాహ్మణుడైన నేమి, క్షత్రియుడైన నేమి, మన కేమిలాభమని తలచిన కొండఱు, కావువారు కాబోలు, సన్నయకుఁగల యాధికవిత్వక్లిరిని వేమస్థ కీయఁదలచి వేమస్థ సన్నయకన్నఁ బూర్వం డనిరఁట! (పం.సు. గారి వేమన, పు. ౪౫). ఇట్లే రామరాజభూషణుఁడు బ్రాహ్మణుడే కాని శూద్రుఁడు కాడను వాద మొకటి గూడ నా చెవిని బడినది.

తమ యభిమానపు వాదమున కనుకూలమగు పూరిపుడకనైనను బ్రహ్మస్థముగా భావించుట, విరుద్ధములైన సాక్ష్యముల నన్నిటిని నందెహించి తిరస్కరించుట, యేదైనను సూతనసిద్ధాంతమును తప్పుక జైటికిఁ దీయవలయునను సంకల్పము— ఇవి యాధునిక చరిత్రకారులలో సనేకుల మనస్తత్వములు. కాళిదాసు తన గ్రంథములలో నందందు 'గుప్త' పదము వాడుటచేత సతఁడు గుప్తరాజుల కాలము వాడని నుపసద్ధ చరిత్రకారులగు 'కితు' గారు వాదించిరి! (See the Journal of Royal Asiatic Society, 1909, p. 438) ఒకానొక యాంధ్రచరిత్రకారులు ద్రోణాచార్యులు కుంభనంబపుడనుట కర్థము అతఁడు కుమ్మరివాడై యుండునని తలచిరఁట! అంతదూర మెందుకు? పేరు సప్తఁడిబట్టి అతఁడు దోణిసడుపు బెస్తవాడనియు, దుర్బరాజు దొమ్మరి వాడనియుఁగూడ జెప్పుచున్నుగదా!

ఇట్లు మన చరిత్రములు విచిత్రసిద్ధాంతముల కాకరములై యుండుటకు ముఖ్యకారణము మనలో చరిత్రరచనకు పనికివచ్చు బహిరంగ సాధనము లెక్కువగా లేకుండుటయే. ఉన్నవి యితోయోక్తిమయములైన పురాణములు. ఇతర అంతరంగ సాధనములు అనుమానమునకు పనికివచ్చునే కాని, దృఢమైన సాక్ష్యమును సమ కూర్చునవి యేగ్రంథములందును ఉండవు. తమ చరిత్రమును ముందు వ్రాయువారికి పనికిరావలయునను నుద్దేశముగలవారు తప్ప, తక్కిన యెవరును స్వకీయ చరిత్ర విషయములకు తమ గ్రంథములలో నవకాశమివ్వరు. అవి అకస్మికముగా నందు రావలసినవి.

ఇట్లే యిరువురినడుమ పురాణమును, చరిత్రమును, దేనిని వ్రాయనేర్వని

నావంటివానికి వేమన జీవితమును దెలిసికొనవలెనన్నప్పుడు కలుగు కష్టము చెప్పి తీయదు. ఐనను ఈ రెంటిని యధాశక్తి పరీక్షించి ప్రకృత ముపయోగించుకొనవలసి యున్నది.

వేమన సూక్తిరత్నాకరమున పీఠికలోని వేమన చరిత్రమును పురాణమున ఈక్రింది విషయములు గలవు : క్రీస్తుశకము ౧౩౨౮ నుండి ౧౪౨౮ వఱకును సూరేండ్లు సరిగా కొండవీటిలో రాజ్యముచేసిన రెడ్డిరాజులలో కడవటివాడగు రాచ వేమారెడ్డికి మన వేమన తమ్ముడు. కొమరుగిరి వేమారెడ్డి కొడుకు. తల్లి మల్లమ్మ. అన్న భార్య, తల్లివంటిది, సరసాంబ. వేమన చిన్ననాటినుండి వేశ్యవలలో జిక్కి యుండి బొక్కనమంతయు దానికి దోచిపెట్టుచుండగా, పదినే సరసమ్మ యుక్తితో నాతనికి దానిపై రోతబిండునట్లు చేసెను. నగరి కంసాలి అధిరామయ్య. అతడు లందికాశవయోగియను వానిని తత్వైవచేశార్థము రహస్యముగా సేవించుచుండెను. ఓకనాడా యోగి అధిరామయ్యతో రేపుదయముచచ్చి యుపదేశముపొందుమని చెప్పగా దానిని పొందివిన్న వేమన్న, మఱునాడు అధిరామయ్యను బలవంతముగా నగరియందే నిలుచునట్లుచేసి, తాను పోయి యోగితో 'అధిరామయ్య తాను రాలేక నన్ను పంపినాడు' అని చెప్పగా 'వాడు నిర్భాగ్యుడు, నీవే రా' యని యతఁ డీతనికి యుపదేశముచేసి యెందో పోయెను. జ్ఞానియై వేమన్న యధిరామయ్య క్షమాపణ వేడి, విరక్తుడై దేశదేశములఁ దిరిగి పద్మరూపముగ తత్వైవదేశము ప్రబలకు చేయుచు, తుదకు 'కటార్లపల్లె'లో సమాధివిష్టుడయ్యెను.

ఇందు చరిత్రమునకు ముఖ్యవిషయములగు పంశము, కాలము, దేశము పెర్మానబడినవి : కోమటి రెడ్డిరాజుల వంశీయుడు; ౧౫ వ శతాబ్దమున నున్న వాడు; కొండవీటిలో బుట్టిదిరిగి కటార్లపల్లెలో ముక్కుడైనవాడు. దీనిని వ్రాసిన వారు ఇది 'నిక్కపు చరిత్ర' యనుచున్నారు కాని యే యాధారములచేత నిది నిక్కమనుకొనిరో తెలియదు. మఱియు, పై పంశవృక్షమును నుగ్మహితనాములగు కీ॥ శే॥ కొమఱ్ఱాచ లక్ష్మణరావుగారు ఆసత్యమని ఖండించిరి. వేమన్న తండ్రి యనబడు కొమరగిరికి సంతానమే లేవట. కావున సతని తరువాత సతని దాయాది యగు కోమటి వేమారెడ్డి రాజ్యము చేసినవాడు. కొమరగిరిరెడ్డికి కొడుకనబడు రాచవేమారెడ్డి ఈ కోమటివేమారెడ్డి కొడుకట! వేమనయోగి కిం దేసంబంధమును ఉన్నట్లు కానరావట.*

శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు కుమారగిరికి కుమారుఁ డున్నట్లు శాసనాదుల పలన తెలియపచ్చుచున్నది యనిరి.† కాని యతఁడు రాజ్యమునకు రాలేదు. ఈ రాజ్యమునకు రాని కుమారుడే బైరాగుల సావాసమునఁ బడిపోయిన మన వేమన్న యైయుండునా యను సందేహము గలుగును. కాని 'వేమన వాక్యము' లనబడు వానిలో వేమన తండ్రి† 'రెడ్డన్న' యని చెప్పబడినది. ఇట్లే బందరుప్రతిలోని వేజొక పచనమందును గలదు (౩౯౦). కుమారగిరివంటి ప్రభువుకు రెడ్డన్నయను సామాన్యనామ ముండునని యూహించుట యసాధ్యము. మఱియు 'వేదాంత సిద్ధాంతము' పీఠికలో కొమరగిరికి కొడుకు లిద్దఱనియు, వారిలో రాచవేమారెడ్డియే

* చూ. పం. సు. వేమన, పు. ౬౫.

† అంధ్రుల చరిత్రము, ధా. ౩. పు. ౧౯౦.

‡ చూ. ఘటశోధని, పు. ౪౮.

మన వేమన్న యనియు వ్రాయఁబడినది. కాని రాచవేమారెడ్డి నాలుగేండ్లు రాజ్య మేలెననియు తుద కాకన్మకముగా తన భృత్యునిచేతనే చంపఁబడియె ననియు 'కొండవీటి దండకవిలే'లో గలదట. కాబట్టి ప్రకృతస్థితిలో కొండవీటి రెడ్డిరాజు లకును వేమన్నకును సంబంధము గలదని యూహించుట దుష్కరము.

మఱియు, అంతరంగసాక్ష్యములచేత నీ యంశము దృఢమగును. వేమన ప్రబంధకవులవలె తానుండు ప్రపంచమును చాటి వ్రాసినవాఁడు కాఁడు. అతని పద్యములందెల్ల స్వానుభవమును కవితాధర్మము తాండవ మ్రాడుచుండును. ఇతఁ డాగర్భశ్రీమంతుడై నడిమివయసువఱకును రాచసగరియందె పెరిగినవాడై యుండిన, పెద్దన్న, కృష్ణదేవరాయలు మొదలగువారి కవిత్వమందుఁ గానవచ్చు నంపత్సమ్మద్దివాసన యిందెందును గానరాక పోవునా? వానియం దభిమానము లేకున్నను ఖండించుటకైన పనికిరావా? మఱియు, వేమన్న 'కుక్క యిల్లు సాచ్చి కుండలు వెతకుట' చూచినాడు (3౨౨౭). 'పండిన చేసులోని పల్లెయగాయలు' తొక్కినాడు (౨౬౦౨). 'గడ్డివేసెనను పోట్లగొడ్డు కొమ్మాడించు'నని యెఱిగినాడు (౧౭౪౪). 'పచ్చికుండలో నీళ్ళు పడిన నిలుప'నని కనుగొన్నాడు (౧౩౪౭). 'కుండ చిల్లిపడిన గుడ్డ దోపగవచ్చు' నను సంసారపు నాజ్ఞాకును నేర్చుకొన్నాడు (౧౧౩౨). 'కడుపునిండ తప్పుడు గంపలోఁబెట్టక, చన్ను ముట్టనిదు కొన్నబట్టె' యను మహిషదోహనమర్మమును చదువుకొన్నాడు (౮౭౧). ఇట్టి యనుభవములు రాజవంశీయులకు, అందును రాచరికపు జవాబుదారీ లేక యూరక తిని తిరుగమరగిన యువరాజులకు కలుగునా? మఱియు, వేమన—

“అ. ఎంతసేవఁజేసి యేపాటుపడినను

రాచమూక నమ్మరాదు రన్న!

పాము తోడి పొందు పదివేలకైనను, విశ్వ.”

(౬౩౮)

అని చెప్పినవాఁడు. ఇంతపైన 'రాచకొడుకు గాకున్నను దూరబంధువై, బీదవాడై మైసూరుదేశమందలి కొండలు 'అరసు'లవలె నేల యుండరాదు?' అని తలచు వారుండిరేని నా యాక్షేపణలేదు; వారికి ఫలమును లేదు.

ఇట్లేతఁడు రెడ్డిరాజుల వంశమువాడై యుండఁడని సందేహముగలిగిన వెంటనే, వారు రాజ్యముచేసిన ౧౪-౧౫ శతాబ్దములలో నున్నవాడను కాలమును నిరాధార మగుచున్నది.

ఇక కొండవీటిలో పుట్టి పెరిగినాడనుటకు వేమన పద్యములలో నొక యాధారమున్నది :

“అ. ఊరు కొండవీడు ఉనికి పశ్చిమవీధి

మూగచింతపల్లె మొదటి యిల్లు

ఎడైరెడ్డికులమదేమని తెల్పుదు విశ్వ.”

(౫౬౮)

కాని దీని యర్థము సందిగ్ధము. కొండవీటి పశ్చిమవీధిలో నునికిని మూగచింతపల్లె మొదటి యింటికిని సంబంధమేమి? దీని కంతర్ధామమో గలదట. పాతాంతరము లకును కరవు లేదు. అవి యట్లుండనిండు. కొండవీటివద్ద మూగచింతలపల్లె కలదట. కడపజిల్లాలోకూడ నొక మూగచింతపల్లె కలదనియు, సందలి వారొకబయలుచూపి యిదే వేమన్న పుచ్చకాయలు పండించిన చేసని చూపెదరనియుఁ జెప్పఁగా విన్నాను.

కొండవీటిలో బుట్టి కొన్నాళ్ళుండి, తరువాత ఆ రెంటిలో నేదేయొక పల్లెలో మొదటి యింట వసించినాడను నట్లమిచ్చు పాఠాంతర మొకటి పై పద్యమున కుండవలె ననుకొంటిమేని, ఇతఁడు కొండవీటిలో బుట్టినాఁడు కాడని సాక్షాత్తమాణము లభించవలయును మనమతఁ డందుబుట్టినవాడే యని నమ్ముదముగాక! ఈ నమ్మికకు తోడు కర్నూలుజిల్లా క్రిష్టిపాడు వాడనియు, గుంటూరికిఁ జేరిన 'ఇను కొండ' వాడనియు, కడపమండలపు 'చిట్టివేలు' వాడనియును బ్రానుదొరవిస్స యుపపురాణములు కనినము మూఁడున్నవని మనము గమనింపవలసి యున్నది.*

ఇక నితఁడు కటార్లపల్లెలోపచ్చి సమాధి యయ్యెనాయను విషయమింకను సందిగ్ధము. ఇదివఱకు వేమన పద్యముల నచ్చువేసినవా రనేకులు ఇతఁడు కదిరి తాలూకా కటార్లపల్లెలో శార్వరి సంవత్సర చైత్రశుక్ల సవమినాడు తన జీవితమును చాలించెననియే వ్రానియున్నారు. 'శ్యాంబెలు' దొరయును ఇట్లేతలచి కటార్లపల్లెకుఁ బోయిచూచి యుక్కడినన్నిదేశములు గుట్టలు వాగులు మొదలగువానిని విపులముగా వర్ణించి వ్రాసెను.† బ్రానుదొరకు కటార్లపల్లె సమాచారమే తెలిసినట్లు తోపడు. నేనును ప్రత్యక్షముగా నాయా ప్రదేశములను చూచి రావలయునని హాయితిని.‡ కాంబెలు దొరకన్న మనముగా విపులముగా మీకు వర్ణించి చెప్పవలెనను కుతూ హలముతో త్రోవలోని తుమ్మచెట్టు, పాపాసుకల్లి, రాళ్ళు రప్పలుగూడ వదలక గుర్తులు వేసికొంటిని. మొదలు కదిరి దగ్గరనుండు 'సల్లచెరువు' గ్రామము నందును వేమన్నకు సంబంధము గలదని విని యుక్కడికిఁబోయి యందలి గుడి దర్శించి యందలి వేమన్న చెక్కవిగ్రహము మొగమున పట్టినామములు చూడఁ గనే 'శివయోగియైన వేమన్న మొగమున నామా లేమిటిరా' యని సందేహము కలిగినది. కాని యహంసాప్రతియైన వేమన్నపేర నేటిట నెనుఁబోతుల బలియిచ్చి నట్లే, యిదియు విచిత్ర కాలపరిణామములలోనొకటియై యుండుననుకొని, యుక్కడి పూజారి చెన్నయ్యను విచారింపఁగా, నాతఁ డొక వేమన్నపురాణమును జెప్పెను. ఆదంతయు మీ కేకరువు పెట్టదలఁచుకొలేదు. కాని విధిలేక ముఖ్యాంశములు మాత్రము సూచించుచున్నాను—

వేమన కొండవీటివాఁడు. పైడిపాలకొడిది రెడ్లవంశమువాఁడు. కనుగోళ్ళ గోత్రము. మొద లితనిపేరు పుల్లారెడ్డి. రాజైన యన్నతో కలహించి తల్లితో సల్ల చెరువుకు వచ్చెను. అక్కడ సేద్యము చేసుకొనుచు సుఖముండఁగా నొకనాఁడు త్రోవలో నతని తలపై పిడుగువడి నిర్జీవుఁడాయెను. తరువాతికార్యము జరుప నక్కడివారు ప్రయత్నింపఁగా తల్లికి న్యవృత్తమందఁడఁడు కానించి 'ఇక నేడునాళ్ళు సహంపుఁడు. మరల నేను జీవింతును' అని చెప్పెనట. అట్లే యెనిమిదవ దినమున సజీవుఁడై 'ఏమి పుల్లారెడ్డి! ఎట్లు ఏడునాళ్ళు చచ్చి బ్రతికితివి?' అని యుక్కడివారదుగఁగాఁ 'నా పేరు పుల్లారెడ్డి కాదురా, వేమన!' యని చెప్పెనట. అదిమొదలు మహాత్ముఁడై శిష్యపరివారముతోఁ దూర్పుదేశము తిరిగి యనేక మహాత్ములను

*See Brown's Verses of Vemana, Preface, p. III.

†See Mad. Chris. Coll. Mag., March' 1898.

‡ఈ ప్రయాణమందు మన్నిత్రులు శ్రీ అనంతపురపు వార్తకవి రామచంద్రరావు, బి.ఎ., బి.ఎల్. గారును, కదిరి వసంతాచార్యులుగారు, రెడ్డిపల్లి వెంకటశ్రేష్ఠిగారును నాకు చేసిన సహాయము ఎన్నఁడు మఱవరానిది.

జూపెను. అప్పటి మద్రాసులోని యింగ్లీషుదొరలు ఇతని యద్భుతశక్తికి మెచ్చి చాల గౌరవించిరి. సంచారములో కడపజిల్లా రాజంపేటదగ్గర కొడూరిలో నతనితల్లి అచ్చమ్మయు, కుచ్చెల్లపాడు గ్రామములో భార్య అదిలక్ష్మమ్మయు మరణించిరి. ఇరువురికిని అతఁడు కట్టించిన సమాధులిప్పటికి అందుఁ గలవు. తరువాత కటార్ల పల్లెకు మరలివచ్చి వేమనసమాధిలో నజీవముగా పరుండి మూతవేయించుకొనెను. నల్లచెరువులోని గుడి తరువాత నతని పంశీయులగు జ్ఞాతుల కలహముచే నేర్పడిన ప్రతిబింబము.

ఈ కథ విన్నప్పుడే నా నందేహము బలమయ్యెను. పుల్లారెడ్డి యని మొదట పేరుండి తరువాత 'వేమన్న'గా విల మార్చుకొనవలెను? తల్లి పుస్తకములలోని మల్లమ్మగాక అచ్చమ్మ యయినది. ఇందు ప్రసిద్ధమైన బొగమువాండ్ర మాటయే లేదు.

ఈ నందేహములతోనే కటార్లపల్లెకుఁబోయి విచారింపఁగా సక్కడి ధర్మకర్త యగు చెన్నరాయఁ డనునాయన 'ఆ వేమన్న యీ వేమన్న కావండి! వేణు' అని చెప్పి నా యాశలు నిరాశచేసెను! కారణమేమని యడిగితిని. తమపద్ధతున్న తాటాకుల గ్రంథములో నట్లున్నదని చెప్పెను. దానిని తెప్పించి చూడఁగా నది పంగూరు సుబ్బరావుగారికి అంధ్ర సాహిత్య పరిషత్సభాధ్యక్షులయమునఁ గానవచ్చిన ద్విసవ వేమనచరిత్రముగా లేలినది. అందలి యీ క్రింది వాక్యములను చెన్నరాయఁ డెత్తిచూపెను. సనకసనందనాది మునులు.

“ఇతఁడు శ్రీహరిపుత్రుఁ డితఁడు పాపనుఁడు,
మున్ను వేమన పరమ ముఖ్యుఁడైనాఁడు
అకఠె యతఁడని పల్కి అశ్చర్యమంది
మంత్రతాక్షతంబుల మహిమచేబట్టి
వేమనాచ్యులమిఁద వెదఁ జల్లిరంత...”

ఈ గ్రంథము చాలవఱకుంచే చూచితిని. ఇది చరిత్రముగాదు. పురాణములలో పురాణము. గ్రంథము చేసినవాడు వ్రాసినవాడు కల్పించిన చిక్కులు లెక్కలేనన్ని. ఇందు నల్లచెఱువు చెన్నయ్య చెప్పిన యీ లోకపు కథలేమియు లేవు. అక్కడివారి కది పరమపవిత్రగ్రంథము గావున దాని నెరపు తెచ్చుకొని నిదానముగాఁ జూడ వీలులేమిచేతను, అంధ్రసాహిత్యపరిషత్తులో నున్నదిగావున తెప్పించుకొనవచ్చునను నమ్మికచేతను సందలి విషయములు కొన్నిమాత్రము గుర్తుచేసికొంటిని—

శ్రీవైకుంఠములో చెన్నకేశవులును, అదిలక్ష్మీయు వేమన్నను పిలిచి నీవు భూలోకమున సమతరింపుమని చెప్పఁగా అట్లే యతఁ డవతరించెను. ఇతనితండ్రి తుంగవంశపు కేశవుఁడు. తల్లి లక్ష్మమ్మ (అచ్చమ్మ), కేశవనారాయణులుకూర్చి తమ్ములు. వీరు మార్కాపురము చెన్నకేశవస్వామి భక్తులు. తరువాత కదిరిదగ్గర నుండు రేపల్లెకు వచ్చినట్లు తోచును. ఇదే యిప్పుడు ప్రాతరేపల్లెపట్టణమనియు, పాతర్లపల్లెపట్టణమనియు ప్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఈ వేమన యిక్కడనే జన్మించెను. వేమన అందఱికి తత్త్వబోధచేసి కటార్లపల్లెలో నుండెను.

ఇంతకన్న నెక్కువ విషయములు గ్రహించవీలులేదయ్యెను. గ్రంథము గ్రచ్చపాదపండిదిని మొదలే చెప్పితిని. శ్రీ శ్రీత్రప్పల్ల సూర్యారావుగారు నా ప్రార్థన ప్రకారము అంధ్రసాహిత్యపరిషత్తులోని ప్రతిని నా కొఱకై దయయుంచి వ్రాయించి పంపిరిగాని, మూలప్రతి చాల శిథిలమై యుండుటచే వారికి పృథాప్రయానము

నిచ్చినది తప్ప నా కేమియు ఫలము లేదయ్యెను. అది యట్లుండె.

నల్లచెఱువు చెన్నయ్య చెప్పిన కథయంతయు నొక్కటితప్ప సత్యమని యిక్కడివారందఱు నంగీకరించిరి. అదే దనఁగా, కొండవీటసంబంధము. 'నెల్లారు మొదలగు ప్రాంతములందు ఆ వేమన్నభక్తు లనేకు లున్నారు. కావున వారు వేమన్నపేర నిచ్చు వర్తకనాదులను సంపాదించుటకును, మర్యాద లనుభవించుటకును ఈ వేమన్నవంశీయులమగు మేము, ఇరువురు నొకటేయని యిట్లు కొండవీటి ముడి వేసికొన్నామే కాని వేఱుకా'దని కట్టాడలై వేమన్నవంశీయుఁడగు చెన్నరాయఁడు సంకొచ్చించినను స్పష్టముగా జెప్పెను. ఈ సత్యప్రతి కతనిని మన మభి సందింపవలసియున్నది. మన వేమన్నకు కట్టాడలై సంబంధమున్నను, లేకున్నను కొండవీటిసంబంధము మాత్రము గలదని యిక్కడివారును సమ్మియున్నారనుట యొక ముఖ్య విషయము—

ఈ వేమన ఆ వేమన కాఁడనుటకు వేఱొక ప్రబలాధార మున్నది. అదే తాటాకుల పుస్తకమున అతని ననుసరించి యితఁడు వ్రాసిన ఆటవెలది పద్యములు నూటికి పైబది కలవు. వాని మకుటము 'బాలచక్రవేమ భవ్యనామ' యని. అర్థ మడుగకుఁడు. అది నాకుఁ దెలియని యదేక రహస్యములలో నొక్కటి. 'పరసరామ' యనియు, 'బాధరామ' యనియు పాఠాంతరములు గలవు. పై పద్యములలోఁ గొన్ని 'విశ్వదాధిరామ' మకుటముతో ఆ వేమన్న పద్యాలతో సంగమించినవి. లేక ఆ వేమన్న పద్యములకే మకుటముమార్చి యందులోఁ బేర్చినారేమో! ఒకటిరెండుదాహరింతును—

“ఆ. అది త్రిమూర్తులు అత్యుల్లాసన్నారు

బంధించి తెలిసితే బైటబడును

హృదయమందు గురుని పుంజ జూడగలేరు, బాల...”

“ఆ. యాత్రబోయినవాడు యెన్నాళ్ళు తెరిగినా

పారమైన ముక్తి కడదిలేదు.

మనసు నిల్చినవాడు మహనీయమూర్తిరా, బాల...”*

ఈ రెండవపద్యము మకుటభేదముతో వేమన సూక్తిరత్నాకర మందున్నది (3౨౪౫).

ఈ తుంగవేమన్న జన్మకాలమును వెలపు పద్యమొకటి యా పుస్తకమం దొకచో వ్రాయఁబడి యున్నది—

“సీ. పరిచెప్ప తుంగాస్యవాయ పావనమూర్తి కేశవనామ కుశేయాక్ష ?

రమణిపాలిక శ్రీలరంజిల్లు లక్ష్మింబకును అగ్రతనయుఁడై కొమరుమిగిలి

మనతర రాజయోగ స్ఫూర్తి శార్వరి సంవత్సర చైత్రశుక్లపక్ష సవమి

శాలివాహన శకాబ్దములు వెయ్యనార్భాతొకసూరు వెనను రెండు

పరగ మిగిలినదిసము శ్రీ బాలచక్ర, వేమనార్యుండునను భవ్యనామ మమర

అది శ్రీ లక్ష్మినారాయణావతారమైన శ్రీ చెన్నరాయఁడై యవని వెలసె”

ఇందుచే నితఁడు శా.స. ౧౭౦౨వ శార్వరి సంవత్సరమున (క్రి.శ. ౧౭౮౦) చైత్ర శుక్ల సవమినాడు జనించెను. ఇతనితల్లి లక్ష్మమ్మ సిద్ధార్థి సంవత్సర పుష్య

* ఈతని పద్యము సుమారు ముప్పాఠింకలు మచ్చున శ్రీ వదిలి వసంతాచార్యులు గారు నామ వ్రాయించి ఓంపి నా ర్యతజ్ఞరంపి పాత్రవైరి.

బహుళ చతుర్థశినాడు—అనఁగా ఇతని ఇరువదవయేటను, భార్య అక్కలమ్మ (అదిలక్ష్మమ్మ) నల సంవత్సర పుష్కళుద్ధ పష్ఠినాడు, ఇతని ౩౬వ యేటను, ఇతఁడు విభవ సంవత్సర పుష్కళుద్ధమి—అనఁగా, తన ౮౯వ యేటను ఇహలోక యాత్ర ముగించినట్లు ధర్మకర్తలయింట వ్రాతలు గలవు. అనఁగా, ఇతఁడు క్రీ.శ. ౧౮౬౯వ సంవత్సరమునకును జీవించియుండెనని చెప్పవలయును. కాని యీ తేదీలు సరియైనవి కావేమో! ఎందుకనఁగా, ముగ్గురిమృతయు పుష్కమాన మందే జరుగుట యొక వింత. మఱియు, నేటికి ౫౯ సంవత్సరములక్రింద చని పోయినవానిని చూచినవారా యూరిలోఁగాని, చుట్టుప్రక్కలఁగాని యొక్కరైన నుండవలదా? అక్కడ డెబ్బదియేండ్లు దాటిన మునలివారనేకు లున్నారు. వేమన్నకూతురగు అచ్చమ్మను తన చిన్నపయనున చూచితిననియు, అప్పడామెకు నుమారు డెబ్బదియేండ్లుండవచ్చుననియు ‘షేక్ ఆలం’ అను నొకానొక మునలి సాహెబు చెప్పెను. అతనికిప్పుడు నుమారు ఎనబదియేండ్లు. మఱియు, నీ వేమన్న ౧౮౬౯లోనే సిద్ధుడగుట నిజమేని, ౧౮౯౮లో—అనఁగా, ముప్పదియేండ్లైనను గాకమునుపే—యీతని విషయమే విచారణచేసి వ్రాసిన కాంబెలుదొర, ఇతఁడు నుమారు రిన్నాట యేబదియేండ్లక్రిందటివాడని వ్రాయుట చిత్రముగదా! కాని దొరగారు కట్టార్లవలెను చూచినారుగాని, యక్కడివారి నెవరిని ఎక్కువ విచారించినట్లు తోఁపదు. బ్రౌనుదొర కితఁడు సమకాలమువాడే కావునఁ గాబోలు అతని కీతని సమాచారమే తెలియదు. అది యట్లుండె. తల్లి భార్యల మృతికాలమును, ఈ వేమన్న సమాధికాలమును సంబంధించినను అతనిజన్మకాలమును సంబంధించుటకు కారణము లేదు.

ఇట్లు కొండపిటివేమన్నయు, తుంగవేమన్నయు వేఱువ్యక్తులైననుఁ అతని మరణకాలమును, ఇతని జననకాలమును శార్వరి చైత్ర శుక్ల నవమిగానే యుండుట వింతలో వింతగదా! ఇది యిరువురు నేకవ్యక్తియను భ్రాంతిచే గలిగిన దనుకొంద మన్న ఈ భ్రాంతికిదోడు పుట్టినందుగ తద్దినము నొకటిఁగాజేయు వింతభ్రాంతిని గూడఁగట్టుకొవలసివచ్చును! అట్లేనీ నీ యిరువురిలో నెవరో యొకరు పుట్టినదో గిట్టినదో శార్వరి సంవత్సర చైత్ర శుక్లనవమి కావలయును. కొండపిటి వేమన్న పై తేదీలో నిద్దిపొంది నాడని వ్రాసినవారందఱును నిన్నమొన్న యతని పద్యముల నచ్చువేసి పీఠికలు వ్రాసినవారే కావున. వారికన్న ప్రాచీనమైన తుంగవేమన్న వంశమువారి వ్రాతయే మనకెక్కువ ప్రమాణము గావలసియున్నది. మఱియు వారిప్పటికి చైత్ర శుక్ల నవమి యీతని తిరునాళ్ళ సదుపుచున్నారు. కావున పై తేదీ తుంగవేమన్నదే యనుకొని యీ తంటా నింతటితో వగదెంచుకొందము! ఇట్లు కట్టకడపట మన వేమన అద్యంతశూన్యుడైన సిద్ధమూర్తి యయినాడు.

ఐన మన వేమన్నకు కట్టార్లవలెనే సంబంధమేలేదా? ఉన్నదని సంబంధపలసియున్నది. కారణ మేమనఁగా; ఈ ప్రదేశమం దతఁడు సంపరించి కొన్నాళ్ళు నిలిచి తన మహత్త్వమును ప్రకటింపక యుండెనేని, తుంగ పుల్లారెడ్డి తాను వేమన్న యని మాఱుపేరు పెట్టుకొని, యతనివలెనే పద్యములు వ్రాసి, యతని యోగ సిద్ధాంతములనే యవలంబించుట, ప్రజలతని సతని యపతారమే యని సమ్మి పూజించుట, సంభవింప దనుకొనుచున్నాను. ఆంధ్రదేశమంతయు వేమన్న నంచ

రించినవాడైనను తక్కిన స్థలములకంటె నిక్కడ కొన్నాళ్ళెక్కువగ నిలిచి యుండఁ దేని, అతని పద్యములను వినుట మాత్రమేకాక యతని యోగసిద్ధులు రసవాదము మొదలగు మహత్వములు అందఱు నెఱిగియుండలేని, తుంగ పుల్లారెడ్డి 'నా పేరు పుల్లారెడ్డి కాదురా, వేమన' యని చెప్పినవెంటనే నమ్ముట యట్లుండఁగా 'పీనికేమి వచ్చెరా సడివయసులో నామకరణము!' అని పరిహసించి యుండురు. ఇదిగాక వేఱొక సాధనము గలదు. వేమన సూక్తిరత్నాకరములో నిక్రింది పద్యము గలదు—

“ఆ. కదలి తూర్పునందు మనత శోభిల్లగా

బరగు వర కటార్లపల్లె వెలసి

యచలనిష్ఠఁగూడ నమరి యుండెదరయా విశ్వ.” (౮౮౭)

ఈ పద్యము వేమన్నది కాకపోవచ్చును. తుంగ వేమన్న శతకమునందును గానరాలేదు. నేను చూచిన తక్కిన వ్రాతప్రతులలోను లేదు. కాని యచ్చువేసిన వారు కృతముముగా తయారుచేసినది మా తము గాదు. వారికి 'కదిరి తూర్పునందు' అను పాఠముండవలయునని తెలియదు. 'కదలి' యనియే పాఠమున్న దప్పేమి యందురా, తూర్పునందు కటార్లపల్లె యనఁగా నే యురికి తూర్పున? అంద్ర దేశమునకు కటార్లపల్లె సుమారు దక్షిణమగును. అక్కడివారు తెనుఁగుదేశమును తూర్పుదేశమందురు, కదిరికి కటార్లపల్లె తూర్పున నున్నది. కావున 'కదిరి' గ్రామ జ్ఞానములేని వ్రాతకాండెవఁడో తిద్ది వ్రాసుకొన్న పాఠమిది. లేక కదిరిపద మర్థము గాక సంసాధకులే తిద్దియుండురు. చెప్పవచ్చిన వేమనఁగా, పై పద్యము బందరు వారి యచ్చుప్రతికంటె ప్రాతది, అందులో వేమన కటార్లపల్లెలో వెలసియున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. కావున పూర్వకాలమందును దీని సమ్మతవారు కొందఱుండి రన వచ్చును. కాని యతఁ డిక్కడనే సమాధియైనాడని చెప్పట కేసాధనమును ఇదివఱకులేదు. వాడుకయైనను గానరాదు. మీఁదుమిక్కిలి, కడపజిల్లా సామూరు గ్రామమువద్ద కొండగుహలో వేమన కట్టకడపట ప్రవేశించినాడని యక్కడి వేమన మతానుయాయులగు యోగులు కొందఱు చెప్పుకొనుచున్నారని శ్రీ వేటారి ప్రభాకరకాస్తులవారు నాతోఁ జెప్పిరి. ఇది పురాణముల కథ.

ఇంక వేమన చరిత్రమును చాల పరిశోధించి వ్రాసినవారిలో ముఖ్యులగు కిర్తిశేషులైన పంగూరి సుబ్బారావుగారు వేమన పంశమును గూర్చి సందేహముగా వ్రాసిరి. దేశమునుగూర్చి యంతకన్న నెక్కువ నిశ్చయముఁ జేసికొని, మొదలు కొండపీడు, పత్తమండలములు, గోదావరిదేశము—ఈ మూఁడిటియందును వేమన సంచరించి యుండవచ్చు సనుకొన్నను, తరువాత, వారికి తక్కిన యన్నిసాక్ష్యముల కంటె 'కుక్కతోఁకబట్టి గోదావరీదునా' యను నొక వాక్యమే! వలల ప్రమాణముగాఁ గానవచ్చి, 'గోదావరి మండలమున దీరులలో' బాటవెచ్చిన పుల్లకులలోని యాహార మును మృగపక్షులతోఁగలిసి భుజించువాఁడు' అని నిర్ణయించుకొనిరి! *కాలమును గూర్చి యింకను ఎక్కువ నిశ్చయముగా నూహచేసిరి. పదునాఱవ శతాబ్దియందు కృష్ణదేవరాయల సమకాలికుఁడగు ఎకపాటి ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ తన 'మల్లణ చరిత్రము' నందును, ఆ శతాబ్దాంతమందలి తురగా రామకవి తన 'నాగరఖండ' మందును, పదునేడవ శతాబ్దమందలి పింగళి యెల్లనార్యుఁడు తన 'తేభ్య చరిత్రము' నందును వేమన్నను బేర్కొని యుండుటచేత ఇతఁడు ౧౫-వ శతకమందున్నవాడని వారి

యూహ. కావుననే—

“అ. పరగరాయని కులబాచని ధనమెల్ల
భటులపాలు కవుల పాలు తలప,
ఓనర హీనజనుని ధనము దాయాదుల
పాలు జారకాంతపాలు వేమ”

(౨౪-౨౨) *

అను పద్యమును వేమన ౧౪-వ శతాబ్దము తుదలోనున్న రాయని భాస్కరునిగూర్చియే వ్రాసెనని తలచిరి. మఱియు—

“శ్లో॥ నిర్వాయ నూతన ముదాహరణానురూపం
కావ్యం మాయాత్రనిహితం నపరస్యకించితే
కింసేవ్య తే సుమనసాం మనసాఽపి గర్వః
కస్తూరికా జననశక్తిమతామృగేణ”

(రసగంగాధరము) *

యని స్వాభిమానపూర్వకమున చెప్పిన పండితరాయుడు—

“అ. ప్రస్తుతము వేళ పద్యంబు చదివిన
తప్పల్చెన్నియున్న నెప్పయుండు...—”

(౨౬-౩౮)

అను వేమన్న పద్యమునే

“అపసరపతితావణీ గుణగణరహితాపి పహతి పరమోదయ”

అన్నట్లు సంస్కృతమున బాహంతరీకరించుకొనియెసని చెప్పిరి! ** ఇంతేకాక—

“క. భవదూరుండు శరభాంకుడు
శివశీలుండు వేయఁగోటి సిద్ధేశ్వరుండు
శివభృతుండు వటమూలుండు
శివమయ చిన్మయుండు సోమశేఖర గురుండున్”

(ఓ. లై., ౧౨-౧-౩౫)

అను వేమన పద్యములలోని యొకానొక పద్యమున వేమన్నకు గురువుగా జెప్పఁబడిన సోమశేఖరుండును, వీరభద్రవిజయమున బమ్మెర పాతన్న తన గురువుగా జెప్పకొన్న ‘ఇద్దటూరి సోమవిజయండు’ ఒకరేయని తలచి పాతన్న వేమన్న లిరువురును సహృద్యులై యుండవచ్చునని యూహను సాగఁడిసిరి!

కాని వీరి యా కాలనిర్ణయము నెవ్వరును అంగీకరింపలేదు. శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారును, శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిలుగారును దీనిని సముక్తికముగా ఖండించిరి.† పై రాయని భాస్కరుని పద్యమునకు తరువాతనే పెక్కు వ్రాతప్రతులలోను, అచ్చు ప్రతులలోను ఈ శ్రింది పద్యము గలదు :

* ఈ ప్యరిల్ ‘రాజకుయ పాతినపనము’ అని పాఠము గలదు. కాని, ధృంఠి, వ్రాతప్రతులలోను, ప్యాతప్రతులలోను ‘దాతని పనము’ ‘దాచిన్న ధనము’ అనియే వలదు. ‘దాచున్న’ యను పాఠమును గలదు, అదియు పొరదాటే. ముందు చూడుము.

* “ఉదాహరింపఁదగిన వానినెల్ల నేనిందు కౌర్తగా రచించితిని గాని యితరుల పద్యము లిం చేమియుఁ జేప్పెము. కస్తూరిని బట్టింపఁగల మృగము పుచ్చులవానన మనసున నైనఁ దలంచునా?” అని లా.

** వం. బు. వేమన, పు. ౧౨౪.

† చూ. ఆంధ్రపత్రిక, రికైడి, క్రోధన, అక్షయ సంవత్సరముల సంచికలు.

“అ. ప్రాకటముగ నిట్టిలోకములో గంటి
పల్లెముత్తఁడెన్నఁ బరమ గుణుఁడు,
అన్యదానమునను హరు పూజ చేతను
హరునిలోన ఐక్యమాయె వేమ” (ఓ. లై., ౧౩-౩-౩౯)

సుప్రసిద్ధ దాతయైన యీ గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి—

“క. పొందుగ శరణుల నిధిహరి
చందనతరు చంద్రనంఖ్య శక పర్వంబుల్
దుందుభినాపాడంబున
నెందముగా వీరముత్తఁ డరిగెన్ దివికిన్”

అను చాటుపద్యము ప్రకారము క్రీ.శ. ౧౬౨౩ లో మరణించెను. కావున నీ పద్యము వ్రాసిన వేమన ౧౭ శతాబ్దిమధ్యమందలివాఁడగును. అంతకు పూర్వుఁడు కాఁజాలఁడు. పై గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి పద్యము బందరు ప్రతిలో ‘లోకమందును గంటిఁ బల్లెముత్తఁడు’ అని ప్రకటింపఁబడి యుంట పాఠబాటి. నేనును మొదలు గంటిపల్లె ముత్తఁడనియే తలఁచితిని. కాని, ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకకాలలోని రెండు వాఁతప్రతులలో—

“రీతైన నందపరీకులలో చాల

గుంటుపల్లి ముత్తన్న గుణగరిష్ఠుఁడు” (ఓ. లై., ౧౩-౯-౨౨, ౧౧-౬-౨౫)

అను పాఠముతో పై పద్యము గలదు. † యతిస్థానమందుండుటచే పద్యము యోగ్యత యెట్టిదైనను, పేరు నిస్సందేహముగదా. కాని వంగూరి సుబ్బారావుగారు వేమన కాలము నిదీపికలో నిర్ణయించుకొన్నారు గావున దానిని మార్పుకొన నిచ్చలేక, ఈ పద్యము విభజింపబడి వేమన మకుటమున కతికించిన ప్రక్షప్త మనుకొని తృప్తి పడిరి! * ప్రక్షప్తము గాకున్న పదునారవ శతకమందే వేమనను ఇతరులు పొగడుట యెట్లు సంభవించునని వారి ప్రశ్న. కాని ప్రత్యుత్తరము లేకపోలేదు. పై యెడపాటి యెఱ్ఱాపెగడ మొదలగువారు, పాల్కురికి సోముఁడు, భవదూరుఁడు మొదలగు నైవ్యగ్రెసరులగు కవుల నడుమ వేమనయను పేరు జెచ్చియున్నారు. † మన వేమన నైవ ప్రపంచములో పుట్టిపెరిగినవాడే కాని కడకు త్రిమూర్తులను తేసిరాజని శుద్ధాద్వైతిగా మాత్రనవాఁడు. ‘హరిహరారులందు నానవిడిచి’ (౩౭౨) న వాఁడు మాత్రమే కాక—

“అ. బ్రహ్మవాఁత తెదురు పల్కెడు వాఁడును
అని విష్ణు సూత్రమడఁచు వాఁడు,
మూఁడు కనులవాని మొనసి నిల్చినవాఁడు,
కానఁబడరు నిపు కాని వేమ”

(ఓ. లై., ౧౨-౧-౩౦)

* పై ప్రతులలో నీ పద్యమునకు మొదలి క్రింది పద్యములు గలవు :

“సర్వజ్ఞ సింగన్న నంతరించిన ధనము పరగ భూమి పాలు పరుల పాలు
సరగ పెదవేమన్న సంతరించిన ధనము సురభాసురుల పాలు చూడువేమ”

“పరగ రాయనిమంత్రిబాచన్న ధనమెల్ల భటవియోచక పరుల పాలు
సరగ శ్రీనాథుఁడు సంతరించిన ధనము వారజారశ్రీలపాలు వేమ”

* చూ. శతక కవుల చరిత్రము, పు. ౭౯.

† చూ. మ. సు, వేమన, పు. ౩౯ నుండి పు. ౪౧ వఱకు.

అని చెప్పుకొన్నవాడు. మఱియు, ఎఱ్ఱాపెగ్గడ వంటి విద్వత్కవులు వేమన్నను కవియని పొగడి రినుకొనుట సాహసము. ఇతని కవిత్వమునందు చదువుకొన్న వారి కిని గౌరవము నేడు కలుగుచున్నది గాని పూర్వకాలపు పండితులకుఁ గలదని నేను నమ్మజాలను. వారికి, ముఖ్యముగా ౧౫, ౧౬వ శతకములందు, కావలసినవి, శ్లేష యమకముల జిత్తులు, కల్పనాకవిత్వపు గత్తులు. అట్టివారికి యతిప్రాసభంగములు గలవి, ఛందస్సు దారితప్పినవియగు ‘ఉప్పకప్పురంబు’ వంటి చప్పిడి పద్యములు తలకెక్కునా? కావున మన వేమన వారిదృష్టిలో శ్రేష్ఠుఁడునుగాఁడు; కవియును గాఁడు; వారితనిని బొగడను లేదు. ఇంక ఆ వేముడెవ్వఁడంటిరేని, పండితారాధ్య చరిత్రమున పర్థింపఁబడిన చేటలవేమయ్యగాని, బెలిదేవరవేమనారాధ్యుఁడుగాని కాపచ్చుననియు, ఈ రెండవవాడు శాసానుగ్రహనమర్చుడగు కవియైయుండెననియు *శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారు వ్రాసిరి. వంగూరి సుబ్బారావుగారును ఈ వేమన్నల నెఱుగుదురు.† కాని వేమన్న కాలమును గూర్చి తమప్రాత నిర్ణయము మార్పు కొనఁ దలఁపలేదు!

ఇదిగాక మన వేమన మహమ్మదీయుల రాజ్యకాలమున హిందువు లనుభవించిన కష్టములు బాగుగా నెఱిగినవాఁడు—

“క. పసరపు మాంసముఁ బెట్టియు
మనకల సులతాసు మునలిమానులఁ జేసెన్” (ఓ.తై., ౧౧-౬-౧౪)

“ఆ. రాళ్ళు నమ్మియున్న రాజాధిరాజులు
కూటి కెడలి భువిని గూలిచనిరి;
రాళ్ళు పగులఁ గొట్టి రాక్షస పుత్తులు
మాళ్ళు నూళ్ళు గలిగి మనిరివేమ” (ఓ.తై., ౨౧-౧-౩౦)

“అ. లింగమతములొన దొంగలుగాఁబుట్టి
యొకరినొకరు నిండనొనరజేసి
తురకజాతిచేత ధూళియైపాదురు, విశ్వ.” (ఓ.తై., ౧౩-౩-౩౯)

వేమన ముఖ్యముగా నంచరించిన పశ్చిమాంధ్రదేశములో మహమ్మదీయుల యాస్థాతంత్ర్యము విజయనగర వినాశానంతరమే సంభవించును. మహమ్మదీయులు పృభువులుగా కడపసీమయందున్న కాలమున, అనగా ౧౭వ శతాబ్దముయొక్క కడపటిభాగమం దితఁడుండినవాఁడని బ్రాసుబొర గూడ తలఁచెను (చూ. ఓ.తై., ౧౨-౧-౩౪, వ్రాతప్రతి పీఠిక). మఱియు నితని కాలమందు మహమ్మదీయుల యుచ్చాయస్థితి చాలవఱకు తగ్గియుండెననియు నికింది పద్యముచే నూహంప వచ్చును—

“అ. షేకునైదు మొగలు చెలఁగు పరానులు
తురకల దొరతనము తొలుతఁజేసి
రాగరాగ విడిచి రైతులైకొలిచిరి విశ్వ.” (3౭౬౫)

కావుననే—

* చూ. ఆంధ్ర పత్రిక, రక్తాక్షి సంచిక.

† చూ. పం. సు. వేమన, పు. ౨౦౦.

“అ. మక్కకుఁ జననల మగుడఁ దా రానల

యేకమైన చిత్రమెందుఁ గలదు,

అన్నిటఁ బరిపూర్ణ మల్లా మహమ్మదు, విశ్వ.”*

(౨౮౭౯)

అని దైర్ఘ్యముగా మహమ్మదీయులకును మతబోధచేయ సాహసించినవాడనియుఁ జెప్పవచ్చును.

మతీయు, వేమన వైష్ణవఖండన చాలతీవ్రముగాఁ జేసినవాడు. ఆంధ్రదేశమున వైష్ణవమతము కృష్ణదేవరాయల తరువాతనే కొంత వేఱాతినది. ప్రాచీనమైన శైవ మతమును రాజాశ్రయబలముచే నెదుర్కొని జనసామాన్యమును వైష్ణవులనుగాఁ జేయఁబ్రయత్నించినవారు తాతాచార్యుల వంశమువారు. వీరి కాలముననే మాలలు మొదలు రాజాలవఱకు నిదేశమున నించుమించుగా సామాన్యజనులు ముక్కాలు మ్యుద్వీసము వైష్ణవులయిరి. తాతాచార్యుల వీఁపుముద్రల మంట మనవారింకను మఱవలేదు. వెంకటపతి రాయల కాలమున వీ రెర్పతచిన నామధారిమతము స్థిర మైనది. దాసరులు, సాతానిపురుషాకారులు, బనివిరాండ్రును—వీరివలన నిర్వయింపఁ బడిన మర్యాదల నిప్పటికిని అనుభవించుచున్నారు. వేమన్న కాలమున కీవైష్ణవ ప్రాబల్యము పరమార్థ దృష్టిలేక, పరార్థదృష్టిగలిగి కేవలము వేషముక్రిందికి దిగి నట్లున్నది. మతముపెర నెన్నియో యకార్యములు చేయుచుండెరి.

“అ. ఎంబెరు మతమందు నెనఁగ మాంసముదిన

మాఱుపెరుపెట్టి మధువుదావి

దావి పరుసదప్పి పలికిపాలొదురు, విశ్వ.”

(వేమన జ్ఞానమార్గపద్యములు, ద్వి. భా. ౧౪)

“అ. రంగధామమునకు హంగుగా తానేగి

కల్లుకంపుసాంపుఁ గల్గియుండు.....”

(ఓ.లె., ౧౩-౩-౩౯)

బ్రౌనుదొర కాలమువఱకును ఈ యకృత్యములు వైష్ణవులు చేసెదరను భావము అనువర్తించవచ్చినది. పైరెండవ పద్యమునకు బీకలో “వైష్ణవులు పూజ చేయునపుడు కల్లుతాగుదురు” అని యతఁడు గుర్తువానికొన్నాఁడు! దీనినత్యానత్య నిర్లయము ప్రకృతవిషయముగాదు. అన్ని మతములు మొదలు మహాదారాశయ ములతోనే బైలుదేతినను, క్రమముగా దానివేడి యాతిన వెంటనే సహజములైన యింద్రియచాపల్యములు ప్రబలించి, మనుష్యులు తమ తప్పులను నమర్పించు కొనుట కామతములనే యుపయోగించి పతితులగుట యన్నిదేశములందును అన్ని కాలములందును గలదు. అట్టి యవస్థకు కొంతకాలమైనను పట్టునుగాన, పదు నాఱవశతాబ్ది మొదలు వ్యాప్తికి వచ్చిన వైష్ణవమతమునకు పైదురదస్థ పదునేడవ శతాబ్దమందే కలిగియుండవచ్చునని యాహంసవచ్చును. ౧౬౨౩లో మరణించిన ముత్తమంత్రి నెఱిగినవాడు గావునను, వేమన్న యా శతకమధ్యభాగమునకన్న వెనుకనుండి యుండఁడు.

ఇక పదునేడవశతకపుటాదియందే, అనఁగా, ముత్తమంత్రి మరణించిన

* ఈ పాఠమే వ్రాతప్రతులందెల్లఁ గలదు. మహమ్మదు అల్లా కాఁడని యెఱిగిన యాధునికులు ‘అల్లామహమ్మదు’ అని తిద్దిరి. కాని సామాన్య మహమ్మదీ యుల పాలికి మహమ్మదే అల్లా. వేమనకింతకన్న నెక్కువ ‘ఇస్లాము’ మతజ్ఞానము గలుగ నవకాశములేదు.

కొన్నాళ్ళలోపుననే వేమన మరణించియుండునని శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిలవారి తలఁపు.

“గజపతింట గ్రుడ్డిగవ్వలు చెల్లవా”

(౯౧)

“గద్దవంటివాడు గజపతిగాదో”

(వే.జ్ఞా. పద్యములు, ౭౮౦)

అని వేమన దూషించిన గజపతుల ప్రాబల్యము గరిష్ఠ శతకపు పూర్వభాగ మువే కావునను, సుమారీన్నూ తేండ్ల వయసుగల వ్రాతప్రతులు తంజావూరి గ్రంథాలయములో నుండుటచేతను, వేమనను గరిష్ఠ శతకపు తుదికిడ్చుట సాధ్యముగాదని వారి వాదము. * కాని బండారు తమ్మయ్యగారు వేమన గరిష్ఠ శతకము పఠకును బ్రతికియుండెనని యాహించుచున్నారు. గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి గోలుకొండ నవాబగు మహమ్మదల్లీ పాదుషాయధికారము క్రింద కొండవీటి సీమకు అమీనాగా నియమింపబడినవాడు కావున, అతని కాలమునందు ‘షేకునైదు’ అను పద్యము చెప్పనవకాశ ముండదనియు, ఈ పద్యమునాటికి తురకలదొరతనము సశించిన దనియు వారి వాదము. * బ్రౌనుదొర, వెనుకజెప్పి సట్టు వ్రాతప్రతిలో గరిష్ఠ శతకపు తుదలోను గరిష్ఠ శతకపు టాపియందును ఉన్నాడని వాసికొన్నను అచ్చుప్రతి పీఠికలో ‘పదునేడవ శతాబ్దిపుటాపియందు ఇతడున్నాడని నమ్మెదరు’ అని తిద్దుకానెను.†

నాకుఁ జూడఁగా గరిష్ఠ శతాబ్ది యాదియందు వేమన్నయుండెనని యాహించుట యనుకూలముగాఁ దోచుచున్నది. తాటాకుల పుస్తకముల వయసు నిర్ణయించుట కష్టము; గజపతులకథ, ముత్తమంత్రి మరణము మొదలగునవి విని యెనసను వ్రాయువచ్చును. కాని గరిష్ఠలో జనించిన కట్లాపల్లె పుల్లారెడ్డి తాను వేమన యధరావతారమని చెప్పకొనుటకును, ప్రజలు, అందును వ్రాతపదుపులు రానివారు, దానిని నమ్ముటకును, వేమన మఱుఁగు పడి చాల సంవత్సరములై యుండిన సాధ్యముగాదు. కావున ఆ వేమన్న సమాధికాలమును ఈ వేమన్న జనన కాలమును ఎంత నమిపమందున్న సంతమేలు. కాని, పంగూరి సుబ్బారావుగారు వేమననెంత పైకిడ్చిరో నేసంత క్రిందికిడ్చు చున్నానేమో యను భయము నాకు లేకపోలేదు. ఐనను మనచరిత్రములెల్ల చాలవఱకు ఊహా పదంపమునకుఁ జేరినవే కాన, ఇన్ని యాహులజతలో నాదియు నొక యాహయండిన సంతమే బయపు గాదనుకొనుచున్నాను. ఇంతకన్న దీనికెక్కువ సత్యత్వము నిచ్చుటకు నాకధికారము లేదు.

ఇట్లే వేమన యొక్కవగా వసించిన స్థలమునుగూర్చియుఁ గొంత యాహింప వచ్చును. వావిళ్ళవారి ముద్రణపు పీఠికలో, ఇతడు దత్తమండలముల వాడనుట న్యాయ్యమని వానియుంటిని. దత్తమండలములనఁగా, కదిరి తాలూకా యివ్వడసంతపురమునకుఁ జేరుటచేత ఈ జిల్లాకును కొంత వేమన ప్రసాదము దొరకిన శాస్త్రమైనదే కాని, యంతకుముందు, అసంతపురము బగ్గారిజిల్లాల కితని సంబంధము కానరాదు. కావున నితఁడు కడప కర్నూలు జిల్లాలవాడని బొన్న, కాంబెలు మొదలగు వారివలె నేనును తలఁచితిని. దానికి నా స్వదేశాభిమానమే కారణమని శ్రీ పం. సుబ్బారావుగారు తలఁచిరి. నా స్వదేశాభిమానము సత్యమునే

* అంధ్ర. సం. సంచిక, క్రోధన.

* అంధ్ర. అక్షయ. సంచిక.

† See Brown's Vemana, Preface III.

మఱుగుపఱుచునంత దట్టముగ ముదిరి బలిసినదని నే నింకను అనుకొనలేదు. అన లిటువంటి అవాంతర భాగములం దభిమానము కృత్రిమమే కాని సహజము గాదని నా మతము. అభిమానమును పేరుతో, పిల్లలకు దొరకిన పెనరయుండను పంచిపెట్టవచ్చిన కోరివలె, పరిపూర్ణమైన వస్తువును ప్రక్కలు కొఱకి తినుట యిప్పటి నాగరకత దుష్టలములలో నొకటి. ఇట్లే చేయుచుండినచో పూర్తిగా అనలే సగించువఱకు ముగింపుండదు. వేమన యాంధ్రుడని యెఱిగి తగిన మర్యాదను చూపగల్గితి మేని మన యభిమానమునకుఁ జాలును. అట్లుగాక మాదత్త మండలముల వాడని, మా యనంతపురము జిల్లావాడని, మా కళ్యాణ దుర్గము తాలూకా వాడని, మా రాళ్ళపల్లివాడని, అందును మా యింటనే పుట్టిన వాడని, ఉల్లిగడ్డ పొరల వొలుచుచుఁబోయిన, తుదకు నేనే వేమన్న యనుకొనవలసివచ్చి శూన్యము శేషించును! కావున వేమన దత్తమండలముల వాడని సామాన్యముగ నే నూహించుటకు అతఁడట్టివాఁడుగాఁ గానవచ్చుటయే తప్ప వేఱు కారణమేదియు లేదని విస్మవించుచున్నాను.

అట్లు కానవచ్చుటకు కారణము లిదివఱకే కొన్ని సూచించితిని. ఇదిగాక : గండికోట నితఁడు పేర్కొన్నాఁడు [౧౨౪౩], నంది దుర్గమును జూచినాఁడు [౩౯౨]. కడపజిల్లా జమ్మలమడుగు తాలూకా ముడియమను గ్రామములో వేమన శిష్యుల పీఠము గలదట 'యోగాభ్యాసము వారి వృత్తి; ఇట్టి వారీమండలమున నూఱు కుటుంబముల వఱకుఁ గలరు' అని శ్రీ కావ్యత్పిఠ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు నాకు వ్రాసిరి. ఇట్టి మఠము గండికోటలో నొకటి కలదట; పామూరను గ్రామముపట్ల కొండగుహలో వేమన కడసారి ప్రవేశించినట్లు కల వాడుకను మొదలే తెల్పితిని గదా! వేమన దక్షిణదేశమంతయు ఇంచుమించుగా నంచరించినాడని తలఁపవలసి యున్నది నిజమే; అరవదేశమునఁ గూడ నితఁడు మఠములు స్థాపించినాడని పదంతి. ఎంతవఱకు నిజమో చెప్పలేను. తంజావూరి రాచనగరులో వేమన్న చిత్రపటమున్నదట. కాని దత్తమండలములలో వేమన కున్నంత ప్రచారము తక్కినచోట్ల నున్నట్లు కానరాదు. ఇప్పటికిని 'వేమన్న' యను పేరు గలవారి దేశమందెందఱో కలరు.

మఱియు, వేమన వాడిన ఈ క్రింది పదములు చూడుఁడు : మంకు [౩౬౪] తారాడు [౨౯౦] సంబళము [౧౩౯] సొడ్డు [౪౬౮] కళవళము [౯౩౯] కూయు [౧౧౧౬] చాడి [౧౫౦౪] దుడ్డు [వే. జ్ఞా. ౧౧౪౩] తాళిక [౨౧౧౪] బిత్తలి [౨౫౫౨] ఇత్తాదులు కన్నడ సీమకు సమీపముగు తెలుఁగు దేశమందే వాడుకలోఁ గలవు. మఱియు ఆకు వక్క [౨౨౦] బైసి [౩౯౬] వలికి [౬౪౩] ఒక్క పొడ్డు [౭౯౨] రుడ్డు [౧౧౧౬] పీకు [౧౧౨౫] కుళ్ళుపొతు [౧౧౪౩] మొదలగు శబ్ద ములు నల్లమల కివలివారికి తప్ప అవల వారి కర్తవ్యమగునా యనియే నా సందేహము. వీనికితోడు కుంక (౧౦౩౩) చెంబడి (౮౮౦) ఊక [౫౪౯] వంటివి, ఈ దేశమున వాడుకలేని పదములు అపురూపముగాఁ గలవు కాని, యివి వేమనవంటి దేశ ద్రిమ్యునికి వచ్చుట వింతగాదు.

ఇదిగాక వేమన బనివిరాండ్రను పలుమాఱు పేర్కొని యున్నాఁడు. బనవ శబ్దము వృషభశబ్దపు కన్నడము. శివదేవాలయములకు కుఱ్ఱదూడను వదలిపెట్టుట, అది స్వేచ్ఛగా నెవనితోటలలో మేసినను నహంచి యూరకుండుట, దానిని పూజించుట—కన్నడశైవుల సంప్రదాయము. దానిని వారు బనవుండందురు. అట్లే యింటిలో

నొక యాడుబిడ్డను వివాహము చేయక వదులుట కొందఱు వీరశైవులలో నిప్పటికిని గలదు. వారు వ్యభిచార వృత్తిచే జీవింతురు. వారికిని 'బసివి' యను పేరు సమాన ధర్మముచే వచ్చినది. తాతాచార్యులవారి వైష్ణవము రాకమునుపు ఈ దేశమందును ఆ పద్ధతి యుండి యుండును. దానిని పూర్తిగాఁ ద్రోసివేయలేక కాబోలు, వైష్ణవ గురువులు, శిష్యులలో బసివిరాండ్రకు భస్మరుద్రాక్షలకు బదులుగా తిరుమఱి తులసి పూసలనిచ్చి, దానర్థగుంపులో వారిని జేర్చినారు. క్రమముగా బసివిరాండ్రను తయారుచేయుటకుఁ గూడ గురువులవారి యాజ్ఞ కావలసివచ్చినది. ఇట్లు గురువుగారి యనుమతిచే దాసీత్వమును వహించిన వైష్ణవ బసివిరాండ్రు ఈదేశపు 'నామధారుల'లో నెందఱో కలరు. వీఱొక విధముగా పల్లెటూరి వేశ్యలు. ఇక్కడ తప్ప ఇతర రాండ్రదేశములలో వీరిపేరు వినరాదు. కావున వేమన్న పేర్కొనిన బసివి రాండ్రు శైవులైనను, వైష్ణవులైనను వారి పరిచయ మతని కీదేశమందే కలిగి యుండు ననుకొనుచున్నాను.

ఇక నేయితర స్థలములందుఁగాని వేమన వసించినట్లు ఇంతకంటె ప్రబలము లైన సాధనములుండెనేని, యవి నాకు తెలిసిన వెంటనే, అవశ్యముగా ఆ యూరికి విచ్చేయుమని, వేమన్నను పల్లకిలోమోసి యక్కడికి సాగనంపుటకు నేను మొదటి బోయగా నిలుతును.

వెనుకనే చెప్పవలసిన వేఱొక్క విషయమును మఱచితిని. ఇప్పుడు విన్న వింతును. వేమన్న కాలజ్ఞానమును వ్రాసినట్లు! కాలజ్ఞానమనఁగా భూతమును భవిష్యత్తుగాఁ జెప్పుటః జరిగిన దానిని జరుగఁబోవునదిగా చెప్పి తన కాలమును తానే వెనుక కీడ్చుకొనుట! పురాణములలోని భవిష్యద్రాజు వర్ణనమిట్టిదే. వ్యాసులే యీ పద్ధతికి ప్రథమాచార్యుఁడు గాబోలు. అతఁడు ఇతర పురాణములలో వ్రాసిన చిల్లర భవిష్యత్తుకు తృప్తిపడక భవిష్యత్పురాణమని దానికే వేఱుపురాణమును వ్రాసినాఁడు. అనఁగా వ్రాయుచున్నాడు! దానిలో నృప్తిమొదటినుండి మొన్న ఇంగ్లీషువారు రాజ్యమునకు వచ్చువఱకు భవిష్యత్తు చెప్పి, చిరంజీవిని గదా, తక్కినది నిదానముగా వ్రాసికొందమని కాబోలు, ప్రకృతము విశ్రాంతి ననుభవించు చున్నాఁడు. కర్ణాటక శైవులలో నిట్టి కాలజ్ఞానములు వ్రాయుట యెక్కువ. బసవేశ్వరుఁడు మొదలగు వారెల్ల తలకొకటి వ్రాసినవారే. వేమనవంటివాడైన నరహజ్జుని పేర నొకటి గలదు. తెనుగులో పోతలూరి వీరబ్రహ్మము మొదలగు వారి పేర నిట్టివి గలవు. కావున ఆ గుంపునకే చేరిన వేమన్నగూడ నొకటి వ్రాసి యుండిన నుండును. వ్రాయకుండినను శిష్యులలో నెవఁడో వ్యాసమహర్షి గురుసేవ చేయుటకై యతని పేరుపెట్టి వ్రాసియుండును. కాని యాగ్రంథము నేజూడలేదు. అందులోనిదే కాబోలు నీపద్యము :

“క. నందన నంవత్సరమునఁ
బొందుగ కార్తీక శుద్ధ పున్నమనాఁడి,
వింధ్యాద్రిసేతుబంధన
నందున నొకవీరుఁడెలు చాటరవేమా.”

(౨౦౫౦)

ఇది వేమన్న తన్నుఁగూర్చి చెప్పుకొని యుండుననియు, కావున అతఁడా తేదీలో పుట్టి యుండవచ్చుననియు, 'ఏలు' సనఁగా మత ప్రచారముచే నేలినవాడనియు, నొక యూహ (వం. సు. వేమన, పు. ౪౩). ఇట్టిదే మఱియొక పద్యమును గలదు :

“అ. ఒకట రెంటిమూఁట యోగిండులను గూడి
ఉదయ పర్వతంబు మొదలు గిరుల
క్రమ మెఱింగి యల్ల మనపట్టణము లెల్ల
వీరుఁ డొక్కఁ డేలు వినర వేమ.”

(228)

తక్కిన పద్యమంతయు నర్థము చేసికొనఁగలవారు. ఇక్కడఁ గూడ ‘విలు’ శబ్దమునకు ప్రాయశ్చమునే చెప్పి, యిదిగూడ వేమన్న తన్నుఁగూర్చియే చెప్పకొన్నాఁడనుకొనవచ్చును. ఇట్టి పద్యములు వేమన్న భవిష్యత్కాల జ్ఞానమునకుఁగాని, మాన భూతకాల జ్ఞానమునకుఁగాని, పనికిరావు. కావున వీనిని గూర్చి చర్చించి ఫలము లేదు.

వేమన సంసార స్థితిగతులు

ఇదివరకును వేమనవంశము, కాలము, చేశము—వీనినిగూర్చి కొంత పఠకును ఎక్కువ ఫలములేని చర్చ జరిగినది. ఇంక నతని సంసార స్థితిగతులను గూర్చి యేమైన నెఱుంగఁగలమా యని చూతము.

ఈ విషయమును గూర్చి చర్చింపఁ దలఁచిన వెంటనే వేమన యింకేదో నన్ని వేళమున చెప్పిన యీ క్రింది పద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది—

“అ. నతులు నుతులు మాయ, సంసారములు మాయ,
ధనము మనము మాయ, తలఁపు మాయ...

తెలియనీదు మాయ, దీనిల్లు పాదాయ, విశ్వ.”* (3౮3౪)

మనపాలికిప్పుడు వేమన నతిసుతులు, సంసారము, సంపాదించిన ధనము, మనత, చదివిన చదువు—ఇవన్నియు నిర్ణయించు సాధనములు లేక ‘మాయ’ గానే కానవచ్చుచున్నవి. ఇట్టిచో లేనివి కల్పించుటకుఁగాని లేవనుకొని యూరకుండు టకుఁ గాని యిష్టము లేనప్పుడు, ఉన్న యాధారములనుబట్టి యూహించుటయు కొంత తృప్తిని గలిగించును. ఆ యాధారములు వేమన పేరిటి పద్యములలో నతనివే యని నమ్ముట కనుకూలమైనవి. వానిలో ఆకస్మికముగా చేరిన కొన్ని యంశములనుబట్టి పై విషయములను మనము కొంత నిర్ణయింపవచ్చును.

కాని, కవుల గ్రంథములందలి వ్రాతలనుబట్టి వారి చరిత్రమును నిర్ణయింప సాధ్యమా? అట్లైనచో ఆంధ్ర వాఙ్మయమందలి కవులెందరికో ఇష్టదేవత న్నవ్వుమున వచ్చి గ్రంథకరణమును యాచించె ననవలసి యుండును; ఎందఱికో, యేమియు వ్రాయకమునుపే, గ్రంథభర్తలు జాంబూన దాంబరాగ్రహరాదులు సంచకారమిచ్చి నా రనవలసి యుండును; ప్రతి ప్రబంధ కవియును మాతులుంగలుంగలవంగ ములు మొదలగు తల తోఁకలేని మహిమహమాలికలతో తిద్ది తిర్చిన యారామ మందు, మల్లెమొల్ల జాజి సంపెంగల పొదల నడుమ, గజ్జఁగి నీటికాలువలు పూఁదేనియ సోనలు నావరించియున్న చంద్రకాంతశిలావేదికలపై, పుష్పాదుల మెత్తలపైఁ బరుండియే కవితా కాలక్షిపమును జేయుచునే, లేక మధ్యాహ్నపు వంటకు మార్గము నెఱుంగని యిల్లాలితో కలహించుటచే విరహమున కోర్కెజాలక చంద్ర మలరుమారుతాదులను దూషించుచునే, ప్రాధుగడపుచుండెననవలసి యుండును! ఇట్లు ఇల్లాలిముక్కరకొకముత్యము గతిలేకున్నను, ఇంటిముంగలి

* పైపద్యపు మూడవ పాదము (౩౮౪) పద్యముది. వేమన పద్యములలో పెక్కింటికి దేని పాదము దేని కతికించినను అచ్చుగాని అందముగాని చెడదు గావున నిట్లు అనుకూల్యముకొఱకు మార్పుఁబడినది.

వీధులకెల్ల ముత్యాల మ్రుగ్గులు పెట్టువారు మనకవులు. వారి వ్రాతలనుబట్టి వారి సంసారస్థితిగతులను నిర్ణయించుట ప్రమాదము గదా! యని యాక్షింప వచ్చును.

నిజమే, కాని వేమన యాతీటు కవిగాడు. పొట్టపోసికొనుటకు, పరుల పొగడింతలకు వేకారికాని, పరుల ఖండనలకు వెఱచికాని యితఁడు పద్యములు వ్రాయలేదు. స్వానుభవ మితనికవిత్వమందలి జీవగుణమని మొదలై విన్నవించితిని. ఇతరాళలకు లోపడి పద్యములు వ్రాయువారిని—

“అ. తోట కూరకైనఁ దొగ్గలికైనను

తమిఁదకుడుముకైన తవుటికైన

కావ్యములను జెప్పగండ్వాలుమనమైరి విశ్వ.” (౧౯౮౬)
యని తిరస్కరించి మొగము ద్రిప్పకొన్నవాడు. కావున ఇట్టివాని వ్రాతలను బట్టి యతని పూర్వోత్తరముల నూహించునప్పుడు మనము మన భావనాశక్తికి స్వేచ్ఛాచార మిచ్చుటకు వీలులేదు.

వేమన కావువాడు; కావులలోను రెడ్డి. అనఁగానే ‘పడ్లలో నెన్ని భేదములో రెడ్లలోనన్ని కలవుగావున ఇతఁడేరెడ్డి?’ యని చెక్కితీర్చిన చరిత్రకారుఁడు లేచి ప్రశ్నించును. కాని యాచర్య నతనికే పదలిపెట్టెదను. ఎందుకనఁగా, అంత కన్న నెక్కువ విభాగము వేమనకే అవశ్యకముగఁ దోపలేదు. మతియు తాను ‘రెడ్డి’ యని యొక్కడనో యొకటి రెండు చోటులఁ దప్ప తక్కిన స్థలములందెల్ల తాను వట్టి ‘కావు’ నని చెప్పుటయందే యతని కభిమానమెక్కువ.

“అ. కలి యుగమున నున్న కావు కులానకు

వేమన తనకిర్తి విక్రయించె...”

(౯౯౫)

అని మాత్ర మతఁడు చెప్పకొని నంతోషించెను! తక్కిన యన్ని కులములకంటె నీ కావు కులముపై నితని కభిమానమును దయయును నెక్కువ గాఁగలదు—

“అ. కావుకులజులెంత కర్ములైనను గాని

పాపరాశి కొంత పరిని పోవు

వివర మెఱుంగనట్టి వెట్టిజీవులుగాన, విశ్వ.” (ఓ.లై., ౧౩-౫-౩౧)

మనదేశమునందు మొదటినుండియు ధనధాన్య సంపదగలిగి, శౌర్యోదార్యములకు పేరైనజాతులలో ఈ కావురెడ్లు ముఖ్యమైనవారు. మొదలు స్వతంత్రముగ రాజ్యముచేసి, తరువాత విజయనగరపు రాజులు మొదలగువారి చేతికింద పాళయగారులుగాను అధికారులుగాను ఉండి, ప్రధాన రాజ్యములు నశించిన పిమ్మట వీరెక్కడి వారక్కడ స్వతంత్రులై వర్తించినవారు. నహజమైన స్వాతంత్ర్యాభిమానము, కాయశక్తి పరంపరగా వచ్చిన రాచరికపురివి, స్నేహసాహసములు గలవారగుటచేత, వీరెందున్నను జనులు వీరియొడ భయభక్తులు గలిగి వర్తించుట నహజము. దీనికితోడు స్వదేశాభిమానము, స్వదేశీయాభిమానము మొదలగు ఉదారాశయములను బెంపొందించు చదువునంద్య లెక్కువగా నేర్చియుండిరేని భరత ఖండమునకు వీరిచే నెంత యౌన్నత్యము లభించుచుండెడిదో యూహింప నసాధ్యము. అట్లుగాక సైనికధర్మ మెక్కువగలిగి సేనానీ ప్రతిభాసంస్కారములు చాలని వారగుటచేత సామాజ్యమును స్థాపించు ప్రాచీనశక్తిని గోలుపోయినను, తామున్నచోటనే చిన్నపల్లె రాజ్యమును స్థాపించి తక్కినవారికి సామాన్యముగ లొంగక వర్తించుట వీరి స్వభావమైనది. మంచి చెడ్డలకు రెంటికిని లక్ష్యము లేక

ద్రవ్యము వెచ్చపెట్టట, అదిగినది లేదనక యిచ్చుట, చేత లేనప్పుడు న్యాయా న్యాయ మార్గములు రెంటిచేతను ద్రవ్యము సంపాదించుట, భద్రాజులో బ్రాహ్మలో ప్రాతపద్యములు పేరులు మార్చి చెప్పినను ఆ పాగడ్డలకు నంతోషించి బహుమానములు చేయుట, ప్రణయమున్నచోట ప్రాణమునిచ్చుట, కోపము వచ్చినప్పుడు కుత్తుక కోతలతోనే కనిదీర్చుకొనుట—ఇవన్నియు నిప్పటికిని వారి రాజనగుణములు. పూత మెఱుంగులు, వీపు వెనుకటి మాటలు, మొగమోటపు మౌనములును ప్రాయశ్చముగ వీరెఱుంగరు. వీరిలో ప్రబలులైనవారు నేటికిని ‘ప్రభురెడ్లు’ అని వ్యవహరింపఁ బడుచున్నారు.

వేమన యిట్టి పల్లెటూరి ప్రభురెడ్ల గుంపునకుఁజేరి, అన్నవత్తములకు గొదవ లేక, అప్పునప్పుల పాలుగాక, భూమి కాణి గలిగి, అవులు గొట్టెలు నమ్మద్దిగాఁగల మంచి నెమ్మదియైన సంసారమందు జన్మించినవాఁడని యాహింపవలసి యున్నది.

“అ. నేయిలేని తిండి నీయాన కనువది

కూరలేని తిండి కుక్కతిండి”

(౨౩౦౩)

“పప్పులేనికూడు పరుల కనహ్యము”

(౨౪౦౩)

అని చెప్పఁగల వాఁడుఁ దీదనంసారి గానేరఁడు. మఱియు—

“పెట్టి పోయలేని పట్టిదేబెలు భూమిఁ

బుట్టిరేమి వారు గిట్టిరేమి”

(౨౫౯౩)

“నద్దిమిగులనింట సంసారమెలరా”

(౬౫౦)

“అప్పులేని వాఁడె యిదిక బలుడు”

(౨౪౦౩)

అను మంచి సంసార ధర్మముల నితఁడు బాగుగా నెఱిగినవాఁడు. తల్లిదండ్రులు చదువుకొన్న పండితులు గాక పోయినను, చదువుకొన్న పండితులు, పౌరాణికులు, కవులు మొదలగువారి కాశయమిచ్చు స్వభావము గలవారు గావున, వేమన చిన్న నాటినుంచి తమ యింటికి వచ్చి పోవుచుండు చదువరుల, కవుల సహవాసమున సంస్కారమును బొందినవాఁడు. మఱియు నా కాలమున కొంచె మన్నవస్త్రములకుఁ గల కాపువారందఱును వ్రాత చదువుల నేర్చియుండిరనుటలో సందేహములేదు. కాని, రామరాజభూషణాదులవలె అవి కేవల పాండిత్య సంపాదనకై యుపయోగించిన వారరుదు. నిద్రములైన మతనితి తత్త్వములను దెలిసికొనుటకు వలసినంత దేశభాషా పరిశ్రమము సామాన్యజనుల కావశ్యకముగాఁ దలఁపఁబడుచుండెను. అట్టితత్త్వములను వ్యాప్తచేయుట కేర్పడినవే పురాణములు. మొన్న మొన్నటి వఱకును పల్లెటాళ్ళలో ప్రతినిత్యమును కొంత ప్రాదైసను పురాణములు చదివినయో చదివించినయో కాలక్షేపము చేయనిరెడ్డి యుండలేదు. కావున వేమన సామాన్యముగ వ్రాత చదువులు చక్కగా వచ్చువఱకును కొన్నాళ్ళు బడిపంతుల బెత్తపు దెబ్బలు తిని, తరువాత భారతము, రామాయణము, బసవపురాణము, శివపురాణము మొదలగు గ్రంథములను పలుమాఱు తండ్రిగారికి చదివి వినిపించి యుండును. పురాణములందలి కథలలో సామాన్యముగ నందఱు నెఱుంగని కథల నితఁడెఱిగినట్లు అనేక పద్యములు తెల్పును. పాదరసమువంటి ప్రతిభాశక్తి కలవాడగుటచే, తిక్తన మొదలగు వారి గ్రంథములు ఊరక యెవరికొకటో పారా యణము చేయక వాని యర్థమును గ్రహించువఱకు పదలకుండెనని తోచు చున్నది—

“అ. కబ్బమొకటి పూని గడగడ చదివిన

లోనియ్య మెట్లు తానెఱుంగు,

ఎఱుకమాలు చదువు లేటికో తెల్పరా విశ్వ.”

(౯౨౯)

అని యితఁడు తరువాత నెవనికో యుపదేశించెను. ఇంతేకాక తానుగూడ, ఆ గ్రంథకర్తలవలెను, తమ ‘ఆస్థానము’నకు, వచ్చిపొవుచుండు కవులవలెను, కవిత్వము చేయవలెనని సంకల్పించుకొని యుండును. మన యదృష్టముచే వేమన్న చదువు పురాణములు దాటి కావ్యశాస్త్రములకు పోయినదిగాదు గావున, చిక్కులేని, ధారాళమైన భావముమీఱిన భాష కాని భాషనుమీరిన భావముగాని లేని నిష్కల్మష మైన పురాణ కవితాశయ్యయే యతనికి లభించినది. కాని తానేమి వ్రాయవలయునో యింకను ఏర్పడలేదు. నాలుక తీటమాత్ర మపరిమితముగాఁ గలదు. అది యూరకుండనికి యుడేకించుచున్నది. కాని ఛందోవ్యాకరణాదు లేవియు నేర్వ లేదు. మఱియు పద్యములు వ్రాయుటకు నివి యావశ్యకములను భావమే అతని కప్పటికి — ఎప్పటికిని— దోచియుండదేమో! కావున పల్లెటూరివారు ఇతనివంటి నవయోధవులు, మనసుకు వచ్చిన విషయముపై తమయూహ కందిన నడకలో, ఇప్పటికిని కవితపదములల్లు నట్లు, ఇతఁడును, అంతకన్న మేలైన విద్యా సంస్కారము గలదు గావున, విషయ నిర్బంధములేక, తెలుఁగు పద్యములలో నెల్ల చిన్నదియు కొంతవఱకు పాటలవలె స్పష్టమైన లయగతి గలదియునగు ‘ఆట వెలది’లో రచనచేయ మొదలొదిలినాఁడు. ఇతని చిన్నతనపు పద్యములేవియో మన మెఱుఁగము గాని, యింత ధారాళమైన రచన ప్రకృతి దత్తమైన వరప్రసాదమే కావునను, అది యాకస్మికముగా నొకనాఁడు పొంగిపొరలించుచు నీటిబుగ్గ వంటిది కాదు గావునను, చిన్ననాట నుండియే యితనికా వాడుక కలదని మన మూహింప వలసియున్నది.

దీనికి తోడు ఇతనికి కొంత సంగీత విద్యయుండును అభిరుచి లభించినది. కవులకు పండితుల కెట్లే అట్లే గాయకులకును ఆ కాలపురెడ్లు ఆశ్రయభూతులు. కావున తమయూరిలో జరిగిన పాటకచ్చేరీలలో నెల్ల ఆగ్రాసనము వహించిన పెద్ద రెడ్డిగారి ప్రక్కలో చిన్న వేమారెడ్డియు కూర్చుండి తచేక ద్యాసముతో వినుచుండె ననుట నిస్సందేహము.

“క. గంగాధరుడే దైవము, సంగీతమె చెవులకింపు...”

(౧౨౩౩)

అందును—

“క. విద్యలలోపల నీతియు, వాద్యంబులలోన వీణ...”

(౩౫౦౩)

అని నిర్ణయించు కొన్నాఁడు. సూక్ష్మములైన విషయములు గ్రహింపవలయు నను తీవ్రభావము గలవానికి తప్ప తక్కినవానికి ‘వీణ’ యందభిరుచి కలుగుట యసాధ్యము. సంగీతమందును ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్క రాగము రుచించును. కవిచోడప్ప ‘రాగంబులలో గాంభీర్యముగల రాగము కాంభోజి’ యనెను. భట్టు మూర్తియు ‘కాంభోజిరాగ విపంచికారవసుధాపూరంబు’ అని దానియందే పక్షి పాతము చూపెను. మనకవులలో నింకెవఁడో ‘సావేరి’ ని అంగీకరించినట్లు జ్ఞప్తి. వేమన్నకు ‘తొడి’ పై అభిమానము. దానియోగ్యతను గ్రహించుట కందఱికిని శక్తిలేదంట: ‘దున్నపాతునకును తొడిరాగంబేల’ (౨౦౪౦) అనుచున్నాఁడు. ఏమోచాలదను అత్యుత్తమ, జుగుప్స, తనయశక్తిచేఁ గలిగిన దైన్యము, దానికితొడు కార్యసాధనమునందలి పట్టుదల, స్వాతంత్ర్యరక్తి—ఇత్యాదిభావములు చూపుటకు

తొడిరాగమువంటిది లేదు. వేమన కి రాగమందుఁగలిగిన యభిమానము అతని మనోధర్మములను స్పష్టముగా నూచించుచున్నది. కాని యంతకంటె నా విద్య యందును ఇతని కెక్కువ ప్రవేశము గలుగలేదు.

వేమన్నకు శివభక్తి యీ చిన్నతనమందే యలవడి యుండవలెను. తల్లి దండ్రులు కాకాచార్యులముదకుఁ దప్పిన పూర్వీకశైవులై, కేవల వీరశైవమును బోధించు జంగముల యుపదేశములకు పాతులై యుండియుందురు. కాని అప్పటికి వీరశైవపాఠశాలము తక్కువయై యుండుటచే, శివకేశవులకు భేదములేదని చెప్పినను నహజముగా శివభక్తి నెక్కువగాఁ జూపు అద్వైత బ్రాహ్మణపండితుల నహవానములో మెలఁగినవా రనుకొనెదను. కావుననే వేమన్నకు చిన్ననాడే యిట్టి కేశవద్వైత మెక్కువలేని శివభక్తి కుదిరినది. లింగధారిగఁ గూడ నుండవచ్చును. అప్పటి వీరశైవులు బ్రాహ్మణులు విర్రజిచిన దేవాలయములందలి పూజ పునస్కారములు, ఉత్సవములు, గ్రామసామాన్యములగు పోతులరాజుల పూజలు— ఇవన్నియు చిన్నతనమందే చూచి, తండ్రిగారితోడ వానిని నిరర్హించుటయందును పూజారు లిచ్చు మర్యాదలందును పాల్గొనినాడు. ఈ పాంగలి పుళిహారల పూజ లందును, బాజాబజంత్రిల మెరపణుల కోలాపాలములందును, జంగాల పాదతిర్థము లందును, బ్రాహ్మణుల సమారాధనలందును, పూజారుల తలత్రిప్పల యావేశము లందును, ఎనుబోతు గొఱ్ఱల బలిదానములందును—నిజముగనే మేని సత్త్వమును నత్త్వమును గలదా యను శంక యప్పటికే యెక్కడనే యొకమూలలో నతని కంకురించియుండును. కాని వయసుచిన్నది ; అనుభవములేదు ; దైర్ఘ్యము చాలదు ; మీఁదు మిక్కిలి ప్రక్కలో తన్నుదండించు తలదండ్రులున్నారు ; బెత్తపు బడిపంతు లున్నారు. కావున పై విషయముగా నే నందేహములు గలిగినను, ‘చి వెదవా ! నేరుమూసుకో’ అని యదరఁగొట్టువారేకాని, తిప్పఁగలవారు లేరైరి. కావున నవి యట్లే యడఁగఁజొచ్చినవి. మఱియు నితఁడు తల్లి తండ్రి మొదలగు పెద్దలయొడ భక్తి, దయ మెండుగాఁ గలవాఁడని కానవచ్చుచున్నది—

“అ. తల్లికెదురుకొంట తండ్రికెదురుకొంట
అన్నకెదురుకొంట యరయ మూడు
పాతకములటంచు పర్తింపుమెఱుకతో...” (౧౮౪౨)

“అ. తల్లితండ్రిమీఁద దయలేని పుత్రుండు
పుట్టినేమి వాడు గిట్టినేమి ?...” (౧౮౫౩)

కాని, యితనిది అట్లు పుట్టిన సందేహములను చాలనాళ్లు ఆడఁగించుకొని యుండఁగల హృదయముగాదు. తన చుట్టుప్రక్కల నుండువారి నడవడులలో తప్పులుపట్టుట, పట్టినవానిని నిర్దాక్షిణ్యముగా వారి మొగములముందఱనే చెప్ప వలయునను దైర్ఘ్యము, ఆ దైర్ఘ్యము నుద్రేకింపఁజేయు వాగ్విత్తము—ఇవి యితని న్యభావసిద్ధ గుణములు. కావుననే, తానేమో మనకార్యమును జేయఁగలవాఁడని, చేయవలయునని, సామాన్యజనులకన్న తనయందు విశేషముండెనని, యితఁడు నమ్మెను. మనుజుఁడై పుట్టినందుకుఁ ‘పుట్టలోని చెదల’వలె నిరర్థకముగా ఒకపని చేయక, పుట్టి గిట్టరా దనుకొన్నాడు—

“అ. పుట్టలోన తేనె పుట్టిన రీతిని
గట్టుమీఁద మణియు పుట్టినట్లు

కట్టెలోన నగ్ని పుట్టిన విధమున
పుట్టి మెట్టవలెను భువిని వేమ”

(౨౫౩౯)

అని దృఢ సంకల్పము చిన్ననాటనే యితని కుండియుండవలెను. ఇట్టి సంకల్పము లనేకులకుఁ గలవు. ముష్కాదును మంచముమీదనే పరుండి, ముల్లోకముల యాధిపత్యమును సంపాదించు సంకల్పములు చేయువారము మన మందఱమును. దానికిఁ గావలసిన శక్తియుక్తులట్లుండఁగా ముఖ్యమైన పట్టుదలయే యన లనేకుల కుండదు. వేమన్నకు మనస్సునఁ గలిగిన సంకల్పమును నిర్వహించు దార్ఢ్యము మొదటినుండి కలదనవచ్చును—

“అ. పట్టి విడువరారు పదిలక్షలకునైన”

(౨౩౫౨)

“అ. ఊపఁబోయి కొంత యూఁగించి విడిచిన

నూఁగుఁగాని గమ్య మొందలేడు

పట్టు వూన్కికొలది పనిచేయు లక్ష్యంబు, విశ్వ.”

(౫౫౯)

“అ. పట్టుపట్టరారు పట్టి విడువఁగరారు

పట్టెనేని బిగియుఁ బట్టవలయు

పట్టువిడుటకన్న పడిచచ్చుటయే మేలు, విశ్వ.”

(౨౩౫౩)

అచ్చపు రెడ్ల రాజనము! ఇది గలవానికి దేవుడే లొంగి యతఁడు పట్టినపని నిర్వహించి యిచ్చి తంటా తప్పించుకొనును. ఇట్లు దృఢసంకల్పముచేయు స్వభావము గలిగినను, ఏది పట్టవలెనో, ఏది విడువవలెనో నిర్ణయించుకొను వివేకము అనుభవముచేతనో, అనుమానముచేతనో సంపాదించుకొనఁగల్గుటకు ముందు వేతొక ప్రబలమైనమార్పు వేమనజీవితమందుఁ గలిగినది.

అదే దనఁగా, యౌవనము. చిన్నయసూరి చెప్పిన ‘కలిమి, దొరతనము, అరయమి’ యను తక్కిన మూఁడును కొంతకుఁ గొంత కలవని మనమెఱిగి యున్నాము. ఇట్లు సర్వసాధన సంపూర్ణమైన యౌవనము స్వచ్ఛందముగా ప్రవర్తించుటకు వలసిన సమయసందర్భములకును ఆ కాలమందు కొదవలేదు.

పదునెనిమిదవ శతకమునాటి హిందువులకు రాజ్యకార్యనిర్వాహములు, శాస్త్రతత్త్వ విచారములు మొదలగు తీవ్రవిషయములందు ప్రతిభాబలము ప్రవహించుట నిలిచినది. ‘ఎవరికివారే యమునాతీరే’ యన్నట్లు స్వతంత్రులగుట కందఱును తమశక్తికొలదిఁ బ్రయత్నించిరి. సామ్రాజ్యస్థాపనకు శ్రద్ధతో బ్రయత్నించినవారు లేరేరి. ఉన్నవారికి శక్తిలేదయ్యెను. రాజులు నవాబు లనఁబడు వారికిని తమ సెలవులకు ద్రవ్యము నార్జించుటయే ప్రధానోద్దేశముగా నుండెను. ప్రజలగతి యెట్లైనను పన్నులు వసూలైనఁ జాలును. కాబట్టి బలవంతుఁడు ప్రబలుడై ప్రభుత్వము చేలాయించెను. ప్రజలు ‘సర్కారు’వారికో, లేక ‘రెడ్డిగారి’కో యాయవలసిన దిచ్చిరేని తరువాత తక్కిన విషయములందు వారిని దండించుదాత గాని, మర్పించు మామగాని లేకుండెను. ఇత చదువుసంధ్యలు నేర్చి సాంఘిక వర్తనముల నియమించు బ్రాహ్మణులు మొదలగు సంఘాధిపతులకు మతము, శాస్త్రము, ధర్మము—ఇవన్నియు సిద్ధములైన వస్తువులు. తమ ప్రాచీనుల పుస్తకములలో నన్నియుఁ గలవు. వానిని నేర్చుకొనుట, శక్తియున్న నవియే నత్యములని స్థాపించుట, యంతకన్న వేఱుచేయవలసిన పనిలేదు. అవి యుక్తములా కాదా యని సందేహించుటయే మహాపాతకము! వానిని తప్పక యాచరించిన ముక్తి సిద్ధము! సామాన్యజనులందీట్టి మనోభావమునకు పరిణామ మేది? సహజముగా

నాచరించుటగాక ఆచరించినట్లు చూపుకొనుట. ప్రాణాయామము చేయుటకు ముక్కు మూసికొనవలెను. రెండువ్రేళ్ళతో ముక్కుపట్టుకొన్న జాలును. దానిని మూసినావా తెలిచినావా యని, ఊపిరి నిలిచినదా యాడుచున్నదా యని, సంద్య వార్చెడు వారి ముక్కు లన్నియు పరీక్షించు మూర్ఖుఁ డెవ్వఁడు? స్నానముచేయవలెనని ధౌతవస్త్రమునే కట్టవలెనని శాస్త్ర మున్నది. దానికి ఒక చెంబేఁడునీళ్లు మీదఁ బోసికొన్నను, ఒకమాఱు నీటిలో నద్ది పెండి ఆరవేసిన వస్త్రమును గట్టుకొన్నను జాలును. అంతేకాని దేహమునందును, వస్త్రమందును పంచమైలులున్నను ఫరవా లేదు. ఇట్లు ఆశక్తిచేత, అజ్ఞానముచేత శాస్త్రములన్నియు 'శాస్త్రము'నకై పోయినవి. వేషము ప్రధానమైనది. కావున మనుష్యసంచుమందు ప్రధానములైన రాజ్యము, మతము, ధర్మము అను మూఁటినిగూర్చి యెవరును ఎక్కువగా చింతించి, ఊహించి, చర్చించి నిర్ణయింపవలసినపనిలేదయ్యెను. ఇ(క నీతి మనచేతిది. మనలను దండించువాఁడు కల్లువఱకును మనము చేసినదే నీతి. కాఁబట్టి ప్రజలు ప్రాయశ్చముగ స్వేచ్ఛావర్తనులైరి. విషయవాంఛలు అడ్డులేక ప్రబలెను. రాముని యేకపత్నివ్రతముకంటె కృష్ణుని యనాది బ్రహ్మచారిత్వము అనుకూలముగాఁ దొఁచెను. బహుపత్నికత్వము భరింపరాని బరువు. కావున వేశ్యల వ్యాపారము ఎప్పటికన్న నెక్కువయ్యెను. ఊరూరను కనీస మొక దేవాలయము, దేవున కొక దాని చాలినను భక్తులకు చాలకపోయెను. ఇ(క ఇరుగుపొరుగిండ్ల సహవాసము మొదటినుండి అన్నిమతములవారును, దేశములవారును ఖండించినది. మఱియు, ఆ యిండ్లలో వట్టి యాఁడువారు మాత్రమే కాక వారి భర్తలు మొదలగు మగవారు మండుటయు, వారికిని తమవలెనే మానాధిమానములుండుటయు కొంచెము నిదానించి యాలోచింపవలసిన విషయము—

“ఆ. పరసతి గమనంబు ప్రత్యక్ష సరకంబు,

ఆరియ నిందలకును నాలయంబు,

పురుషుఁడు వినఁజంపు, భూపతి నొప్పించు, విశ్వ.” (౨౪౫౦)

కావున వేశ్యాసంఘభివృద్ధి కావలసివచ్చెను. వారికి మర్యాదలు, పెండ్లి పేరంటములలో సంభావనలు ప్రబలినవి. కాని వారిసంఖ్య యాకస్మికముగా పెరుగుట కష్టము. దేవదాసీలవలె సంమదాసీలగు బనివిరాండ్రను బయలుదేర్చవలసి వచ్చెను. శైవులలోను, వైష్ణవులలోను సంమయజమానులే దానికి సమ్మతించిరి. ఇది గాక నిత్యమును సంసారులుగానుండి సంతలలోమాత్రము వేశ్యావృత్తి నవలంబించు ‘సంతబనివి’రాండ్రు కొందఱు కావలసివచ్చెను. చాలనందుకు దొమ్మరీండ్ర వేశ్యలు. కొంతక్షమము గలిగెను. పరస్పరసంగమువలె వేశ్యాసహవాసమును పాపకర్మములని ధర్మశాస్త్రములున్నను, ఈ విషయమై చర్చలు జరిపి నిష్ఠాంతముచేయు తొందఱ లేకుండ, మొదటికన్న రెండవది మేలనియు, అది పాపమే కాదనియు, ఐనను క్షమింపఁదగినదనియు, జనులందఱును పరస్పర హృదయ సంవాదముచే నిర్ణయించుకొనిరి. నియమపరాయణు లెవరైననున్న వారిలో ననేకులకు వీరియెడల ససహ్యముకన్న అసూయయే యెక్కువయై, పైకి ఖండించినను, లోలోన !గుక్కిళ్లు మ్రొంగుచుండిరి. క్రమముగా ఏకపత్నివ్రతము పురుషలక్షణమే కాదనుకొనఁ జొచ్చిరి. వ్యభిచారము చిన్నవారియందే కాని పెద్దవారియందంత దోషముగాదని చెప్పకొనిరి. పూర్వకాలపు వృద్ధులలో సనేకుల కిప్పటికిని ఈ భావము లిట్లే యున్నవని మన మెఱుఁగుదుము.

వేమన యిట్టి సన్నివేశములలో పెరిగినవాడు. తనకాలపు పెద్దలు (పీరిలో తండ్రిగూడఁ జేరియుండును) బాహటముగ గణికాలోలైయుండుటను చూచి నాడు; దేవాలయముల యుత్సవములలో, పెండ్లిపేరంటములలో వేశ్యల నాట్యమును జూచినాడు; సంగీతమందాశ నహజముగాఁ గలవాఁడు కావున, వారి మధుర గానముచే పదనెక్కిన పచ్చిపదములను విని వాని యభినయమునుజూచి పరవశమైనాడు. ముగ్ధవయస్సు, వశ్యర్యము, అధికారముగల తనపై అవకాశము దొరికినప్పు డెల్ల వారు ప్రయోగించు కటాక్షపు కటారుల పొట్టుపడినాడు. ఇట్టివారికి లోపదుట అన్యాయమని అధర్మమని తాను పురాణములలో చదివిన చదువులు జ్ఞప్తికి వచ్చినవి. మనోనిగ్రహముచేయఁ బ్రయత్నించెనుగాని, తనకుఁ దానుదప్ప సహాయపడు వారెవరును లేకపోయినారు. చదువుకొన్నవారు పెద్దలు ఈ విషయమున తనకన్న దుష్టులులై యుండినారు. ఇంక తా నెంతటివాడు?

“అ. అఁడుదానిఁ జూడ, నర్థంబుఁ జూడఁగ

బ్రహ్మకై న నెత్తు రిమ్మ తెగులు...”

(232)

అను సృష్టినిష్ఠమైన దోషము దెలిసికొన్నాఁడు. “ఈ బుద్ధులు పాపకృత్యములైనచో ఇవి లేకయే బ్రహ్మ సృష్టిచేసి యుండరాదా?” యను ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము దొరకదయ్యెను. తుదకు మనసాపముల కన్నిటికి ఆ బ్రహ్మయే కారణమని ఈ “బ్రహ్మ యాత్రిత్రాదు బండిరేవునఁ ద్రెంప!” అని యొక తిట్టుతిట్టి ప్రపంచ ప్రవాహములోఁ బడిపోయినాఁడు!

వేమన్న యిట్లు వేశ్యాలోలుఁడయ్యెనన్న వెంటనే అభిమానులు కొందఱు నాపై న్నాగ్రహింతురు. కాని యతనిమీఁది యభిమానమున నేను వారెవరికిని దీని పోనని మాత్రము మనవి చేయవలసియున్నది. వేమననుగూర్చిన కథలలోనెల్ల నీ వేశ్యాసంబంధము కలదు. అతని యనుయాయులు, అతనినే దైవముగాఁ గొలుచు వారు, అందఱును దాని నాక్షేపింపక యంగీకరించినారు. కథలలోని విషయము లన్నియు అసత్యము లనుటకు నాకిష్టము లేదు. అత్యుక్తులను, ఇతర సాధనము లచే అసత్యములని స్పష్టముగా తేలినవానిని, వదలిపెట్టి తక్కినవాని నంగీకరించుట క్షమము, న్యాయము. ఇంక వేమనవంటి వేదాంతి వేశ్యచేఁజిక్కుట యనంభవమని తలఁచుట యజ్ఞానము. ప్రాతకాలపు సంమన్వరూపమును గమనించిన యెవరికిఁ గాని, ఇట్టి విషయములలో తమచేశపు పుచ్చులన్నియుఁ గప్పిపెట్టి పాశ్చాత్యులు మనకు బోధించుచుండు తమలో లేని నీతిపద్ధతులు మన తాతముత్రాతలకు లేవనియు, వారే న్యాయాన్యాయములను జేసినను తమంతచేసిరిగాని, యితరు లెవరును వారికి మనకువలె ‘పంకాయ పురాణములు’ చెప్పలేదనియు స్పష్టమగును. కవికుల శిరోమణి సరస్వతి యవతారము, కాళిదాసు గణికాప్రియుఁడని మన ప్రాచీనులు తలఁచుచు నది యనంభవమని భావించలేదు. అధర్మమని భావించి యుండవచ్చును. త్రివిధనాయకలలో రెండవది పరస్త్రి, మూడవది వేశ్య! వారిద్దఱికిని రసికలాక్షణికు లందఱు స్వీయయగు మొదటియామెతోడ సమాన మర్యాదను కావ్య ప్రపంచమున నొనఁగిరి. శ్రీనాథుని నైషధమును పంచకావ్యములలో పరిగణించిన వారే యతఁడు స్త్రీలోలుఁడనియు నెఱుఁగుదురు. ఇవన్నియు న్యాయములని నేఁ జెప్పరాలేదు. అది వేఱుమాట. మఱిగొప్పవారందఱును అన్ని విధముల గొప్పవారే యని భావించుట, వారియెడ దోషము అనంభవ మనుకొనుట, మన యవివేకమునే వెల్లడించుననియే నా మతము. దోషములుండిన నష్టమేమి? అందువలన కష్టము

లనుభవించినవారు వారు. మనము వారి గుణములచేత, మహత్త్వముచేత మేలు పొందవలసినవారము. వేమన పరసారీ నహోదరుడై, శుకమహర్షి యుపదావతారమై యుండి, యొక పద్యమును వ్రాయక యే మూలలోనో ముక్కుపట్టుకొని మురిగి యుండిన మనము సంతోషించుచుంటిమా? మన్నించుచుంటిమా? నన్నదిగిన వేమనవలె పద్యములు వ్రాయగలవాడెవడైన నేడు లభించునేని యతనికిఁ గావలసియున్న మనమందఱును చందాలెత్తి వేయిమంది వేళ్ళలను సంభావన నమర్చింపవచ్చును.

మఱియొకటి చూడుడు: వేమన 'జిహ్వచేత నరులు చిక్కి నొచ్చిరిగదా' (౧౬౦౩) యని పరితాపపడి దానికి లోఁగుట తప్పని చెప్పచున్నాడు. అనఁగా, పుట్టిననాటినుండి యేది దొరికిన నది తిని, దొరకకున్న నుపవాసముండియే కాలక్షేపముచేసిన నిత్యోపవాసి యతఁడని చెప్పవచ్చునా? అట్లైన 'పప్పులేని కూడు పరుల కనహ్యము' ఇత్యాదులు వేమన్న చెప్పినవిగావా? విషయలోలత్సవెల్ల నిట్టిదే. మఱియు, వేమనవంటివాడు కొన్నాళ్ళైనను విషయాధీనుడై యుండకపోవుటయే యసాధ్య మనుకొనుచున్నాను. ఇతని యుద్దేశము ఏ విషయమందు ప్రవర్తించినను చాల వేగము, వేడి గలది, తోచినపని చేయించుటయే దాని స్వభావము. దాని చేతనే వేమన యింతటివాడైనాడు. ఎక్కువ సంవేషములు శంకలుగల మనుష్యులు గ్రంథములు వ్రాయుటకు పనికివత్తురేమోకాని కార్యములను సాధింపలేరు. మనసుకు వచ్చినదానిని వెంటనే సాధింపఁ బ్రయత్నించువాడు పది పనులలో రెండైనను సత్కార్యములు చేయును. తక్కిన యెనిమిది యకార్యములు ప్రపంచప్రవాహములో మునిగిపోయి యా రెండే స్థిరముగా తేలును. అంతమాత్రముచేత నా యెనిమిదియు నతఁడు చేయలేదని కాని చేయఁజాలఁడని కాని వాదించుట సాహసము.

మఱియు, కవిత్వము సంగీతము మొదలగు కళలకు లోఁగిన వారికి విషయ లోలత్వము తప్పనిదేమో! ఇది కొంత సాహస నిర్ధాంతమే యగును. కాని, హృదయమున జనించిన భావములను అడ్డఁగించుకొలేక బైటఁబెట్టుట కళాధీనుల స్వభావము. కొందఱ తీతరులకు వెఱచి కొన్ని భావములను బైలువఱుపక యడఁచు కొన్నను, ఆ భయము లేదని తెలిసిన వెంటనే స్వతంత్రముగ వానిని వెల్లడింతురు. కవులలో పచ్చిబూతులు వ్రాయువారు, గాయకులలో వానిని పాడువారు, చిత్రకారు లలో దిగంబరాది రూపములను చిత్రించువారు, చెక్కువారు, అట్టివానికి సంతసించి మెచ్చుకొనువారును అన్ని దేశములందును, అన్ని కాలములందును నీతి విలువ నెఱింగిన చదువరులే కలరు. ఈ స్వభావమే వారి వ్యవహారములందును వర్తించును. తోచినది చెప్పకపోవుట యెంతకష్టమో తలఁచినది చేయకపోయుటయు సంతే కష్టము. ఇందు న్యాయాన్యాయముల, ధర్మాధర్మముల విచారణకెక్కువ చోటులేదు. నహజమైన రసార్థగ్న హృదయమును నియమజ్యోతిచే గట్టిచేసికొన్న వారనేకులు గలరుగాని వారట్లు గట్టిపడుటకు మొదలు కేవల రసపరవశులై హృదయదాసులైయే వర్తించి యుందురు. ఇందు కపవాదములు కలవు కాని మృగ్యములు.

పైవి యనుమానములు మాత్రమేకాక వేమన వేళ్ళలన్వరూపమును చక్కగా నెఱిగినవాడని యతని పద్యములే ఘోషించుచున్నవి. ఒక్క పద్యమునైన నుదాహరింపక విధిలేదు. మన్నింపుడు :

“అ. లంజ లంజకాని లావెల్లఁ గొనియాడు,
లంజతల్లి వాని లజ్జ గడుగు”

కావున నిద్ధాంత వేమనగా—

“తల్లి గలుగు లంజఁ దగులుట చికాకు, విశ్వ.” (33౫౧)

ఇందుపై వ్యాఖ్యాన మనవనరము. ఇదికాక “సానిదాని పొందు సాభాగ్య భాగ్యము” అని అచ్చున కెక్కని పద్యభాగ మొకటి గలదు (ఓ.లై., ౧౪-౪-౪౨). ఇవి ప్రక్షిప్తము లనుకొని నంతోషించువారు నంతోషింపనిండు. ఒకవేళ నట్లైనను, వేమనవంటి మహాత్ముని కిట్టిభావము లంటఁగట్టినను అతని మహత్త్వమునకు కొఱత రాదని నమ్మినవారు, అంగీకరించినవారు ఉన్నప్పుడు అతనికే యిట్టి భావములు జీవితమందొకానొక సమయమందుండియుండుననుట యసంభవము గానెరదు. ఒక విషయము అసంభవము కాకపోవుటకును సంభవించుటకును సదుమ సంతరము చాల స్వల్పము. సాధ్యములగు విషయములు నిద్ధములగునని నమ్ముట కెక్కువ హేతువు లక్కరలేదు.

ఇంతదూర మీ విషయము చర్చించుటకు మీరు నన్ను మన్నింపవలసి యున్నది. కారణము గలదు. ఈవల మనలో, మహాపురుషులందఱు అన్నివిధముల దోష దూరులుగా నుండవలెనను భ్రాంతి, విమర్శకుల నావేశించుచున్నది. నన్నయ, పెద్దన మొదలగు వారు మత్సరగ్రస్తులై యుండిరనియు, శ్రీనాథాదులు స్త్రీలోలులై రనియు, కృష్ణదేవరాయలు మొదలగువారు క్రూరకర్ములైరనియుఁ జెప్పకథలు నమ్మరానివని అనత్యములని అధునిక విమర్శకులనేకులు రాధ్ధాంతము చేయు చున్నారు. ఇవి సత్యములైనను అనత్యములైనను అసంభవములుగావనియు, దోషసామాన్యము దగ్గఱ జేరినీకుండచేసిన పరిశుద్ధమహత్త్వము ప్రపంచములో లేదనియు, కావున ఒకరియందు దోషములుండవని నిద్ధాంతకరించుటకు వారి యందలి మహత్త్వము మాత్రమే చాలినంత హేతువు కాఁ జాలదనియు నామనవి. సహజముగా వచ్చునవి దోషములు. సాధింపవలసినవి సద్గుణములు. కావున వీనిని సాధించులోపల అవి కొంతకుఁ గొంతయైనను తమ హక్కును జెల్లించుకొని తిఱుననుట సత్యము. అది యట్లుండె.

ఇట్లు ఇంద్రియపరవశుఁడైన వేమన యెంతదూరము వెళ్ళినో చెప్పట కష్టము. కథ ఒక్క వేశ్యకథినుఁడైయుండె సనుచున్నది. దాని సనుసరించిన పద్యమొకటి ‘ఒక్కవెలయాలి పొందే మిక్కిలి సౌఖ్యమృతంచు మెలఁగితెవేమా’ (౧౬౭౩) యనుచున్నది. కాని వ్రాత ప్రతులలో—

“క. ఒకతెకు లోలతభ్రమయక

నుకుమారుం డన్నిరుచులఁ జూడఁగవలెఁబో

నకలవనంబులఁ దుమ్మెద

మకరందముగ్రీలిసట్లు మహలో వేమా” (ఓ. లై., ౧౧-౬-౨౪)

అను పద్యము గలదు. ఈ రెండుపద్యములును వేమన్నవి కావని తిరస్కరించినను, వేమనవని స్పష్టముగానుండు అటవెలఁదులలోనే, యితఁడేక ప్రయాత్రమును పాలించిన వాఁడు కాఁడనియు, ఇంద్రియచాపల్యమున, మాటల యందును అటలయందును సామనస్యమునుగాని, నియమమునుగాని, పాటించిన వాఁడు కాఁడనియును బలమగు సందేహమును గలిగించునవికలవు. ఇంద్రియాధినులను తిరస్కరించి ఖండించు పద్యములే కాక, ఇతనియున్న ప్రకమదనేన్మాదమును వెలిపుచ్చు పద్యములనేకములు గలవు. బ్రాహ్మదొర యీ యనభ్యపద్యముల నన్నిటిని ప్రత్యేకముగా నేరి యొక కూర్పుజేసి వానికి లాఘటినుభాషలోఁ గాఁబోలు,

టిక వ్రాసి పెట్టుకొన్నాడు!

ఎట్టి కాలమందైనను ఇతఁడిట్టి యవస్థలో నుండఁగా తలిదండ్రులుగాని తక్కిన బంధువులుగాని యొర్పియుండుట కష్టము. ఎప్పుడును వేళ్ళలు, బనివి రాండ్రు, దొమ్మరిసానులు మొదలగు వారి సావాసమున నుండియున్న ద్రవ్య మంతయు వెచ్చపెట్టుచు, చేతలేనప్పుడు నుప్రసిద్ధ చరిత్రముగల వేశ్యామాతల చేతి 'అర్హచంద్ర ప్రయోగము' లనుభవించుచు, చాల దుర్బల హృదయుఁడైన యితని నెట్లు త్రోవకుఁ దేవలయునా యని వారాలోచించి, వివాహముచేసినఁ గొంత మేలుగానుండునని తలఁచి యట్లు చేసిరి కాబోలు. సంపన్నుల యింటివాఁడు గావున నితనికి ఆట్టి వంశమందే జనించిన సాభాగ్యవతి యొకతె ముడివడి యుండును. ఇదివరకు వేశ్యాపియత్వముచే పలు కష్టములు పడినవాఁడు గావు నను, వారివన్నియు 'పూత మెఱుంగువంటి వలపులే' కాని, పదుపువృత్తిలో హర్షమైన స్నేహము లేదని యెఱిఁగినవాఁడు గావునను, ఆ త్రోవ యొక్క మాఱు చాలించి, తనధర్మపత్నియగు నామెపై ప్రేమసంతయు నిలిపినాడు. ఎ పనియు అరవాయితో చేయు న్యభావము గలవాఁడు కాఁడు గావున ఎప్పుడును ఆమెను వదలి యుండనేర నంత ముగ్ధుఁడైనాడు—

“ఆ. తుంట వింటివాని తూపులపూతకు

మింటిమంటి నడుమ మిడుకఁదరమె ?

ఇంటియాలివిడిచి యెట్లుండవచ్చురా!”

(౧౯౫౨)

ఇదియేదో సందర్భమున గామాంతరమునకుఁ బోవుటచేఁగాబోలు నెంటిగా నుండవలసిరాఁగా నప్పుడు చెప్పిన పద్యమై యుండును. కొత్త ధర్మపత్ని కూరిమి మగఁడైన యీ కాలమందే యితఁడిట్లు నిర్ణయించు కొనెను :

“ఆ. ఇంటియాలి విడిచి యిల జొర కాంతల

వెంటఁదిరుగు వాఁడు వెట్టివాఁడు,

పంటచేను విడిచి పరిగె లేరినయట్లు”

(3౫౯)

కాని యీ వివాహము సుఖముగా పరిణమింపలేదు. కారణము స్పష్టమే. నవవధువు నవవయస్వి అభిలషించును. ఆమెను వేమన పరియించి యుండెనేమో గాని యామె మాత్రము ఇతనిని తానై వరించియుండదు. అది తొంటిపాళ్ళు ఇరు పక్కల పెద్దల యేర్పాటు. కావున భర్త యిప్పుడు తనయెడల నెంత విశ్వాసముతో వర్తించినను అతని మొదటి నడవడిని ఇరుగుపొరుగుల 'సఖీమణులు' తప్పుక యామెకు వన్నెపెట్టి చెప్పియుందురు. అతనికి ప్రతిపాత్రమైయుండిన యే 'సంత బనివి'నో చూపి, 'అదిగో! నీ లెక్క లేని యక్కలలో నొక్కతె' యని వేశ్యాకోళము చేసియుందురు. విమియ నెఱుఁగని వారి విషయముననే వేడుకతో వెక్కనమునకో యిట్టి కథల నల్లి సంసారములు ధ్వంసముచేయువా రెందఱో కలరు. అట్లుండ వేమనపంటి వాని విషయమున నడుగవలెనా? పాపము! ముగ్ధయగు నామె 'యిట్టి వానికి నన్ను గట్టిరి గదా' యని వగచి, ఎట్లైనను అతనికి తాను లోఁగి యుండక, తన యజ్ఞులో నతని నుంచి, యిల్లు కడప దాటనిక చేయవలెనని వారి బోధనల ప్రకారము యత్నించి యుండును. ఎత్తిపొడుపుమాటలు, బొమముడులు, అనాదరణములు, మౌనముద్రలు మొదలగు అస్తకస్తము లెన్నియో యామె ప్రయోగించి యుండును. ఇంక వేమన్న పుట్టుకతో అగ్గిరాముడు! కొత్త పెండ్లికొడుకునకు ఇవన్నియు అలంకారముగానే తోఁపవచ్చునుగాని వేమన్న యివన్నియు ననుభవించి

యెఱిగిన ప్రాతకాపు. అక్కడ సౌఖ్యములేదని యిక్కడనది గలదని యాశతో పెండ్లాడినవాడే కాని వేఱుకాదు. మఱియు, అమె కితనియం దెట్టి సందేహము గలదో యితని కామెయందును అట్టి సందేహమే కలదు. అనగా, నామెయందు దోషముండెనని కాదు. ఉండవచ్చునని కాని, కలుగవచ్చునని కాని, వేమన్నకు సందేహము గలదన్న మాట. మొదటినుండి స్త్రీని కేవల భోగ్యవస్తువుగా మాత్రము భావించి, వారికి వేఱు తమకు వేఱుగా శాస్త్రములు వ్రాసుకొన్నవారి గుంపులోనే యితఁడును పెరిగినవాఁడు; కాబట్టి—

“అ. వరుఁడు చక్కనైన ప్రజాలగనియైన
తఱుకు మెఱుపువంటి తత్త్వమున్న
అన్యపురుష-వాంఛ అఁడుదానికినుండు...” (3౪౨౨)

అని చిన్ననాటినుండియే యితని కుపదేశము జరిగినది. కనుకనే భర్త భార్యను స్వాధీన ముందుంచుకొనవలెననియు, దానికి స్వాతంత్ర్య మీయరాదనియు నితఁడు దృఢముగా నమ్మినవాఁడు—

“అ. మాట వినని యాలు మగనికి మరగాలు.” (3౦౨౮)

“అ. అలు మగని మాట కడ్డంబు వచ్చెనా
అలుగాదు నుదిటి వ్రాలు గాని
అట్టియాలి విడిచి యడవినుండుట మేలు...” (3౦౩౧)

“అ. కావలయు మగఁడు కాంత నెల్లప్పుడు
కావలెని నాఁడు చావలయు!
కాపు లేనిదాని కాపుర మడుగరా...” (౩౦౯౨)

అని యితని బోధ. అట్లగుటచే, ఇట్లు తనయందు గౌరవములేని—

“అ. అలి వంచలేక యధమత్వమున నుండి
వెనుక వంతుననుట వెఱ్ఱతనము
చెట్టు ముదరనిచ్చి చిదిమినఁ బోవునా...” (3౦౩౧)

అని నిర్ణయించి, ఇతఁ డామెను ఇల్లు కదలనీక, ఇతరులను కన్నెత్తి చూడనీక, తన మాట కడ్డమాడనీక, దండింపమొదలుపెట్టెను. ఇతఁ అమె మాత్రము రెడ్డకూతురు గాదా! ఇతని రక్తమునం దున్నంత వేడి, స్వాభిమానము, అమె రక్తమునందును గలదు గదా! కావున చూచినన్నాళ్ళును చూచి తుదకు నిర్లక్ష్యముచేసి ప్రతిమటించి నిలచినది. ఇట్లే రెడ్డిసానుల స్వాభిమానకలహములే ఉన్న ఆ ఇంత ప్రణయమును పటావంచలైనది. వేమన్న కిల్లు నరకప్రాయమైనది. ప్రభుత్వము చేయవలసిన రెడ్లవంశమువాఁడు; అట్టి వానికి తన భార్యయే యేదిరించి నిలిచిన పౌరుషమున కంతకంటె హానికలదా? మాటయెత్తిన వెంటనే యతని భార్య—

“అ. వాడకుఱికి తిట్లు, వలదన్న మొఱఁబెట్టు,
ముందు మగని దిట్లు, మునుకుఁ బెట్టు,
గడునురాలు మగని గంపఁబెట్టమ్మరా...” (3౪౪౬)

కనుకనే “యిట్టి యాలితోడ నెట్లు వేగింతురా!” (3౪౪౫) ‘చేవుఁడా’ యని వేమన్న విసిగి వేసరినాఁడు. సహజముగా హింసారులను సహించు న్వభావము గలవాఁడు కాఁడుగావున, ఇట్టి పనికిరాని భార్య నొక మాఱు గొంతు పినికి చంపి పాఱవైచి, యింకొకతెను పెండ్లాడుద మను రాక్షస కృత్యమునకు చొరగలవాఁడు. కాఁడయ్యెను. మీఁదు మిక్కిలి తానే ‘చావలయు’ నని తలచిన మానశాలి!

“అ. భావమరని తన్ను భార్యసేవించిన
ఇంటికైన నగును ఈశ్వరుండు
అదియులేక బ్రతుకు టదమము భువిలోన...” (౨౮౪౧)

ఈ యవస్థలోనే తన యదృష్టమునుగూర్చి యిట్లు దీనముగా విలపించెను :

“అ. నుఖసుఖాన నేను నుగుణుండై యుండఁగా
సన్నుఁ బెండ్లియాడ నయముఁజెప్పి
దీని గూర్చిన విధి నేనేమి యందును...” (౩౮౦౨)

అనునచేమి ? ‘తప్ప లెన్నువారు తమ తప్ప లెఱుఁగరు’ (౧౩౯౯)

అను తన న్యాయమును తనకే యన్వయించుకొని నెరుమానికొని యుండుటతప్ప!

అపరాధము న్యయంకృతము! అనుభవమే ప్రతికారము.

ఈ భార్యయందితనికిఁగలిగిన సంతానముగూడ నుఖకరముగా పరిణమించి నట్లు కానము. తల్లిదండ్రులకుఁగల యిట్టి యనుకూల దాంపత్యమందు పుట్టిన బిడ్డల గతిని విచారించువారెవరు? వారు స్వేచ్ఛగాఁ బెరిగిరి. స్వేచ్ఛగా వర్తించిరి. ఇట్టి సంతానము గూర్చిన పద్య మొకటి—

“క. ఎండిన మ్రానొకటడవిని
నుండిన నందగ్ని పుట్టి యాడున్ ను జెట్టిన
దండి గలవంశ మెల్లను
చందాలుం దొకడు పుట్టి చంపును వేమా” (౬౨౪)

ఇట్లు వేమనకు

“అ. నుగుణవంతురాలు నుదతియై యుండిన
బుద్ధిమంతులగుచుఁ బుత్రులొప్ప
స్వప్నమేటికయ్య నంసారికింకను...” (౩౯౦౩)

అని పడిన పేరాన లన్నియు వచ్చె పోయినవి. ఇందుకుఁ దోడు వెళ్ళా ప్రియ త్వపు మహత్తుచేత ఆస్తియిరిగిపోఁగా పేదతీకముగూడ ననుభవించినట్లు గానవచ్చు చున్నది. ఇదివఱకు తన్నాశ్రయించి తనయెడ భయభక్తి స్నేహములు చూపిన వారెల్ల నితని సహవానము వదలుటయే కాక వెళ్ళాకోళ్ళముగూడ చేసినట్లున్నది—

“అ. కుడువఁ గూడులేక కూడఁ బెట్టఁగలేక
విడువ ముడువలేక గడనలేక
నడవసాఁగియున్న నడవనుఁగందురు...” (౧౧౩౫)

ఇతరులు తన్నేమన్నను మానెను గాని యింటిలోనే—

“అ. కూలి నాలిచేసి గుల్లాము పనిచేసి
తచ్చి పెట్టెనేని మెచ్చునాలు,
చిక్కుపడ్డ వేళ చీకాకు పఱచురా...” (౧౧౬౩)

“అ. ధనములేమి నుతులు తప్పులనిడుదురు
ధనములేమిఁ బత్తి తాఁక రాదు.. ” (౨౧౧౪)

కాబట్టి

“అ. ధనము లేమి యనెడు దావానలం బది
తన్నుఁజెఱుచు మీఱి దాఁపుఁ జెఱుచు
ధనములేమి మదిని తలఁపనె పాపంబు...” (౨౧౧౩)

అని వేమన్న వినిగి పోయినాఁడు. తనకొడుకు లేమియుఁ బనికొరకపోయిరి.

యోగులగు పుతులను గన్నవారినిజూచి యిట్లు పేరానపడెను :

“అ. ధనము లేని పేదతండ్రి గర్భంబున
బాగ్యపురుషుఁ డొకఁడు పరఁగఁ బుట్టి
బహుళ ధనముఁ గూర్చి భద్రమార్గంబున
పరుల కుపకరించి ప్రబలు వేమ” (౨౧౧౧)

వేమనకి కాలమునకు ధనము స్వాస్థ్యముకొరకను భావము నశించినది. జన్మ మెత్తినందులకు గతిలేని వారిని పోషించి యుపకరించుట పరమార్థమని తేల్చు కొన్నాఁడు. తన కాలమందలి స్వతంత్రులగు నిరంకుశప్రభువులు, రెడ్లు, పాళయ గాంధ్రు. పరదేశీయులగు మహారాష్ట్రులు మొదలగువారు, ధనము కొరకై

“అ. పెక్కుజనులఁ గొట్టి పేదల వధియించి
డొక్క కొరకను నుళ్ళు దొంగిలించి” (౨౧౧౪)

చేసిన యల్లకల్లోలమును చూచినాఁడు. క్రామడామరముల దాడిని కనుగొన్నాఁడు. నిలువ నీడలేక, కడుపునకు కడిలేక ఉన్నచోటు విడిచి యూరూరు దిరుగుచు మల మల మాడువారి నెందుతనో యెదుర్కొనినాఁడు. చేతనైనంత వరకు నట్టివారిని రక్షించుట తనధర్మమని తోచినది. అన్నదానమునకు మించిన దానము లేదని తేలినది—

“అ. అకలన్న వాని కన్నంబుఁ బెట్టిన
హరుని కర్పితముగ నారగించు...” (౨౧౯)

కనుక పేదల సేవయే పెరుమాళ్ళసేవ. ఇక తనకాలమందలి ధనికులు కేవలము కుక్షింభరులై, లోతులై, పరదుఃఖదుఃఖిత్వము లేక నిర్భయులై యుండిరి. మతి కొందఱు, విషయపరాధీనులై దుర్వ్యయముల పాలయియుండిరి. ఇట్టివారిని జూచి

“అ. అకలి గొని వచ్చెనని పరదేశికి
పట్టెఁడన్నపైనఁ బెట్టలేడు.
లంజెవాని కొడుకు లంజల కిచ్చురా...” (౨౧౦)

అని యనహ్యపడినాఁడు. “ధనము వెంటరాదు ధర్మంబు సేయరో...” (౨౧౦౮) అని గొంతెత్తి యుటచి, ప్రార్థించి, తిట్టినాఁడు. కాని వినువారు లేరైరి. వారి కిచ్చినట్లు ధనము బ్రహ్మ తనకేల యియ్యఁడని కొదవపడి—

“అ. విత్రమొకరి కిచ్చి వితరణగుణమును
చిత్రమొకరి కిచ్చి చెఱచినాఁడు.
బ్రహ్మచేత లన్ని పాడైన చేతలు...” (౩౪౯౮)

“అ. ఉదధిలోని నీళ్ళు ఉప్పులుగాజేసె
పనిఁడి గల్గెవాని పనినిజేసె
బ్రహ్మచేపుచేత పదతైన చేతరా...” (ఓ.తై., ౧౩-౩-౩౯)

అని యనిర్దేశకబ్రహ్మ కొక వపట్కారము వేసినాఁడు; కాని తనకెంత బీదతక మైనను—

“అ. అరయ నాని యనక, యథు మాటాడక,
తట్టుపడక, మదిని తన్నుకొనక,
తనది గాదనుకొని తాబెట్టినది పెట్టు...” (౧౫౬)

అని నిష్ప్రయించుకొనెను. అందును ఎంతజ్ఞామమైనను ఎంగిలి యన్న మితరులకుఁ బెట్టిన కుక్కలై పుట్టుదురని తలచినవాడు (౬౩౯). కాని యిందులో నొకకష్టము.

‘ఇచ్చేవానిని చూస్తే చచ్చేవాడును లేడు’ నను శాస్త్రము నత్యములలో నత్యము. విచ్చగాండ్రకు విడియములేదు నరికదా దయా దాక్షిణ్యములును నున్న.

“విభర్తు భృత్యాః ధనికో దత్తాం వాదేయ మర్థిమ

యావద్భావక సాధర్మ్యం తావత్తోకో నమృష్యతి”*

(నీలకంఠ దీక్షితుని కలివిడంబనము, ప. ౬౯)

అన్నట్లు, తమవలె దాతయు విచ్చగాండ్రగువఱకును యాచకులకు తృప్తిలేదు. ఇంతమాత్రము వేమన్నగారి దానము వానన తగిలినఁ జాలును. దేశములోని వారందఱును, కలవారును లేనివారును, ఇతని వంటయింటనే వచ్చి కూర్చుండి కాపురము చేయుదురు! ఇఁక నింటిలోని యాపైనమాచారము మన మెఱుఁగుదుము. ఇంకను వినుఁడు—

“అ. భాగ్యవంతురాలు పరుల యాఁకలిదప్పి

తెలిసి పెట్టనేర్చు తీర్చనేర్చు;

తనదు దుష్టభార్య తనయాఁకలికె కాని

పరుల యాఁక లెఱుఁగ దరయ వేమ”

(౨౮౩౩)

ఈ యవస్థలో ఈ యతిథిపూజకుఁ కావలసిన ద్రవ్య మెందుండివచ్చును? ఈరక యింటఁ గూర్చున్న జరుగదని సంపాదనకుఁ బ్రయత్నించి కొన్నాళ్ళవఁడో యొక రాజును కొలిచి చూచెను. కాని యాకాలపు సామాన్యరాజుల నమాచారము వేఱుగా చెప్పఁబనిలేదు. మఱియు ఈ వట్టి వెచ్చగానికి వలసినంత జీతమిచ్చిన, వారికితఁడు చేయఁగలిగిన సేవమాత్ర మేమియున్నది? కత్తిఁబట్టి యుద్ధముచేయు నేర్పున్నట్లు తేఁపదు. ఇఁక వారితో నిచ్చకాలాడి వారిని ఇంద్రచంద్రులని పొగడఁ గల యోర్పును ఇతనికి లేదు. కోపము వచ్చినచో పద్మాంతో తిట్టఁగలఁడంతే. తుద కదియే జరిగినది—

“అ. ఎఱుకలేని దొరల నెన్నాళ్ళు కొలిచిన

బ్రతుకు లేదు పట్టిబాంతిగాని

గొడ్డుటావు పాలు గోఁకితే చేవునా?...”

(౬౯౧)

అని యొకమాటి కా తంటా పడిలిండుకొన్నాఁడు. కాని ముందుమాగ్గము? మాన మర్యాదలు వదలి ధనవంతులను యాచించి సంపాదించఁ బ్రయత్నించెను. కాని యిచ్చవాఁడెవఁడు? తుదకు వారికిని రెండు అశీర్వాదములు—

“అ. కండలెల్లఁగోయఁ గాసియఁజాలని

బండలోభి కానపడినఁగలదె?

కొండక్రిందఁ బసిఁడిగోరిన చందంబు...”

(౮౬౬)

“క. మృగములు మృగముల నడుగవు

తగనడుగవు పక్షిజాతి తన సరివానిన్

మగవాఁడడిగిన నీయని

మగవాఁడా మగువగాక మహిలో వేమా!”

(౩౨౩౨)

ఎందైన ఒకరిద్దఱికిచ్చు బుద్ధియున్నను వారు దుర్మంత్రుల చేతి కిలుబొమ్మలు—

*ధనికుడు భృత్యుల నెంత పోషించినను, అడిగినవారి కెంత యిచ్చినను, యాచకుల తోడ నతఁడును సమానుఁడగు వఱకును జనుడు ఓర్పి యూరకుండరు.

“అ. ఇచ్చువానిచెంత నీయనివాఁడున్న
చచ్చుఁగాని యీవి సాఁగ నీఁడు,
కల్పతరువు క్రింద గ్రచ్చవెట్టున్నట్లు...” (3౪8)

వేమన్న రోనినాఁడు. కాని కష్టపడువారిని జూచి మొగము త్రిప్పుకొనిపోవు స్వభావ మతనికి సాధ్యముగాదు గావున, అతిగినవారి కప్పుడు తనవద్ద నేముండినను, ఎవరి దైనను, గమనింపక వెచ్చపెట్ట మొదలిడెను—

“అ. ధైర్యయుతున కితర ధనమైన నెదురేమి ?
దానమిచ్చునపుడె తనకుఁ దక్కి,
ఎలమి మించుపనికి నెవరేమి సేయుదు
రడుగుదప్పుఁ దప్పు బిడుగు వేమ” (౨౧౪౦)

అందుచే నన్యార్థమున పదార్థముగా వెచ్చింపని ధనవంతుని ధనమును వాని యనుమతి లేక మనము నత్కార్యమునకై సెలవుచేసినను పాపములేదని యతఁడు నమ్మెను. మఱియు, నదియు నొక ధైర్యకృత్యముగా నతని రెడ్డిరక్తమునకుఁ దోచెను—

“అ. తనదు సొమ్ముఁజూడ దానమియ్యఁగ వచ్చు
నవని దొడ్డగాద దెవరికైన
అదరుబెదరు లేక యన్యుల సొమ్ముల
దానమిచ్చువాఁడు దాత వేమ”*

వేమన యిట్టి యౌదార్యభ్రాంతి ప్రవాహములోఁబడి యింకను చాలదూరము పోయినాడేమో యని భయపడవలసియున్నది. చూడుఁడు :

“అ. ద్రోహబుద్ధివైన దొంగఁకమునైన
నటలనైన సాహసముననైన
సంపదవలన సాధించి ధనమును
బడుగునకు నొసంగ బాగు వేమ” (౨౦౯8)

నత్కార్యసాధనకై దుష్కార్యముతో ద్రవ్యమార్పించినవారు అరవలలో తిరుమంగ యాళ్వారును, తెలుఁగులలో గోలకొండ గోపన్నయు మనకు పరిచితులే. వేమన నిజముగా పై పద్యమున సూచింపఁబడిన దుష్కార్యమునకే చొచ్చియుండెనేని, అట్లు ద్రవ్యమార్పించి రాళ్ళురప్పలలోఁ బోసి గుడులు గట్టిన పై యిట్టికంటే, కూడులేక చచ్చువారిని పోషించుటకు వినియోగించిన యితనియందే యెక్కువ న్యాయమున్న దనుకొనవలసియున్నది.

కాని, వేమనవంటి విశుద్ధహృదయమునకు చాలనాళ్ళు ఇంటివనులు గిట్టి యుండుట యసాధ్యము. విశుద్ధహృదయ మనఁగా దోషమే లేనిదని కాదు; కపటము,

*‘దానమిచ్చుటేటి తగవా వేమ’ యని వే. సూ. ‘దానమివ్వరాదు ధరను వేమ’ యని ‘వేమన జ్ఞానమార్గపద్యములు’. కాని యిదే ప్రాతప్రకుల పాఠము. పద్యార్థపుదాటని జూచినను ఇట్లే తోఁచును. బ్రౌనుదొర యీ పాఠమునే అంగీకరించెను. కాని యీ పద్యములు వేమన్నవి కావేమో యని సందేహించెను (చూ. వావిళ్ళవారి బ్రౌనుప్రతి, పే. ౧౬౧). కాని నాకా సందేహము లేదు. పూర్వీకులు దుర్మార్గుల ధనము నపహరించి సన్మార్గమందు వెచ్చపెట్టవచ్చునని, పరియనని చెప్పిరి (చూ. మనుస్మృతి, ౧౧ అధ్యాయము, ౧౦౯).

మోసము మొదలగునవి లేనిదనుట. తప్పి యొప్పు తలచినది తలచినట్లుగాఁ జెప్పి, చెప్పినట్లుగా జేయు తికరణశుద్ధి గలవాడన్నమాట—

“అ. మాటలెల్ల కల్ల మనసెల్ల దొంగ యో

నేటి ప్రాణమింక నేటి బ్రదుకు!

మాట నత్యమైన మఱి శతాయుష్షంబు...”

(30౨౬)

కనుక ఈ మార్గముతో ద్రవ్యమార్జింప సాధ్యముగాదు. కాని తనది ప్రపంచ సంసారము; పథము జరుగుట యెట్లు?

ఈ సందర్భమునందే కాఁబోలు ఇతనికి చౌకలోహములను వెండిబంగారులుగా మార్పు రసవాదవిద్యపై మనసు పోయినది. ఇనుము, ఇత్తడి, రాగి మొదలగు లోహముల పాత్రము లెంత బీద సంసారమందైన నుండును. వాని నెల్ల బంగారుగా మార్చగల్గినయెడల నీ తిరిపెపుతంటా లుండవుకదా! ఇందుకై యితఁడు వాద గ్రంథములు కొన్ని చదివెయుండును. ఏ బైరాగులనో, కంసాలులనో యాశ్రయించి యుండును. ఎట్లును అనేక రసవాదయోగముల నితఁడు స్వయముగా చేసే చూచి నాఁడు. ఇంతేకాదు, ఆ విద్యలో నిద్దినిగూడ బొందినట్లున్నది. కాని ‘యతఁడు సాధించిన నిద్దినస్వరూప మెట్టిది? పై లోహములకు బంగారపుతూకము, వన్నె, మార్తపము మొదలగు గుణములన్నియు పూర్తిగా వచ్చునట్లు చేయగలైనా? లేక వన్నె మాత్రము గలిగించి తాను వంచితుండై లోకమును వంచించెనా?’ యను ప్రశ్నలకు సమాధానము నే నీయఁజాలను.

ఇంక నీ రసవాదవిద్యయే మిథ్యయని, మోసమని భావించి, వేమన యీ పద్యములు వ్రాయనేలేదని సమ్మి యానందముతో నుండువారు ధన్యులు. కాని నాకంత నెమ్మది లేదు. ఈ విషయమును బోధించు అనేక పద్యములలో వేమన్న యొక్క యసన్యసులభమైన శైలిప్రతి పదమునందును తాండవమాడుచుండును—

“అ. బింబలములుండ చిగువైన ఫరనముండ

పసిఁడి కొఱకు తిరిగి పాట్లుపడిరి;

నత్తు వెచ్చఁజేసి సాధింపలేరొకో...”

(౨౩౪౯)

“అ. ఇంగిలీక మహిమ హేమించనేరక

చిత్రపటమువ్రాసి చెఱివినారు;

బొంతజెముడు పాలఁ బొంగించ నేరరు...”

(33౯)

ఇత్యాదిపద్యములు వేమన్నవి కావనువారిని, మఱలనొకమాఱు వేమన్న పద్యము లన్ని చదివి యామాట చెప్పఁడని వేఁడుచున్నాను. అస లీవిద్య మిథ్యయని యేల యనుకొనవలెను? పాశ్చాత్య శాస్త్రముల కిది తెలియదనియా? లేక మనలో నిష్ప డెవరును చేసి చూపువారు లేరనియా? మొదటి పక్షమున తూర్పువారెఱిగి పడమటి వారెఱుగని విచిత్రవిద్యలు లేవా? ఈజిప్టువారు వేలకొలది యేండ్లు పీనుగులను క్రుల్లిపాకుండ భద్రముగా పెట్టెలలో దాచియున్నారే పాశ్చాత్యులకు దాని రహస్య మర్థమైనదా? మనలో సామన్యయోగులు నిరాధారముగ సంతరిక్షమందు నిలుతురే (ఇది నేను పృథ్వీక్షముగాఁ జూచినది); అది యేపాశ్చాత్య శారీరకశాస్త్ర ప్రకారము సాధింపవచ్చును? కరఁగిననీసము కాలకూటవిషము మొదలగు పదార్థములను గిన్నెలకొలది గటగటత్రాగి జీర్ణించుకొన్న ‘స్వామిసీతారామజీ’ యను అద్భుతశక్తి గలవాఁ డిప్పుడును ఉన్నాఁడు గదా! వేలకొలది జీతములదిను పాశ్చాత్యవైద్యులు, ఏవీ దాని రహస్యమును బైటఁబెట్టనిండు! ఇంక మనలో పట్టిశాస్త్రములు చెప్పవారే

కాని చేసి చూపువారు ఇప్పుడు లేరనుట చాలవఱకు సత్యము. అది యిప్పటి మన నర్యదరిద్రావస్థ. కాని యిదియొక రసవాదమందేనా? గోమఠేశ్వరునివంటి అఱువది యదుగుల యెత్తుగల యొకశిలా విగ్రహమును దీర్చగలవారు మనలో నేఁడున్నారా? చుట్టుప్రక్కల నామడల కొలది చూచినను అఱువేతి వెడల్పురాయ దొరకక, బట్టలుతుకుటకుఁగూడ చెక్కపలకల నుపయోగింపవలసిన దేశమందు, శ్రీరంగపు దేవళమువంటి విచిత్రవిశాల శిలామయమైన మహాస్థూత మందిరమును మన ప్రాచీనులు నిర్మించిరిగదా? నేటిమనకు కలలోనైన నా శక్తి సాధ్యమని తోచునా? ఈ కారణముచేత పైజెప్పినవన్నియు మన ప్రాచీనులు చేసినవి కావని తలఁపలేము.

ఇక నీ విద్య సత్యమని చెప్పటకు నీకేమి యాధారమందురేమో! సత్యమని నేను జెప్పలేదు; సత్యము కావచ్చునన్నాను. కారణము ఈ స్వర్ణవాద యోగములను దెలుపు అసంఖ్య గ్రంథములుండుటయే. వానిని వ్రాసిన వారందఱును వంచకులని కాని, భ్రాంతులని కాని చెప్పఁజొచ్చుట సాహసము. నా కంతటిదైర్యము లేదు. ఇది గాక ఈ విద్యను సాధించుటకై అనేక సంవత్సరములు వ్యయప్రయాసములకు లోనై కొంతవఱకు దాని మర్మముల నెఱిఁగినవారు—పూర్తిగా దానిని తాము సాధింప లేకున్నను, సాధించినవారు ప్రత్యక్షముగా నిస్సంశయముగా రసము మొదలగు వానిని బంగారముగా మార్చుగా కన్నులారఁ జూచినవారు—కపటవంచనాదులులేని నిష్కల్మష చిత్తులు—అగు కొందఱుని నేనెఱుఁగుదును. కావున యిప్పటి పాశ్చాత్యుల యజ్ఞాసముగాని, మన యజ్ఞాసముగాని ప్రాచీనుల యజ్ఞాసమును స్థాపించుటకు చాల వని నా మనవి. ఇట్టిసందిగ్ధవిషయములలో లేదనుకొనుటకన్న ఉండవచ్చుననుకొనుటయే యుత్తమమార్గము.

మఱియు, ఇందఱు ఆధునిక రసాయనశాస్త్రజ్ఞులలో నల్లవారైనను, తెల్లవారైనను ఎవరుగానీ, పాశ్చాత్యుల సిద్ధాంతముల ప్రకారము, ఆ గురువుల యుపదేశము ప్రకారము, వారిపద్ధతులనే యవలంబించి లక్షలకొలది వెచ్చించి పదార్థపరీక్షలు చేయుచున్నారే కాని, ఇట్టి యోగములను చక్కఁగాఁ దెలిసికొని పరీక్షించి సత్యమును బైలుపఱుపవలెనని పరిశ్రమించు వారే? పాశ్చాత్యపద్ధతులకై దిక్కుదిశ లేక కొట్లకొలది వెచ్చించు ‘తాతా ఇన్స్టిట్యూటు’ వంటి శాస్త్రపరిషత్తువారిట్టి విషయములకై యేలప్రవేశించి పనిచేయరాదు? ఇట్టి విషయములను మనవారిపద్ధతుండి తెలిసికొనుట చాలకష్టమనియు, సామాన్యముగా వారుచెప్పరనియు నేనెఱుఁగుదును. అర్థముకాని యుప్రయోజకములైన మనవారి సంప్రదాయములలో నిదియొకటి. మన శాస్త్రములకు పట్టినపెద్ద చీడపురుగది. కాని సత్యాన్వేషకులని పేరుపెట్టుకొన్న వారిట్టి విప్పుముల నెదుర్కొనలేకపోవుట, అది కారణముగా అసలే లేదనిచెప్పి యజ్ఞానాసంద మనుభవించుట, క్షమింపరాని దోషములు. ఇట్టివారి పేఁడిమాలలకు మందొకటే— ఉదాసీనము.

మఱికొందఱీరసవాద పద్యములకు వేఱువిధముగా అపార్థములుచేయుదురు. ఈ క్రింది పద్యము వినుఁడు :

“అ. ఉప్పు చింతపండు నూరిలో నుండఁగా

కరువదేల వచ్చె కాపులార

తాళకం బెఱుంగరో తగరంబు నెఱుంగరో...”

(౫౩౬)

దీనికి రసవాదజ్ఞు లొకరిట్లు అర్థము చెప్పిరి—“తాళకము అగ్గినెగకు నిలువని వస్తువు. దానికి అగ్నిజయమును గల్గించి భస్మముఁ జేసిన నది స్వర్ణయోగ సాధనము

లలో ముఖ్యపస్తువగును. ఈ పద్యమందాభస్మికరణ మార్గము చెప్పబడినది. తాళ కము తగరపురేకులో చుట్టి పెట్టిమీద చింతపండు మెత్తికింద మీద నుప్పుపోసి పుటము వేసిన అది భస్మమగును. తరువాత దానిని ఇతరలోహములతో చేర్చి పుటము వేసిన బంగారు నులభముగా నగును.” కాని యీ నులభవిషయమే రహస్యమట! దాని నెఱుంగుటయే కష్టమట! కాని, తాళకమును తగరమును, ఉప్పుచింతపండ్లతో చేర్చి నారో కూరయో చేయు క్రొత్తపాకశాస్త్ర మర్కమొకటి తెలియువఱకును, పై పద్యము నకు మీదజెప్పిన యర్థమువంటిదేదో కలదని మనమందఱ మంగీకరింపవలసి యున్నది గదా! కాని ఈ వాదవిద్యలో నమ్మకములేకయో, ఉన్నను హిందువు లీ విద్యను నేర్చియుండరను నూహచేతనో, నేర్చియుండినను వేమన్నవంటి విచారి కీ విద్యయందాశాని, అనక్తికాని యుండదని తలచియో, బ్రాహ్మదొర ఈ పద్యమున తొక విచిత్ర విపరీత వ్యాఖ్య చేసెను. ప్రతిపదార్థము తొలుతవ్రాసి, తరువాత—

“That is, I advise you to poison yourselves either with natural poisons or with immoderate quantities of salt or tamarind acid.” “అనగా మీరు (కరపు వచ్చినప్పుడు) సహజములైన విషములనుగాని, లేక, మితిమీరి ఉప్పును, చింతపండుపులుసునుగాని భక్షించి ప్రాణములు వదలుడు” అని వేమన్న జ్ఞానమునకు చావును మందుగా హితోప దేశము చేసెనని భావము వ్రాసెను!*

ఇక వేమనపద్యములన్నిటియందును వేదాంతార్థము కలదనుకొని మనవా రొకరు వ్రాసిన వ్యాఖ్య మచ్చుకు—

“దీనికి రహస్యాస్త్రము గలదు. ఎట్లనగా ‘ఉప్పు నీళ్ళలో వేసినయెడల (అనగా అది పుట్టుచోట) ఎట్లు కరిగిపోవునో, అట్లే యీ శరీరము నశించిపోవును. చింతపండు ఎట్లు పై బెరడున్ను, లోపలిగింజయున్ను పండును అంటుకొనియు అంటుకొనకయునున్నదో, అట్లే సంసారములో నుండువాడును భార్యపుత్రాదులయెడ అంటి అంటక యుండవలయును. తాళకంబు నిప్పులో వేసినయెడల ఎట్లు మాయమై పొగగా పోవునో, అట్లే ఈ శరీరమును నిప్పులో వేసినయెడల కాలిపోవును. తగర మెట్లు భూమిలో వేసినయెడల ఉన్న తావు తెలియక నశించిపోవునో, అట్లే ఈ శరీరమును నశించిపోవును. కాబట్టి మీరు దీనినంతయు చూచుచుండియు దుర్బుక్షము సంభవించెనని దుఃఖించవలదని భావము. ఇంతే యీ పద్యార్థముగాని బంగారము చేయుదానికై చెప్పినట్లు భ్రమవడగూడదు. †”

ఇన్ని తొందఱలే? వేమనగూడ నొకానొక కాలమందు దీని నమ్మియుండె నేమో పోనిమ్మనుకొనినయెడల ప్రపంచము మునిగిపోవునా? పోనిండు. ఈ సందర్భమున జటివల జర్మనీలోనో, జపానుదేశమందో యెవఁడో శాస్త్రజ్ఞుఁడు రసమును బంగారముగా మార్చుగలిగినాడని పత్రికలలో నెల్ల ప్రకటింపబడిన విషయము మీ జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నాడను. అది యనత్యమని మరలఁ గొన్ని పత్రికలలో ప్రకటింపబడెననియు నా మిత్రు లొకరు చెప్పిరి. ఇది యనత్యమని దృఢముగా నమ్మి మనమే నెమ్మదిగా నున్నాముగాని, పరదేశమువారింకను ఈ విషయమై కష్టపడుచునేయున్నారు. ఇంతలోనే యెప్పుడో దీని తత్వము వారి

* ఓ. లై., ఈ ప్రతినెంబరు గుర్తు వేయమఱచితిని.

† వేదాంత సిద్ధాంతము, పు. ౬౦.

శంఖములోఁబడిరాఁగా అప్పు డా తీర్థమును మనము భక్తితో నెత్తివై ప్రోక్షించుకొని పవిత్రుల మగుదుము ! అది యట్లుండె.

రసవాదములో పరిశ్రమించినవారికి వైద్యము సహజముగా లభించును. ‘వాదభ్రష్టా వైద్యశేష్ఠః’ అనుమాట మీ రెఱుఁగుదురు. అట్లే వేమనకును కొంత వైద్యము వచ్చినట్లున్నది. కుక్క కఱచినందు కితని చికిత్స :

“ఆ. కుక్కగఱచెనేని కూయనీయకపట్టి

ప్రక్కవిఱుఁగఁదన్ని పండఁబెట్టి

నిమ్మకాయఁదెచ్చి నెత్తిన రుద్దిన

కుక్కవిషము దిగును కుదురు వేమ”

(౧౧౧౬)

ఈ చికిత్సను దప్పించుకొనుటకైనను నా కెప్పుడును కుక్క కఱవకుండ బైరవుని ప్రార్థింపవలసియున్నది ! ఇదిగాక—

“భూమి క్రొత్తయైన భుక్తులు క్రొత్తలా”

(౬౩౪)

“అంటనియక శని వెంటఁదిరుగు”

(౬౬౬)

అను నిట్టి కొన్నిమాటలచే వేమనకు కొంచెము జోన్యమును తెలిసినట్లున్నది. కాని యంతలోనే “జ్యోతిషము జనముల నీతులు దప్పించు” (౨౭౧౮) ననుకొని చాలించుకొన్నాఁడు.

ఈ రసవాదవిద్య నేర్చి వేమన్న యెంతయో నంపన్నుఁడయ్యెనని యూహింప వీలులేదు. ఈ విద్య ముఖ్యముగా విరక్తులగు బైరాగులవద్ద నుండును. దీని కొఱకై వేమన్నమొదలు కంసాలివారినిగూడ నాశ్రయించినట్లున్నది. వారు దొంగలని యెవరో తిట్టఁగా నిట్లు వాదించెను :

“ఆ. కల్లలాడుదురిల కంసాలి దొంగని

అతని సొమ్ము కెట్లు అతఁడు దొంగ !

మన్నుబంగరుగను మఱిచేసి పెట్టఁడా?...”

(౯౫౧)

కాని యితడాశ్రయించిన కంసాలిగురువు, సామాన్యముగ నిట్టి రసవాద గురువుల వలె, తుదకు ‘దగా’ చేసినేమో ! కావున కోపించి, వినిగి, “కంసలికిని మించు కడజాతి లేదయా” (౩౧౯౪) యని యా కులమునకే యొక తిట్టు తిట్టి తరువాత బైరాగుల నాశ్రయించెను గాఁబోలును. ఇతనికి గురువనఁబడు ‘లంబికాశివయోగి’ యీ తెగవాఁడె యనుకొనుచున్నాను. వీరిసేవచే వాదము వైద్యము వచ్చుటకు తోడు, వీరి సహవాసము వేమన్నజీవితమందే గొప్ప మార్పును గలిగించినది. దానిని గూర్చి ముందు విన్నవించును.

శ్రీ:

నాలుగవ యువన్యాసము

వేమన కాలమందలి మతధర్మముల స్థితి

వేమనకు ఇంటినంసారమునందు కలిగియుండవచ్చునట్టి పరిణామములను కొన్ని యిదివరలో నూహించితిమి. దీనికన్నను పెద్దనంసార మొకటున్నది. సంఘము, అలుమగల కలహము, బిడ్డలకు నిష్ప్రయోజకత్వము, దారిద్ర్యము మొదలగున వెన్ని యుండినను వేమనవంటివాని యుక్కుమనసు అంతగా చెదరి యుండదు. అరాచకము, అజ్ఞానము, స్వార్థపరత, వంచన మొదలగు నన్యాయము లచే తనకాలపు సంఘము పడుచున్న యవస్థ వేమనను 'ఇంటిలోని పోరు'కన్న ఎక్కువగా కలఁతపెట్టినది.

నాలుగు పురుషార్థములలో ఇప్పటి సాంఘిక రాజకీయ పరిణామములను గలిగించు ప్రధానశక్తి కామసాధకమగు నర్థము. ప్రాచీనసంఘమును, రాజ్యమును ముప్పుత్రిప్పలఁ బెట్టినది మోక్షసాధకమగు ధర్మము. అనఁగా, ఇహలోక సౌఖ్య కాముకులై దానిని సాధించు నర్థమును సంపాదించుట. తన్ములమున సంఘమును బలవంతముగాఁ జేసికొని రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సాధించుట ఇప్పటి మన పరాయణము. మోక్షధర్మముల చింత యెవరో కొందఱు వ్యక్తులను కలఁతపెట్టి వచ్చునుగాని మొత్తముమీఁద మనము కాముకులమగు ఆర్థికులము. ప్రాచీనులలో నిట్లుగాక మోక్షధర్మములను గూర్చిన సంస్కారము చిన్ననాటినుండి ప్రజలకు బోధింపఁబడుటచే వారి కార్యాకార్యములను అదే నిర్ణయించుచుండెను.

అనఁగా, ఇప్పటివారందఱును అధార్మికులైనబద్ధులని కాని, ప్రాచీను లందఱును ముక్తులగు ధర్మావతారులని కాని చెప్పరాలేదు. మఱియు ఇప్పటి మన మందఱును కుబేరులము, మన్మథులమునై వారందఱు వికారిసన్యాసులుగా నుండి రనియుఁ జెప్పట నా యభిప్రాయము కాదు. పంచేంద్రియములును, హృదయమును వారివలె మనకున్నవి. మనవలె వారికి నుండినవి. కావున ఇహలోకమందలి సుఖ స్వాతంత్ర్యములందాకాని, ఇందలి బంధములనుండి తప్పించుకొనవలెనను కోరిక గాని యిరువురికిని నమానమే. అప్పటి ధర్మ మెంత మంచిచెడ్డలను జేసినదో, యిప్పటి యర్థమును అంతే చేయుచున్నది. ధర్మబుద్ధితో సర్వశక్తులను వెచ్చించి సత్రములు, సాపానములు, చెఱువులు, కాల్యలు మొదలగునవి నిర్మించి పరోప కారముతో జన్మము సార్వకము చేసికొనిన త్యాగశీలురు వారిలోఁగలరు. ధర్మ భ్రాంతితో జనులను హింసించి, చంపి, దోచి, దొమ్మిచేసినవారును వారిలో నుండిరి. అహింసాత్రమును అర్హులచేసి ప్రజాభివృద్ధికంతయు వెచ్చించువారు నేఁడును గలరు. ఆక్షరలక్ష లిచ్చినాఁడని చెప్పఁబడు బోజరాజుకన్న అణ్ణామలైచెట్టిగారేమిటఁ దక్కువ? ఇట్లే ద్రవ్యలోభముచే ఇతరులను వశపఱుచుకొని నిర్గతికు లనుగాఁజేసి, వారి జాతినితీజీవములను ద్వంసముచేయుచున్న వ్యాపారు లిప్పటి

ప్రపంచమున ననేకు లుండుట మీ రెఱుంగనిదికాదు.

కావున నే నిందు ధర్మమనుపదమును న్యాయమును స్వమందుపయోగింపఁ లేదు. సామాన్యవ్యవహారములో నీ రెండుపదములును ఒకటిగానే వాడఁబడుచున్నను మనమిప్పుడు కొంత భేదమును గల్పింపవలసియున్నది. న్యాయము మనుష్యుని హృదయమందు సహజముగా జనించు దయ, ఔదార్యము మొదలగు నుదారభావములచే నిర్ణయింపఁబడును. ధర్మము ఒకజాతికో, వ్యక్తికో యోగక్షమములు కలుగవలయునని తప్పక యాచరింపవలసినదిగా పెద్దలు ఏర్పఱచిన నియమము. న్యాయము ఎవరికిని కష్టనష్టములు రాకుండఁ బ్రయత్నించును. ధర్మము ఎవరి కష్టనుఖములను గమనింపదు. న్యాయము ధర్మము గావచ్చును; ధర్మము న్యాయము కావచ్చును. కాని అయియే తీరవలయునని నిర్బంధములేదు. శైవునిజూచిన నచేలస్నానము చేయవలయుననుట వైష్ణవుని ధర్మము. కాని న్యాయముకాదు. పంచములనుగూడ మనవంటి మనుష్యులనుగా భావించి దగ్గఱకుఁ జేర్చుట న్యాయము; కాని హిందువుల ధర్మముకాదు. అనఁగా, న్యాయము మనుష్యజాతి సామాన్యము; ధర్మము అవాతరభేదములకు చేరినది. న్యాయము నకు ఇహలోకమందు దృష్టి, ధర్మమునకు పరలోకమందు. కావున న్యాయము సార్వకాలికము; ధర్మము మార్పులకు లోఁగునది. పరలోకదృష్టి చాలవఱకు నశించిన యీ కాలమందు ధర్మము నశించుచున్నది. పరలోకము అతీంద్రియవస్తువుకావున దానియందు సమ్మికగలవారు తమ యనుభవముకొలఁది, అనుమానముకొలఁది, దానిని సాధించుటకు వేఱువేఱు మార్గములను వెదకుదురు. వెదకలేనివారు తమ కెవరియందు గౌరవముగలదో వారిమాటనమ్మి వారు చెప్పినత్రావ నడతురు. ధర్మభేదమిట్లేర్పడును. ప్రకృతము ఆ సమ్మిక చాలవఱకు నశించుచున్నది కావున ఈ చిన్నధర్మములును మనలో నశించుచున్నవి. ఇందుచే మనకు నష్టమా లాభమా యను విషయము ఎవరియంతకువారే పరలోకయాత్ర యొదిగి వచ్చినప్పుడు, నిర్ణయించుకోవలెనుగాని వేఱుమార్గము గానను. అది యెట్లుండనిండు.

ప్రాచీనులు మోక్షకాంక్షులంటిని. అనఁగా ఆధునికులకు మూత్రము మోక్ష ముక్కరలేదా! మోక్షమునుగోరుట మనుష్యస్వభావము. కొరక యుండుట యసాధ్యము. తక్కిన జీవరాసులకంటె మనుష్యునకు విమర్శము ఊహ యను రెండు మనోధర్మము లెక్కువగా నుండుటచే, ఫలమున్నను లేకున్నను చూచినవిషయములను విమర్శించుట, తెలియనిదాని నూహించుట, అతనికి సహజములైనవి. దశదిక్కులందు ఇన్నివిధములనికాని, యింతసంఖ్య గలవనికాని, తెలియరాని చరాచరవస్తువు లెచ్చటఁజూచినను గలవు. వానిలో గొన్నిపరస్పరము మిత్రములు; కొన్ని శత్రువులు; కొన్ని రెండును గానివి. ఇవి యేల యున్నవి? రూపము, రుచి, వస్త్రే, పరిమాణము, గుణము, శక్తి మొదలగు నన్ని విషయములందును ఇవి యొకదానివలె నొకటి యుండకపోవుట యేల? ఇవి పరస్పర సుఖదుఃఖముల నెందుకు కలిగించును? ఇవి పుట్టుట, పెరుగుట, చచ్చుట యేల? మతీయూ. అట్లనఁగా నేమి? వీని యసంఖ్య క్రియలన్నియు తమంతటనే జరుగుచున్నవా? వీనిని మార్చసాధ్యము లేదా?—ఇత్యాదిప్రశ్నలకు ప్రత్యుత్తరమును గోరుట, తెలియక పోయిన నేమో చింతపడుట మానవధర్మము. ఇట్లు తెలియవలెనను నాశ గలిగియు తెలియలేకపోవుట మనుష్యునకుఁగల యన్నిబంధములలో మొదటిబంధము. చలివేడులు, పుట్టుచావులు మొదలగు బంధములు తక్కిన సృష్టిలోని వస్తువులకువలె

మమమ్మనికిని నమానమైనను ఈ బంధ మొక్కటి యితని కెక్కువగాఁగలిగి, తక్కినవానికున్న నైశ్చింత్యముఖమును ఇతనికి లేకపోయి, బ్రదుకు నహంపరాని ధైర్యము. నాఁటినుండి నేఁటివఱకును మానవజాతిప్రయత్న మంతయు ముఖ్యముగా పై యజ్ఞాన బంధమునుండి తమ్ము వదలించుకొనుటకే వినియోగమగుచున్నది. ఈ సహజమైన ముక్తికాంక్ష నాకన్యకముగా వదలుటకు ఆధునికులందరు తటాలున పశువులో పశువతులో కాలేరు గదా! ఆ బంధమట్లే యున్నది. తెగలేదు. తెంచు కొను ప్రయత్నములును నిలువలేదు. కాని తెలిసికొనుటకు వేఱుమార్గము పెదకు చున్నారితే. ప్రాచీనులు సర్వసందిగ్ధమైన యీ సృష్టిని సముదాయముగాఁ బరిక్షించి, ప్రతిపస్తువునందును గలుగు సందేహమును ప్రత్యేకముగాఁ దీర్చుకొనుట యసంభవముగా నెఱిగి, ఈ విచిత్ర వైరుధ్యమునకు మూలకారణమొకటి యుండ వలయునని నిశ్చయించి, తమ ప్రయత్నమంతయు నాప్రక్కకుఁ ద్రిప్పి పనిచేసిరి. ఫలమేమనఁగా, ఒక్కొక్కరి యూహయు అనుభవమును వేఱువేఱు కారణములచే వేఱువేఱుగా నుండుటచేత, ఆ మూలమూర్తి యొకటియైనను ఒకవిధముగా నుండక, పలువిధములుగా మాత్ర మనకష్టమును మఱింత హెచ్చించినది. అది సగుణమని కొందఱు, నిర్గుణమని కొందఱు, శూన్యమని కొందఱు, రెండును గానిదని కొందఱును తలంచిరి; బోధించిరి. ఇఁక సగుణమూర్తియని యంగీకరించిన వారిలో నెన్ని నిర్ధాంత భేదములు? దాని యాకారము, లింగము, వస్త్రై, అవయవములు, గుణము, భాష మొదలగు దేనియందును ఒకటివలె నొకటిలేని వేఱువేఱు రూపము లా మూలమూర్తికి వచ్చినవి. ఇట్లు చెఱసాల పదలిపావలయునని ప్రయత్నించి వాకిట కాలుపెట్టఁగనే ఉన్ననంకిళ్ళు వదలుట యట్లుండ క్రొత్తనంకిళ్ళు వచ్చి నట్లయ్యెను! అన్ని బంధములకన్న పెద్దబంధము మోక్షమే యయ్యెను! కావున నీమార్గము ఫలములేదని ఆధునికులగు పాశ్చాత్యులును వారి నాగరకత సనుసరించినవారును, కంటికిఁ గానవచ్చు పదార్థము నొక్కొక్కదానిని ప్రత్యేకముగ పగులఁగొట్టి యంగంగములు పరీక్షించి, దాని గుణనియమాదులను గనిపెట్టి, ఆ పదార్థ విజ్ఞానమూలమున సృష్టి రహస్యపులోతునుచూడఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. కాని యీబావిని ద్రవ్యైక భూతములు బయలుదేరుచున్నవి! ఈ యిసుకపాతర కంటేది? మఱియు నెన్నఁడును మనుష్యుని చేతికందని, కొలఁతకుఁ జిక్కని పదార్థములు ఖగోళాదులు కోట్లకొలదిఁ గలవు. వానిని తెలిసికొనుట కనుమానము తప్ప వేతేమిమార్గము? కావుననే సూర్య చంద్రాదులనుగూర్చి ఆధునికుల యూహలు వింతవింతలుగా బయలుదేరుచున్నవి. ఇంతకష్టపడి మనుష్యజాతి బ్రతికినన్నాళ్ళు పరీక్షించి పరీక్షించి, తమ సంపాదించిన జ్ఞానమును వ్రాసిపెట్టినను, అదియే వేతొకసృష్టి యంతయై, యొక మనుష్యునికేకాదు, అందఱుఁజేరినను జీర్పించుకొన విలులేనంత యైపోవును గాన, ఇందుచే బ్రతుకు మఱింత కష్టమే యగునేమో! మఱియు, ఇట్లు పస్తువులను ప్రత్యేకముగా పగులఁగొట్టి పరిశోధించుట చేత, ఇదివఱకును మన మెఱుఁగనివాని యందలి శక్తులు కొన్ని యెఱుఁగఁగలము; వాని సుపయోగించుకొని బ్రతుకులో కొన్ని యనుకూలములను కల్పించుకొనఁ గలము : ‘ఇది యెట్లు?’ అని యడిగిన కొంతవఱకును ఇవాచిర్యుఁగలము. ఇది యొక విధమైన చిన్నమోక్షము. ఇంతే కాని యీ ప్రపంచమేల యిట్లు జరుగు చున్నది? దీనికి మూలమేమి? ఇత్యాది ప్రథమ ప్రశ్నలకు ప్రతిధ్వని తప్ప వేఱు పశ్చుత్తరము గలదా? ఇట్లు ఆధునికులు మోక్షమును సంపాదించుటకై వేఱు

మార్గమునఁ బ్రయత్నించి ప్రాచీనులవలె తుదకు బద్ధులై యగుచున్నారితేకాని వారు మోక్షద్వేషములు గారని చెప్పవచ్చి చాలఁ జెంచిరి.

ఈ మోక్షద్వేషియే ప్రాచీనులను ధార్మికులనుగాను, అదునికుల నార్థికులనుగాను జేసినది. పరలోక సుఖము వారి పరమార్థము, ఇహలోక సుఖము వీరి పరాయణము గాఁ బరిణమించినవనుట వేఱుగా చెప్పఁబనిలేదు.

వేమన యిట్టి ధార్మికులగుంపులోఁ బుట్టినవాఁడు. అతని కాలమునకు చాలనాళ్ళక్రిందనే మనలో మోక్షధర్మములు వేఱువేఱుగా స్థిరములై యేర్పడినవి. వాని నత్యమును నందేహించుటయే పాపమని తలఁపఁబడెను. మఱియు, ప్రత్యేక వ్యక్తులకు సంబంధింపవలసిన, అనఁగా, ఎవనియంతకువాఁడు పరీక్షించి నిష్ఠయించు కొనవలసిన, మోక్షధర్మములు సంఘమునకుఁజేరి ఆ సంఘము వారందఱును వాని యధికారమునకు లోపడవలసి వచ్చుటచేత, తమ స్వతంత్రబుద్ధి నుపయోగించు దైర్యమే ప్రజలకు నశించియుండెను. ఏ జాతిలోఁ బుట్టినవాని కాజాతిలో పెద్దలు నిష్ఠయించిన ధర్మమే నత్యమైన మోక్షపథమని నమ్ముట, ఇతరమతములు నీచములు అనత్యములని తిరస్కరించుట, పై రెంటిని సాధించుటకుఁ గావలసిన తర్కశాస్త్రకౌశల్యము సంపాదించుట—ఇవి చిన్ననాటినుండి మనుష్యులకు నేర్పఁబడుచుండెను. ఇందుచే భుక్తి గోరి సంభవించు రాజకీయకలహములకన్న ముక్తిని నిష్ఠయించు మతకలహములే ప్రబలములై సంఘము నావరించి, దేశము నన్యక్రాంతముచేసి, పరలోక మోక్షమెట్లున్నను, ఇహలోకబంధము ముడిని మఱితఁబెట్టెను.

ఆ కాలమందు మనదేశమున వ్యాప్తిలోనుండిన ప్రధానసిద్ధాంతములు రెండు—ద్వైతము, అద్వైతము. బహుదేవతావాదులైన జైనులు ఆంధ్రదేశమును చాలనాళ్ళక్రిందనే వదలిపోయిరి. వారాంధ్రదేశమందు మతవ్యాప్తి కెక్కువ ప్రయత్నించిరాయను విషయమే సందిగ్ధము. శూన్యవాదులైన బౌద్ధులన్ననో భరతఖండమందే నిలువ నీడలేక వలసపోయిరి. పాపమింక ఇట్లు తలకందని విషయములకై తగవులాడలేక, కన్నులకుఁ గానవచ్చినదే నత్యమనియు, తక్కిన దంతయు మిథ్యయనియుఁ దలచి, ‘అప్పచేసియైనను, నేయిద్రాగి చావవలయు’ నని నిష్ఠయించిన నుకుమారబుద్ధులు చార్వాకులు, అన్నిమతములవారికిని శత్రువులై బ్రదుకుదెరువుగానక యంతర్ధానమేయైరి. సృష్టిచేసినవాఁడు, నకలకల్యాణ ఈ చరాచర ప్రపంచమును విశేషమునకై గుణములచే నింపినవాఁడు, దుర్గుణ శూన్యఁడు ; దీనిని రక్షించువాఁడు ; తుదకు తన కిష్టమువచ్చినప్పుడు ద్వంద్వముచేయువాఁడు నగు చేతన మూర్తియొకఁడు గలఁడనియు, అతని నారాధించి భక్తిచే ప్రసన్నుని జేసికొంటిమేని తనలీలా సృష్టి యందలి బంధములను దప్పించి, మనలను తనవంటి నిర్వ్వంద్యులగుగాఁజేసి, తనవద్ద స్థిరముగా నుంచుకొనుననియు, అదేమోక్షమనియు, నగుణబ్రహ్మవాదులగు ద్వైతులుతలచిరి. వీరికి విరుద్ధముగా బ్రహ్మయొక్కటే నత్యమనియు, తక్కిన నామరూప విశిష్టమగు ఈ చరాచర ప్రపంచమంతయు మిథ్యయనియు, బ్రహ్మకేయొక్కొక్కమాఱు మాయ యావరింపఁగా, ఇట్లు వేఱువేఱు గుణరూపములు గలిగినట్లు గానవచ్చునే కాని, యది నిర్గుణమనియు, కావున ప్రతివస్తువును మాయావృతమైన బ్రహ్మమే యనియు, ఇట్లు ‘నేను బ్రహ్మను’ అనుజ్ఞానమును సంపాదించి అవిరతముగా అట్లే ధ్యానము చేయుచుండిన స్యాయభేదానుభవము గలుగుననియు, అదే మోక్షమనియు, నిర్గుణైక బ్రహ్మవాదులగు అద్వైతులు తలచిరి. కాని యీ

యదైత్ర జ్ఞానమును అనుభవపూర్వకముగా సాధించి దైత్ర బంధమునుండి విముక్తిని జెందుటకు సామాన్యులకు సాధ్యముగాదనియు, దానికిఁ గావలసిన ఓర్పు, దార్ఢ్యము సంపాదించుటకు మొదలు నగుణమగు వస్తువు నుపాసంపవలయు ననియు, అట్లేదైనా నొక మూర్తిని నర్వనగ్గుణపరిపూర్ణముగా ధ్యానించుచుండిన నది నిర్గుణోపాసనకు దారి చూపుననియు, నిది లేనిదది యసాధ్య మనియు అద్వైతులు తలఁచవలసివచ్చెను—

“క. ఉడుగని నగుణోపాస్త్రికిఁ

గడఁగక నిర్గుణమె యాదిఁగైకొనినన్ జె

ప్పెడిదేమి యడుగుపొయిన

కడవనుబోసిన జలంబు కైవడియె కదా”

(శివయోగ సారము, ఆ. ౧)

కావున అద్వైత వాదులందఱును చిన్ననాటినుండి నగుణబ్రహ్మోపాసనయే చేయవలసివచ్చెను. ఫలమేమనఁగా, వారిలో తొంబది పాళ్ళు నగుణబ్రహ్మవాదుల పూజలు, ఉత్సవములు, వేషములు, వినియోగములు మొదలగు నన్నివర్గములను అవలంబించి, నిర్ధాంతమున కద్వైతులైనను వ్యవహారమునకు దైవతులైయై యంతటితోనే తృప్తఁ బొందిరి. నగుణోపాసకులకును విరిగిని భేదము లేకపోయెను. అప్పటికి హిందువులలో ప్రధాన దేవతలై పరస్పరము భిన్నులైన శివుడును, విష్ణువును ఒకటే బ్రహ్మయొక్క పరిణామరూపములయని చెప్పి ‘శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే’, యని యొకవిధముగా నమాధానము చేసికొనిరేకాని, నర్వమును బ్రహ్మయే యను మహాదాఠమతమునకుఁ జేరినవారయ్యు ‘శివాయ బుద్ధరూపాయ’ యని కాని, ‘జినరూపాయ’ యని కాని చెప్పఁగలిగినంత విశాలసంస్కారము వారికిఁ గలుగకపోయినది. హినిగాని హినిగాని ప్రత్యేకముగఁ గొలుచు ననుకూలముతప్పి, యిద్దరికి మ్రొక్కులు చెల్లించుట, ఇష్టతీకిని దేవళములు గట్టుట మొదలగు పనులలో ద్విగుణశ్రమవ్యయములకు పాల్పడవలసి వచ్చెను. కొందఱు బుద్ధిమంతు లీకష్టమును దప్పించుటకు ఈ రెండుమూర్తులను ఒకటే దేవళమున నొకటే మూర్తిలోఁ జేర్చి హరిహరస్వామి యనుపేరఁ గొలుపఁజూచిరి కాని, వేషము, వస్త్రై, గుణము, శక్తి మొదలగు నన్నిటియందును పరస్పరము భిన్నులైన ఈ రెండు మూర్తుల నేకీకరించుట మనుష్యశక్తికి మీతన పనిగావున నా ప్రయత్నము సఫలము గాలెదు.

నిర్గుణ బ్రహ్మవాదులగు సద్వైతుల యవస్థయే యిట్లైన, నొక నగుణ బ్రహ్మ వాదుల పరిణామము సడుగపడెనా? గుణమనుపదార్థము నెప్పుడు అంటఁగట్టితిమో అప్పుడే ఆ గుణము, మన యనుభవము, యభిరుచి, వీని కొలఁది మాటును. మనుష్యుల కందఱకు ఒకటేవిధమగు అనుభవమును అభిరుచియుఁ గల్గువఱకును వారి యుపాస్యమూర్తి కేకరూపము సంభవింపదు. కావుననే మాధుర్యము, సౌందర్యము ప్రధానముగాఁ గల మహావిష్ణుమూర్తిని కొందఱు ధ్యానించి పూజింపఁగా, మఱికొందఱు, దైర్యము, శౌర్యము, నిరర్థకవిక్రమమునుగల పరమశివుని నుపాసించిరి. ఇంతటితో నిలుచునా? మనుష్యుల యోగ్యత, సంస్కారము, సమయము, నందర్బము—వీనివిబట్టిగూడ వేఱువేఱు గుణముల యందభిమానము గల్గుట నహజముగావున, ప్రాపరిహరవ్యక్తులందు జారత్వము, చోరత్వము, పక్షపాతము, కపటము మొదలగు గుణములు జేరఁగల్గినవి! ఇట్లు నృప్తిలోని రిహస్యములను

దెలిపి బంధమోక్షమునకు మార్గముగా నేర్పడవలసిన యీ హరిహరమూర్తులలో పరస్పరభేదమట్లుండఁగా ఒక్కొక్క మూర్తియును ఆనేక భేదములు గలదై నది. ఉపాసనసాధనములుగా నుండవలసిన విగ్రహములు దేవతలుగానే తలఁపఁబడెను. సంఘదేవతలు జాతిదేవతలుగను, ఊరిదేవతలుగను, ఇంటి దేవతలుగను అవతార భేదములు చాలవలసివచ్చెను. ఉపాస్యదేవతలలో నిన్నిభేదములున్నప్పుడు ఉపాసకులలో భేదములుండుటలో విచిత్రమేమి? ఉపాస్యదేవతలమాట యట్లుండఁగా, మనుష్యులలోనే కాలము, దేశము, సంస్కారము, వాడుక, స్వభావము మొదలగు వానిచే నసంఖ్యభేదము లేర్పడును గదా? అవన్నియు ఉపాస్యదేవతయందును సంక్రమించును. చూడుఁడు—మాధ్వులకును రామానుజీయులకును దేవత యొకటికదా? ఇరువురును ఊర్వృపుండ్రము (నిలువునామమును) ధరించువారే కాన వారిదేవతకును ఊర్వృపుండ్రమే వేషమైనది. కాని యది గోపీచందనముతోనా తిరుమణితోనా యనుటలో భేదముగలిగినది. మాధ్వులదేవత గోపీచందనపుదేవత; శ్రీవైష్ణవులది తిరుమణి దేవత. వీరిలో తిరుమణిపుండ్రము రెండు తెరఁగులు—తెన్గల, పడగల యని. శ్రీరంగములో తెన్గల రక్తనాధుఁడు; కుంభకోణములో పడగల శార్ఙ్గపాణి. ఈ యిరువుర నామముల కలహము నింకను ఏకోర్పువాచును తీర్చుఁగలుగలేదు. భేదమునకు తరువాతమెట్లు ద్వేషము. ఒకరిపై నింకొకరి కసహ్యము. పరస్పర కలహములు. ఇట్లు మోక్షమునకై యన్ని ముప్పుప్రప్పులఁబడి తుదకి మొసలి నోటికే వచ్చి పడినట్లైనది మనుష్యుల యవస్థ!

ఎప్పుడిట్లునగుణనిర్గుణవాదములు రెండును ఏకమై సత్యమును నిష్ఠయించుటకు బదులు సంసారమును వృద్ధిచేయుటకే మొదలుపెట్టెదో, అప్పుడే తత్త్వజ్ఞానమునకుఁ గావలసిన నిష్పక్షపాతము, విరక్తి మొదలగు సుదారగుణములు సశించి, స్వాత్మపరత, స్వాభిమానము మొదలగు సంసారిలక్షణములు మతములలో వేఱారి నవి. బ్రాహ్మణులలో ననేకులు తత్త్వమును పదలిపెట్టి మతమునకు చేయివేసి చాలవఱకును స్వాధీనముచేసికొనిరి. తక్కినవారికి మతబోధచేయుచు నయభయములచే వారిని తమ మతమునకుఁ ద్రిప్పకొనుచు, జనుల కులాచారముల నిష్ఠయించి, బహిష్కారములు, పాదతీర్థములు, ప్రాయశ్చిత్తములు మొదలగు మార్గములచే సంభావనలు సంపాదించి మొదలిడిరి. యమనియమములు నిత్యకర్మములుగాఁ గలిగి, విరక్తి జాతిధర్మముగాఁ గలిగి, 'స్వస్తి ప్రజాభ్యు' అనియు 'జనయతు జగతాం శర్మ వైకుంఠనాథః' అనియు నిత్యజపము చేయుచు, ప్రజాసేవకై చారిద్ర్యమే ప్రతముగాఁ బూనవలసిన విప్రు లాకాలమం దెట్టులుండిరో, యీక్రింది పద్యమునం దొకానొక బ్రాహ్మణపండితుఁడే యిట్లు వర్ణించినాఁడు:

“జారాంస్సరాన్ కిరాతాన్ జనపదమథనాన్ రాజపాశాన్ మహాశాన్

శిష్యాన్ కృత్వాఽతిమతైః శ్రుతిసయవిదురాః శ్రోత్రియైర్బ్రహ్మనిష్ఠైః,

సాకంసోభుక్తతేఽమినకృదపివనతిం పర్యతేఽగ్రే నతేషాం

నంకేతేనైవ నిద్ధం తదిదమవిదుషాం శ్లాఘ్యమాచార్య పుంస్త్యమ్”*

(విశ్వగువాదరమము)

*ఈ ఆచార్యపురుషులు—జాతులు, దొంగలు, దోయలు, దోపిడికాండ్రు, పాళయగాండ్రు. దొరలు—వీరిని శిష్యులనుగాఁ జేసికొని, మిగుల మడించి, వేదవిద్య

ఇట్లు సంఘమునకు సేవచేయుటకు బదులుగా దానిపై నధికారమును సంపాదించుట కొందఱి జన్మద్వేషమాయెను. దానికై మొదలు బలవంతులగు ప్రభువుల నాశ్రయించి వంచించి లోపఱుచుకొనుట విద్యగా నేర్పడియెను. ఆ కాలమందలి చిల్లర ప్రభువులను ఎట్లు వీరు లోపఱుచుకొనుచుండిరో యీ క్రిందిపద్యములు విశదీకరించుచున్నవి :

“అనన్తబాష్ప రోమాశ్చౌ యన్యస్వేచ్ఛావశంవదో
కింతస్య సాధనైరన్యైః కింకరాన్సర్వపార్థివాః”

“కౌపినం భనితాలేషో దర్పాః రుద్రాక్షమాలికాః
మౌన మేకాని కాచేతి మూఢ్ఘనంజీపనాని పట !”*

(నిలకంఠదీక్షతుని కలివిడంబనము)

ఇట్లు దంభమే జీవనముగావర్తించినను అంత నష్టముండదు. మఱేమనఁగా నంతతాభ్యాసముచేత ఈ దంభమే న్యభావముగా మారుట, ఇది యన్యాయమను జ్ఞానమే లేకపోవుట యనుననర్థములు సంభవించినవి. బ్రాహ్మణులు నిజముగా మేము భూలోకదేవతలమనియే తలఁచిరి. జంగాలు తాము సాక్షాత్తు జంగమపరమ శివునియే నమ్మిరి. కావిబట్టలు గట్టిన మాత్రమున అందఱును తన్ను పూజింప వలయుననియు, లేకున్నవారు పతితులగుదురనియు, ఇంచుమించు ప్రతిసన్న్యాసియు విశ్వసించెను. గొప్పవారియందలి గొప్పతనమును జూచియో, లేక కలదను భ్రాంతిచేతనే, అల్పులు వారిని పూజించి గౌరవించుట తప్పగాదనుటయే కాదు—ధర్మముగూడ. కాని, ఆ గొప్పవారే ఆ పూజకు తామర్హులనియు, అదిచేయనివారు నిజముగా చెడుదురనియు నమ్ముటకు మొదలిడినప్పుడే ప్రపంచము పాడగుటకు ప్రారంభము.

ఈ విధముగా తత్త్వములు మతములుగా మాత్రం యహంకారాధిమానములు ప్రబలింపవలెనని, యదిపఱకే యొకవిధముగానున్న జాతిభేదస్ఫులింగములు ప్రజ్వరిల్లి, ఉపజాతులు ఉపాపజాతులును అసంఖ్యముగా సృష్టించెను. బ్రాహ్మణులు మొదలు చండాలురవఱకును అందఱును తమకన్న నొక తక్కువజాతికలదనుకొని సంతోషించిరి. చండాలురను బ్రాహ్మణులెంతదూరమున నుంతురో యంతదూరమున చండాలురచే నుంచఁబడిన ‘దొక్కలవారు’ అను అడవిజాతివారిని నాచిన్నతనమందు చూచినాను! జన్మభేదములకు తోడు మతభేదములునుజేరి, ఈజాతులలో నొకరితో నింకొకరు భేజనము, వియ్యము మొదలగు సాంఘికధర్మము లట్లుండ, నృప్యమును గూడ నహంపనట్లు చేసెను. వీరందఱిపైనను అపకాశము దొరికినప్పుడెల్ల అధికారము

యెఱుఁగకయున్నను, శ్రోత్రియులగు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడ పంక్తిని భుజింపరు; వారియెదుర నొకమారును మొక్కురు. ఈ యజ్ఞానుల యాచార్యపురుషత్వము సంకేతముచే మాత్రం మేర్పడినదిగాని వేఱకాదు. అని తాత్పర్యము.

*ఎవని కానంద బాష్పములు, రోమాంజము స్వాధీనముగా నుండునో, యట్టివానికి తక్కిన సాధనములేల? దొరలెల్ల సేవకులే. కౌపీనము, భస్మచారణము, చేతులలో దర్ప, రుద్రాక్షమాలికలు, మౌనము, ఒంటరిగా నుండుట—ఈ మాటలు మూర్ఖులను బ్రదికించునవి. అని తాత్పర్యము.

చెలాయించి, బ్రాహ్మణులు, మర్యాద ధనము మొదలగువానిలో 'దేవాంశము'ను* సంపాదించుకొనఁ జొచ్చిరి. వీరిలో విద్య వివాదమునకుమాత్రము పనికివచ్చునది యాయెను. ఏకాస్తమును ఏకళను నేర్చుకొన్నను దానికిఫలము పరముఖభంగమై తర్కశాస్త్ర పాండిత్యమాపశ్యకమాయెను. రాజనభలలో నిట్టికొవిదుల కొట్లాటలు నిత్యకార్యములై, అందు గెల్చినవారికి 'దుశ్శాలువలో,' నుశాలువలో బహుమానము దొరకుచుండెను. ఇట్టి వాదములనుగూర్చి వేమన్న యేమన్నాడు?

“అ. సాటిచేయవచ్చుఁ జదివెవాదములాడు
చదువరలను జెట్టి నముదయమును
పారిపోరిగెల్పు నెరు నేవనివాడు...” (3౮౭౩)

తుదకు పండితుఁడైనవాడు దేవళమునకుఁ బోయివచ్చడు తనకుతగిన మర్యాదలు జరుగకుండిన, పూజారులను విడిచి,

“ఐశ్వర్యమదమల్లెని మాంసజానాని దుర్మతే
పరైః పరిభవే ప్రాప్తే మదధినా తవస్థితిః”†

(ఈపద్యము పలువురు పండితులు చెప్పినట్లు వాడుక)

అని బ్రహ్మనే బెదరించు స్థితికి బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి!

అసఁగా, మనుష్యులందఱు నిట్లేయుండిరనికాదు. అవి యసంభవము. నిజమైన విరక్తులు, తత్త్వదృష్టిగలవారు, శమదమాది సంపన్నులును అందందుండిరి; కాని వారికి సంమమందు వ్యాప్తి చాలకుండెను—

“అ. భూమిలోన పుణ్యపురుషులు లేకున్న
జగములేలనిల్పు పాగులుఁగాక,
అంత తఱుచుదొరక రాడనాడనుగాని...” (౨౮౬౮)

అని వేమన్నయే యన్నాడు. ఇట్లు సంమమందెల్ల నించుమించుగా నొక ప్రక్కన జ్ఞానమును, వేఱొక ప్రక్క సన్న్యాసమును పరస్పరసహాయముతో వృద్ధిఁ బొందుచుండె ననుటలో సందేహములేదు.

వేమన కాలమందలి సంమస్థితి యిది. ఇతఁడు శైవమతము నాశ్రయించిన కుటుంబములోని వాఁడని మొదలేచెప్పితిని. అందును బసవేశ్వరునిచే వ్యాప్తికి కేరడి నదియు, బ్రాహ్మణులకన్న నితరజాతులలోనే చాల వ్యాప్తిఁగాంచి నదియునగు లింగధారి వీరశైవమతమునకుఁ జేరియుండును. ఈ మతము జాతిభేద తిరస్కారముతోనే మొదలైనను, దీని నాశ్రయించినవారే వేఱుజాతియై, అందులోను, అవాంతర భేదములు గలిగి యిప్పటికి నట్లేయున్నది. ఇక చుట్టుప్రక్కల ప్రబలి యున్నది వైష్ణవమతము. సహజముగా నితరులు చెప్పిన మాటలు విచారింపక నమ్మని వేమన వంటి విమర్శకునకు, పైరెండు మతములలో నేదిగాని తత్త్వపాన నార్పఁగలిగి యుండలేదు—

*దేవస్థానముందు నైవేద్యమును క్షత్తులకు వినియోగము చేయబడుముందు పూజారులకిచ్చు పెద్దముద్దకు 'దేవాంశ' మనిపేరు.

†ఓ దుర్మతి! నీ వైశ్వర్యముచే పొగరెక్కి మదిందినావు. నన్ను లక్ష్యము చేయవు. ఇతరులు నీ కవమానము కలిగించనప్పుడు నీ మర్యాద నా చేతిలో నున్నది. అని కాత్వర్యము.

“అ. పునుఁగు పిల్లికల పుట్టించె వానన ?

కనకము తనకేమి కల్లఁజేసె ?

బ్రహ్మచేతతల్లె పాడైనచేతలు...”

(౨౫౮౧)

స్వప్నియందుఁగల నుఖదుఃఖములు, పుట్టుచావులు, పుణ్యపాపములు మొదలగు వానినిగూర్చి కలుగు నిట్టి శాశ్వత ప్రశ్నలకు సరియైన, తృప్తికరమైన ప్రత్యుత్తరము పై మతములలో దొరకుట కష్టము. పామరులు చెప్పలేరు; పండితులు చెప్పినను విచిత్రములగు పారిభాషిక శబ్దములతో సంకేత నిర్దయైన యుద్ధములతో నిండియుండును గావున నవి యర్థమే కావు. ఐనను అంగీకరించుట కష్టము. వేదములు ఎవ్వరును వ్రాయకయే తమంతట పుట్టిన ప్రమాణములని కాని, పరస్పర విరుద్ధములగు పురాణము లన్నియు భగవంతుని యపరాధతారమగు వ్యాసుడే వ్రాసెనని కాని, సంకేతముతో పెరిగినవారికి తప్పు, తక్కినవారి మనసులకు పట్టుట కష్టము. తెలివి లేని చిన్న చిడ్డల వలెనే లేక, తప్పుద్రాగిన దొరలవలెనే, భగవంతుఁడు నిర్వృంద్యుడై వివేచమునకు ప్రపంచమును పుట్టించి రక్షించి చంపుచున్నాఁడను నిత్యాది సగుణ బ్రహ్మవాదుల లీలావాదము గాని, కేవల చిద్రూపమగు బ్రహ్మకు ఆకస్మికముగా మంకు మూనికొనుటచే నది తన్ను తానే మఱచి, ‘నేను మనుష్యుఁడను రానిని, చెట్టును, గుట్టను అనుకొనుచున్నది’ యను నిర్గుణ బ్రహ్మవాదుల మాయావాదముగాని, మనఃపూర్వకముగా సంగీకరించుట యెట్లు? ఎక్కువ చదువు కొన్నవాఁడు గాకపోవుటచే ఒకవేళ వాదమాడలేక యోడిపోవచ్చును గాని, హృదయ మను పదార్థ మొకటున్నదే, దాని నేమి చేయవలయును? మతీయు, వేమన్న మనసు చాల మృదువై, దయ, ప్రేమము మొదలగు భావములకు లోఁగిడిదైనను, తీవ్రమైన వివేచనశాక్తి దానిని స్వాధీనపఱుచుకొని గట్టిచేయుచుండును గాన, అది కేవలము భక్తిచేతనే తృప్తిపొంది భజింపఁబడు వస్తువునందలి గుణదోషములను విమర్శింపలేనంత సమ్యక్ము గలిగియుండఁజాలినది గాదు. మూలతత్త్వము సగుణమైనను నిర్గుణమైనను అది యొక్కటే కదా! అట్టిచోట నీ శివకేశవాది భేదములే? మతీయు, వీరిని గూర్చిన పురాణములలో వీరు మనకంటె కన్నలని తెలియునుగాని, మనచంటి పొరబాట్లనే వీరును చేసినట్లున్నదే?

“అ. అగ్ని బాణముచేత అంబు ధింకి సపుడె

రాముఁడవలికేఁగ లాపుమఱచె

వరుస కొండలమోసి వారి ధేటికిఁగల్గె?”

(ఓ.తై., ౧౩-౪-౧౦)

“అ. కనకమృగము భువిని కడ్డులేదనకుండ

తరుణి విడచి పోయె దాశరథియు

తెలివితనివాఁడు దేవుఁడెట్లాయెరా”

(౮౯౮)

ఇట్లే ‘ధ్యానములను శివుని ధ్యానమే శ్రేష్ఠంబు’ అని మొదలుగా సంప్రదాయ సంస్కారమునుబట్టి యొకటి రెండుమాటలు చెప్పినను, శివుని యందుఁగూడ సర్వశక్తుఁడను నమ్మిక నడలియుండుటచే, నితఁడతని నడతనుగూడ ప్రశ్నింపక విడువలేదు. కాని సర్వములో భేద మున్నది—

“అ. కంటిమంటచేత కాముని డహించి

కామమునను కడకు గొరిఁగూడె

ఎట్టివారి నైనఁ బట్టు ప్రాంబము...”

(వేదాంత సిద్ధాంతము, ప. 3౯౧)

విష్ణువుకన్న శివుడు గొప్పవాడని వాదించు శైవులతో నొకమాటు విష్ణు పక్షము వహించి యితఁడిట్లు వాదించెను :

“అ. కొడుకును బ్రదికించుకొనలేదు శంభుండు

కొడుకును బ్రదికించుకొనడె శౌరి!

దేవతాంతరములు దీననే కనిపించె ”

(వే.జ్ఞా., ౬౯౪)

ఇట్లు తత్వజ్ఞాన విపాన, వివేచననాశక్తియు మాత్రమే కాక, తివ్రమైన న్యాయ దృష్టియుఁ గలవాడగుటచే, శివభక్తులు, విష్ణుభక్తులు అనఁబడు వారి దాంధిక వృత్తి, స్వార్థపరత, పాపభీతిలేమి, అర్థములేని - కాని - కర్మలు మొదలగునవి యితనికి చాల ననన్యాయమును కోపమును గలిగించినవి. శివభక్తులు—

“అ. రాతి బనవని గని రంగుగా మ్రొక్కుచు

గునుక బనవని గని గ్రుద్దుచుండు

బనవభక్తులెల్ల పాపులు తలపాయ...”

(33౦౨)

“లింగదారి కన్న దొంగలు లేరురా”

(౨౮౨)

అని తిట్టెను. తన దైవమగు శివుని భక్తులకే యీ మర్యాద యొనర్పఁ దీరక వైష్ణవుల గతి చెప్పవలయునా?

“అ. వైష్ణవులనియెడు వార్తమాత్రమేకాని

ప్రజలఁ జెఱుతుర్యు భ్రష్టులుగను”

(3౮౬౪)

ఇట్టి దాంధికుల, అజ్ఞానుల యాజమాన్యమున నడువఁబడుచున్న పూజలు, ఉత్సవములు, పూర్వోత్తర కర్మములు, యజ్ఞములు, యాత్రలు మొదలగు నవియు, వాని శాస్త్రములును—వివిగాని, వేమనకు నన్యాయములు గాలేదన్న నాశ్చర్య మేమి? వీనిని గూర్చి వేమన వ్రాసిన పద్యము లుదాహరింపఁబోయిన వేలకు మీఱును. మచ్చుకు ఒకటి రెండుదాహరింతును:

“అ. రాతిబొమ్మకేల రంగై న పలుపలు

గుళ్ళు గొప్పురములు కుంభములును,

కూడుగుడ్డఁ దాను గేరునా దేవుడు...?”

(33౦3)

“అ. విప్రులెల్లఁ జేరి వెళ్ళకూతలు గూని

నతివతులను గూర్చి నమ్మతమున

మునుముహూర్తముంచ ముండెట్లు మోసెరా...?”

(3౫38)

“అ. లంబకోటకు మేక సంజుడు తనసాగి

యజ్ఞ మెల్లఁ గామ యజ్ఞమాయె!

మొదట సోమయాజి తుద కామయాజిరా...” (ఓ.లై., ౧౧-౫-౨౨)

ఇట్టివన్నియు నిర్లక్ష్యములని నిర్ణయించుకొన్న పిమ్మట, నిట్టి వాని కాచార్యులై న్నద్వైతచ్యుతులైన బ్రాహ్మణులను నేటి కనిదీఱఁ దీట్టినాడు. వారి కులగోత్రముల గుట్టంతయు బైటఁబెట్టినాడు. వారు పేరుకు బ్రాహ్మణులే కాని పరబ్రహ్మము ‘తెలుపా నలుపా యెఱుపా’ తెలిసినవారు వారిలో లేరన్నాడు. తుదకు నంపు మందలి యిన్ని యవస్థలకును వీరే జవాబుదారులనుకొని—

“అ. బ్రహ్మవంశభవులు ప్రబలులై యుండఁగా

నితరజాతులకును గతులు గలవె...”

(౨8౯౯)

అని వాపోయినాడు! గతులనఁగా నర్కారు జీతములని కాదు. అది యిప్పటి యనేక బ్రాహ్మణదేవుల మొఱ్ఱ. చిచ్చమెత్తియొనను విద్య నేర్చు నంప్ర

దాయము, కొంతవఱకు వంశపరంపరా నిర్దమగు మేధాశక్తియుఁ గలవారు గావున, విద్యాశాలల వేలము పాటలలో నెక్కువ నవాలుచేయగలిగి, నియమించిన కార్యము న్యాయముగాఁ గాకున్నను తెలివితో నిర్వహింపఁగలవారు గనుక, నర్కారువారి చనవు నంపాదించిన బ్రాహ్మణులను జూచి కడుపు చిచ్చుగల నేటి బ్రాహ్మణేతరులలో చదువుకొన్నవారు కొందఱు ‘బ్రాహ్మణులతో ప్రపంచము పాడైపోయినచో!’ యని యుఱచు చున్నారే కాని, ధర్మము న్యాయము మొదలగు నేవిషయము లందును వారికన్న వీరేమియు యోగ్యతగలవారు కాకపోవుటచే, వీరి ద్వేషము, ఎవరనుకొనని పనికిరాని ప్రాతమనుస్మృతి కాపీలను కచ్చిత కాల్పుటకు తప్ప నింకెందుకును పనికిరాకపోయినది. తత్త్వద్వైత, ధర్మబుద్ధి, న్యాయాభిమానముఁ గాక అసూయ మూలమగుటచేత, ఈ బ్రాహ్మణద్వేషముచేత బ్రాహ్మణులు తమ తప్పులను దిద్దు కొనుట యట్లుండగా, ఏగుణములచే వారిట్లు నైయాయక ప్రపంచమున సడఃపాతముఁ జెందుచున్నారో, ఆ గుణములనే యబ్రాహ్మణులును వృద్ధిచేసుకొని వారితో పాతాళ లోక యాత్రలో పోటాపోటీ చేయుచున్నారు! కాని వేమన్నకు బ్రాహ్మణ ఖండన ముం దంతకన్న నెంతో యుచారమైన యాశయము గలదు—

“అ. బ్రాహ్మణులకు నకల భాగ్యంబు లీవచ్చు

గౌరవింపవచ్చు గౌరవారు

జ్ఞాన మొనఁగి జనులఁ గడతేర్చు గలిగిన...”

(౨౮౦)

అట్లు లేకున్నప్పుడు—

“అ. బ్రాహ్మణులకుఁబెట్టి ఫలము కద్దందురు

కుక్కలకును బెట్టి కొదవయేమి...”

(౨౮౦౯)

ఇట్లు చెడఁదిట్టినను తిట్టుటకు మూలము అసూయగాక, వారిలోపములను దిద్ద వలెనను నిష్కళంక శ్రద్ధయే యగుటచే, వేమన్నను అట్టి విప్రులుగూడ గౌరవించిరి.

“అ. ఇలను శూద్రుఁడౌట యెఱుంగరా వేమని

మనసు నతనితోడ మరులు కొనియె

కొలిచిరి ద్విజులెల్ల కోటనఁగోటులై...”

(ఓ.లై., ౧౨-౧-3౦)

ఈ పద్యము వేమన్న చెప్పినను, చెప్పుకున్నను, కోటనగోట్లు ద్విజులు ఇతనిని గొలుచుట యసత్యమేయైనను, కొందఱైనను అతనిని గౌరవించి యుండుట సత్యము. ఇట్లు తమ దోషముల నెఱిగినవారు, న్యాయ ధర్మములను గౌరవించు శ్రద్ధా వంతులు బ్రాహ్మణులలోఁ గొందఱైనను నర్హుల సర్వావస్థలయందును ఉండుట చేతనే, యెన్ని మతములు మాతనను, ఎన్ని రాజ్యములు తలక్రిందైనను, ఎందఱు ఎదుర్కొని పోరినను, బ్రాహ్మణజాతి మూలమట్టుగ సశింపక యిడివఱకును నిలిచి గౌరవింపఁబడుచున్నది. నేటికిని అబ్రాహ్మణుఁడగు గాంధీని మహాత్ముడని నిష్కల్మషముగా నమ్మి, యతని ఖండనశుద్ధములకు చెవియొడ్డి, యతని యుపదేశ ములను తికరణ శుద్ధిగా నాచరించువారిలో, బ్రాహ్మణు లున్నంతమంది బ్రాహ్మణేతరు లున్నారనుట నాకు నందేహము. అది యట్లుండె.

ఇట్లు బ్రాహ్మణులు తత్త్వజ్ఞానమునకుఁగాని, ధర్మస్థాపనకుఁగాని పనికిరారైరి. కేవలము జాతిలో మేమిదికులమని మర్యాదలు లాగుకొనుచుండిరి. వట్టి ‘గుడ్డెద్దు జొన్న’ వంటిదే కాని వారియాదికృ మెందును గానరాదయ్యెను. అందఱివలెనే రోగ ములు చావును వారికిని వచ్చుచున్నవి. తాపత్రయములలో నేదిగాని వారిని మన్నించి వదలలేదు.

“అ. బాపడనంగ నేమి ? భక్తుడనంగ నేమి ?

జోగియనంగనేమి ? సాంపులేక

ఎన్ని పేరులైన నినజుడు పనిదీర్చు...”

(౨౭౨౦)

మనుజులకు అన్ని చింతలకంటే ఈ ‘ఇనజుని’ చింతయే బలవంతమైనది. పేదతనము వచ్చిన బిచ్చమెత్తియో దొంగిలించియో బ్రదుకవచ్చును. రోగము వచ్చిన మందులు దినవచ్చును; ముదిమివచ్చిన మీసములకు వన్నెయైన వేసుకొని సుఖముగా నుండ వచ్చును—కాని చావువచ్చిన? తరువాత నేమి యను జ్ఞానమావంతయైనను లేక యుండుటచే, ఆకస్మికముగా, అవశ్యముగా, ఇక్కడి సుఖముఃఖములన్నియు బొత్తిగా విడిచి, యొకటేమాటు, ఆ యందకారకూపములోఁ దూరవలెనన్న నెవరికి భయ ముండదు ? జాతి దీనికిఁ దప్పలేదు. ఇంక మతమో—

“అ. విష్ణుభక్తులెల్ల వెలిబూదిపాలైరి,

వాదమేల మత విభేదమేల ?

తెలియ లింగధరులు తిరుమణిపాలైరి...”

(3౫౪౫)

ఇరువురిని చావు తప్పనిది. వారు చచ్చినఁ గాల్తారు. వీరు చచ్చినఁ బూడ్చు రింతే. కావున నిట్టి చావునన్యూపము తెలియవలదా ? ‘చావు దెలియలేని చదువేటి చదువురా ?’ (౩౭౮౮) యని వేమన తలచెను.

ఈ పలుచిక్కుల సంసారపుముడిని విడఁచియుటకు మార్గమేమి యని వెదకుట విధిలేని పనియయ్యెను. భక్తిగలిగి కొలిచిన శివుఁడో, కేశవుఁడో, యొక భగవంతుఁడు తన్నుద్ధరించునేమో చూతమని ‘భక్తిగలుగ ముక్తిబడయుట నులభంబు’ ‘భక్తి కలుగుచోట పరమేశ్వరుండుండు’ (౨౮౧౪, ౧౬) అని నమ్మి తన చిక్కులను దీర్చ భగవంతుని పలుమాటు ప్రార్థించెను. కాని యితని యాత్రమున కా పరమేశ్వరుఁడు పలుకలేదు. ఇట్లు వా విడిచి యెట్టెను—

“అ. పలుకుమన్న నేల పలుకక యున్నావు ?

పలుకు నన్నుఁజూచి ప్రబలముగను;

పలుకవయ్య నీదు పలుకు నే నెఱిగెద”

(౨౪౬౭)

ఈ వేసరిన సమయమంచే వేమన్నకు రసవాదవిద్యాభినివేశముచేత యోగుల సంబంధము కుదిరిన దనవచ్చును.

వెనుక ఆద్యైతమతము నాశయించినవారిలో ననేకులు దాని యనుభవమును సాధింపలేక వ్యవహారమందు ద్వైతులుగనే మాతరిని చెప్పితిని. కాని, దీనినిగూర్చి యూరక చర్చించి ఫలములేదని తమంతట తాము ఏ కొండలలోనో, ఆడవులలోనో యుండి ఆ యద్యైత తత్త్వమును సాధింపవలయునని పట్టుపట్టి పనిచేయుచున్న కొందఱు మొదటినుండియుఁ గలరు. వారే యోగులు.

ఆద్యైతమందనేక భేదములు గలవు. కాని మనదేశమందు ముఖ్యమైనవి మూఁడు : శ్రీవైష్ణవము, వీరశైవము, శాంకరము.

మొదటిదగు రామానుజసిద్ధాంతము, చిదచిదాత్మకమైన యీ 1. పపంచమును భగవంతుఁడు తననుండియే సృజించెను గావున అది మంటితోఁ జేయబడిన కడవ మంటికంటె నెట్లు వేఱుకాదో, యట్లే భగవంతునికంటె భిన్నముగాదని చెప్పుచు, నా కారణమున ‘(విశిష్ట) ఆద్యైత’ మనబడినను, ముక్తియందును జీవుఁడును, భగవంతుఁడును వేఱువేఱుగానే యుందురనుటచే దీనిని ద్వైతమనియే చెప్ప వలసియున్నది. రెండవదియగు వీరశైవము, పై విశిష్టాద్యైతమునకంటె ముఖ్య

తత్త్వములందెక్కువ భేదము లేకున్నను, మోక్షవస్తయందు శివునితో సాయుజ్యమును జెప్పుచు, జీవబ్రహ్మలకైక్యము దానికన్న నెక్కువగా సంగీకరించినది*. మూడవదియగు శాంకరాద్వైతము, మోక్షస్థితిలో మాయాజనితమైన భేదజ్ఞానము పూర్తిగా నశించి నిత్య శుద్ధబుద్ధమైన బ్రహ్మస్వరూపము మాత్రము నిలుచునని చెప్పుచు సర్వాద్వైత మనఁబడుచున్నది.

ఈ ముగ్గురిలో వైష్ణవులు, మోక్షమనఁగా భగవద్లోకములో అతనివంటి దివ్య మంగళవిగ్రహము గలిగి ద్వంద్వాతితులై యతని కైంకర్యసాఖ్యము ననుభవించుటయేయని తలఁచిరి గావున, ఆ యధికారమును భగవంతుఁడనుగ్రహించుటకు దృఢమైన భక్తి వారికి చాలును. కాని యాయవిచ్చిన్నభక్తిని సంపాదించుటకును యమ నియమాది సాధనములు కావలయును గాన వారు ప్రపత్తియను వేఱొక నులభమార్గమును వెదకికొనిరి. అనఁగా భగవంతునియొడ తమ సమస్త భారమును అర్పించి నీవే దిక్కుని నమ్మియుండుట. అదియును తామే చేయుటకు చేతఁగానివారు యోగ్యుఁడగు గురువు నాశ్రయించి, యతఁడు భగవంతునియొడ దనకుఁగల చసత్తుచే సిపారసుచేయఁగా ఆ భగవంతునికి దయగలిగి తప్పలను క్షమించి తమ్ముద్ధరించి ముక్తి నిచ్చునని నమ్మిరి. ఇదే ఆచార్యనిష్ఠ ప్రపత్తి యనఁబడును. ఎట్లును వారికిఁ గావలసినది సామాన్యముగ ఆహంకార మమకారదులను వర్జించి భగవంతునియొడ దైన్యము స్థిరముగా నుండుటకు ఎంత దేహేంద్రియ మనేదండనలు ముఖ్యమో అంతేకాని, యంతకు మీతి హతయోగాదులు సాధింపవలసిన పనిలేదు గావునను యోగులు పరమపలముగాఁ జెప్పునట్టి యద్వైతానుభవమునందు వారికి నమ్మికలేదు గావునను వారా మార్గమును వడలెరి. కావుననే శ్రీవైష్ణవులు వ్రాసిన యోగశాస్త్ర గ్రంథ మొకటియుఁ గానరాదు. నాథమునులు 'యోగరహస్య'మను గ్రంథమును వ్రాసినఁట కాని యది యింకను జైలుపడలేదు. ఎట్లును ఇప్పుడు పాతంజలయోగహిత్రములు, యోగతత్త్వవిషయము, హతప్రదీపక మొదలగు గ్రంథములు చెప్పనట్టిదియు, ఇప్పుడును సామాన్యముగ యోగులనఁబడువా రాశ్రయించినదియును అగు యోగవిద్యకును శ్రీవైష్ణవాద్వైతములకును సంబంధము గానరాదు.

ఇంక శంకరుల యద్వైతము యోగసాహాయ్యము లేనిది బ్రతుకుటయే కష్టము. ఎందుకనఁగా, వారి సిద్ధాంతము సమస్తమును మిథ్యయనియు, శుద్ధ నిర్గుణ బ్రహ్మయే సత్యమనియు, ఈ మిథ్యాజ్ఞానము నశించి శుద్ధబ్రహ్మముగా నిల్చుటయే మోక్షమనియు చెప్పుచున్నది. అనఁగా, ఆ మోక్షవస్తయందు తెలిసికొనుకర్త తెలియఁబడు కర్మము అను భేదమేలేక కేవలము తెలివిగామాత్రము నిలిచియుండుట. ఎన్ని ప్రమాణములు చెప్పినను ఎంత వాదించినను ఆనుభవప్రమాణము లేనిది యీ సిద్ధాంతము నమ్ముట కష్టము. అట్టి జ్ఞాతృజ్ఞేయశూన్యమైన జ్ఞానావస్థ సాధ్యమనియు, అనంతజ్ఞాత సమాధిస్థితి యదియే యనియుఁ జెప్పి యోగశాస్త్రము దానిని సాధించు మార్గములను తెలుపుచున్నది. కావున శాంకరాద్వైతములు యోగము వదలలేదు.

అద్వైతానుభవము విషయమున వీ రిరువురికి నడుమనున్నవారు వీరశైవులు. శివతత్త్వము సహజమగు 'శక్తి'బలముచే 'లింగ'మనియు, 'అంగ'మనియు

రెండుగాఁ బరిణమించును. లింగము పూజ్యదేవతః, రూద్రరూపము. అంగము జీవాత్మ. 'శక్తి'గూడ 'కళ'యని, 'భక్తి'యని రెండు తెఱఁగులగును! కళ శివునియందుండి నృప్తికిని, సంసారమునకును కారణమగును. భక్తి జీవునియందుండి ముక్తి హేతువగును. ఇట్టి యవిచ్ఛిన్న భక్తిచే జీవునికి శివునితోడి 'సామరస్యము', అనగా, అనందమయమైన ఐక్యము, కలుగును. అదే ముక్తి. కాని యీ యైక్యము శాంకరాద్వైతుల యైక్యమువలె జీవునికి సంపూర్ణముగా అత్యున్నాము గలిగించి పరబ్రహ్మతో నేకీభవింపజేయదు. జీవునికి తా నానందమనుభవించుచున్నాననుజ్ఞానము గలదు*. వైష్ణవాద్వైతులవలె వేఱుగా నుండక, పాలలో నీరు చేరినట్లుగాఁబోలు, శివునితో సాయుజ్యమునందును దీని కఖండభక్తిసాధనము అవశ్యకముగావున, అందుకు వారికి యోగసాహాయ్యము తప్పనిది. ఇట్టి యద్వైతము నభ్యసించువాడు శివయోగు లనఁబడిరి. తక్కిన యోగులు వట్టి యోగులు.

శంకరాద్వైతము బ్రాహ్మణజాతియందే వ్యాప్తిగాంచినది. బ్రాహ్మణులలో ననేకులు ఇప్పటికిని శాంకరులే. కాని వారియందు యోగవిద్య వ్యాప్తిగాంచలేదు. అద్వైతము నిర్దాంతమందే కాని, వారి వ్యవహారమందు లేదని చెప్పితిని. ఇదిగాక అనూచానముగా జాతినిద్రమై వచ్చిన వైదిక కర్మానుష్ఠానమును వదలుట వారికి సాధ్యముకాలేదు; బ్రహ్మజ్ఞానము సంపూర్ణముగఁ గలిగి విరక్తుడైనవానికి తప్ప తక్కినవారికి కర్మత్వాగమమును సంఘ మనుమతింపలేదు. కర్మత్వాగమము, సంసార విరక్తియుఁ గలవారికి తప్ప యోగాభ్యాసము సాధ్యముగాదు. సన్న్యాసాశ్రమమును స్వీకరించినవారికిని సంఘముపై నధికారము, మతముల యాజమన్యము మొదలగుననేకాక, త్రికాలపూజ, ఆభిషేకములు, సమారాధనలు, మొదలగు సన్న్యాసధర్మములు ఇంటికర్మములకన్న నధికములైనవి. కావుననే అద్వైత బ్రాహ్మణులలో యోగు లపురూపమైనారు. ఎట్లును కర్మభూమియగు దక్షిణ దేశములో వారరుదు.

ఇక వీరశైవము బ్రాహ్మణప్రాబల్యము నణచుటకై పుట్టిన మతము. ఈ మతము నాశ్రయించుట కందఱును అర్హులు. బ్రాహ్మణులలో నున్నన్ని నిత్య కర్మముల గలటా వారిలో లేదు. మనలోవలె వారిలోను మతములలో నధికారము వహించిన కర్మతనన్న్యాసులున్నారుగాని, సామాన్యజాతులగుంపే వారిలో బలమగుట చేతను, అద్వైతులలోవలె నిర్గుణోపాసన చేయకున్నను సగుణోపాసనచేతనే కాలక్రమమున బ్రహ్మనుభవము సిద్ధింపగలఁదను అనుకూలము లేదు గనుక భక్తి యఖండముగా లేక మోక్షము సిద్ధింపదు గావునను వారిలో తప్పక యోగవిద్య ననేకు లాశ్రయింపవలసినవచ్చినది. యోగమును పూర్తిగా సాధింపఁగల్గినవారనేకులు లేకపోవచ్చును గాని, సాధింపఁ బ్రయత్నించినవారు తక్కిన మతములకన్న నా మతములో నెక్కువ గలరని తలఁచుచున్నాను.

ఇట్టి శివయోగులలో కొందఱాకృత్యుండు, మతములలోనో, గృహస్థులుగానో వసించియుండినను, అనేకులు ఆలుచిట్టలులేని బ్రహ్మచారులై ఆడవులలోనో, కొండల యందో వసింతురు. స్వర్ణవాదవిద్య వీరిలో చాలమంది యెఱుఁగుదురను ప్రతీతి గలదు. విరక్తులై యోగాభ్యాసులైనవారి కీ కృత్రిమస్వర్ణమం దాశ యేల కల్గినదని మన కాశ్చర్యము గలుగును. ప్రాయశః హతయోగసాధనకు దేహాశ్రయము నారోగ్య

మును ప్రధానములు గావున, దానికిఁ గావలసిన పుష్టాహారములు ఎక్కువ కష్టము లేక సంపాదించుటకును, అయుర్వేదము ప్రకారము స్వస్థమును భస్మాదిరూపముల చేత నిత్యమును సేవించుట చాలమంచిది గావున దానికిని, నహజమైన బంగారు దొరకుట కష్టమై, కృత్రిమముగా తయారుచేయవలసిన యక్కర వారి కేర్పడి యుండును. కాని కృత్రిమమైన బంగారునకు నహజమైనదాని గుణములుండునా యను ప్రశ్న కలుగును. చూచినవారు ఉపయోగించినవారు ఎవరైన దీని కుత్తర మీయవలయునే కాని నే నెఱుంగను.

వేమన బీదాతికమును బోగొట్టుకొనుటకై బంగారు తయారుచేయు విద్య నేర్వఁగోరి వీరి నాశ్రయించియుండునని యాహించితిమి. వా రా విద్యను సామాన్య ముగ నెవరికినిఁ జెప్పరు.

“దాతవ్యం గురుభక్తాయ నదద్యాద్దుష్టమానసే”

“పనితాపుత్రమితాదిగోవ్యం నిర్దిష్టదాయకమ్”*

అని వారు భావించిరి. అనేక సందర్భములలో నిట్లు విషయములను గుప్తములుగా నుంచుట, తమ కొకవిధమైన విలువను, గౌరవమును సంపాదించుకొనుటకే కాని, వేఱుకాదు. ఈవిషయము ప్రాచీనులే యంగీకరించిరి. చూడుడు—హతయోగులకు, దేహము లోపలిభాగమును శుద్ధించు ధౌతి, నౌళి మొదలగు కర్మము లాఱుగలవు.

“కర్మపట్ననిందం గోవ్యం మఠకోధన కారకమ్”

(హతప్రదీపిక, ద్వితియోపదేశము, ౨౩ ప.)

అని పై కసరత్తులుగూడ రహస్యముగ నుంచవలెనని శాసనము గలదు. పై శ్లోకమునకు వ్యాఖ్యచేయుచు బ్రహ్మసందయోగి—

“గోపనాభావే పట్కర్మకమన్యైరపి విహితంస్యాదితి యోగినః పూజ్యత్వాభావః । పనశ్యే తేదిభావః” (గుప్తముగా నుంచనియెడల నీకర్మము లందఱును జేయఁగల్గుదురు గావున, యోగికి పూజ్యత లేకపోవునని భావము).

అని వ్రాయుచున్నాడు. ఎట్లును స్వర్ణవాదమువంటి విలువగల విద్యలను రహస్యముగా నుంచుట మనుష్యస్వభావము. ఇట్టిదానిని సంపాదించుటకై వేమన్న చాల గురుసేవ చేసియుండును. వారును ‘గోవ్యం గోవ్యం మహాగోవ్యం’ అని యెన్న బాసలు చేయుచుకొని యితనికేదో కొంత తెలిపియుండురు. ఇంత కష్టపడి తాను సాధించిన విద్యను స్పష్టముగా బహిరంగపఱుప నిష్ఠములేక కాఁటలు, ఇతఁడును, ఈ విద్యనుగూర్చిన పద్యములన్నియు ఇతర వాదగ్రంథములందలి పద్యములవలెనే, స్పష్టముగాక చేసినాడు.

ఇట్లు బంగారమును సాధించు నాశకుఁడేడు తీవ్రమైన తత్త్వజిజ్ఞాస గలవాఁ డగుటచే, వేమన పైవారిని సేవచేయునప్పుడు వారి సదతలను చక్కఁగా గమనించి యుండును. సంసారులకును, వారికిని గల భేదములు చూచి యాశ్చర్యపడి యుండును. వారికి అడవి, యూరు, పగలు, రాత్రి యను భేదములేదు; ఆహారమునకై యీ వస్తువులు కావలెనని, కాని యీ కాలమునఁ గావలెనని కాని నియమము గానరాదు; ఉపవాసములకు వెఱవరు; రోగాదుగ్రవములు వారిని

* గురుభక్తున కి విద్య చెప్పవలయును. దుష్టమనస్సు గలవానికి చెప్పరాదు. భార్య, పుత్రులు, మిత్రులు మొదలగువారికిని దీనిని దెలుపక గుప్తముగా నుంచిన సిద్ధిండును (దత్తాత్రేయతంత్రము, పే. ౧౧౬).

జేరవు; దృఢకాయులుగా నుందురు; చలి, గాలి, యెండ, వాన, దేనికిఁగాని వెఱవరు; నమాధిలోఁగూర్చున్న గంటలకొలది బహిఃప్రపంచజ్ఞానమే లేకయుందురు; కామేదో మహనంద మనభవించువారైనట్లు కానవచ్చి లౌకికములైన ముఖముల నన్నింటిని అసహ్యముతోఁ జూతురు; నిత్య బ్రహ్మచారులుగా నుందురు; సర్వ సందేహములను గలిగించు నిత్య కర్మములు, విగ్రహపూజలు మొదలగువానిలో పాల్గొనక, తాము బ్రహ్మస్వరూపము నెఱింగినట్లు మాటలాడుదురు; జాతిభేదాదుల గమనింపరు; సృష్టిస్థితిలయములను గుఱించి మనకెల్లఁగలుగు సందేహములన్నియు తీర్చుకొన్నవారివలె నుందురు; ఏదైనను ప్రశ్నించిన మనకర్థము గాకున్నను తమకు వందేహము లేక ప్రత్యుత్తర మిత్తురు; సామాన్యులకు లేని కొన్ని విచిత్రములగు శక్తులు సిద్ధులు గలవారని ప్రసిద్ధితో నుందురు! ఇట్టివారిని జూచినప్పుడు తనకుఁ గల తత్త్వసందేహములను దీర్చుట వీరికి తప్ప తక్కినవారికి సాధ్యముగాదని నమ్మి, ఏమైనను జేసి, యెంత కష్టమైనను పడి, వారిపంటి బ్రహ్మజ్ఞానమును తానును సంపాదించి యోగి గావలయునని, ఇదివఱకే యాలుబిడ్డలపై రోతగలిగిన వేమన్న నిర్ణయించెను—

“ఆ. ఇహమున సుఖియింప హేమతారక విద్య

పరమున సుఖియింప బ్రహ్మ విద్య;

కడమ విద్యలెల్ల కల్ల మూడుల విద్య...”

(౪౩౬)

అని నిష్ఠయించుకొని, యట్టి యోగులలో ముఖ్యుఁడుగా నుండినవాఁడు గాఁబోలును, లందికాశివయోగి నాశ్రయించెను. ఇతని శ్రద్ధకు సంతనించి యతఁడును సరహస్య మగు యోగవిద్య నుపదేశించెను. దానిని గూర్చి ముందు మనవి చేయుదును.

వేమన యోగసిద్ధి—మత ప్రచారము

వేమనకు లంబికాశివయోగివలన యోగమార్గోపదేశము లభించెనని చెప్పితిని. ఆ యోగ సాహాయ్యముచే వేమన యేమి సాధించెనని యాహించుటకు ముందు యోగ సామాన్యస్వరూపమును గొంతవఱకు నెఱుంగవలసి యున్నది. సాధకు నకుఁ దప్ప తక్కినవారికి దీనినిగురించి చర్చించు నధికారమే లేదు గావున నీ విషయమును దడవుటకే భయపడుచున్నాను. కాని విధిలేదు. బహిరంగమైన బుద్ధితో ఎంత నాకు గ్రహించుటకు సాధ్యమో యంత మనవి చేయుచున్నాను.

నకల జగత్కారణమైన మూలవస్తువొకటి కలదని మన ప్రాచీనులు వేలకొలది యేండ్ల క్రిందనే గ్రహించిరి. దాని తత్త్వము నెఱిగిన పక్షమున, స్పష్టమందలి సందేహములకెల్ల నందు ప్రత్యుత్తరములు లభించుననియు, బంధములన్నియు నుడుగుననియుఁ దలచిరి—

“విద్యతే హృదయగ్రన్థి శ్చిద్యతే సర్వసంశయాః

క్షీయతే సర్వకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే”*

అది నగుణమయినను నిర్గుణమైనను శూన్యమైనను దాని స్వరూపము ననుభవ పూర్వకముగ నెఱుంగక తీజదని లెలినది. కాని దాని నెఱుంగుట యెట్లు? మితమైన శక్తిగల కన్ను ముక్కు మొదలగు బహిరంగియములచే సాధ్యముగాదు. సాధ్య మైనచో అమితమైన ప్రభావముగల మనస్సును అంతరించియముచేతనే కావలయును. కాని యామనస్సు చంచలమైనది. నిమేష కాలమైనను ఒకవిషయమును ధ్యానించు దార్శ్యములేనిది. దానికితడు శరీరమందును సంసారమందును గలుగు వివిధావస్థలు దానిని ఒకచోట నిలుపనీయవు. కావున మనస్సు ఈ దేహమునకును బహిస్సంసారము నకును లోబడక తనంతట ఆఖండముగా నిలిచి కార్యమును నిర్వహించు మార్గ మొకటి వెదకవలసివచ్చెను. అదేయోగము—

“యదా పశ్చాదరిష్టతే జ్ఞానాని మనసానపా

బుద్ధిశ్చన విచేష్టతి తామాహః పరమాంగతిమ్,

తాయోగమితి మన్యతే స్థిరామిన్ద్రియధారణామ్” —కరోపనిషత్తు, ౨౧౦

(ఎవ్వడు పంచేంద్రియములు మనసుతోచేరి నిలుచునో, బుద్ధియట్లాడదో, అదియే పరమగతి; అట్టి యింద్రియధారణమే యోగమందురు.)

బ్రహ్మధ్యాన మావశ్యకమనియు, దానికి మనోనిగ్రహము దేహదండనమును

*ఆ పరావరమూర్తిని జూచిన వెంటనే హృదయపు ముడి వదలును; అన్ని సందేహములును ఓరును; అన్ని కర్మములును క్షయించును. ముందకోపనిషత్తు, ౨-౨-౨.

చేయక తీరదనియు నన్ని దేశములవారు సంగీకరించిరి. కాని, ఆ దేహమనేనిగ్రహ మార్గమును ఉపక్రమోపసంహారములతో సక్రమమైన శాస్త్రముగా నేర్పఱచిన గౌరవము, నే నెఱంగినంతవఱకు, హిందువులకే చెల్లవలసియున్నది. దేహమును స్వాధీనపఱచుకొనవలయునని నానావిధముల దండించి, మనసును చిగఁబట్టి బహిరంగములనుండి విడఁదీసి, లోపలధ్యానమునకుఁ బూనుకొన్నప్పుడు, పై రెంటికని కలుగు అనేక పరిణామములును, అనుభవములును చక్కఁగా గమనించి, అందుఁగలుగు అనిష్టఫలములు నివారించి, ప్రధానోద్దేశమగు పరబ్రహ్మనుభవమును సాధించుట కెన్నిపద్ధతులు గావలయునో, యవన్నియు సనుభవపూర్వకముగా యోగ శాస్త్రకారులు వ్రాసిరి.

యోగాభ్యాసుల మొదటి ధర్మము తమయందలి దుర్గుణములను పడలుట. యోగ్యత సంపాదించుటకు మొదలు ఆయోగ్యతను పొగొట్టుకొనవలయును గదా? దేహబలమును సంపాదించుటకు మొదలు రోగములకు మందుదీనిట్లు. ఒకరిని హింసింపక, అసత్యమాడక, ఒకరిసొమ్ము దొంగిలించక, ఇంద్రియలోలుఁడుగాక, తనకెంత ముఖ్యముగా కావలయునో యంతకన్న నెక్కువ దానమిచ్చినను గ్రహింపక యుండుట మొదటిమెట్టు. ఇదే యమ మందురు.

తరువాత పరిశుద్ధముగా నుండుట, సంతోషము, తపస్సు, చేదశాస్త్రములు చదువుట, భగవద్భక్తి—వీనిని సాధింతురు. ఇవి నియమ మనఁబడును.

ఇట్లు దేహమనస్సులు కొంతవఱకు పరిశుద్ధములైన తరువాత దేహమం దిది పఱకున్న రోగములు నశించుటకును, క్రొత్తవి రాకుండుటకును శ్రమము, నహించు శక్తి గలుగుటకును కొంత వ్యాయామము చేయుదురు. వ్యాయామ మనగా 'గరిడి' లలోఁగాని, ఇప్పటి స్కూళ్ళలోఁగాని చేయునట్టిదిగాదు. చేతులు, కాళ్ళు మొదలగు నవయవములు ప్రత్యేకముగాఁగాని, మొత్తముగా దేహమునుగాని, యేదైన నెకగతిలో పలుమాఱు ఆశించుట యిప్పటి పద్ధతి. ఇందువలన కండలు మాంసము బలని దేహమున క్రొవ్వవట్టును. ఒక విధమైన నిలుకడలేని చురుకుఁదనము గలుగును. యోగులయుద్దేశమేదికాదు. శ్రమమును నహించుట, దేహమందు జిడ్డుపెరుగనిక లమువుగా చేసికొని నెమ్మదిని సంపాదించుట—ఇవి వారు కోరునది. కావున ఏదో యొక కష్టమైన తిఱులో చాల ప్రాధు నిలుచుకొని యుండుట, కూర్చుండుట, పరుండుట, వారు సాధింతురు. వీని వానవము లందురు.

ఇంతైనను దేహమున కెప్పుడును చలనమునిచ్చి తన్మూలమున మనస్సును చలింపఁజేయు వస్తువొకటి గలదు. అది వాయువు. దానిని స్థిరముగా నిలువనిది మనస్సు నిశ్చలము గానేరదు.

“చలేవాతే చలంచిత్రం నిశ్చలే నిశ్చలంభవేత్”

(గాలిగదలిన మనసుకదలును ; అది నిలిచిన నిదినిలుచును.)

(హతయోగ-పదీపిక, ఉపదేశము ౨, ప. ౨)

కావున లోని యూపరి బైటికిఁ బోనియక, బైటియూపరి లోనికి రానిక లోపలనే పట్టి నిలుపుట యావశ్యకము. దీనినే ప్రాణాయామమందురు. దీనిచే మనస్సు నావరించియున్న మాలిన్యములన్నియు నశించు నందురు.

తరువాత కన్ను, మొక్కు మొదలగు పంచేంద్రియములు తమకు విషయము. లైన, రూపము, వాసన, మొదలగు వానియొడఁ బోనియక మనస్సేప్రక్కఁబోయిన నా ప్రక్క పరాధీనములై యుండునట్లు సాధింపవలయును. ఇదే ప్రత్యాహారము.

ఇవి యైదును బైటి సాదనలు.

ఇట్లు శరీరము స్వాధీనమై మనస్సునకు చాంచల్యము తగ్గినపుడు తమకిష్టమైన యే వస్తువునందైన మనసు నిలువవలయును. ఇది ధారణ. అది తప్ప తక్కిన వృత్తులందు మనసును పానీయక నిలుపుట ధ్యానము. ఈ రెంటియందును 'నేను, దీనిని, ధ్యానించుచున్నాను' అను ధ్యాత, ధ్యేయము, ధ్యానము అను మూడు పదార్థములు గలవు. ఈ ధ్యానము ఇట్లే సాగనిచ్చినయెడల మనము ధ్యానముచేయు వస్తువు మాత్రము నిలిచి, నే ననుకర్త, ధ్యాన మనుక్రియ ఈ రెండును అంతరించును. దీనినే సమాధి యందురు. ఇదే అష్టాంగ యోగము.

ఈ సమాధి రెండువిధములు : సంప్రజ్ఞాతమని ; అనంప్రజ్ఞాతమని. మొదటి దానిలోఁ గూర్చున్న యోగికి మొదలు ధ్యేయవస్తువుయొక్క స్థూలరూపము గోచరించి క్రమముగా దాని సూక్ష్మరూపముగూడ నృప్తమగును. అ మూలప్రకృతి గోచరించినపుడు 'ఋతంబర' యను నొకవిధమైన ప్రజ్ఞ కలుగును. దానిచే యుద్వృజ్ఞానము గలిగి నందేహములన్నియు నివర్తించును. శ్రుతిప్రమాణముచేతను, అనుమాన ప్రమాణముచేతను గలుగు తెలివికన్న ఈ 'ఋతంబర' యను తెలివి గొప్పది. ప్రత్యక్షము, పరోక్షము, భూతము, వర్తమానము, భవిష్యత్తు అను భేదము లేక యన్ని విషయములును సాక్షాత్తుగా నిందుగోచరించును. ఈ సంప్రజ్ఞాత సమాధిగూడ అభ్యాస బలముచే క్రమముగా సశించి అనంప్రజ్ఞాతసమాధిగా మారును. ఆ యవస్థలో ఆ మిగిలిన ధ్యేయవస్తువు స్ఫూర్తియగుటగూడ సశించి తేవల నిర్మలజ్ఞానముగా మాత్రము శేషించియుండును. ఇదే కైవల్యావస్థ. ఇవి పాతంజలియోగశాస్త్రముచే గ్రహింపఁగల ముఖ్యవిషయములు.

కాని యీ యాభ్యాసప్రవాహములో ముఖ్యమైన యాశ్చర్యవృత్తి యెక్కడనో మునిగి పోయినాడు! ఈ మతము ప్రకారము ఈశ్వరుఁ డక్కరయే లేదు. ఉన్న, యోగసాధనమునకు మేలు. అంతే. నామరూప మయమైన యీ ప్రపంచ మందలి పరిణామములు, తాపములు, సంస్కారములు, పరస్పరవిరుద్ధములగు సత్త్వరజస్తమోగుణములు—వినిచేత పుణ్యమైనను పాపమైనను, సుఖమైనను దుఃఖమైనను అంతయును వివేకముగల వానికి దుఃఖముగానే తోచును గావున* ఇన్నివ్యవహారములకు హేతువైన చిత్తమును స్వాధీనము చేసికొనుట, దాని కల్పనలు తన్ను అవరింపక యుండునట్లు అర్థగించుట, ఇవే పరమార్థమని విరిమతము. అదే మోక్షము. ఇట్లుగుటచే, మూలకారణమును వెదకఁ బ్రయత్నించి, తుదకది దొరకక యీ కష్టములనుండి తప్పించుకొను మార్గమును వెదకకొని వీరు కృతార్థుల మనుకొనిరా యని నందేహము గలుగుచున్నది. కాని, సంప్రజ్ఞాత సమాధిలో నున్నపుడు అతితానాగతజ్ఞానము, అపరోక్షజ్ఞానము, విచిత్రమగు పతిభయం గలుగు నని చెప్పవారు గాన, అదియే సత్యమగునని మనకు సామాన్యముగఁ గలుగు ప్రశ్నలకన్నిటికిని అందు ప్రత్యుత్తరము దొరకవలసి యుండును. ఐనను యోగు లేవరును ఆ ప్రత్యుత్తరములు నిస్సందేహముగాఁ జెప్పి మనల నుద్ధరించి యుండ లేదు. కావున నీయోగశాస్త్ర కైవల్యము, అప్యయవారి బాధలు పడలేక యింటి మూలలో దాఁగుకొని తలుపువేసుకొనుటవంటిది తప్ప, నిజమైన జ్ఞానమోక్షమగునా యని శంకింపవలసియున్నది. ఇట్లు నందేహించిన వారికిట్లు ప్రత్యుత్తరము గలదు:

వేమన యోగసిద్ధి-మత ప్రచారము

“సాయమేవాస్తు మోక్షభ్యోమాస్తుతావాఽపమతాస్తరే,
మనఃప్రాణలయే కశ్చిదానన్త స్సంప్రవర్తతే”
(మతాంతరు లిది మోక్ష మననిండు, కాదన నిండు. మనస్సు ప్రాణమును
లయించె నేని యొకవర్ణింపరాని యానందము మాత్రమున్నది.)

(హతయో., ఉప. ౪, ప. 30)

కాని మన ప్రశ్న కిది ప్రత్యుత్తరముగాదు. మతీయు, యోగశాస్త్ర ప్రవర్తకుఁ
డగు పతంజలి యీ ‘అనంద’ మను పెరే యెత్తలేదు. ‘దుఃఖమేన సర్వం వివేకినః’
అని చెప్పిన యతఁడు సుఖదుఃఖరూపముగు చిత్తదర్శనాశమే మోక్షమనియెను.
ఆ ముక్తావస్థలో అనందమును గీనందమును ఒకటియు లేదని భోజరాజు స్పష్ట
ముగా వ్రాసెను.* అద్వైతులు ముక్తావస్థయందు సచ్చిదానందమయముగు బ్రహ్మ
సాక్షాత్కారము—అనగా, తానే బ్రహ్మగానుండుట—కలుగుననిరి. శైవులగు
పద్వైతులును ఇట్లే తలంచెరి—

“క. ఆమనస్ససాఖ్యమద్భుత

మమలం బనద్యశ మఖండ మక్షయ మవిత

ర్క్య మచంచల మమృతమయం

బమితంబది యెఱుంగుదురు మహానిర్దవరుల్”

(శివయోగ సారము, ౪ అశ్వాసము)

ఇట్లు కేవల యోగులకును అద్వైత యోగులకును అసంప్రజ్ఞాత సమాధి
అనంద రూపమా శూన్యరూపమా యను విషయమున భేదముకలదు గాని యద్వైత
విషయమున—అనగా, రెండుగాక యొకటిగా మిగులుటలో భేదములేదు. ఈశ్వరుని
కేవల మొకసాధనముగా మాత్రము గొని సుఖదుఃఖములు రెంటినుండియు విడుదల
పొందఁ గోరిన కేవలయోగులను పదలితిమేని, ఈశ్వరసాక్షాత్కారమే ప్రధాన
ఫలముగాఁగొని సాధించు నితర యోగులందఱును ఆ కడపటి సాధనావస్థలో
అనందమున్నదనియే చెప్పెదరు. అది యట్లుండె.

అట్టి కైవల్యమును శాంతమార్గమున సాధించుటకు చాల దినములు పట్టును.
అనేకుల కాయువు చాలచేమో యను భయము గలుగును. కావున సాధ్యమైనంత
త్వరలో దానిని సాధించి ముక్తి పొందఁగోరువారు దేహమనస్సుల నెక్కువ
బలవంత పెట్టి లొంగఁడియుదురు. ఈ మార్గమునకే హతయోగమనిపేరు. ‘హ’కార
మునకు ఊర్ధ్వగతియగు ప్రాణవాయువును ‘త’కారమునకు అధోగతిగల అపాన వాయు
వును అర్చమఁట. ఈ రెంటిని ఐక్యము సంపాదించి సాధించుట హతయోగము.
కావున వీరికి దేహ మనస్సులను దండించు అసనప్రాణాయామములు ముఖ్య
ములు. ఇదిగాక దేహమందలి రోగములను నశింపజేయుటకును, శ్వాసకోశములు,
కడుపు, నాసారంద్రములు మొదలగు వానియందలి కఫాదివీషములను బోఁగొట్టు
కొనుటకును, ధౌతి, నౌళి మొదలగు కర్మములను, బ్రహ్మచర్యమును సాధించు
టకు వ్రతాళిమొదలగు యోగములును వీరు సాధింతురు. ఈ మార్గములచే సాధిం
పగా కడుపుకింది మూలాధార మందుండెడు కుండలిని యనుశక్తి, నిద్రించు
చుండెడిది, పైకిలేచును. అప్పుడు కుడియొడమ ముక్కులందలి ఇడ, పింగళ
అను నాడులలో సహజముగా సంచరించు వాయువు, ఈ రెంటి నడుమనున్న

*చూ. పా. యో. సూ. భోజరాజ్యవ్యాఖ్య, కడపటి సూత్రమునకు.

మమమ్మ యను నాదిమూలముగా ప్రవహింపఁగల్గును. దేహమందు మూలాధారము మొదలు బ్రహ్మరంధ్రమువఱకును అటు చక్రములు గలవు. కుండలినీశక్తి చలించి సాధనబలముచే పై చక్రముల నన్నిటిని క్రమక్రమముగా భేదించి కట్టకడపటిదగు నహస్రాచక్రమును జేరఁగా, అందు బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమై యనంప్రజ్ఞాత సమాధి కలుగును. అదే జీవన్ముక్తి. ఈ కుండలినీ యుద్బోధముగానిది బ్రహ్మస్థానమును బొందవీలులేదు.

“యేన మార్గేణ గస్తవ్యం బ్రహ్మస్థానం నిరామయమ్

ముఖేనాచ్ఛాద్య తద్వారం ప్రనుష్టా పరమేశ్వరీ”

(బ్రహ్మస్థానము నేమార్గముతో జేరవలయునో యామార్గపు ద్వారమును ముఖముతో నడ్డగించి మూసి, ఆ పరమేశ్వరీశక్తి (కుండలినీ) పరుండి యుండును.

(హతయోగ., ఉప. 3, ప. ౬)

కావున దానిని లేపుట ముఖ్యము. ఇట్లు హతయోగము సాధనము; అనంప్రజ్ఞాత సమాధి సాధ్యము. దానినే రాజయోగ మందురు.

కాని హతయోగపద్ధతియందు రాజయోగసిద్ధికి విప్పుముగలిగించు నన్నివేళ ములనేకములు గలవటం. హతయోగము కొన్ని సిద్ధులనిచ్చును. దాని సభ్యునించు వారికి చావుండవటం. ఆధునిక శారీరశాస్త్రజ్ఞులు చావనఁగా నేమిగా నిర్ణయించిరో యెఱుఁగనుగాని యోగుల వాదము నులభమైనది. వాయువు గలుగుట బ్రతుకు; అది పోవుట చావు; కావున దానిని బోనిక విగ్రహబద్ధిమేని చావెక్కడిది?

“యావద్భుద్ధో మరుద్దేహి యావచ్చిత్తం నిరాకులమ్.

యావద్భుప్తిర్నృవేర్మధ్యే తాపత్కాల భయంకుతః?”

(హత., ఉప. ౨, ప. ౪౦)

“తే. కట్టుపడియుండు నెంచాఁక గాలిమేన,

చిత్తమెంచాఁక నెందును జెందకుండు,

కదలబెంచాఁక భూమధ్య కలితవృష్టి,

యరయించాఁక ప్రాణభయంబులేదు”

(శివయో., 3 అశ్వా.)

ఇదిగాక ఆకాశసంచారము, కామరూపము, పరకాయప్రవేశము మొదలగు విచిత్ర సిద్ధులు హతయోగ సాధనచే లభించునట. కావున సాధకులు ముఖ్యఫలమగు సమాధిని విడిచి వీనితనే తృప్తిపడయుండుట స్వాభావికము. అట్లుగుటచే హతయోగమును బోధించువారందఱు దీనికి ఫలము రాజయోగమే యని తలచి సాధింపవలయునని హెచ్చరిక చేయుచున్నారు. అంద్రయోగినులలో అగ్రగణ్యురాలగు తరిగొండ వెంకమ్మ యిట్లు చెప్పినది—

“మఱి కొండతీ మహామహిమ గానకయ

గురు నెఱుంగక కర్మగురు చెంతఁజేరి,

గాదకుఁజిక్కి దుష్కర్మ మార్గమున

సాధనంబుగ యోగ సరణులఁ దెలిసి,

యలమట నాసనాభ్యాసములఁ చేసి,

చలమున బాహ్యలక్ష్మములు చూపుచును,

కూలంకషము లొని గురిగానలేక,

లాలితంబుగ మంత్రులయహర యోగ

ఫలములం గొరుచుఁ బామరులగుచు,

జలబుద్ధుడమువంటి జన్మంబులకును
సిద్ధులంగేరి ప్రసిద్ధమై యోగ
సిద్ధాంతమందు సుస్థిరమతిలేక,
ఆగణిత విషయసుఖానక్తిమిఱ,
తగమణిమంత్ర నిర్దక్రియల్ నేర్చి,
మతి పామరులకెల్ల మహిమలంజూపి,
తరిగెడు వారలిదేహవాసనలు,
వీడగనేరరు, వేదాంత మందు,
గూడనేరరు వట్టికుంభన గాని..."

(రాజయోగసారము, ద్వితీ. ప్రక.)

కాని హతయోగ సాధనము లేనిది రాజయోగము ఫలింపదట!

“మ. హతశూన్యంబయినఁ జాలింపదమలంబౌ రాజయోగంబొగిన;
హతయోగంబును రాజయోగరహితం బౌనెని నిద్దింప; దీ
హతరాజంబులు రెండుఁగూడ నతతాభ్యాసంబుఁ గావించు ని
శ్వరనిస్సంశయభవ్యమానసునకున్ సాధ్యంబగున్ సర్వమున్.”

(శివయోగసారము, ౨ అశ్వా.)

ఈ హతవిద్యకే సంబంధించిన ‘ఉప’ యోగములు రెండు గలవు. మంత్ర
యోగము; లయయోగము. మంత్రముల జపించుచు తస్మయఁడగుట మొదటిది :
ప్రాణాయామధ్యానములచే దేహము శుద్ధమైనప్పుడు లోపల నొకవిధమైన నాదము
అఖండముగా వినఁబడునట. బైట మనము విను శబ్దము అహతము. అనఁగా,
దెబ్బ గొట్టుటచే గలిగినది. ఇది యనాహతము. అనఁగా, మన మెఱిగినట్లు
విరెండు పదార్థముల ఒరయికయును లేకయే కలుగునది—

“మత్త. ఆ యనాహతనాద మెంతయు నుద్భుతంబయి యాత్మలో
మ్రోయుచుండు నిరంతరంబు నముద్రహేషముభంగి, భృం
గాయుతద్వని రీతి, వేఱునమంచిత స్వరలీల, వి
ణాయతంబగు మ్రోత చందమునఁ మనోలయహేతువై”

(శివయోగ., 3 అ.)

ఆ నాదమునే వినుచు అందు మనఃప్రాణములను లయింపఁజేయుటయే
లయయోగ మందురు. హతయోగప్రవర్తకుఁడగు ‘శ్రీఆదినాథుఁడు’ నపాదకోటి
లయ ప్రకారములను జెప్పినాఁడట! అందులో నాదలయమే ముఖ్యమని తలచి
హతయోగులు సద్య మనలను బ్రదికించిరి!

(హత. ౪, ఉపదే., ప. ౬౬)

వేమన్నకు గురువైన ‘లంబికాశివయోగి’ యీ హతయోగుల గుంపునకుఁ
జేరినవాఁడు. ‘లంబిక’ యనునది లంబికాశబ్దభవము. దవడలని యర్థము. వానిపైఁ
గల శిరోరంధ్రములో నాలుకను జొనుపవలెను. ప్రహమధ్యమందలి యెడమప్రక్క
చంద్రస్థానము గలదు. నాలుకను ఆ చంద్రస్థానము నంటునట్లు చేయవలెను.
అప్పుడొక యగ్ని జపించును. దానిచే ఆ చంద్రస్థానమునుండి కరిగి అమృతము
ప్రవించును. దానిని త్రాగిన యోగికి రోగము, చావు, అకలి, దప్పు, అలస్యము,
విద మొదలగున వేవియు నుండవు. కాని నాలుక యంతపొడవుగా సాగుట
యెట్లు? మూఁడు సాధనములు : నాలుకక్రింది నరమును క్రమముగా కోనివేయుట;

వేళ్ళతోబట్టి ప్రక్కలకల్లాడించుట; అవు చన్ను పిండినట్లుగా లాగుట! ఇట్లు కృతిమముగా నాలుకను పొడిగించుకొని, పై జెప్పిన లంబికావివరములో జొనిపి క్షణార్థముండినను యోగి విషవ్యాధిమృత్యువులను దప్పించుకొనునట! * దీనినే లంబికాయోగమనియు, ఖేచరీముద్రయనియుఁ జెప్పుదురు. కాని యిది బాహ్యఖేచరీ. అంతఃఖేచరీ వేఱుట. కన్నులు సగము మూసి దృష్టిని నాసాగ్రమందు నిలిపి చూచిన మండలాకారమైన తేజోదర్శనమగును : ఇందు మనఃప్రాణములు లీనముచేసి తాపలగ్నార్చక 'చూచునతండు జగద్గురుండగు' ననియు, నదియే నిజమైన ఖేచరీయనియుఁ జెప్పుదురు; మఱియు—

“మ. ధరణిం గొందఱు నద్గురూక్రగతి సంతఃఖేచరీముద్రికా
వరభావం బెఱుంగంగనేరకకదా వాలాయమున్ బాహ్య ఖే
చరీయుఁ బట్టి నిరూఢసాహస మహాసంరంభ విసంభ ని
ఘ్నరులై జిహ్వలంగేని కొండ్రది ముముక్షుల మెత్తురే యిత్రతీకా !”
(శివయో., ౪ ఆశ్వా.)

లంబికా శివయోగి యొకవేళ నీ యాంతరఖేచరీని తరువాత సెఱిగి యాచరించి యుండిన నుండవచ్చును గాని, మొదలితఁడు నాల్గును గోనికొన్న వాడే యని యతని పేరే తెల్పుచున్నది. అనఁగా నితనికదే పేరని కాని, అనలా పేరుగల వ్యక్తి యొకఁడుండి వేమన్నకు గురువైనాడని కాని కచ్చితముగాఁ జెప్పలేము. మఱి యిటువంటి యోగి యెవనికో యతఁడు శిష్యుఁడైయుండక తప్పదు. కావున వాడుకలో నున్న యతనినే గురువుగా సంగీకరింతము.

ఆ గురువువద్ద శిష్యునికిని ప్రప్రథమమందు పై హఠయోగవిద్యలో నుపదేశము జరిగినది. ఇతఁడును నాలుకను గోనికొన్నాఁడు. ఎవడో నావంటివాఁ డిదంతయు వట్టి భ్రాంతియని తిరస్కరించెను గాఁబోలు. వాని నొప్పింపలేక, గురువుగారి యందలి నమ్మకముచేతనో, తన యనుభవముచేతనో దానియందు సందేహములేక యిట్లు ఆశ్రయించినాడు :

“ఖేచరీముద్రకు కీలెఱుంగంగ లేక
వాదులాడునట్టి వారిన్బెల్ల
త్రొక్కి నాల్కబట్టి తుదఁ గోయవలయురా!

(ఓ. లై., ౧౩-౪-౧౬ ; మఱియు, పెక్కు వాఁతప్రతులు)

ఇట్లే పంచాక్షరీమంత్రము, ద్వాదశాక్షరీమంత్రము మొదలగు వానిని గూడ నితఁడు కొన్నాళ్ళు జపించినట్లున్నది. “ముక్తికిఁదాఁ డల్లి నుమీ పంచాక్షరీ” యని (వే. సి., ౧౨-౦-) యితఁ డన్నాఁడు. తరువాత ప్రాణాయామసాధనకు మొదలిడి నాఁడు. ‘ఈగి లాగిలాగి యొసరఁగ బిగఁబట్టి పూని గాలి విడిచి’ (౩౫౮) దానిని సాధించినాడు. ఆ సందర్భమున నితనికి—

“క. భువి పొందుటుడిగి దూర
శ్రవణంబును దూరగమన జవమును, నమృత
నవమును, సుదూరదృష్టియు,
నవిరళ నాదశ్రవణము సగు మోదమునఁ”

(శివయో., ౩ ఆశ్వా.)

అని చెప్పిన సిద్ధులలో తక్కిన వెట్టుండినను, నాదశ్రవణము మాత్రము కలిగినది
అ లయయోగమును దా ననుభవించినాడు—

“అ. నాదమలరఁ జేసి నాదంబుఁ జొంగించి
భేదమింతలేక పెనఁగినపుడు
పాఱు కాల్యవలెను పాఱురా యీనాడు...” (౨౧౮౬).

ఇట్లే పట్టుకఁబేదనమగు కుండలీయోగమును గూడ సాధించినాడు
(3౧౫౨-౫౬). అందులో కడపటి సహస్రారచక్రమును జేరు సాధనలో—

“అ. నిటలదుర్గ మెక్కి నిక్కి చూడంగనె
కుటిలరూప కళలఁ గూరుఁ నెఱుక” (౨౨౨౨).

అట్లగుటచేత, ఇంకను పూర్తిగా అద్వైతానుభవములేక మనసు చలచలముగా
నున్నది గావున, ఆత్మ పరమాత్మల స్వరూపము వేఱువేఱుగాఁ దెలియఁగోరియు.
నది యింకను సాధ్యముగాక—

“అ. నినుఁ జూచెనేని తన్ను తా మఱచును
తన్నుఁ జూచెనేని నిన్ను మఱచు ;
వివిధమున మనుజుఁ డెఱుఁగు నిన్నును దన్ను ?...” (౨౨౪౦).

అని కష్టపడినాడు. ఈ సంప్రజ్ఞాత సమాధియందే స్వగుణ స్వరూపము క్రమముగా
నట్లు అనుభవమునకు వచ్చునట—

“క. శ్రీ వెలయఁగ సాకారము,
నాపల దీపాకృతియును, నాశిఖలాగుణ
నీవార సూరూపము,
భావన పఞ్చవిధము, సగుణభావములైదున్”

(శివయో., ౧ అ.).

ఇట్టి తేజోదర్శనము చేమన్నకును గలిగినది—

“అ. కనులు రెంటి నడుమ కానంత నిలిపిన
బొమలు మీఱి చూడ్కిఁబొందఁజేయు,
క్రమమెఱిగి లోన కాంతిని బట్టరా...” (౯౧3).

కాని యింతటితో నుండక—

“అ. కనుల చూపు నిలిపి కాంతిని గమనించి
కాంచవలెను చిత్రకళల దాటి...” (౯౧౦).

అనుకొని సాధింపఁగా, భావరూపమైన ప్రేక్షింపైన యుపాస్యవస్తువు అభావ
స్వరూపముగా మాత్ర తుడకు సోహంభావసాధనచే ‘భావాభావాతీతం’ బైన నిర్గుణము
అనుభవమునకు వచ్చినది. అది ‘వియత్సదృశంబై’—అనఁగా, ఆకాశమువలె
బయలై—యుండునట. * ఆ బయలందే బ్రహ్మమున్నదట—

“అ. తెలివి నిలిపిచూడు దీపించు నాకళల్,
కళలుడుపకచూడు కలుగు బయలు ;
బయలు నంటిచూడు బ్రహ్మంబు గాంచెడు...” (౧౯౬3).

కాని యా బయలే బ్రహ్మ యని వేఱొక్కచోట వేమన చెప్పెను—

“క. బయలున సర్వముఁ బుట్టును,
బయలందే లీనమగును, బ్రహ్మంబనఁగా
బయలని మదిలోఁ దెలిసిన
బయలందే ముక్తి బట్టబయలగు వేమా”

(౨౬౯౬)

మతయు నాబ్రహ్మము తానేతప్ప వేఱుగాదని తేల్చుకొనెను. “తన్నుఁదా
నెఱిగినదానెదో బ్రహ్మంబు” (౨౭౮౮) కావున “వివిధమున మనుజుఁ డెఱుఁగు
నిన్నును దన్ను ?” అని వెనుక వేసినప్పటికిప్పుడు ప్రత్యుత్తరము లభించినది—

“అ. నిన్నుఁ జూచుచుండ నిందును తత్త్వంబు,
తన్నుఁ జూచుచుండఁ దగులు మాయః ;
నిన్ను నెఱిగినపుడె తన్నుఁజానెఱుఁగును...”

(౨౭౩౯)

తాను బ్రహ్మమైనపుడు తక్కినవన్నియు నేమి తప్పచేసినవి ? కావున
వమస్తమును బ్రహ్మమే. “బ్రహ్మమన్నిటఁ దగుఁ బరిపూర్ణమైయెపు” (౨౮౯౬)
ఇట్లు రాజయోగపరమావధియైన యద్వైతానుభవమును సాధించిన వెంటనే,
అననములు, ప్రాణాయామము మొదలగు హతవిద్యల నితఁడు తిరస్కరించెను.
ఇది—

“అ. విఱుదాఁటి మెట్టికేఁగిన పురుషుండు
పుట్టి నరకుఁ గొనక పోయినట్లు...”

(౩౬౦)

అని యితఁడే వేఱొక విషయమై చెప్పిన స్వాయమువంటిచే కదా ! చూడుఁడు :

“అ. అననములు పన్ని అంగంబు కిగియించి
యొడలు విఱుచుకొనెడు యోగ మెల్ల
జెట్టిసాముకన్న చింతాకు తక్కువ...”

(౩౩౭)

“అ. కల్లగురుఁడు గట్టు నెల్లకర్మంబులు
మధ్యగురుఁడు గట్టు మంత్రత్రయము
ఉత్తముండు గట్టు యోగసామ్రాజ్యంబు...”

(౯౬౩)

కాని నాకొకటి తేఁచుచున్నది. హతమార్గము చాలకష్టమైనది. దానిని
సాధింపఁగల యొక్కను సామర్థ్యమును గలవారరుదు. అనేకులందలి నిధుల
కానపడి యంతటితో చాలించుకొనుట సత్యము. అట్లుగాక రాజయోగమును
సాధించి అత్యజ్ఞానమును సంపాదించుటకే దృఢచిత్తముతో హతమును సాధించుచు
కష్టపడువానిని జూచి కరుణించి సమర్థుఁడగు గురువు, స్వశక్తితో నొకనిమిషమందు
శిష్యునికి అనంతప్రజ్ఞతనమాధినిగల్గించి బ్రహ్మసాక్షాత్కారముఁ జేయింపఁగలఁడట !
“సద్గురునాథ ప్రసాదంబున క్షణమున రాజయోగమున మనసు నాశమౌ తేడనె
నాశమౌ గాలియు” (శివ. వ. అ.) దీనినే తాంత్రకులు “వేదదీక్ష” యందురు.
శిష్యుని దేహమందలి పట్టుక్రస్తానములనెఱిగి, మంత్రచిహ్నాక్షరన్యాసముచేసి,
మోకాళ్ళు మొదలు నాభి, హృదయము, కంఠము, దదవఱకును గురువు “వేదింప”
వలయునట. తేడనే శిష్యుఁడు పాపములన్నియు నశించి, బహిరంగ వ్యాపారము
లన్నియు నిలిచి క్రిందఁబడునట. అతనికప్పుడు దివ్యత్వముగలిగి సర్వము
నెఱుఁగఁగలఁడట. కాని యట్టి సామర్థ్యముగల గురుశిష్యులిరువురును దొరకుట
దుర్లభమట !* వేమనకుఁగూడ హతయోగమువలన వేసరియండిన వేళలో

(၇၅၄)

(2032)

(၈၄၅၅)

(3७३)

(253)

(උ. ප්‍ර., ෧෧-෧-30)

* See "The Life of Sree Ramakrishna".

మైనదనియుఁ జెప్పెను.* నా కార్యము లేదు. నాకింతమాత్రము నమ్మికగలదు : వేమన్న తాను తత్త్వజ్ఞుఁడైతి నని ధృఢముగా నమ్మెననుటలో నందేహములేదు.

ఇట్లు ఇతఁడు ఈ సంసారుల ప్రపంచమునందలి దంభవంచనాదులకు రోసి, అందేమోశ్వేతద్వీపము గలదనుకొని బైరాగుల ప్రపంచమునఁ బ్రవేశించెను. కాని, పాపము, మనుష్యులయొక్కత యొందున్నను ఒకటి యనుతత్త్వమును అతఁడచ్చట నేర్చుకొనవలసి వచ్చెను. ఎందఱో యొగ్గిబువులు తాము సిద్ధులమని, మాంత్రికులమని, విరక్తులమని, తత్త్వజ్ఞులమని, వేషములు వేసి ప్రపంచమును ప్రతారణ చేయుచుండిరి. 'సర్వోపాయ పరిభ్రష్టావేశ్యాభవతి తాపసి' యనునట్లు ఇంకెందును జీవనము జరుగనివారి కీ యొగివేషము కల్పవృక్షమువంటి దాయెను. తక్కిన విద్యుల లోగుట్టును ఇతరులు చాలవఱకు నెఱుంగఁగలరు. కాని ఈ 'యోగుల' కనరత్నాలు, బహిరంగపానములు, సమాధులు మొదలగు వానికి మోసపోనివారరుదు. ఇట్టి వారిప్పటికిని మన సంఘమందందు సంచరించి, చదువుకొన్నవారినే లోపఱికికొని, సంసారములు ధ్వంసముచేయుచున్నారనుట మీఁకెఱుంగుదురు—

“ఆ. బ్రతుకుదెరువు లేని బడుగులందఱు పెద్ద

యొగివరులమనుచు సాగిరాఁగ

బండవాండ్రు ముందు దండంబు లిడుదురు...”

(౨౭౭౩)

కడపటికిన్నాళ్ళు భోగమునందును యోగమునందును కష్టపడి యతఁడు నేర్చుకొన్న ముఖ్యవిషయములివి :

సంసారము సారములేనిది. దుఃఖమయము ; మాయారూపము ; (ఈ 'మాయ' శబ్దమున కితనికి నిజమైన యర్థమేమో తెలిసికొను మార్గములేదు). ఈమాయ సంసారము మనసులోనే పుట్టినది. దీనిని దప్పించుకొనుట ప్రధానపురుషార్థము. దానికి కర్మములు పనికిరాదు. ఉపవాసములు, విగ్రహారాధనలు మొదలగువానిచే ఆ మాయ తెగదు. కాబట్టి 'కర్మగుణములెల్ల కడఁబెట్టి నడవమి, తత్త్వమెట్లు తన్నుదగులుకొనును?' (౯౪౪) అని యితని ప్రశ్న. ఆ తత్త్వము నెఱుంగుటకు మమతలు విడిచి మనస్సునిలిపి ధ్యానించుట చాలును. తక్కిన సాధనములక్కర లేదు. దీనికై యడవులకు కొండలకు పోఁబనిలేదు. పల్లెలలో ఇండ్లలోనుండియే చేయవచ్చును. కాని పట్టణములందుండకపోవుట మేలు. ఎందుకనఁగా :

“ఆ. పట్టణంబులందు పతులకు నతులకు

మోహమెచ్చు దానియాహలెచ్చు

ముక్తిమార్గమునకు యుక్తియే తెలియదు...”

(౨౩౮౪)

కనుక ఆ మోహమును వదలించు బ్రహ్మచర్యము ముఖ్యముగా సాధింప వలయును. కామాతురత్వము నిలుపుటకు అందలిరోత, దానివలని దుష్టలములును ఎఱిగి క్రమముగా స్వాధీనపఱుచుకొనవలసినదే కాని, కృత్రిమములగు హఠవిద్యల చేతఁగాదు. 'పేని గడ్డగట్ట నేనుఁగు నిలుచునా?' (౯౪౩) యని యితఁడడుగు చున్నాఁడు. ఇది స్వాధీనమైనచో తక్కిన సాంసారికదుఃఖ హేతువులైన క్రోధ లోభాదులు వెంటనే నశించును. పంచేంద్రియములు పంచభూతములందు నంచ రించుచున్నన్ని నాళ్ళును ఈ జగత్తు ఉన్నట్లు కానవచ్చును (౨౩౩౫). కావున

*See Brown's Vemana, Preface, p. II.

†అన్నియుపాయములును పనికిరాకపోయిన వేశ్య కావపియగును అని రాత్వర్యము.

నా యింద్రియముల సంతర్కములుగాజేసి మనస్సులోఁ గలిపి చూచిన, ఇన్నిటికిని కారణమయిన జీవుడొక్కడే నిత్యమనియు తక్కినవన్నియు అనిత్యమనియుఁ దెలియును. ఆ జ్ఞానము గలిగిన తరువాత కన్నులు విచ్చి చూచినను ఆ జీవుడొక్కడే ఈ ప్రపంచమందలి చరాచర వస్తువులందెల్ల సంతర్కామిగా నున్నాడని తెలియును. అతఁడు లేనిదేదీయు నిలువదు. కావున సదియే బ్రహ్మము. అనఁగా. తానే బ్రహ్మము. కావున నీ బహిఃప్రపంచమందొకరి యొక్కవయు నింకొక్కరి తక్కువయు లేదు. జాత్యాది భేదమున కర్థములేదు. వ్యావహారికమైన గౌరవము నకు కారణ మీజ్ఞానము. ఇది లేని వారందఱు నొక్కటే. కావుననే మైల, యెంగిలి మొదలగునవి యెల్ల చట్టి భ్రాంతులు.

ఎప్పుడీ విషయములు ఇతని మనస్సుకు తట్టెనో, వాని సప్యడే తానాచరించి, మీరును అట్లుచేయుడని యితరులకు బోధింప మొదలు పెట్టెను. ఇదివఱకును నే నుదాహరించిన పద్యములవలన వేమన యందలి నృప్తినిష్ఠమైన స్వభావ మొకటి మీకు స్పష్టమై యుండును. అదేదనఁగా, ఉద్రేకము. ఇతఁడు చెడిన చేట్లకును, పడినపాట్లకును, సాధించిన సాధనలకును, అదేమూలము. మనసులోఁ దోచినది నేటజెప్పటకును చేతఁజేయుటకును భేదమట్లుండఁగా, అసలంతరమే యుండదు. యమ నియమాది యోగసాధనలచే ఇతని కన్నియు సిద్ధించి యుండును గాని, శాంతి మాత్ర మెక్కువ సిద్ధింప లేదని చెప్పవలసియున్నది. తన కిష్టము కాని పనులు చేయు వారిని, తన మాటలను విననివారిని జూచి, వారి యజ్ఞానమున 'కయ్యోపాప' మనుటకు బదులు ఇతని కనహ్యము జనించును. ఆ యనహ్యము మనసులో నుండక నోటినుండియు సనహ్యముగానే పలుమాఱు వెడలును! అట్టి సందర్భములలో తా న్నాడు మాటలలో యుక్తియున్నదా, లేదా, యనికూడ విచారింపఁడు. చూడఁడు—

ఎప్పుడును యోగానందమందుండ నేర్పినవారికి బహిరంగములగు వేషము మొదలగువానిపై సంత యక్కరయుండదు. పస్త్రములు శుభ్రముగా నుంచుకొనుట, అందుకై చాకలివారితో కలహించుట మొదలగు పనులకు కాలమును ఉండదు. కావున సట్టివారు చినిగిన ముత్యబట్టలతోనే కాలముఁ గడపవచ్చును. కొందఱుదియు పలకని 'కొవ్వనవంతః ఖలు భాగ్యవంతః' అని యనుకొని యట్లుండురు. వేమన గూడ తొలుత కొన్నాళ్ళు 'గోచిపాతకంబై కొంచెం ముత్యలేదు' (౪౫౦) అని యనుకొన్నను, తరువాత ఇంకను దూరముపొయి సాక్షాత్పరమేశ్వర సారూప్యమును బొందినాడు. ఇట్టి సందర్భమున ఇతని నెవరో 'కోత్యాటలాడించి వెళ్ళియనుచు నూరు వెడలఁగిట్టిరి' (౧౩౩౯). అప్పుడు దానికతఁడిచ్చిన అసహ్య ప్రత్యుత్తర మట్లుండనిండు. ఈ తర్క యుక్తి వినుఁడు—

“అ. తల్లిగర్భమందు తాఁ బుట్టినప్పుడు

మొదలు బట్టలేదు తుదనులేదు,

నదుమ బట్టఁగట్ట నగుబాటుగాదొకో...”

(౧౮౪౫)

కాని, యీ యోగవిద్య, ఈ కవిత్వము—తల్లిగర్భమునఁ బుట్టినపుడే వేమన్నకు వచ్చినవా? ఏమియుక్తి! కాని యీ వైరాగ్యము ముదురుటకు ముందు వేమన ఈ బహిరంగ శుద్ధిగూడ మంచిదనియే తలఁచెను—

“అ. మానస తలతోడ, మలినవస్త్రముతోడ,

ఒడలి జిడ్డుతోడ నుండెనేని,

అగ్రజన్మునైన సట్టె పొమ్మందురు...”

(3౦౮౧)

ఇట్లే యెంగిలిని గూర్చిన యితని వాదమును విచిత్రమైనది. సామాన్యముగ నెట్టిలోనిజ్ఞులు ఆహారాదుల దోషముచేతను, రోగక్రిములచేతను దుష్టముగా నుండును గావున, మనుష్యునిచేహమందు వెడలు మలములలో నదియు నొకటిగా భావించి, దాని సంపర్కముచే ఇతరులకు రోగముల సంక్రమణములును, అనఘ్యమును కలుగకుండ వలెనని, యెంగిలి చేయరాదని, యెంగిలి యన్నము తినరాదని, మనుష్యులు నియమము లేర్పఱచుకొన్నారు. ఎంగిలి యన్నము నితరులకు పెట్టరాదని వేమనయు నొకమాఱు తలచినవాడే (౬౩౯). కాని దానిసతిచేసి వీధులలో నడుచునప్పుడును ఎంగిలి మంగలములు త్రొక్కుదుమేమో యని పేడనిళ్ళు చల్లుకొని యడుగులు పెట్టువారును, ఎంగిలి పాత్రములు దర్భచేసి కాల్యువఱకును పనికిరావనువారును మనలో నున్నారు. ఇది యనఘ్యమని యందఱుంగీకరింప వలసినదే; కాని విరక్తుడైన తరువాత వేమన్న యేమన్నాడో వినుడు —

“ఆ. ఎంగిలెంగిలనుచు నీనోటితోడనే

వేదములను బదువు వెఱ్ఱులార!

ఎంచిచూడ నదియు నెంగిలి గాదొకో...”

(౫౯౬)

వారి దొకమూలయైన నితని దింకొకమూల! వేదము శబ్దమే! అదియు ఎంగిలి యన్నమాట కర్థమేమి? శబ్దమునకుగూడ సాంక్రామిక రోగములు వ్యాపించునా? అను ని మాత్రపు ప్రశ్నలు వేమన్నకు తోచలేవని కాదు. తోచినను ఆ యుద్దేశపు టుడుకులో గమనింపలేడంతే.

ఇట్లే ఏకాదశి మొదలగు దినములలో నుపవాసముండిన పాపములు సగించి పుణ్యము గలుగును; తపస్సుచేసిన సప్తైశ్వర్యములు లభించును; తిరుపతికో, శ్రీ శైలమునకోపోయి, యందలి దేవునకు సేవచేసిన మోక్షము నిచ్చును—అని సామాన్యముగ నందఱును నమ్ముదురు. నెలలకొలది యుపవాసములుండి లేని రోగములు తెచ్చుకొన్నవారున్నారు. తపస్సు చేయబోయి సప్తైశ్వర్యులైనవారు గలరు. దేవళములలో మూలవిగ్రహములకేకాక, యందలి కంబాలకు దూలాలకును మ్రొక్కువారును లేకపోలేదు. కావున ఈ యుపవాసము, తపస్సు, విగ్రహపూజ మొదలగువాని యందలి దోషములను గమనించి ఖండించువారున్నారే కాని యివి శుద్ధముగా నిష్ఫలములని యేతెలివిగలవాడును ఇదివఱకుం జెప్పలేదు. కాని ఈ పాపకార్యములకు వేమన్న ధర్మసూత్రములలో శిక్ష యేమనుకొన్నారు?

“ఆ. ఒక్కపాద్రులున్న నూరిపందై పుట్టు,

పృథివిదపమునెరుల బేదయగును;

నిగిడి శిలకు మ్రొక్కు నిర్జీవులొదరు...”

(౬౯౪)

ఇదన్నిటికన్న పైయుద్దేశము ఒక్కవిషయమందు వేమన్ను చాలచేతించినది; అవేదనగా, నృప్తియందలి స్త్రీవ్యక్తి. మొదటినుండియు మనుష్యజాతిలో మగవాడు తన నులోచనములతోనే చూచి ప్రపంచస్వరూపమును నిశ్చయించెను. సహజముగా గర్భభారణము, ప్రసవము మొదలగు ప్రకృతి సిద్ధములైన భారములు, మోయవలసి యుండుటచే తనకన్న దుర్బలురాలైన యాడుది తనకు తప్పక కావలసిన పస్తు వగుటచే, తనచేతిక్రింద నుండవలయుననియు, తను చెప్పినట్లు వినవలెననియు పురుషుడు నిర్ణయించెను. అది తనకెంత యావశ్యకమో తాను దాని కంటేగదా

యని యాలోచింపవలసిన యక్కర యతనికి తోపలేదు. స్వార్థము ప్రకృతి స్వభావ ధర్మము. దాని కితరులు విష్ణుము గల్గించుపజకును ఇతరుల కష్టసుఖముల నెవ్వరును సామాన్యముగ గమనింపరు. కావున స్త్రీ, పురుషుని యిల్లు, వాకిలి మొదలగు వానివలె అస్త్రీలో చేరిపోయెను. వానిని సంరక్షించుట, కాచుకొనుట, తనకు పనికిరాకున్న పడఁగొట్టుట మొదలగు నధికారములు మగవానికి వచ్చి యుతఁడు 'భర్త' యాయెను. తక్కినవానివలె నాడుదియు 'భార్య' యాయెను. కాని యిల్లు వాకిండ్లకు లేని తెలివి, స్త్రీలకు, పురుషులకువలెనే, కలదు గావున, స్వాతంత్ర్యకాంక్ష వారివలె దీరికిని గలిగెను. దేహబలమే యుండియుండిన, వీరేశ లింగము పంతులుగారి 'ఆడుమళయాళము' ఎన్నఁడో నిజమైయుండును. అది లేకపోవుటచే ఇతరవిధముల మగవారిని వశపఱచుకొని వారిపై దొరతనము చేసి కని దీర్చుకొనవలెనను ప్రయత్నము జరిగినది. స్త్రీపురుష లొకరిని జూచి యొకరు మోహించి లోపడుట సమానమైనను, స్వాతంత్ర్యము గలవాఁడగుటచేత మగవానికి తన మనసును నిల్పుకొను శక్తిపోయినది; స్త్రీకి పాతంత్ర్యముచేత నది హెచ్చినది. కావుననే యేయే మార్గములచేత పురుషుని ముగునిగాఁ జేయవచ్చునో యవన్నియు స్త్రీ నేర్చుకొనవలసిన వచ్చెను. తుది మొదలులేని యలంకారములు, వేషములు, మఱుగులు, మౌనములు స్త్రీధర్మములైనవి. నేటికిని స్త్రీమనసు నీడ్చుటకు పురుషుఁ డెన్ని విధ్యలు నేర్చినాఁడో, యన్నిటికన్న నెక్కువ పురుషుని మనసు నీడ్చుటకు స్త్రీలు నేర్చినారనుట సహ్యము గాకపోయినను సత్యమైన విషయము. మగనిపైని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిన యాదిద్యులు క్రమముగా మగజాతిపై ప్రయోగింపఁబడినవి. కావుననే పురుషుని చెజుచుటకే స్త్రీ పుట్టినదను దుర్భావ మొకటి మగవారిలో ప్రబలించెను. మనువు ఇట్లు చెప్పినాఁడు—

“స్వభావ విషనారీణాం సరాణామిహదూషణమ్.

అవిద్వాంసమలం లోకే విద్వాంసనుదీవా వునః

ప్రమదాహ్యాత్మధం నేతుం కామక్రోధపశాసుగమ్” (మను., ౨ అధ్యాయం.)

(మగవారిని జెజుచుట స్త్రీల స్వభావము, చదివినవానినిగాని, చదువని వానిని గాని కామక్రోధపశులైన వానిని తప్పుదారి కిద్దుశక్తి స్త్రీకి కలదు.)

కావున మగవాఁడెట్లారకుండఁగలడు? తాను జేసిన తప్పుఁగనక, వారి నణఁచుట తన స్వభావముగాఁ జేసికొని, అందుకుఁ గావలసిన బంధుకట్టు, సంకిళ్లు, తలపులు, తాళములు, ఎన్నియో కనిపెట్టినాఁడు. ఇట్లే చెజుసాలగా మార్పు కొన్నాఁడు. ఎప్పుడును వారిపై 'నిగా' యుండుటయే యతని ధర్మమైనది.

కాని హిందూ సంఘమందలి స్త్రీలెల్ల నిట్లేయుండిరనియు, మగవారెల్ల వారిని గూర్చి యిట్టి భావములే కలిగియుండిరనియు చెప్పలేము. పరస్పర విరుద్ధములైన విషయములకు హిందూ సంఘమందున్నంత విశాలావకాశము మఱెక్కడను లేదు గాఁదలు. అచే మనుస్మృతిలో వేఱొకచోట—

“యత్ర నార్యస్తు ఘాజ్యస్తై రమస్తే తత్రవేవతాః

యత్రైతాస్తు సఘాజ్యస్తై సర్వాస్త్రైతాః క్రియాః” (మను., 3-౫౬)

(స్త్రీల నేచోట ఘాజంతరు? యాచోట చేపతలు సంఘంతురు. వారు ఘాజింపఁబడని స్థలములలో నెన్ని సత్కర్మములు చేసినను నిష్ఫలములగును.)

అని చెప్పబడినది! ఇదిగాక స్త్రీ పృక్తి స్పష్టచేయు బహ్మయొక్క శక్తి యని నిర్ణయించిన తాంత్రికులు, జగన్మాతృరూపిణియగు శక్తి సుపాస్య చేవతగాఁ

జేసికొన్న తరువాత, స్త్రీ విషయమందిట్టి యపచారములు తప్పని గమనించినారు—

“శతాపరాధైర్వనితాం పుష్పేణాపి నతాడయేత్

దోషాన్మ గణయేత్ స్త్రీణాం గుణానేవ ప్రకాశయేత్”

(కుల్లార్జవతంత్రము, ౧౧ ఉల్లాసము)

(నూరుతప్పలు చేసినను స్త్రీని పూవుతోనైనను గొట్టరాదు. వారి దోషములు బైలు పెట్టరాదు. గుణములనే వెల్లడిచేయవలెను.)

వైష్ణవులింకను దూరముపోయిరి. స్త్రీయందు పాపమును పదార్థమే యుండదనిరి!

“వనితాయాం తథాశక్యదురితం నైవవిద్యతే” (లక్ష్మీతంత్రము, ౪౩ ఆధ్యా.)

ఇది మతోక ధ్రువముగదా. ఐనను సామాన్యముగ స్త్రీ భోగ్యవస్తువనియు, మగవానిని జెఱుచుటకే నృజింపఁబడినదనియు రూఢమూలమైయున్న బావము మనలో నింకను నశింపలేదు.

వేమన యిట్టిసంఘమందు పెరిగినవాఁడు. స్త్రీలచే చాలకష్టము లనుభవించిన వాఁడు. తాను సాధించు మనోనిగ్రహమునకు వారు పలుమాఱు విఘ్నములుగా దాపురించి యుండవచ్చును. కావున నట్టియవస్థలో తన దౌర్బల్యమును నిందించి కొనక, స్త్రీజాతినే బూతులు దిట్టినాఁడు—

“గతులు నతులవలనఁ గానంగలేరయా”

(3౮౩౨)

“అఁడు దనఁగ రొత—...”

(౨౩౧)

ఇత్యాదులనేకములు. మఱియు, ప్రభువు, ప్రజలు వీరినిగూర్చిన—

“అ. ప్రజయొనర్చు చెడుగు ప్రభువునకు వచ్చును,

ప్రభువు మంచియందు ప్రజకు నగము,

ప్రభువొనర్చుచెడుగు ప్రజలకు రాదురా...”

(౨౬౨౨)

ఈ న్యాయమే భార్యాభర్తల విషయమందును వర్తించునని ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. కాని వేమన్నకివి న్యాయమని తోచలేదు.

“అ. సతియొనర్చు చెడుగు పతికవశ్యమువచ్చు;

పతియొనర్చు మంచి నతికి నగము;

పతియొనర్చు చెడుగు నతికేల రాదొకో?...”

(3౮౨౬)

ఒకటి విధమైన రెండుసందర్భములలో నొకటి నిస్సందేహముగా నంగీకరించి, రెండవదానిని మాత్ర మన్యాయమని తలఁచుటకు అసహ్యమా అజ్ఞానమా కారణము? ఈ పద్యములన్నియు అతఁడు బ్రహ్మజ్ఞానము సంపాదించక మున్ను వ్రాసినవనుకొని తృప్తిపడుదమనుటకు వీలులేదు. దానిని సంపాదించిన తరువాత నేమైన తన యభిప్రాయమును మార్చుకొని అడువారిని గూర్చి ‘అయ్యో పాప’ మనెనా? వారి నడతను దిద్ది తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించెనా? దేశదేశములుఁ దిరిగి యింపఱికి నిన్ని బోధనలు చేసినవాఁడు, ప్రపంచమంతయు మగవారిమయమనియే తలఁచినట్లు కానవచ్చుచున్నదే కాని, ‘అఁడువారున్నారే, వారు చదువునసంధ్యలు లేక మగవారి కన్న సన్యాయమై పొవుచున్నారే’ యని యెవరినైనా దగ్గఱకుఁ బిలిచి శిష్యుర్యాండనుఁగాఁ జేసుకొనెనా? ఇతని పద్యములన్ని వెదకినను అట్టి మనఃపరిణామ మున్నట్లే కానరాదు. ఒకవేళ వారిసహవాసముచే మరల తాను బతితుఁడైపొవునేమో యని భయపడెననుకొందమా? త్రిమూర్తుల కెదురు నిల్చితిని చెప్పకొన్నవానికి స్త్రీవ్యక్తి యంతకన్న బలవంతమయ్యెనా? అట్లేని యతని రాజయోగనాధి విలువ

యేమి? ఆ 'ఋతభంధ' యను ప్రజ్ఞ మహత్వమంతయు వట్టిమాటలేనా? తరిగొండ వెంకమ్మవంటి యోగిని మనకు ప్రసాదించిన 'సుబ్రహ్మణ్యయోగి' యీవిషయమున నితనికంటె ప్రపంచమున కెక్కువ యుపకరించినాడని తలచినఁ దప్పేమి? అది యట్లుండనిండు.

వేమన్న యిట్లు వీరశైవమతమందుఁ బుట్టి, సంసార సుఖదుఃఖములన్నియు ననుభవించి, రసవాద సంబంధమున శివయోగుల సహవాసమునఁబడి విరక్తుడై హఠ యోగమును సాధించి, యాపిమ్మట రాజయోగియై, హరిహరాది సగుణోపాసన మీఁత, బ్రహ్మసాయుజ్యరూపమగు అద్వైతానంద మనుభవించి జీవన్ముక్తుడైనాడని మన మూహించితిమి.

ఈ సందర్భమున వేమన మతమును గూర్చిన వేటొక్క సిద్ధాంతమును కొంత చర్చింపవలసి యున్నది. వేమన్న తాంత్రికుడని కొందఱుండురు.* అగుననియు చెప్పవచ్చును; కాఁడనియుఁ జెప్పవచ్చును. తాంత్రికశబ్దమునకు చాలవిశాలమైన యర్థము గలదు. తంత్రమనఁగా పరబ్రహ్మసాక్షాత్కారమును సంపాదించుటకు పనికి వచ్చు సాధన. మంత్రములు, వీజాక్షరములు, యంత్రములు, ముద్రలు, పూజలు మొదలగు బహిరంగములు, పట్టక్రభేదము, కుండలీయోగము మొదలగు సంతరంగములును, తంత్రమని పేర్కొనఁబడుచున్నవి. దీని నాశ్రయించినవారు తాంత్రికులు. అనఁగా హిందూదేశమందన్ని మతముల వారును తాంత్రికులే. వారివారి మతసిద్ధాంతములను సత్కావనముచేసి యనుభవించగోరు వారందరును తంత్రమార్గమునే యవలంబించిరి. కాని కొందఱు ఆ మార్గమందు మద్యమాంసాది పంచమకారములకు ప్రాముఖ్యము నిచ్చి యందుచే తమ పూజాదిసాధనలు బహిరంగముగా జరుపుకొనలేక రహస్యముగా నుంచుకొనుటవలన, తక్కినవారికన్న భిన్నులై 'తాంత్రికు' లనఁబడుచున్నారు. స్వృతి ప్రమాణము సంగీకరించిన వారందఱును స్మార్తులైనను శాంకరాద్వైత బ్రాహ్మణులు మాత్రమాపేరున పిలువఁ బడినట్లే, వీరికిని వ్యవహారముచే నా పేరువచ్చినది. ఈ తాంత్రికులును అద్వైతులే, కాని వీరు శివతత్త్వమును పూజించుటకుముందు శక్తిని పూజింతురు కావున 'శాక్తీయు' లనఁబడిరి. ఉత్తరదేశమందు వీరిగుంపు బలము. మద్యమాంసాది సేవనచేతను, శృశాసపూజాదుల చేతను వీరిని వామాచారులనియు నందురు. వానిని వర్ణించిన దక్షణదేశమువారు దక్షిణాచారులనఁబడిరి. వేమన వామాచారుల గుంపుతో సంబంధమే లేనివాఁడు. వారి యాచారము లోకటియు గిట్టవు. వామాచారము లట్లుండనిండు. జాతిభేదము వారికిఁగలదు. చక్రపూజాసమయములందు మాత్రము జాతిభేదమును గమనింపఁగూడదు కాని దానికిబైట మనకు నాలుగుజాతులైన వారి కైదు జాతులు (మహానిర్వాణతంత్రము, ఉల్లా.౮, ప. ౫) వేఱువేఱు జాతులకు వేఱువేఱు సంస్కారములు (అదే. ౧౩). బ్రాహ్మణులు ముగ్గురికిని ఉపవీతములు కలవు. (అదే. ౯-౫) తమకన్న తక్కువజాతివారి యన్నము తిన్నవారికి ప్రాయశ్చిత్తము గలదు (అదే. ౧౧-౧-౨౯). కాశి మొదలగు తిర్థక్షేత్రములు పావనములని వారి సమ్మత (యోగినీతంత్రము, ౧౬ పటలము). బ్రాహ్మణులకు మర్యాద చేయవలయును (అదే. ౧౩) విగ్రహపూజ యున్నది. ప్రతిమలిశలను

* ఈ మతము శ్రీవేమూరు విశ్వనాథశర్మ గారిది. దీని విషయమై వివరించుచు వారు దయయుంచి నాకొక దీర్ఘలేఖ వ్రాసిరి.

కొన్నవారికి సరకము వచ్చునని వారందురు (కులార్హత తంత్రము. ౧౨ ఉల్లాస.). ముఖ్యమైన యుపాన్యమూర్తి స్వీరూపము గావున స్త్రీలయెడ వారికి మర్యాద యెక్కువ. ఇవన్నియు వేమన్నకు గిట్టవని వేఱుగా చెప్పబనిలేదు.

ఇంక దాక్షిణాత్యులగు తాంత్రికుల గుంపులో చేరినవాడన్నను ఇదే కష్టము వచ్చును. దాక్షిణాత్యులలో మాత్రము తాంత్రికులు కానివారెవరు? వైష్ణవులు, శైవులు, శంకరాద్వైతులు—అందఱును తాంత్రికులే. వారితంత్రములలో మంత్రములు, చీజములు మొదలగువాని స్వరూపములందు భేదమున్నదిగాని, సామాన్యతంత్ర న్యభావమునందు భేదములేదు. కుండలినీయోగము మొదలగు హఠసాధనలన్నియు వారును అంగీకరించినవారే. పై వామాచారులందుఁగల భేద జాతులన్నియు మనలోను గలవు. ఇవిలేక, శక్తిపూజచేయక, వామాచారమును పడలిన తాంత్రికులు మనదేశమందున్నారా? నే నెఱుఁగను.

ఇంక వామాచారతాంత్రికులకు ప్రమాణగ్రంథములగు 'కులార్హత తంత్రము' 'మహానిర్దాణ తంత్రము' మొదలగు గ్రంథములందలి తత్త్వములకును వేమన తత్త్వములకును సామ్యమున్నది. కారణము స్పష్టమే. ఇరువురి మతమును ఆవైష్ణవమే. కొన్ని సమాసములైన సిద్ధాంతము లనేక భిన్న మతగ్రంథములందుఁ గానవచ్చును. ఒకటి యుదాహరింతును. 'కులచారమును' రహస్యముగా నుంచ వలయునను సంపర్కమున కులార్హతంత్రమున ఈ క్రింది పద్యము గలదు :

“వేదశాస్త్రపురాణాని సామాన్యగణికా ఇవ

ఇయంతు శాంభవీ విద్యాగుప్తా కులవధూరివ”

(౧౧ ఉల్లాస.)

ఇదే పద్యము ‘హఠయోగ ప్రదీపిక’ యందు ‘విద్యా’ యనుటకు బదులుగా, ‘ముద్రా’ యనుమార్పుతో, ‘శాంభవీముద్ర’ను గూర్చి కలదు (హఠ. ఉప ౧ ప. ౨౫). మఱియు, శివయోగసారమునందు ఇదే శ్లోకమే యిట్లాంధ్రీకరింపఁబడినది :

“తే. వేదశాస్త్రములును బహువిధపురాణ

ములును సామాన్యగణికల పాలెనుందు ;

శాంకరీ విద్యయొకటి యాజగతిలోన

గుప్తయై కుల స్త్రీవోలెఁ గొమరుమిగులు”

(శివ., ౪. ఆ.)

ఈ కారణముచేత పైరెండు గ్రంథములు వ్రాసినారు కొలతాంత్రికులన విలులేదుగదా ! ఇదే పద్యమునే వేమన్నయు తెనిగించెను. కాని భావమును మార్చెను—

“అ. వేద విద్యలెల్ల వేశ్యల పంటివి

భృమలఁ బెట్టి లేట పడఁగ నీవు

గుప్తవిద్య యొకటె కుల కాంత పంటివి.....”

(3౬౩౧)

అందఱిని దొరకునది కావున వేశ్యలపంటివని వారు చెప్పఁగా ఇతఁడు ‘భృమలఁబెట్టి తేటపడఁగనీవు’ కాబట్టి వేశ్యలపంటి వచ్చాఁడు. కుల కాంతవలె గోపనియుమని వారు చెప్పఁగా నితఁడు గుప్తవిద్య కుల కాంతవలె మనకు నులభ ముగా ననుకూలించునను చున్నాఁడు ! ఇట్లే—

“పుట్టమీదఁగొట్ట భుజంగము చచ్చునా?”

“ఓటికుండ నీర మొప్పుగ నిలుచునా?”

“ఏటి వంకఁదీర్చ నెవ్వరి తరమయూ?”

ఇత్యాద్యుపమానములు కులార్హతము మొదలగు తంత్రములందుఁ గలవు.

వేమన వీనిని వానినుండియే గ్రహించి యుండవచ్చును. హఠయోగమును వామాచార తాత్పర్యములు తక్కిన వారికంటె నెక్కువ యుపయోగించుకొన్నవారు కావున వారి గ్రంథములు కొన్ని యితఁడు చూచియుండిన నుండవచ్చును. అంతే కాని యితఁడే తంత్రమార్గమునుగాని నేరుగా సవలంబించి యుండెనని నేను నమ్మఁ జాలకున్నాను. ఇతని సిద్ధాంత మద్వైతము; సాధనకు హఠయోగములమగు రాజయోగము. హఠసాధనవేళలో కొన్ని తాత్పర్యముల నాశ్రయించిన నుండవచ్చును. అందును ‘వజ్రో’ మొదలగు అనన్యాసాధన లితఁడు చేసి నాడని నేనమ్మును.

ఇట్లు జీవన్ముక్తిమార్గమును తానెఱచి యది ప్రజలకు బోధించుటకై యితఁ డనేకదేశములు తిరిగినట్లు తోచెడిని. కాని యేయేచోట్ల సంచరించెనే స్పష్టముగాఁ జెప్పలేను. తంజావూరిరాజు లా కాలములో వేమన్నను తమవద్ద నుంచుకొని బంగారు చేయు విద్య నేర్పవలయు ననునాశతో పూజించుచున్నట్లు వాడుక కల దని శ్రీ పంగూరి నుబ్బారావుగారు వ్రాసిరి. (పం.సు. వేమన, పు. ౧౯౮). ఇప్పటి కిది అక్కడ వేమన్న పటము కలదను విషయము మొదలే విన్నవించితిఁగదా. ఇట్లు పోయినచోట నెల్ల మత విషయములు, సాంఘిక దురాచారములు, సామాన్య నీతులు ఇత్యాం విషయములనుగూర్చి పద్యములుచెప్పి బోధించుచు, ఎక్కడ నేది దొరికిన నది భుజించి యపకాశము దొరికినప్పుడెల్ల పరమాత్మ చింతచేయుచు, ఇల్లు, వాకిలి, సంసారము అన్నియు వదలి, తిరుగుచు కాలక్షేపముఁ జేసినవాడు—

“క. పరమాత్ముని చింతనలో

దఱచుగ నుండుటయే తగును ధర నాకటికిన్

దిరిపెము నెత్తి భుజించుచు

చొరవలె గృహవేషికందుఁ దొంగుము వేమా”

(౨౪౪౫)

ఇతని బోధనల నెందరో వినక తిరస్కరించిననుటలో నాశ్చర్యము లేదు. అసలతని మతసిద్ధాంతములు చదువుకొన్నవారికే యర్థము గానివి. వానియం దేమేని సత్యముగలదేని యది యితనివలెనే కష్టపడి దేహమును మనస్సును దుండించిన వానికి తప్ప ఇతరుల కనుభవమునకు రాదు. కంటికి కానవచ్చు సందతయు మాయ యనియు సత్యము దేతే కలదనియుఁ జెప్పిన నెందఱికి నమ్మిక కలుగును? దేవుడనఁగా అందఱి కంటె గొప్పవాడని, సర్వశక్తిగల వాడని, కొరిస దిచ్చువాడని, నమ్మినవారికి—తమకు సర్వ విషములందునుగల యశక్తి నెఱఁగిన వారికి—నేనే దేవుడను భావము ఎట్లుగలుగును? మఱియు నితని యందలి గొప్ప కష్టము మత సంబంధములగు బహిరంగములైన చూపములును క్రియలును పూర్తిగా ఖండించుట. వానిని వదలుట మనుష్య స్వభావమునకే విరు డ్దము. ఉదాహరణకు మంచిదైనను, గొప్పదైనను దానికి తగిన బహిరంగ స్వరూపము లేనిది మనుష్యులలో చుర్రాద గలుగదు. దేవుడు లేడని యారాకయైన నుండ గలరే కాని ఉన్నాడని నమ్మినప్పుడు తమ బహిరంగదైయములకు తృప్తిగా పూజోత్స వాదులు సహపకుండుట యెవరికిని సాధ్యముగాదు. ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచమున వీనికి వెలయున్నను లేకున్నను అధిభౌతిక ప్రపంచమున ఇది లేనిదిఁ బ్రదుకుట కష్టము ఇది గాక, ఈ బహిరంగములందే మనుష్యునికి సహజమైన కళా ప్రయత్నమునకు తృప్తి కలుగును. కావుననే వేషములను కర్మములను నిందించిన చారిత్రులుగాని సఫల మచరభులు గాలేదు. అట్లుండ, అవన్నియు వదలి ముక్కుమీఁద దృష్టి

నిలిపి కూర్చుండుఁ డని వేమన యెంత తిట్టి చెప్పినను అతనినోరు నొచ్చుట తప్ప వేఱు ఫలమెట్లు కలుగును? ఇఁక నితని సంఘ సంస్కారపు నీతులంటిమా, అవి నిండిన చెఱువుతట్ట నొకటే మాఱు తెంపఁజూచినట్లు, ఇదివఱకున్న సాంఘిక వర్తనముల కన్నిటికిని మూలచ్ఛేదము చేయఁ బ్రయత్నించు చున్నవి. ఉన్న దున్నట్లుగా ఒక యూరికిఁ బోయి—

“అ. ఉర్వివారికెల్ల నొక్క కంచముఁ బెట్టి

పాత్తు గుడిపి కులము పాలియఁజేసి

తలనుజేయి పెట్టి తగనమ్మఁ జెప్పరా...”

(౫౪౫)

యని యెంత పెద్ద గొంతుకతో నఱచినను, జనసామాన్యమున కట్లు చేయుట సాధ్యమా? సంఘ సంస్కారికుండవలసిన ప్రధానగుణము ఏ సంఘమును తాను సంస్కరింపఁ దలఁచునో, దానిలోనే తానును జేరి, వారి సుఖదుఃఖములను తాను ననుభవించి, వారి జ్ఞానజ్ఞానములతో నహనుభూతి గలిగియుండుట. అప్పుడు జనులు క్రమముగా అతని నర్థము చేసికొందురు; అతని మనసుతో నేకిభవింతురు; అతని శ్రద్ధకు లోనగుదురు. అట్లుగాక బైటనుండి యెన్ని యుపన్యాసము లిచ్చినను లాభము లేదు. వేమన్న తా నన్నివిధముల ప్రపంచవ్యవహారమునకు విరోధముగానే నడుచుచున్నాఁడు. కావున నితని సిద్ధాంతము లనేకుల కంటలేదు. సహజముగా నుద్రిక్త స్వభావము గలవాఁడు గావున, ఇతరుల తప్పులను గని యసహ్యపడఁ గలఁడే కాని వారియందలి గుణములను గమనింపలేదు. గుణమే లేని పదార్థ మేదియు భూలోకమందు లేదు. మతయు నిదానముగా జనులను దగ్గఱకు పిలిచి పదిమాఱులు వారికిఁ జెప్పి బోధించు నోర్పుగాని పాండిత్యముగాని కలవాఁడు కాఁడు. తన మాటలను తిరస్కరించిన వారిని గూర్చి యితఁ డేమనుచున్నాఁడు వినుఁడు :

“అ. ఎద్దుకైనఁగాని యేడాది తెల్పిన

మాట దెలిసిన నడుచు మర్మమెఱిగి

మొప్పె తెలియలేదు ముప్పదేండ్లకునైన...”

(వే. జ్ఞా., 3౫౬)

ఇట్లైనను వేమనయందు బలవత్తరమైన గొప్పగుణమున్నది. అచేదనఁగా శ్రద్ధ. తాను గొప్పతత్త్వము నెఱిగితినిన దృఢమైన సమ్మికకు తోడు, బ్రదికి యుండు లోపల దానిసంప జ్ఞానగునట్లు చేయవలయునను పట్టువలయుఁ గల వాఁడు కావున, ఎవరు విననీ, వినకపోనీ, తనపని తాను వదలలేదు. అశ్రద్ధాగుణము చేత, ఇతనివలెనే యప్పటి సాంఘిక మతస్థితులతో తృప్తిచేసివారు అనేకులు ఇతనియం దేమోయున్నదని సమ్మి యాశ్రయించి యుందురు. అట్టివారి నితఁడు తాను నిరర్థకములని తేల్చుకొన్న హతయోగము మొదలగు మార్గములలో దింపక, కేవల చిత్తశుద్ధి గలిగి శాంతిని సంపాదించు మార్గమును మాత్రము వారికి బోధించెను. శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావు పంతులుగారు ఇట్లు వ్రాసిరి :

“ఇట్లు కేవల శివాదైత్యయు, జాతి కులాభిమానమునకు సతీతుఁడును, పరోపకారమే పరమధర్మముగాఁ గల యీకవి చరమావస్థయందొక మతమును స్థాపించెనట. ఆ మతమును అంగీకరించువారు ఈ క్రింది యేడు సిద్ధాంతములను అంగీకరింపవలయును : (౧) దొంగతనము చేయరాదు. (౨) ఎల్లప్పుడును భూత దయ గలిగి యుండవలెను. (౩) ఇతరుల మనస్సు నొప్పింపరాదు. (౪) ఉన్న దానితో తృప్తిజేసి యుండవలయును. (౫) ఇతరులను మత్సరింపరాదు.

(౬) కోపము విడువవలెను. (౭) ఈశ్వరాధన మెల్లప్పుడును చేయుచుండవలెను. క్రైస్తవులకు ౧౦ ఆజ్ఞ లెట్టివే యీ సంప్రదాయమువారి కీ సప్తాజ్ఞ లట్టివి.”*

వేమనయొక్క పై మతము నాశ్రయించిన వారి నెవరిని గాని నేనుజూడ వీలుకలుగలేదు. ఇదే సత్యమైన యెడల, వేమన, సామాన్యజనులకు తత్వ విచారణ యందరాని పండని గుర్తించి, ఈశ్వరుడొక్కఁడు కలఁడనిమాత్రము తెలిపి, ఆతని నెఱుఁగుటకును, పరోపకారమునకును, తమ మనసు నెమ్మదికిని పనికివచ్చు పై నియమములను మాత్రము నిత్యముగా నాచరింపుడని సర్వమత సారమును శిష్యుల కుపదేశించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఇతని శిష్యులరంపరవారు, ఈ మతము నెంతవఱకు అచరణలో నిలుపుకొన్నారో యెఱుఁగను. కటార్లపల్లె తుంగవేమన్న మతమును ఇదియేయైనను, అతని పరంపరదారతనికి ఉత్సవములు పూజలు చేయువేళ గొట్టెల యెనుబోతుల రక్తప్రవాహములతో అష్టపాద్యము లిచ్చుచున్నారు! శిష్యుల గురువునకు విరోధముగానే వర్తించుట స్పష్టమందలి రహస్యములలో నొకటి. అట్లు గాకుండుట సంభవించునేని, ప్రపంచమునకెల్ల, ఎల్లకాలమునకు, ఒక్కగురువు చాలునుగదా. కావున ఇతర మహాపురుషుల మతము లన్నియు శిష్యులలో నేయవస్థకు వచ్చినవో యంతకన్న మంచిస్థితిలో వేమన్న మతమువారు నేఁడుండిరేని యిది పరమాశ్చర్యమగు విషయమే యగును.

వేమన్న తన యవసానకాలము నెక్కడగడపెనను విషయము యథాప్రకారము సందిగ్ధమే. పామూరివద్ద కొండగుహలో ప్రవేశించి మరల బైటికి రాలేదను వాడుకను మొదలె చెప్పితిని గదా? అంతకంటె బలవంతమైన సాక్ష్యము లభించు వఱకు నదియే సమ్మతము. శ్రీ శంకరాచార్యులు ఇట్లే కడపట గుహప్రవేశము చేసిరని వాడుక. ప్రపంచవ్యవహారమును చేతనైనంత నడిపి యఖండ బ్రహ్మను భవానందమును జెందుటకై యోగులిట్లు చేయుదురు. కొండఱు శిష్యానుగ్రహార్యము ఎదోయొకచోట సజీవ సమాధిలో ‘గోరీ’ చేసికొందురు. తుంగవేమన్నది యిట్టి సమాధియే యని వెనుక జెప్పితిని. ఇప్పటికిని వారు సజీవులై ముక్తనుఖము ననుభవించుచున్నారనియే జనులు నమ్ముదురు.

వేమన్నయు నట్లే నుఖముగా నెందైన శాస్త్రతముగా నుండనిండు! ప్రపంచము పలన ప్రపంచమునకై, యంతఁడు పడిన కష్టములకు అంతమాత్రము నెమ్మది యైనను అతనికి గోరుట మనధర్మము!

*పై లక్ష్యణరావుగారి వ్యాస ముద్బుద్ధితము. దానిని నేను పూర్తిగా చూడఁగల్గి యుండిన నెంతో లాభపడియుండును. కాని సాధ్యముగలేదు. పై వ్యాసభాగము నం. ను. గారి వేమనలో సుదాహృతము (మా. పు. ౧౮౧).

శ్రీః

ఆఱవ యువస్వాసము

వేమన వంటివారు

మతము, రాజ్యము మొదలగు నేవిషయములందు సంఘమున కధఃపాతము గల్గినను దానినుద్ధరించి సంస్కరించుటకు ఒక్కఁడు జనించినఁజాలదు. అతఁడెంతటి మహాపురుషుడైనను మనుష్యుడే కావున మానవసామాన్యములగు నిర్బంధములకును ధేరలకును లోంగక తీరదు. అందును జాతులు భాషలు వేరువేరుగాఁగల హిందూసంఘము పంటదాని నొకఁడు నిర్వహింపఁగలుగుట యట్లుండనిండు ; దానికి ప్రయత్నించుటయే యసాధ్యము. కావున నిట్టిసమయము లలో సంస్కరణోద్యమముతో నిండిన యువకులు బయలుదేలుదురు. మనకుఁ గల్గిన యిప్పటిరాజకీయాధఃపాతమును సంస్కరించుట కెందఱు మహామహులవతరించు చున్నారు చూడుఁడు. ఇట్లే వైదికమతమును ఇతరమతములను వేరువేరుగా స్థాపించిన యాచార్యుల తరువాత, మనుష్యులకు సహజమైన సుఖకాంక్ష, స్వార్థపరత మొదలగు గుణములచే, ఆయా మతములవారు పారమార్థికదృష్టి చాలవఱకు సగించి, బంఁరాడంబరములలో మాత్రము జాగ్రత్తగలిగి వర్తించుచు, అజ్ఞానము నకు ఆ కార్యమునకును మతమొక సాధనముగాఁ జేసికొనఁగా, సామాన్యప్రజల నాయవస్థనుండి తప్పించి సన్మార్గమున కీడ్చువలెనని ప్రయత్నించిన వేమనవంటివారు హిందూసంఘ ముం దనేకు లుండుచుండిరి. వారు తలచినదే సన్మార్గము కాకపోవచ్చును. కాని యిప్పటి సామాన్యసంఘమున్నదిమాత్రము సన్మార్గము కాదనుటలో సందేహము లేదు. తత్త్వము, నితి, ధర్మము మున్నగువిషయములను తమ మనస్సాక్షిచేతను అనుభవముచేతను నిర్ణయించుటకుబదులు, తమపెద్దలు మాటలను వినియో, లేక వారిపెద్దలు వ్రాసిన గ్రంథములను చదివియో నిర్ణయించునీతికి వచ్చిన సంఘము బ్రతుకు బొమ్మలాటవంటిదే కాని సత్పుణ్యగలపదార్థము గానోరదు. అనఁగా, అందఱును తమంతట వైవిధ్యములను నిర్ణయించుకొనుట సాధ్యమా న్నాయమా? యని యడుగవచ్చును. అన్నిటికిని ఇతరులనే నమ్ముకొనుట యెంత న్నాయమా యిదియు సంతే ; రెండును అనుచితములే. మన యనుభవములనే నమ్ముకొన్నప్పుడు మనయజ్ఞానము మనల నెంత చెఱుచునో, యితరులను నమ్ము కొన్నప్పుడు వారి యజ్ఞానము మనల నెంత చెఱుచును. మనుష్యుఁడు ఏ విషయ మందును కేవల స్వతంత్రుఁడు గాఁడు ; పట్టి పరతంత్రుఁడునుగాఁడు ; మధ్యవర్తి ; లేకున్న బ్రదుకుసాగదు. కావున—

“క. విసవలె నెవ్వరు చెప్పిన

వినిసంతనె చేగవడక వివరింపవలెన్

కని కల్ల నిజముఁ దెలిసిన

మనుజుఁడె పో నీతిపరుఁడు మహిలో నుమతి.”

యన్నట్లు *ఇతరులమతమును, వారెట్టివారైనను, తన విమర్శపుసాసలో బట్టి చూడవలెను. అట్లుగాక వేదములు ఒకరువాయక తమంతట ఒట్టిసవని, వానిలోనెల్ల నొకటేవిషయమును ప్రతిపాద్యమని, దానికి ప్రతిబింబము పంచమవేదము మహాభారతమని, దానిసారము భగవద్గీత యని, దానిని 'ఏనికి ఏండిలి చేసిన ఏడుచు' తమ మతాచార్యుల భాష్యమేయని, దానికి తమ తాతగారు వాసిన వ్యాఖ్యానమే సరియైనదని— కన్నులు మూసికొని, తలవంచుకొని, ఊన్నవివేచనాశక్తి కంతయు నూలునీళ్ళు పడలియుండుట ఆశక్తినిచ్చిన భగవంతునియెడఁజేయు మహాపచారము. ఇట్లు మహాపురుషులగు మతకర్త లవతరించి చాలసూక్ష్మదృష్టిచే తత్త్వములను చర్చించి తమకుఁదోచిన సిద్ధాంతమును స్థాపింపఁగా, వారిమహత్త్వమును జూచి విస్మితులైన తరువాతివారు, దానికిమించి తామేమియు తెలిసికొనఁ జాలమని, దీనులై, తమ సర్వస్వమును వారికి ధారపోయుచు, తమకన్న సజ్జనులగువారు తమ విషయ మందట్లే విధేయతతో వర్తించునట్లు బోధించి, స్వాతంత్ర్య మనుపరార్థమే సశింపఁజేయుచుండఁగా, వారి నా నిద్రనుండి మేల్కొల్పుటకు స్వతంత్ర విమర్శమును వారియెడ సంకురింపఁ జేయుటకు, కొందఱు బయలుదేఱుకొని ముక్తిలేదు ఇట్టివారిలో వేమన యాంధ్రులలో ముఖ్యుండని యెఱుఁగితిమి గదా! అతని పంటివారిని మఱికొందఱునిగూర్చి నేఁడు సంగ్రహముగా విన్నవించున్నాను.

ఇట్టివారిలో వేమన్న తరువాత సందఱికంటె మొదలు మన మెఱుఁగఁదగినవాఁడు—

సర్వజ్ఞమూర్తి

ఇందుకు రెండు కారణములు గలవు. వేమన్న కితఁడు అచ్చపు ప్రతిబింబము వలె నుండుట యొకటి. రెండవది కన్నడమువాఁడగుట. మొదటినుండి తెలుఁగు వారికి కన్నడమువారియంత నమీపబంధువులు ఇతరులగారు. దేశములు రెండును చాలవఱకుంటుకొనియుండుటయేకాక, ఇరుతెగలవారును పలుమాతొకరి నొకరు ఏలుచును, ఒక్కరాజునకే లోపడుచునుండి, మతప్రచారము, వాఙ్మయ రచనము మొదలగు విషయములం దొకరికొకరు సేపచేసినవారు. కావుననే యిరువురి మార్గములును చాలవఱకొకటే తీటుగా నుండును. అట్లుగుటచేత వారు మనలఁ గూర్చియు, మనము వారిని గూర్చియు తెలిసికొనవలయుననుట ముఖ్యధర్మమని వేఱుగ చెప్పఁ బనిలేదు.

వేమన్న చరిత్రమునుగూర్చి యెన్నిచిక్కులుగలవో యితనినిగూర్చియు సన్నికలవు. 'బసవరను' అను ఆరాధ్యబాహ్యజునికిని, అంబలూరు అను గ్రామము లోని కుమ్మరి విధవయగు 'మాళి' అను దానికిని ఇతఁడు జనించినట్లు కథ; కథయే కాదు, అతని పేరిట పద్యములును గలవు.† కాని యితఁడు చిన్నవాఁటి నుండి తల్లిదండ్రులను లక్ష్యపెట్టక, తాను పరమేశ్వరుని పరమున జనించిన వాఁడనియు, మున్ను కైలాసమున ఈశ్వరుని సేవకుఁడైన పుష్పదత్తుడనువాఁ

* ఈ పద్యము వేమన పద్యములలోను గలదు, ౩౫౧౯.

† డా. చావ్వాడ ఉత్తంగి చెప్పుకొను ప్రబలించిన 'సర్వజ్ఞపదగణ', పీఠికా ప్రకరణము.

డనియుఁ జెప్పకొనెను. *వేమన్న కిట్టి సంకరజన్మకథ లేకున్నను అతనికి క్రమముగా తల్లిదండ్రులపై నభిమానము నశించినది—

“అ. తల్లిదండ్రుమీఁద దయలేని పుత్రుండు

పుట్టినేమి వాఁడు గిట్టినేమి?...”

(౧౮౫౩)

అని వ్రాసినను, తుదకు

“అ. తల్లి గౌరియగును, తండ్రియౌ శంభుండు

ప్రమదగణము లభిలబండు వితతి

తనకుఁబుట్టినెల్లు తనరు కైలాసంబు...”

(౧-౪౭)

వేమన్న కాలమైనను మేలు; సర్వజ్ఞునిదింకను చిక్కు. ఒక పద్యములో బసవేశ్వరుని శిష్యుడని యున్నది (౯౪౫). వేటొకపద్యములో ఇంగ్లీషువారు శ్రీరంగపట్టణమును వశపఱచుకొన్న విషయమున్నది! (౧౦౦౧) అనఁగా, పండ్లెండవ శతాబ్దము మొదలు పదునెనిమిదవ శతకమువఱకును ఇతనిజీవిత మన్నమాట! ఇతనిని గూర్చి యొక్కవ పరిశోధనచేసి పద్యములను ప్రకటించిన ఉత్తంగి చెన్నప్ప గారు పదునాఱవ శతాబ్దము వాఁడై యుండునని యూహించేసిరి.† కాని యదియు సాధనములులేని చరిత్రకారుల యూహలవంటిదే కాని, యొక్కవ నమ్మకగినది గాదు.

ఇతఁడు తల్లిదండ్రులను తిరస్కరించె నంటిని. దానికి కారణము వట్టిధౌర్వమై యుండదు. ఇతని జన్మ విచారమును బేర్కొని, జనులపహనింపఁగా తాను సామాన్య మనుష్య మాత్రుడను గానని వారి కితఁడు ప్రతిపఱచి నిలిచి యుండును. ‘శూద్రప్రజ్ఞలు’, ‘కాపు కవిత్వములు’ మనలో ప్రాతమాభిలేకదా. ఇట్లు జాతినిబట్టి ప్యక్తిని తిరస్కరించువారిపై నితఁడు కత్తిగట్టెను గావుననే యిట్లను చున్నాఁడు—

“ముత్తు నీరలి హుట్టి హత్తు సావిర హడగు ;

హత్తు చిప్పాందు హణమిల్ల; తాఱుందె

ఎత్తణవలెంప ఫర్వజ్ఞ.”

(౧౧౧౨)

(నిటఁబుట్టిన ముత్యము పదివేలుచేయును. అట్టి కప్పచిప్పలు పదివేసినను ఒక రూక చేయవు. తల్లిదండ్రు లెక్కడిలేకక్క? అన్నాఁడు సర్వజ్ఞుఁడు.)

వేమనకువలెనే యితనికిని తనశక్తియందెక్కువ నమ్మకముగలదు. ఇతని సర్వజ్ఞుడను పేరుగూడ తల్లిదండ్రులు పెట్టినపేరుగాఁ దోచదు. సర్వజ్ఞుడను బిరుదు గలవారనేకులున్నారు గాని, అట్టి పేరుగలవారి నిదివఱకును నే నెఱుంగను. ఇతఁ ఇతఁడును పండితుఁడు గాఁడు గావున, ఇతనికి క్రికి మెచ్చి యే ప్రభువుగాని యాకాలమున నీ బిరుదు నిచ్చియుండఁడు. కావున యెవరో యితని ధూర్జపుమాటలు విని ‘పిండేమి సర్వజ్ఞుఁడా?’ యని యాక్షేపించిరి గాఁబోలు. ‘ఏల కాఁగూడదు?’ అని అ పేరే యతఁడుంచుకొని పద్యములు రచించి వారిమొగమునఁ బాఱవేయఁ జొచ్చెనేమో! ఇదియే నిజమేని తన పుట్టినపేరు జాతి మార్పుకోఁదలపని వేమన్న కన్న సంఘతిరస్కారమున నితఁడొక మెట్టు ముందు పడినాడని చెప్పవచ్చును.

వేమనవలె నితఁడును చాలవఱ కుద్రిక్తస్వభావము కలవాఁడు. చదువు

*చూ. ప. ౨-౧౪.

†చూ. సర్వ. పీఠిక, పు. ౩౯.

సంధ్యల నిర్బంధమున కెక్కువ లోగినవాడు కాడు. సహజముగా పదనైన కవిత్వాశక్తి కలవాడు. హస్తప్రియుడు. ‘నక్కునగినువానుడిలేను’ (నవ్వి నవ్విండుమాట లెన్న) యని స్వీయించినవాడు (౧౨౩౬). అట్లే నవ్వి నవ్వింపఁ గలవాడు. కావుననే ఇహలోకసౌఖ్యమును వేమన్నకన్న నెక్కువ ప్రీతితో తృప్తితో ననుభవించినవాడు. వేమన్నయందు చిన్ననాటినుండి అతృప్తియను ధర్మము మితిమీరియున్నది. ఇతనియందును గలదుగాని యంతలేదు. అనఁగా, నితడు గొప్ప ధనవంతుఁడుగా నుండెననికాదు. తృప్తి మనోధర్మము గాని వస్తుధర్మము గాదు. వేమనవలె నితనికిని నేయి, పాలు, పెఱుంగు, పప్పు మొదలగు సామాన్య వస్తువులమీదనే కాక, మినుపవడలు, ఓళిగలు, కఱ్ఱాయములు మొదలగు విశేషపు తిను బండములపైఁగూడ నాదరము మెండైనను, జొన్నలు, కొఱ్ఱలు, రాగులు మొదలగు ధాన్యములపైనను అభిమానముగలదు*. ఇతని సంసారలక్షణ మేమనఁగా : వెచ్చని యిల్లు, వెచ్చమునకు డబ్బు, రెండెరులు, ఇదుగురు కొడుకులు (?), పట్టిపాని అవులు, వెనుదీయక పనిచేయుకొడలు, ఒక ముసలి యవ్వ, తన యిచ్చనెఱుంగఁగల గుణవతియగు భార్య—ఇవి యున్నచో ‘స్వర్గక్మైకిచ్చు హచ్చెంద సర్వజ్ఞ’ (పే. ౨౬౪). స్వర్గమునకు నిష్పంఠించు మన్నాడు సర్వజ్ఞుఁడు. అనఁగా, నితడు వేమనకంటె బుద్ధిమంతుడై యేక పత్నిప్రతమును మర్యాదగా పాలించి బ్రతికినవాడని యాహింపకుండు. అతనివలె నితఁడును జారస్థిలు, వేశ్యలు మొదలగు వారికి లోపదుటయే కాక, ఆ ప్రపంచమున నతనికన్న నొకచేయి యెక్కువగానే పోరాడినవాడని చెప్పవలసి యున్నది. ఎట్టివారు జార స్థిలను విషయమును తెలుపుటకితఁ డనేకపద్ధతులు వ్రాసినాడు (౧౬౬౪-౧౭౪౧). స్త్రీపశీకరణమునకు తక్కిన వేఱువెల్లెఱుకులేమియుఁ బనిలేదట. బంగారువేఱుచే వారు తప్పక స్వాధీనమవుదురట! (౧౬౨౮) ఇట్లే వేశ్యలను గూర్చియు పలుపద్ధతులతోడ వ్రాసెను (పే. ౨౮౯). వారి విషయముగా నొక్కమంచిమాటయైనను వ్రాయలేదు సరిగదా, మీఁదుమిక్కిలి పట్టిమాటలచే వారిని మరులు కొలిపి డబ్బీయక దగాచేసినవాడే జాణయనియు నొకచోటఁ జెప్పినాడు! (౧౭౬౬) కాని యావర్తనము అనుచితమని యితఁడెఱుంగును. ఇతరులకట్లే బోధించెను. నిజమైన సుఖమేదనఁగా—

“జోళదా బోనాగి మేలె కెనె మొసరాగి
వేకెగె బరువ సతియాగె, నూకొయను
కోళ దిక్కింద సర్వజ్ఞ”

(౧౫౫౯)

జొన్నన్నము, మీఁగడపెరుగు, వేశకువచ్చునతి—ఇవియున్నచో వేశ్యను కొఱుతవేయుము—అని యర్థము. అవి లేనప్పుడు వేశ్య పనికివచ్చునని తార్పర్యము!

ఇట్టి తృప్తిగల స్వభావము గలవాడు గావుననే, వేమనవలె అడుగడుగు సకును బ్రహ్మను దిట్టక, మనకు తెలియని విషయములను గూర్చి చింతించి, మనకు సాధ్యముగాని కార్యములను సాధింపఁ బ్రయత్నించి, అవస్థపడుటకన్న ‘ఇవఁతేరిదంతిమొదె లేను సర్వజ్ఞ’—ఇప్పుడు చూపనట్లుండుట లెన్న—యను కొన్నాడు (౮౧౫)—

“బందీతు రోగ నినగెందు అంజిక బేడ,
బందుదను ఉండు సుఖిస్తుత్ర, రోగబం
దందిగెద్దెళ్ళు సర్వజ్ఞ.”

(343)

(రోగమువచ్చునేమోయని భయపడవలదు. పచ్చినదితిని సుఖింపుము. రోగము వచ్చినపుడు లేచి పొమ్ము.)

అనగా, ఇతడు శాంతమూర్తియై, చప్పుడులేక, యనేకులవలె చప్పడి బ్రతుకు బ్రతికినవాడని కాదు. వేమనవలెనే యితనిని రేగబెట్టుటయు భేరిని ‘జోకొట్టనట్లే’. పూటలపదనులో ఇరువురును ఒకరికొకరు ఎందును దీసిపోరు. ఇష్టతీ తిట్లును తెగని చేదుగలవే. కాని వేమన్నకన్న నితనిలో నెమ్మది, ఉదాసీనము కొంచె మెక్కువగా గానవచ్చును. కావుననే వేమన కున్నంత అసహ్యము ప్రపంచముపై నితనికుండలేదు.

వేమనవలె నితనికిని సంగీతమందధిరుచి కలదు. ఆతనికన్న కొంచెమెక్కువ ప్రవేశము గలదేమో. తంతివాద్యము మేలని అందును వీణ లెస్స యని యితఁడును తలచెను (౧౦౨౯). వేమనకు ప్రియమైన ఆటవెలఁదికన్న ఇతని త్రిపది సంగీతమున కెక్కువ పనికివచ్చు స్థిరమైన లయగతిగలది ఇది పద్యమునుట కన్న పాటయనుటయే మేలు. ఏక వాదము వేమన్నకన్న నితని కెక్కువ పనికి వచ్చును. ఈ త్రిపదిలో పద్యములవలె, గురువు గురువు గాను లఘువు లఘువు గాను ఉచ్చరించినఁజాలదు! తాళపు నడకకుతగినట్లుగా రెండును కొంతమార్చి సరిచేసికొనవలసి యుండును. సంగీతగాండ్ర కితని యుపదేశ మొకటి చాల విలువయైనది కలదు—

“అర్థవిల్లదహడు వ్యర్థసానిర విద్దు,
ఆర్థియిం కత్తె యరచి, దదర్శి
అర్థవుంటెంద సర్వజ్ఞ.”

(౧౦౩౦)

(అర్థములేని పాటలు వేయియైనను వ్యర్థము. మనసిచ్చి గాడిద యరచినను అందును అర్థముగలదు.) అర్థములేనిపాట యంతకంటెచెడుగని భావము. వేమన్నకు తేడిరాగముపై ప్రీతియంటిని. ఇతఁడు నాటిరాగము లెస్స యను చున్నాఁడు (౨౬౯). తేడివలె దీనియందును అసహ్యము, పట్టుదల, అతృప్తి, స్వతంత్రము మొదలగు భావములను జూపవచ్చు నైనను, దైస్యము దానియందు వలె దీనియందంత స్పష్టముగాఁ జూపసాధ్యముగాదు. మనుష్యుడనై, యెందుకును జేతగాని వాడనై, యేమియుఁ దెలియనివాడనై, పుట్టితెనే యను దుఃఖము వేమనకున్నది; నిజమే కాని దానినిగూర్చి దుఃఖించిన ‘దేహము కృశించెనే’ కాన్తి (౮౧౫) ఫలములేదు గావున ఉన్న నాల్గునాళ్లు చేతనైనంత పనిచేసి తనకును ఇతరులకును సుఖముగా బ్రతికి చత్రమును భావము సర్వజ్ఞునిది. నాటి రాగమందీ ధీరగుణము చక్కగాఁ జూపవచ్చును.

కావున యుద్ధసమయములందు శౌర్యము, ప్రాణమునకు వెజవకుండుట, ఇత్యాది గుణముల నితఁడు చాల ప్రశంసించి యున్నాఁడు. “అమ్మనాడిచి యుపదు బొమ్మ నాదెయ్యెను?” (౬౨౯)—బ్రహ్మయెదురు పడిననేమి? తన చిరుదును బెప్పిపాడువలయును—అని యితని మతము. ‘జాతి వీరరునావభీతి గంజాళివరే?’ (౬౨౮)—‘జాతివీరులు చచ్చుటకు వెజచి వెనుదీయుదురా’ యనియు ‘మురిదు బందగా తరియదాకత్రియ, సరెదు ముక్కువనె!’ (౬౩౫) —

“తెగివచ్చినప్పుడు నరుకలేని యాకత్తి యేల నూరుకొని త్రాగుటకా?” యనియు నితఁడతి తీవ్రముగాఁ బలుకును.

“అ. పరబలంబుఁ జూచి ప్రాణరక్షణమున

కురికి పాతీపావు పిరికినరుఁడు;

యముఁడు అలిగితేను యవ్వరడ్డంబయా?...”

(౨౪౩౨)

అని వేమన్నగూడఁ జెప్పెను. కాని యావిధమైన శౌర్యంబునందు అతనికంత యధినివేశము కాసరాదు.

ఇట్లు శౌర్యమునందును సంసారసుఖమునందును ఆశగలవాఁడు కావుననే యితఁడు దానిని దీర్చుకొనుటకు కొన్నాళ్లు రాజసేవ చేసినట్లున్నది. వేమనయు చేసెయుండునని యూహించితిమిగాని యతనికిది చాలదినములు సాగియుండదు. ఈ విషయమం దితనికున్నంత యనుభవ మతనికి లేదు. ఆ నిష్ఠను చాలనాళ్లు అణఁచిపట్టుకొనఁగల రాజు ఆ కాలమందే కాదు, ఏ కాలమందును గలుగఁడు. ద్రవ్యార్జనకై కొన్ని దినములాపని చేసెచూచి త్వరలోనే యతఁడు విసిగి—

“అ. ఎంత సేవజేసి యేపాటుపడినను

రాచమూక నమ్మరాదురన్న!

పాముతోడి పాండు పదివేలకైనను...”

(౬౩౮)

అని తెలిసికొని యా పీడపడలించుకొనెను. సర్వజ్ఞుఁ డట్లుగాక, రాజుల చిత్తవృత్తి నాశ్రయించి నడిచి, వారి మంత్రుల యడుగులకుమడుగులొత్తి, కొలువులోని తక్కిన పెద్దవారియెడ వినయవిధేయతలు చూపి సేవించినాఁడు (౬౪౫-౬౬౦). ‘స్వామి కార్యక్మ మడియలేజేకు’ (౭౦౬) ‘స్వామి కార్యమునకై చచ్చియే తీరవలయును’ అని సంకల్పించి ఒడలు దాఁచక వారికై పోరినాఁడు. కాని, బారత్వము, చోరత్వము, అసత్వము మొదలగు దుర్గుణములు వారియందు చూచి, వాని ఫలమనుభవించి విసిగి వేసరినాఁడు. *తుదకు ‘చిన్నపవ కేశదర నినేలగదింద నన్యానలేను’ ‘మనవిని విగని దొరకొలుపుకన్న నన్యానముమేలు’ (౬౯౦) అని నిర్ణయించుకొన్నాఁడు.

మొదటినుండి యితఁడును బసవేశ్వరప్రతిపాదితమైన లింగధారివీరశైవ మతమునకుఁ జేరినవాఁడు. కావున నితనికి తలఁచుకొన్నప్పుడు నన్యానమిచ్చు శివయోగులకు ఆ మతమునకుఁ జేరినవారిలో కరవులేదు. ఇట్టివారిలో నెవఁడో యితనిని జంగముగాఁ జేసి యోగమార్గ ముపదేశించినాడని తోచుచున్నది. కాని యీ యోగసాధనకు మొదలు ఇతనికి, సామాన్యముగ నందఱితలె, బహిరంగ వేషములందు నమ్మిక కలదు. విభూతిరుద్రాక్షలు ధరించిన వానికి పాపము బయలై ఉన్నచోటకి శివుఁడు వచ్చునని యితఁడు తలఁచెను (౯౯). లింగములేక యేడియు తినరాదు (౧౦౮). తానుచుజించు వస్తువుల నెల్ల మొదలు శివార్చణము చేసి ఏమృత భుజింపవలెను (౧౦౭). జంగములు సాక్షాచ్చివన్నరూపులు. వారి కిచ్చిన శివునికి నైవేద్యము చేసినట్లే (౧౪౨). కావున ‘తిరుదు తందాదరూ కరెదు జంగమకిక్కు’ ‘తిరిపెమెత్తి తెచ్చియొనను పలిచి జంగానికి పెట్టుము’ (౫౪౯) అని యితనిబోధ. ఔదార్యవిషయమున వేమనవలెనే యితఁడును అతివాదియై ‘తిరిపెమెత్తియో పీడించియో దొంగిలించియో తెచ్చి పలిచి దానమిమ్ము’ (౫౫౦)

అని చెప్పినను, దానపాత్రవిషయమున అతనికున్నంత విశాలదృష్టి యితని కున్నట్లు తోచదు. ఇతనిమతమున అందఱికిచ్చుటకన్న శివభక్తులకిచ్చు దానమే శ్రేష్ఠము (౧౫౧-౧౫౩). కాని గతిలేని చేతఁగానివారేమి దానము చేయఁగలరు? ఇతని యుత్తరము, ‘జంగాలు తెచ్చిన దియ్యము వండి పెట్టుట, ఉండుటకు తావిచ్చుట, తాగుటకు నీరిచ్చుట? (౧౫౪) ఇది గూడ చేయలేని పేదవారుండరు గదా!’

ఇట్టితనికి వేమన్నకన్న శివవక్షపాతమును, ఇతరదేవతలయం దనాదరమును కొంచెమెక్కువగా నుండెను. ‘నరసింహుని యవతారము పెద్ద విచిత్రమే కాని శరభుఁడు గోటితో జంపునపుడు విష్ణుపూరినక్కవలె నాయెను’ (౧౪౫). కావున ‘పదిజన్మములెత్తి ఎద్దుగేదెలను గాచి, పాండవుల సేవకుఁడైన హరి యేటిదేవుఁడు?’ అని యితఁడు ప్రశ్నించుచున్నాఁడు (౧౪౪). కాని యోగసాధనకుఁబూని చేయఁగా అందుఁగలుగు చిత్రవిచిత్రములగు ననుభవములు గమనించి, బ్రహ్మసాక్షాత్కార సాఖ్యమనుభవించుటకు మొదలిడినవెంటనే యితనికి బహిరంగములగు భావము లన్నియు వేమనకువలెనే నశించినవి. ఈ విగ్రహపూజలు, ఈ వేదవాఙ్మయములు, ఈ జాతిభేదములు మొదలగునవన్నియు తత్త్వనిర్ణయముననెందుకును తరముగావని తలఁచెను. “చెదురాళ్ళకు వట్టిపూజ చేయకు వేమా!” (౨౩౪౨) యని చెప్పిన యతనివలెనే యితనికిని, దేవళమందలి శివలింగము సంబారము నూఱుటకు పనికివచ్చుగుండేకాని వెఱుకాదని తోచినది. “సంబారవలెవ బలుకల్లు హరనెందు సంబువవరారు నరర్జు” (౧౬౫). ఎన్ని వేదములున్న నేమిఫలము? “అనుభవెయ వేద వే వేద” (౧౧౬)—అనుభవించిన వాని వేదమే వేదము. మఱియు “నాల్గు వేదములును నాల్గుచన్నులు; నాదమేనురుగు పాలు, నీనిని సాధించుశక్తి శివయోగికి తప్ప తక్కినవారికిలేదు” (౪౨౪). వేమనయు “వేదసారమెల్ల వేమన యెఱుఁగును” (౩౬౦౪) అని చెప్పెను. యోగులెల్ల నిట్లే చెప్పకొందురు.

“మథిత్యా “చతుర్థివేదాని సర్వశాస్త్రాణి చైవహ

సారస్తు యోగిభిః పీతస్త్రక్రం పిబతి పణ్ణితః”

(జ్ఞానసంకల్పిని తంత్రము, ౫౦)

(అన్ని వేదములును శాస్త్రములును మఱించి యోగులు సారము త్రాగుదురు. పండితుఁడు వట్టి మజ్జిగ త్రాగును.)

కాబట్టి జ్ఞానికి వాదముతోఁబనిలేదు. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానము గలవాఁ డూరకుండవలయునే కాని దానినిగూర్చి చర్చించుట, దొంగిలింపఁ బోయినవాఁడు తుమ్మినట్లగును (౩౨౪). వేమనయు “లొచూపుచూడ నెల్లక వాచాబ్రహ్మంబు పలుకవలదుర వేమా” యని చెప్పెను (౩౩౪౦). యజ్ఞయాగాదులందఱిని కెంత ద్వేషమో యితనికి నంతే. ఒక మేకను జంపి తిన్నవాఁడు స్వర్గమును బేరఁగల్గునేని యెప్పుడును మేకలను లెక్కలేక చంపి తిను కటికవాఁడు దేవేంద్రుడే కావలదా? యని యితని ప్రశ్న (౧౪౪). ఇంక వేమనవలెనే జాతిభేదములనుగూర్చి దండెత్తిన బసవన్నమతమునఁ బెరిగిన యితనికిని పరబ్రహ్మనుభవము తోడై, యితనిని వానికి పరమశత్రువుగాఁ జెనెనది. అందఱికన్న నెక్కువయనఁబడు బ్రాహ్మణులయొడ ద్వేషమును, తక్కువ యనఁబడిన చండాలులందు కనికరమును గలిగినది. బ్రాహ్మణులు ధర్మచ్యుతులైరినియే యితనికిని వేమన్నవలె వారిపై కోపము. యోగ ధ్యానముల నెఱుంగక బ్రాహ్మణులు భోగులైపోయిరని వగచెను (౧౨౫). “తల్లి శూద్రురాలు తానెట్లు బాడఁడు?” (౧౪౪౬) అని యడిగిన వేమన్న వలెనే,

వదుగుజుండెములేవియులేని తల్లి భార్య మొదలగువారితో కలిసి వర్తించినను, అట్టి శూద్రులను దాకక వారికన్న తానెక్కువయను బ్రాహ్మణుని దేటి బ్రాహ్మణత్వ మని యడిగెను (౧౨౨). వారిని నమ్మి యెవరు బ్రతికినారని యతనివలె నితఁడును అకో శించెను! (౯౦౪) కాని నీతి నెఱిగిన బ్రాహ్మణుఁడు లోకమునకు జ్యోతివంటి వాఁడని నిర్వచనగాఁజెప్పెను (౧౨౨). కావున జన్మనిద్యములైన యెచ్చుదక్కువలు దబ్బర; ‘ఒక భూమిపై నడిచి, ఒక నీటినే త్రాగి ఒక యగ్నిలోనందఱు మండి పోవుచుండఁగా, నదుమ కులగోత్రము లెక్కడివి?’ (౧౨౯) కావున “స్వర్గది హాలె గేరి యిల్ల” (౧౬౩) “దేవరలి కులభేదవిల్ల” (౧౬౪): స్వర్గమున మాలవాడ లేదనియు, దేవునికి కులభేదము లేదనియు, ఖండితముగా నమ్మఁ జెప్పెను.

ఇక నాదేవుఁ డెట్టివాఁడు? అతఁడు జగమునకెల్ల నొకఁడే ప్రభువు (౧౫౦). అతఁడు శివుఁడు. నిరాకారుఁడు (౯౫); సర్వవ్యాపి; పాలలో నేయివలె, నీటిలో నగ్నివలె అన్నిటియందును గలఁడు (౨౫౫). నీవున్న చోటనే నీలోనే కలఁడు (౨౫౬). అదెట్లు సాధ్యమని యెవరైన ప్రశ్నించిరే—

“నన్లునెయ మళలోళగె నున్లునెయ శిలెయొళగె

బణ్ణిని బరెద పరదెళగె, ఇరువాత

తన్నల్లి యిరనె సర్వజ్ఞ?”

(౨౮౦)

“నన్నని యిసుకలో, నున్నని రాతిలో, వన్నెల పటములలో ఉండగలవాఁడు, నీలో నాలో నుండలేడా?” యని యితఁడు ప్రతిప్రశ్న వేయుచున్నాఁడు. యోగ సమాధిలో నిలిచి, అన్ని భేదములను మఱచి, తానే తానైయున్న, నందే బ్రహ్మ సాక్షాత్కరించును (౨౮౨). జీవులకే అజ్ఞానరూపమగు మాయ కలదు గాని యతనికి లేదు (౨౮౩). తన్ను తానెఱిగిన నా మాయ నశించును (౩౦౬).

ఇట్లు జీవ బ్రహ్మలకు భేదమే యతని యనుభవమునకు వచ్చినదిగాని, వేమనకువలె పరిపూర్ణాద్వైతానుభవము కలిగినట్లు తోపఁడు. శివపక్ష పాతము మొదలు గలిగినను కడపట “ముగ్గురికందని మూలమూర్తి యొకండు” (౩౧౦౩) యని చెప్పి “తన్ను తానెఱిగిన తానెపో బ్రహ్మంబు” (౧౨౮౩) అన్న వేమనవలె నిశ్చయముగా నితఁడు చెప్పలేఁడయ్యెను. అతనివలె అత్యున్నత ముందుముందింకను జూడవలెనను నాశ లేక, కొంతవఱకు దొరికినదానికి సంతోషించు స్వభావము గలవాఁడగుటయే యందుకు కారణమని తలంచుచున్నాను. పరమఫలమైన యద్వైతావస్థ లభింపకున్నను, హఠరాజయోగముల యభ్యాసముచే నితనికి వేమన్నకుఁ గలిగిన తక్కిన ఫలము లన్నియు—సర్వసమత, బహిరంగద్వైతము మొదలగునవి—లభించినవి. మఱియు, బ్రహ్మద్వైతమును సాధింపవలయునని యితఁడు ప్రయత్నింపనే లేదని చెప్పవచ్చును—

“అద్వైతకోడాడి యిద్దుదను హెగాడి

ఉధన మరద తుడిగేరి, కైజారి

బిద్దు నత్తలతె సర్వజ్ఞ.”

(౨౮౫)

‘అద్వైతమునకై తిరిగి యున్నది పోగొట్టుకొనుట, పొదువైన ప్రాని తుద కెక్కి చేయిజారి పడి చచ్చినట్లు’ అని యనుకొన్న వాఁడతఁడు. కాని యితనికి జీవాద్వైతము—అనగా, ప్రాణులందఱు నొకటేయనుట—సిద్ధించినది. “తానద్వైత మైన పిదప ఎవరితో కలహింపవలెను? బుద్ధిలో తన్నెఱిగిన వానికి లోకపు జగడ ములు లేవు” (౩౩౩) కావున నిజమైన యోగి వేషము, తిండి మొదలగు వానిఁ

గూర్చి కలఁతలు పెట్టుకొనక, దొరికినది తిని దొరకకున్న మారకుండి, యే యింటి పంచనో యే చెట్టుక్రిందనో పరుండి, యెప్పుడును శివధ్యానానంద మనుభవించుచు, చావు వచ్చినపుడు సంతోషముగా లేచిపోవ నిర్దముగా నుండవలసినదే కాని, సంసారమునఁబడి అలుబిడ్డల పంచనుండిన కైలాసము లభింపదనియే నర్యజ్ఞుఁడు తలఁచెను. వేమనవలెనే యితనికిని అడవుల కొండలఁ బడియుండుట యనఁహ్యము. మనసులో ధ్యానించువానికి ఇట్లు, మఠము, అడవి, కొండ అన్నియు నొకటి యనియు, అదిలేని వాడు దేవళము 'గర్భగుడి'లో నున్నను, కొండ కొననున్నను ఒకటియే యనియు నితఁడన్నాఁడు (౨౧౩). ఇతఁడు తన జీవితము నిట్లే కడపె ననుటలో సందేహము లేదు. కాని యంతకన్న నెక్కువ తెలియదు.

వేమన వలెనే యితఁడును వ్రాలకందక వేలసంఖ్యగా పద్యములు చెప్పిన వాడు. సమయము దొరకినప్పుడెల్ల మాటలకు బదులుగా పాటలే యుపయోగించిన వాడు. ఈవిషయ మావిషయ మనకుండ దొరకినదానిపై నెల్ల పదము లల్లిపారవేసిన వాడు. ఇట్లు అట్లు అనక వచ్చినట్లెల్ల వాగిననోరతనిదిగూడ. శబ్దములు సహ్యములు కాకపోవచ్చును; అర్థమన్యాయము గావచ్చును; కాని అశక్తిమాటలు, అంటని భావములు ఇతనినోటినుండి వెడలవు. వేమన వలెనే యితఁడును దేశ సంచారముచేసి తనకుఁ దెలిసిన తత్త్వసిద్ధి ధర్మములను ప్రాస్తావికముగా ప్రజలకు బోధించిన వాడే. కాని యతనికన్న నితనికి లోకక మెక్కువ. తన మాటలు వినని మూర్ఖులనతఁడు ఎద్దులని, గులాములని, గాడెలని చెడఁదిట్టినవాడు. ఇతఁడును అట్టి కుందేటికాళ్ళ వాడమువారి నెదుర్కొనక పోలేదు. కాని వారితో కలహించుట కిష్టములేదు : ఫలములేదు గావున. వారిని గూర్చి యితఁడే మన్నాడే వినుఁడు—

“నెలవన్ను ముగిలన్ను హెలివరుంటందరే

హెలివరు హెలివరెన బేకు ; మూర్ఖసలి

కలహవే బేడ సర్వజ్ఞ.”

(౯౪౦)

(భూమిని ఆకాశమును చేర్చి కుట్టఁగలవారున్నారనిన, కుట్టఁగలరు కుట్టఁగల రనవలెను, మూర్ఖులతో కలహమేవలదు); కావున ‘మూర్ఖును అందంతే అన్ని’ : ‘మూర్ఖుఁడు చెప్పినట్లు చెప్పఁడు’ అని యితఁడు బోధించెను (౯౪౩).

తొడకులేని ధారాళమైన శయ్య, అందఱికిని అర్థమగు భాష, ఎల్లరు అనుభ వించి యెఱిఁగిన యుపమానములు, మఱుగులేని మాటలు, నవ్విసవిష్టించు హాస్యము—ఇవి ఇతని కవిత్వమందును ముఖ్యతత్త్వములు. జ్యోతిషము, వైద్యము, శకున శాస్త్రము, కామశాస్త్రము—మొదలగువాని యందితనికి వేమన కంటె నెక్కువ ప్రవేశము గలదు. రసవాదమందును అతనికిున్నంత సమ్మికయు ననుభవమును గలదు. అసభ్య విషయముల నిరువురికిని ఎగ్గులేదు. ఇరువురును అర్థముగాని ‘కూట’ పద్యములను అందందు వ్రాసినవారే. ఇట్లు, న్యభావము నందలి యల్పభేదముచేత దృష్టిలోను ఇరువురికిని కొంత భేదముగానవచ్చినను, మొత్తముమీఁద ఇరువురును ఒకరినొకరు తీర్చిన ప్రతిమ లనవచ్చును.

ఇదిగాక యిరువురును ఒకరితోనొకరు మాటలాడుకొని వ్రాసినట్లున్న పద్య ములు కొన్నిగలవు. చూడుఁడు—

(౧) “కట్టలాబిడలు శివ బట్టలవ కద్దనే ?

కట్టలా బేడ ; బిడబేడ ; కణ్ణనవ కట్టిదరె సాకు సర్వజ్ఞ.” (౧౪౮)

- “అ. బందెతాళ్ళదెచ్చి బంధించి కట్టగ
లింగడేమి దొంగిలించినాడె?
అత్తులింగమునకు నర్పింపనేరరో?” (౨౬౮౫)
- (౨) “ఒడల దండిసి ముక్తిపడెవె నెంబుప హెడ్డ
బడిగెయలి హుత్త హెడియలడగిహ నర్ప,
మడియువడె హేళు; నర్వజ్జు” (౫౧౦)
- “అ. ఒడలు బడలఁజేసి యోగులమనువారు
మనసు కల్మషంబు మాన్పలేరు
పుట్టమీదఁ గొట్ట భుజగంబు చచ్చునా?...” (౮౦౬)
- (3) “కొట్టు బహ కాలదలి కొట్టుణలి కరియదే
హుట్టియ ఒళగ జేసిక్కి, పరరింగె కొట్టు హెదంతె నర్వజ్జు.” (౬౦౫)
- “అ. ధనముఁ గూడఁబెట్టి ధర్మంబు సేయక
తాను లెన్నదినక దాఁచు లోభి;
తేనె సిగగూర్చి తెరువరికియ్యదా?...” (౨౧౦౪)
- (౪) “కల్లుప్ప కర్పురపు సొల్లెరడు ధాతొందు,
ఖల్ల నొల్లిదన రూపొందు, గుణదోళగె,
ఎల్ల అంతరపు నర్వజ్జు.” (౭౨౪)
- “అ. ఉప్పు కప్పురంబు నొక్కపోలికనుండు
చూడఁ జూడ రుచుల జూడవేఱు
పురుమలందు పుణ్యపురుమలు వెఱయూ...” (౫౩౪)

ఇట్టి వింకనుగలవు. ఈపాటికలు కేవలమాకస్మికములేనా, లేక యొకరినింకొకరుచూసి వ్రాయుటచేగల్గినవా యను చర్మకుఁ జేయివేసి ఫలములేదు. అనలిరువురి కాలము స్పష్టముగా నిర్ణీతము గాలేదు. కావున ఇరువురిలో నెవరు ఘోషలుండిరో చెప్పలేము. ఉత్తంగి చెప్పప్పు గారు బావించునట్లు నర్వజ్జుఁడు పదునాఱవ శతాబ్దము వాడై, వేమన మనము తలఁచినట్లు పదునేడవ శతకపు తుదిలోనివాడై యొనచో వేమనయే యితని ననుసరించె ననవచ్చును. కాని వేమన్న కన్నడదేశమునకు నమిప మందున్నవాడైనను, తెలుగుదేశమందును అరవదేశమందును తిరిగినట్లు కాన వచ్చుచున్నదే కాని, కన్నడుల సహవాసమతనికి లభించెనని స్పష్టముగాఁ జెప్ప వీలులేదు. తెలుగుదేశమున నర్వజ్జుని పదములకు వ్యాప్తి కానరాదు గాని, యతఁడు ఇందు కొంత సంబరించినట్లున్నది. తెలుగువారి నితఁడు తిట్టి వ్రాసిన పద్యములు గలవు (౧౨౫౪-౫౫). శ్రీరాములు లంకను జయించిన తరువాత లంకలోని స్త్రీలకును కిష్కింధాపట్టణపు పురుషులకును జరిగిన సంఘసంస్కార వివాహముల ఫలము తెలుగువారని యితని మనుష్యకాస్త నిష్ఠాంతము (౧౨౫౫)! మఱియు, కన్నడదేశమందు వలసపోయి నిలిచిన యాంధ్రు లనేకులు గలరు. ములకనాటి బ్రాహ్మణులు, కోమట్లు, మంగలివారు, భట్టురాజులు మొదలగు తెలుగువారనేకులు మైసూరు సీమలో నిప్పుడును గలరు. కాని కన్నడు లాంధ్ర దేశమందు చాల తక్కువ. కావుననే వేమన పద్యములకు కన్నడసీమలో కొంత ప్రచారము గలదు. కనుక వేమన్న వాసనయే నర్వజ్జునకుఁ దగిలియుండునా యను సందేహముగూడ గలుగవచ్చును. కాని యంతకన్న నెక్కువ దూరము ఈ

విషయమును నిర్ణయించుట సాహసము. మఱియు నిద్దఱును ఎవరి కెవరైనను గురువు కాగల సామర్థ్యముగలవా రనుటలో సందేహము లేదు.

కన్నడ వచనకారులు

ఇతనివలెనే యోగమార్గము నాశ్రయించి శివ సాక్షాత్కారమునకై ప్రయత్నించినవారు కన్నడ వీరకైపులలో ననేకులు గలరు. వారిలో పెక్కురు తమ తమ యనుభవములను, నిద్ధాంతములను కొంత పద్యపు నడకగల 'వచనముల'లో వ్రాసినారు. బసవేశ్వరుడే యీ పద్ధతిని మొదలుపెట్టినవాడని తోచుచున్నది. వీరు నర్వజ్ఞ వేమన్నలవలె చిక్కిన విషయములకెల్ల చేయి చేయరు. వేసినను నిర్వహించు కొనగల కవిత్వాశక్తియు వారికి లేదు. ఇతరుల బాహ్యచార ఖండనము, స్వమత మందలి భక్తి, శివపారమ్యమందలి నమ్మిక, శివయోగ సాధనపద్ధతులు—ఇవి వీరి వచనములయందు ప్రముఖముగాఁ గానవచ్చును. వీరిలో కొందఱు స్త్రీలును గలరు. మచ్చుకు రెండు మూఁ డాంధ్రీకరించి చూపుదును—

(౧) “లోకపు వంకరిను మీరేల తిద్దెదరు? మీమీ తనువుల నూరడింపుఁడు; మీమీ మనసుల నూరడింపుఁడు. పొరుగింటివారి దుఃఖమున కేడుచువారిని మెచ్చఁడు కూడలి సంగమదేవుఁడు.”

(బసవేశ్వరన వచనగళు, శివానుభవ గ్రంథమాల, బిజాపూర, పు. ౧౯)

(౨) “నా దేహమును దండముగాఁ జేయవయ్య; నా తలను సార బుట్టుగా చేయవయ్య; నా నరములను తంతులను జేయవయ్య; నా వేళ్ళను పుల్లలుగా జేయవయ్య; ముప్పదిరెండు రాగములు పాడవయ్య; ఎడకొత్తుకొని వాయించవయ్య కూడలి సంగమదేవా!”

(ప్రె. పు. ౩౦)

(౩) “కొండపై నిల్లు గట్టుకొని మృగములకు వెఱచిన నెల్లయ్య? నముద్రపు గట్టిన నిల్లు గట్టుకొని నురుగుతరగలకు భయపడిన నెల్లయ్య? సంతలో నిల్లు గట్టి శబ్దమునకు నంకోచించిన నెల్లయ్య? చెన్న మల్లికార్జునదేవ! వినవయ్య! లోకమునఁ బుట్టిన పిదప స్తుతినిందలువచ్చిన మనసున కోపింపక నెమ్మదిగా నుండవలెను.”

(మహాదేవియక్క, కర్ణాటక కవిచరిత్ర, ౨, భా. పు. ౧౦౯)

(౪) “ఏనుఁగును గాదని యెనుఁబోతు నెక్కిన నెవరేమి చేయుదురు? కస్తురి విడిచి బురదఁ బూసుకొన్న నెవరేమి చేయుదురు? పాయసము విడిచి మద్యము త్రాగిన నెవరేమి చేయుదురు? తెలిని తెలిని గుహేశ్వరుని శరణులతో వాదించిన నెవరేమి చేయుదురు చెప్పమా మడివాళయ్య?”

(వచనశాస్త్రసార, ౧ భాగము, పు. ౧౦౮)

వీ రందఱు మొత్తము మీఁద శివాద్వైతవాదులు. ఇట్టి వచనములు కన్నడ భాషలో లెక్కలేనన్ని కలవు.

ఇదిగాక విష్ణుభక్తిగల కన్నడ మాధ్యులలో పండితులట్లుండఁగా, పామరులలో సామాన్యమైన యీ వేష భాషలు, వాదములు, జాతిభేదములు మొదలగువాని ప్రాబల్యమును జూచి యనన్యూని, యీ భావములను తమ భక్తిని పాటలరూపమున నెల్లడివఱచిన పురందరదాసు, కనకదాసు మొదలగువారి రచనలు గలరు. వీనినే ‘దేవరనామము’ లందురు. మనలో రామదాసు, త్యాగరాజు మొదలగువారి కీర్తన లిట్టివే. తత్త్వనిద్ధాంతములం దెంత భేదమున్నను మతాంతరులయెడ ద్వేషా

నూయాదు లున్నను, నిర్లక్షకర్మములు, దంభాచారములు మొదలగు మతవాదుల దుర్గుణములపై కత్తిగట్టుటలో వీరందఱును చాల పనిచేసినవారు. పామరజనులలో నేటికిని నిష్కల్మష భక్తి, నమ్మకము, సౌశీల్యము మొదలగు గుణములు నిలిచి యుండుటకు వీరి కారణభూతులు గాని, సూత్రములు, భాష్యములు, వ్యాఖ్యలు వాసిన పండితులు గారు.

తిరువళ్ళువరు

మన యింకొక పారుగింటివారగు ఆరవవారిలో చాలవ్యాప్తిగాంచిన తిరువళ్ళువరు నాయనారి 'తిరుక్కురళో' అను గ్రంథముతో వేమన పద్యములను పోల్చి చూడవలయుననుట ప్రకృతేపన్యాసనిబంధనలలో నొకటి. కాని యిరువురికిని పోలికలు చాల తక్కువ. నాకు ధ్రువిడభాషాజ్ఞాన మంతకంటె తక్కువ. కాని తెలిసినంతలో ఆతనినిగూర్చి కొంత సంగ్రహముగా విన్నవించును.

తిరువళ్ళువరు చాల ప్రాచీనుడు. ఇతనికాలము క్రీస్తుశకపు మొదటి శతక మని యునేకులు తలచినారు. మద్రాసులోని మైలాపూరిలోనున్న వాడు. 'భగవంతు'డను బ్రాహ్మణునికి 'ఆది' యను చండాల స్త్రీని జనించిన వాడని కథ.* వళ్ళువరనువారు ఒక తెగమాదిగలే కావున ఇతనిపేరు పైకథలో గొంత సత్యమున్నదని నూచించెడిని. ఇతని నిజమైన పేరేమో తెలియదు. నేతపని వృత్తిగా బ్రతికినవాడు. ఇతని భార్య వాసుకి. వీరిరువురి దాంపత్యము అపూర్వమై చాల సౌఖ్యవహమై యుండెడిదట.

ఇతఁడు వ్రాసిన గ్రంథము 'కురళో'. 'కురళో' అనగా ఒకవిధమగు చిన్న ఛందస్సు : ఆటవెలఁదిలో ఇంచుమించు సగముండును. ఇతని పద్యములన్నియు ఆ ఛందస్సులో నున్నవి. ఇది ధర్మము, అర్థము, కామము అను మూఁడు పురుషార్థములనుగూర్చి మూఁడు భాగములుగా వ్రాయఁబడిన యుపదేశ శాస్త్రము. తాను బ్రాహ్మణుఁడు గాకపోవుటచే నధికారములేదని యితఁడు మోక్షమునుగూర్చి వ్రాయుక వదలెననికథ. కాని ఉపాధ్వాతమందలి పద్యములలోను, సన్న్యాసధర్మ ప్రకరణమునందును, భగవంతునిగూర్చియు, మోక్షపాయములను గూర్చియు, సంగ్రహముగానైనను వ్రాసియే యున్నాఁడు గావున ఆ కథ మనము నమ్మఁబని లేదు. మఱియు ఇతఁడు సుఖియైన సంసారిగానుండి, గృహస్థధర్మములగు ఆతిథిపూజ మొదలగునవి జరుపు కర్మనిష్ఠుఁడై, సత్యము, నితి మొదలగు సామాన్య లోకిక ధర్మముల నెక్కువ శ్రద్ధతో నెఱపుచు, దృఢమైన దైవభక్తిగలవాఁడై యున్న వాడంటేకాని వేదాంతవిషయముల నెక్కువగా పరిశీలించినవాఁడు కాకపోవచ్చును. ఇతఁడు పై ధర్మార్థకామములలో నొక్కొక్కదాని యంగములను ప్రత్యేకముగా విభాగించి ప్రతివిషయమునకు పదిపద్యముల ప్రకారము మొత్తము ౧౩౩౦ పద్యములు వ్రాసెను. గ్రంథకర్తయొక్క విషయ విభాగ శక్తిని నూక్ష్యదృష్టిని ఇందుఁ జూడవచ్చును.

దీనికి తోడు చక్కని కవితాశక్తియుఁ గలదు. అనగా వేమన్నవంటి యాశుధారగాదు. తిక్కనవలె నెమ్మదిగ చెక్కి చిక్కఁగఁ దీర్చిన రచన యితనిది.

* 'కురళో' తెనుఁగగు 'త్రివర్ణదీపికో' పీఠికలో. అత్యద్భుతములైన గాథలు ఇతనిని గూర్చి కలవు కాని యది శుద్ధ పురాణము.

భావములందును అతనియుద్దేశ మితనికి లేదు. మార్గవము, ఓర్పు, నెమ్మది యిందుఁ గానవచ్చును. కావుననే వేమన పద్యములవలె నొకమాటు విన్నంతనే యిది బాణమువలె నెదలోఁ దూఱదు. నూత్రమువలె పలుమాటు మననము చేయ వలయును. హిందూదేశమందలి యన్ని ధర్మశాస్త్ర గ్రంథములందును గానవచ్చు అహింస, నత్యము, వైరాగ్యము, శాంతి, దాంతి, ఆతిథ్యము, రాజధర్మములు మొదలగువానినిగూర్చి యందఱును ఆదరింపఁదగిన సామాన్యనీతుల నితఁడు వ్రాసినేకాని యిందు క్రొత్తదేమియులేదు. కాని వాని నితఁడు సంగ్రహించి, సారించి, ఏర్పఱచి, చిత్రకారుఁడు బొమ్మనుచేసినట్లు, సలుప్రక్కలు నిదానముగాఁ బరీక్షించి, ఎక్కువతక్కువలు దిద్ది, తీర్చి, నెమ్మదిగా కవిత్వపు మెఱుఁగులిచ్చి, పరిపూర్ణముగా బైటఁబెట్టినవాఁడు. కాని, ప్రాచీనులందఱవలె పై విషయములను మితిమీరి చీలకలుగా విభజింపఁ బూనుటచేతను, ప్రతివిషయము మీదఁను పది పద్యములు తప్పక వ్రాయవలయునను నియమముచేతను, అందందు కవితాశిల్పము పలుచనై చప్పడియైనట్లు గానవచ్చును.

వేమన్న విరక్తకవి. ఇతఁడు సంసారికవి. కావుననే యతఁడు చిన్న బిడ్డలు ‘మురికిముద్ద’లని ‘ముద్దఁ జంకబెట్టి ముద్దాడనేలరా?’ (వే.జ్ఞా, ౧౧౧౨) యని యసహ్యపడి మొగ మావలఁచిపృక్కొనఁగా, ఇతఁడు—

“చిన్న బిడ్డలు చిఱుఁగెలఁ జెఱచినట్టి

బొన మమ్మతంబు కంటె నింపానుగాదె?”

(స్వాంధీకృతము)

(కురళో, ఆరత్తుప్పాల్, పుదల్వైల్ పెరుదల్ ౪)

అనెను. వేమన స్త్రీవ్యక్తిని తిరస్కరించి విధిలేక దానికి లోఁగినట్లు తోచును; తిరువళ్ళూరు స్త్రీయొడ చాలగౌరవముతో అభిమానముతోఁ గూడినవాఁడు. “తమకు ప్రియులైనవారి కొఁగిలికంటె తామరకంటి దేవుని లోకమందును ఏమి నుభము గలదు?” అని యితని ప్రశ్న (కురల్, కామత్తుప్పాల్, పుణర్పి మహిళ్లల్ 3). ఈ కారణముచేతనే యితనిని తిరస్కరించిన వారెవరును లేకపోవుట యట్లుండఁగా ననేకులు పండితులు దీనిని పొగడి వ్యాఖ్యానములు వ్రాసిరి. ఇది ప్రమాణగ్రంథ మయ్యెను. ఉత్తరవేదమని, దైవనూలని దీనికి పేళ్ళు గలిగెను. సుమతీతకపు కర్తయైనను ‘శ్రీరాముని దయచేతను’ అని యుపక్రమించుటచేత, శ్రీరామ ద్వైమతవరైన దానిని దిరస్కరింపవచ్చునుగాని, యితఁడు, ‘నామలింగాను శాసనము’ వ్రాసిన యమరునివలె, ఏ దేవతను పేరుతోఁ బిలువక, ‘ఆదిభగవంతునికి’ నమస్కరించి గ్రంథముప్రక్రమించి, అందు ఏ మత పక్షపాతమును జూపక, నర్వ మత సాధారణములగు శాశ్వత నీతులను గూర్చి మాత్రము వ్రాయుటచేత, అందఱికిని కావలసిన వాడయ్యెను. కావుననే యీగ్రంథము ౧౫౦ వింధకు ముందే ‘లాటిన’ భాషలోనికిని, తరువాత, జర్మన్, ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషు భాషలలోనికిని పాశ్చాత్యులు పరివర్తించుకొనిరట.* నేటికి సలుపచెండ్లకు వెనుకనే ‘త్రివర్గ దీపిక’ యను పేరుతో కనుపర్తి వెంకటరామ శ్రీవిద్యానందులనువారు దీనిని తెలుగులో మొదటి రెండు ధర్మార్థకాండములు పరివర్తించి ప్రకటించిరి. అందులు దాని నెక్కువ గమనించినట్లు కానరాలేదు. నహజమే. ఎందుకనఁగా, అంధీకరించినవారికే యిది యితరులకర్థము కాదని గట్టినమ్మకము కలుగుటచే,

* See V. V. S. Iyer's Preface, LXIII.

వారే దానికి వ్యాఖ్య, దానికి తాత్పర్యమును వ్రాయవలసివచ్చెను. ఇట్లు వ్యాఖ్యతో నాంధ్రీకరణమును దానితో మూలమును అర్థముచేసికొనువఱకును నిలిచియుండఁ గల కవిత్వమును రచింపఁగల్గినవాఁడు ఈ ప్రపంచమున నింకను బుట్టలేదు. ఇది గాక శ్రీ గరీమళ్ళ సత్యనారాయణగారు తెనిగించిరట కాని యింకను నది వ్రాత లోనే యున్నట్లున్నది.* దీని చక్కని యాంధ్రీకరణ మొకటి తెలుఁగు భాషకు త్వరలో తెచ్చుకొనుభారము మనపై నున్నది. అదియట్లుండె.

సామాన్యములగు నీతులవిషయమునఁ దప్ప వేమన్నకు నితనికిని పోలికలు చాలలేవు. అతఁడు దుర్బీతి నెక్కువగా ఖండించినవాఁడు; ఇతఁడు నీతియిట్టి దని చెప్పినవాఁడు; అతనిది విరక్తి; ఇతనిది రక్తి. అట్లుగాక వేమన్న అన్వయ మార్గమునఁ జెప్పిన నితనివలెనే చెప్పను. కాని యాపోలిక యిరువురు మనుష్యులకు మనుష్యత్వమును బట్టి పోలిక యున్నట్లు. అపకారము చేసిన వానికిని ఉపకారము చేయుటయే మంచిది. ఇంటికివచ్చిన యతిథి నాదరింపవలయును; అసత్యములాడరాదు—ఇత్యాది విషయములలో వీ నీతి శాస్త్రకారుఁడును వేఱు విధముగాఁ జెప్పఁడు. కావున ఇట్టి వానిలో నీయిరువురను పోల్చి చూచుటకంటె తిరువళ్ళువరునుండి రెండు పద్యములు యథాశక్తి తెనిగించి చెప్పి యాతని విషయము చాలింతును :

నిష్కల్మషత్వము

“మనసునిల్చుకొనుండు మనిలేక, ధర్మ
మన నిదె ; యొండెల్ల నాడంబరంబు”

(అఱత్తుప్పాల్, అఱన్ వలియురుత్తల్, ప. 3).

ఆతిథ్యము

“అతిథులకుఁ జెట్టి మిగిలినదారగించు
నరునిపాలమున విత్తులు నాటవలెనే?”

(అఱత్తుప్పాల్, నిరుండోంబల్, ప. ౫)

శాంతి

“ఓర్వవలయు నెప్పుడొరులతప్పులు ; వాని
మఱచుటింతకంటె మంచిగుణము”

(అఱ. పార్తెయుడైమై, ప. ౨)

శ్రీ వర్ణనము

“కనియు వినియు మూరుకొనియును తాఁకియు
తినియు నెఱుంగఁదగిన తిప్పలెల్ల
జెరిసి నిలిచినవిర ! మెఱుంగుగాజులతోడి
తళుకులాడి దీని తనువునందు”

(కామత్తుప్పాల్, పుణర్పి మహిళ్లల్, ప. ౧)

*Vide, 'Maxims of Thiruvolluvar' by V. V. S. Iyer, Preface XX. తిరువళ్ళువరును గూర్చిన యనేక విషయములిందుండియే గ్రహించితిని.

ఇతరులమాట యిట్లుండఁగా తెనుఁగువారిలోనే వేమనవంటివారు పలువురున్నారు. వేమనవంటివారనఁగా అతనిమతమువంటి మతము నాశ్రయించిన వారు; బహిరాడంబరములను వదలి, జాతిభేదాదులను తిరస్కరించి, యోగసాధనముచే అద్వైతమును సాధించినవారు; లేక సాధింపఁ దలంచినవారు—అట్టివారిలో నొక్కఁడు—

పోతులూరి వీరబ్రహ్మము

జాతిచే నితఁడు కంసాలి. ఇతని కాలము సుమారు పదునేడవశతాబ్ద మధ్యము. వేమన్నను గూర్చి మనము నిర్ణయించిన కాలమే సరియైనచో నితఁడతనికి సమకాలికుఁడగును. స్థలము పోతులూరు. కర్నూలు మండల మందలి బనగానపల్లెలోనుండిన గరిమరెడ్డి వెంకటరెడ్డి యను నాతని యింట ఇతఁడు చిన్నప్పుడు పనులఁ గాచుచుండెను. ఆ పయనునందే యితఁడనేకాద్భుత కార్యములు చేసెను. చచ్చినవారిని బ్రతికించెను. ఊరిదేవరజాతరలో యితని యాజ్ఞ ప్రకారము అందఱియెదుర చండికావిగ్రహము లేచివచ్చి యితనికి చుట్టకాల్పు కొనుటకు నిష్పదెచ్చి యిచ్చెనట! ఈతఁడును విగ్రహసాధనలు, జాతిభేదములు, జాతరులు మొదలగువానిని ఖండించి ప్రజలకు హితవచోకము చేసెను. ఇతఁడు నన్యానిగాఁడు. గొప్ప సంసారి. భార్య గోవిందమ్మ. ఇదుగురు కొడుకులు, ఒక్క కూతురును ఉండిరి. ఇతని శిష్యులందఱిలో దూడకుల నిద్దయ్య ప్రసిద్ధుఁడు. పండ్లెండెండ్ల చిన్నవయస్సునందే తన మహమ్మదీయ మతమును తల్లిదండ్రులను వదలి వీరబ్రహ్మము నాశ్రయింపఁగా, అతఁడును నిరాశ్రయముగా నితనిని శిష్యునిగా నంగీకరించి బోధించెను. ఈ గురుశిష్యుల భక్తి వాత్సల్యములు చాల మనసును కరఁగించునట్టివి. శిష్యుని కొఱకితఁడు 'నిద్దబోధము' అను గ్రంథమును వ్రాసెనట. అందులోని వీ క్రింది రెండు పద్యములు :

“క. నీవును నేనును తానును

భావింపఁగ నొక్కఁడనుచుఁ బరఁగెఁడు గాచే

నీవును నిన్నెఱిగినచో

నీవేయఁగు దాను నేను నిజముగ నిద్దా!”

“క. నీలోన వెలుగు నెయ్యది

నాలోనను వెలుగునదియె సఖిలంబున దా

నాలోకనంబు గలిగిన

నీలోననె గాంతువయ్య నిజముగ నిద్దా!”*

ఇతఁడును వేమన్నవలె సర్వసమత్వముగల యద్వైత విద్యను బోధించు పెక్కు పద్యములను పాటలును వ్రాసినట్లున్నది. కాని నా కవి యొక్కవగా లభింప లేదు. ‘పోతులూరి వీరబ్రహ్మముగారి నాటకము’ అను గ్రంథమున కొన్ని కలవు గాని యవి నాటకకర్త వ్రాసినవో, వీరబ్రహ్మము వ్రాసినవో చెప్పలేను. ఒకటి మచ్చుకు—

*బెజవాడ టి. వి. రాఘవాచార్యులు గారు ప్రకటించిన ‘వీరాచార్య చరిత్రము’, పు. ౧౭. ఇందలి విషయము రీ గ్రంథమునుండియే గ్రహింపఁబడినది. ఇది గాక తప్పుల తడకల గుఱివీ ప్రతి యొకదానిలో కొన్ని పాట రిటీపం చూచితిని.

రాగం : మధ్యమావతి - ఆదితాళం

“సంసారైనా వకటి—సంసారము విడిచిన నొకటి. (పల్లవి)

హంసనటించే విధమెఱుంగుంటే సంశయములు తనమది విడిచుంటే, సం॥

“జలవార్తలు వినకుంటే—తన—యింద్రియములు వశముంటే

కలలోమరవక యుంటే మరి కల్లలన్ని తొలగుంటే, సం॥

“నిలుకడ శాంతంబుంటే—తన—నిబనమాధిగలిగుంటే

పలుమరుయోగుల భాషలు వినుచును, చలముమఱచి తానిలుకడయుంటే...

(వీరబ్రహ్మముగారి నాటకము, పే. ౬౧)

ఇదిగాక ‘వీరాచార్య చరిత్ర’ మందు ఈ క్రింది పదపుతనక యొకటి యుదాహరింపబడినది :

“చిల్లరరాళ్ళకు మ్రొక్కుచునుంటే చిత్రము చెడునుర వారేవారే!

చిత్రమునందలి చిన్మయజోతిని చూచుచునుండుట సరేసరే

వొక్కప్రాధులని యెందుకనుంటే వినరగ చెడుదువు వారేవారే”

(వీరాచార్య చరిత్రము, పే. ౭)

పై పద్యములు చూడగా, వేమన కవిత్వము నందున్నంత వేగముగాని ఆ యచ్చుకట్టుగాని యిందులో లేదని తెల్లమగును. కాని సామాన్యజనుల కింత మాత్రము చాలును. దీనికితోడు వ్రాసినవాఁడు విరక్తుడై హతయోగసిద్ధుల వింతలఁ జూపిన మహానీయుఁడగుట, అతనిపదము లనేకులు పాదుచుండుటకును, అతని ననేకులు పూజించుచు ఉత్సవాదుల నిప్పటికిని జరుపు చుండుటకును కారణమయినది. కట్టార్చపల్లె తుంగవేమన్న యిట్టివాడేకదా? వీరబ్రహ్మము సమాధియును స్థాపించిన మఠమును ‘కందిమల్లయపాళెము’ లోఁగలదట. ఇతఁడును సజీవముగా ‘సమాధి’లోఁ ప్రవేశించిన వాడే. ఈతని పాత్రయగు నీశ్వరమ్మ యను నామెయు బ్రహ్మచారిణి యగు యోగినిగా నుండి ప్రసిద్ధిగాంచెనట. ఈశ్వరమ్మగారి మఠము నాయూరనే కలఁదట. ఇతని శిష్యుఁడు దూడేకుల నిధ్యయ్యయు ఇట్టివే కొన్ని పాటలు వ్రాసెను. ఈతని విషయమగు స్తోత్రములు సంస్కృతభాషలోఁ గలవు.*

ఏగంటివారు

ఇట్లే అద్వైతమును బోధించుపాటలు ‘ఏగంటివారి వచనాలు’ అను పేరు గలవి మృదాను ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథ మందీరమునఁ గలవు.†

ఏగంటివారెవరో ఒకరో అనేకులో యే యూరివారో యెప్పటివారో తెలియు నవకాశము నాకు లభింపలేదు. కొన్ని గుజిలి ప్రతులలో నీ పాటలు కొన్ని ‘యేగంటి లక్ష్మయ్యగారి వచనాలు’ అని ముద్రింపబడినవి. ఆంధ్రదేశమునందు వీని తెక్కువ వ్యాప్తికలదని వినుచున్నాను. జనులలో నెక్కువ వ్యాప్తిని గాంచుటకును మనసము చేయుటకును పద్యములకన్న పాటలెక్కువ పనికి వచ్చునను తత్త్వమును పండితు లనేకులు గమనింపలేదు గాని, పామరులు మాత్ర మెఱుంగి యాచరణకుఁ దెచ్చిరి. అట్టి పాటలలో సామాన్యముగాఁ గానరాని భాషాసౌష్ఠవము, విషయమును సంగ్ర

*దా. వీరబ్రహ్మ నాటకము, పే. ౮౭.

†శ్రీ వే. ప్రభాకరశాస్త్రిగారు నాకివి చూపిరి.

హించి చెప్పశక్తి, ధారాళమైన శయ్య—ఇవి యీ యేగంటివారి పదములలో ఎక్కువగా గానవచ్చును. ఒకటి యుదాహరింతును :

“ప॥ ఆనందమయుఁడు గావలెను.

మనసు పదిలము సేయవలెను ; ఈ
తనువులోపలి తెలివి తానె కనవలెను.
కనుచూపు లొకటి కావలెను, అందు
మన చిదానందలింగము గానవలెను.

॥౧॥

“వాయువుల కుంభించవలెను, మిక్కిలి యు
పాయమున కుండలిని పైకెత్తవలెను.
తేయజంబులు దాట వలెను ; అందు
పాయకుండెడు నాడు పలుకు వినవలెను.

॥౨॥

“మూఁడుయేరులు దాట వలెను ; అందు
జోడు బాయని గురుని జాడ గనవలెను ;
మేడ మీదికి చొర వలెను ; అందు
జోడుబాయని హంస జాడ గనవలెను.

॥౩॥

“రేయు పగలొకటి గావలెను ; అందు
వేయి రేకులమీది వెలుగు గనవలెను ;
ఆ యెడను హంస గావలెను ; అత్యు
బాయకేగంటి గురు పదవి గనవలెను, ఆనంద॥”

॥౪॥

(ఓ. లై., ౧౩-౪౩౦)

కన్నడమండలి ‘దేవరనామముల’ వలె తెలుగులో ఇట్టి అద్వైతబోధకములగు పదములు లెక్కకు మీతీ కలవు. ఇవి గాక ఇట్టి వేదాంతమునే పద్యరూపముగ వ్రాసిన శతకకర్తలు అనంఖ్యులు. శ్రీ వం. సుబ్బారావుగారు ఇట్టి వారిని సుమారేబది మందిని పేర్కొనిరి (వం. సు. వేమన, పు. ౧౮౭). ఇట్టివారిలో నొకఁడగు :

ఆనంద వరదరాజయోగి

రచించిన ‘సదానంద యోగిశతకము’ నుండి రెండు పద్యములు—

“తే॥ స్నానమొల్లఁడు దేవతార్చనము సేయఁ
డమల విజ్ఞాన సంపన్నుఁడైనయోగి
లోకులకు తెలియునె వానిలోని గుట్టు?
నవ్యతర భోగి శ్రీ సదానందయోగి!”

(౨౪)

“బ్రాహ్మల మటుంచు కొందఱు పలుకుటెట్లు?
బ్రహ్మ నెఱుంగంగ నేరక బ్రాహ్మఁడగునె?
బ్రహ్మ నెఱిగిన వాడెవఁ బ్రాహ్మణుండు, నవ్యతర...”

(౬౬)

అదునికులలో వేమన్నయం దెక్కువ భక్తిగలిగి యతని పద్యములనేకము లేర్పికూర్చి 'వేమన జ్ఞానమార్గ పద్యము' లను పేరఁ బ్రకటించినవాఁడును, నెల్లూరి జిల్లా నారాయణరెడ్డిపేట రామస్వామియోగి కుమారుఁడు, దిగంబరయోగి శిష్యుఁడును అగు—

ముత్యాల నారసింహయోగి

'జీవతత్త్వ ప్రబోధ కుసుమావళి' యను పేరి నీ వేమన మతమునే ప్రకటించుచు చక్కని కందపద్యములతో గ్రంథ మొకటి వ్రాసెను.

వీరందఱికిని యోగశాస్త్ర పరాయణమగు అమనస్కనమాధియు పరతత్త్వ సాక్షాత్కారమును ఎంతవఱకు లభించినదో లభింపనేలేదో చెప్పలేము. ప్రథమావస్థ ననుభవించిన సాధకులును, వట్టి నమ్మికచే వ్రాసిన భక్తులును వీరిలో నెందఱో యుండవచ్చును. రామకృష్ణ పరమహంసుఁడు, వివేకానందుఁడు మొదలగు వారి యనుభవములపై, మాటలపై నమ్మిక గలిగి, తమకట్టి యనుభవమేమియు లేకున్నను ఆ విషయముపై నుపన్యాసములిచ్చి బోధించువారు మనలో నెందఱు లేరు?

ఇంతటితో నేటి యుపన్యాసము ముగింపవలసినదే కాని రామకృష్ణపరమహంసుని పేరెత్తిన తరువాత నూరక వాటిపోవ సాధ్యములేదు. ఇదివఱకుఁ జెప్పిన యోగు లెల్లరును తమతమ దేశముల యెల్లలు మీతనవారు కారు. కొందఱు తామున్న యూరే వాటి బైట వచ్చినట్లు తోపదు. కాని శ్రీరామకృష్ణుఁడు భరతఖండమందే కాక ఖండాంతరములందును కీర్తిగన్నవాఁడు. కడచిన శతాబ్దమున (౧౮౩౬) వంగదేశమున సామాన్య బ్రాహ్మణ కులమున జనించి, ఎక్కువ చదువు నంద్యలు లేక, ఒకానొక కాలికాదేవి గుడిపూజారిగా నున్నవాఁడతఁడు. కాని సహజమైన యార్ఘ్యహృదయము, ఆధ్యాత్మిక తత్త్వములం దభిమానము, దైవభక్తియుఁ గల వాఁడగుటచే, ప్రయత్నములేకయే యితనికి దేవతాసాక్షాత్కారము మొదలగు ఆధ్యాత్మికానుభవములు తమంతట కలుగుచుండెడివట. ఉన్న దున్నట్లు చిన్న నాటినుండి యితనికి సమాధియనుభవము గలుగుచుండెనట. ఇతఁడు తాంత్రిక పూజలు, హఠలయాదిసాధనలు సక్రమముగానే యాచరించి తుదకు రాజయోగిగా పరిణమించెను. ఇతని జీవితమున జరిగినవని చెప్పఁబడు విచిత్రములకు లెక్కలేదు. హిందూదేశమందలి యన్ని మతముల ప్రకారమును ఇతఁడాచరించి తత్త్వానుభవ మును బొందెనట. ఇతనిని వట్టి పచ్చివాఁడని యప్పడును కొందఱు తలచిరి. ఇప్పుడును అట్లనుకొనువారు లేకపోలేదు. అది యెట్లున్నను, విజ్ఞాన ప్రధానమైన అంగ్లేయ విద్యను అభ్యసించిన వారనేకులు ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచమందే నమ్మికలేక కేవల నాస్తికులైయున్న సమయమున, ఆస్తికతగలవారు హిందూధర్మములు మోక్షసాధకములు గావని తిరస్కరించి క్రీస్తుమతమునో లేక దాని రూపాంతరము లగు బ్రహ్మసమాజమునో, ఆర్యసమాజమునో ఆశ్రయించుచుండిన కాలమున, హిందువులలో ఆస్తికులనఁబడినవారు పరస్పర జాతి మత ద్వేషములతో వారికి మోక్షములేదని వీరును, వీరికి లేదని వారును తన్నులాడుకొనుచున్న సందర్భమున, ఈ మహాపురుషుఁడు జన్మించి, సగుణనిర్గుణోపాసనల వివిధ భేదములను తాను ప్రయత్నపూర్వకముగా సాధించి, సర్వమతములకు సార మొకటియే యనియు, దైవమని యొకటి సంగీకరించు విమతమునందు శ్రద్ధతో నుపాసనచేసినను పరమ

ఫలమైన యద్వైతము లభించుననియు, నమ్మునట్లు కా నాచరించి చూపి, విజ్ఞానధనులైన వివేకానందుని వంటి వారి ననేకులను లౌకిక వైదికులను శిష్యులనుగాఁ జేసికొని, వారి మూలమున హిందూమత శాస్త్రముల మనతను యూరొప్పు, ఆమెరికా మున్నగు ఖండాంతరములందును చాటింపఁ జేయఁగల్గెను! ఇతని మతప్రకారము అద్వైతమే ప్రధానతత్త్వమని చెప్పటకుఁగాని, ఖండించుటకుఁ గాని, నాకు శక్తిలేదని మొదలే విన్నవించితిని గదా? అదియెట్లున్నను, దేశమున కితఁ డనుగ్రహించిన గొప్పయుపదేశము : భిన్నమతములవారు ఒకరొకరితో కలహింప నక్కరలేదనుట. ఏ మతము నాశ్రయించినను ఫల మొకటియే కావున వారి వారి సంప్రదాయమునకు, ఇష్టమునకు తగిన మతము ననుసరింపవచ్చును. బహిష్కరణపంచమున శాంతిదాంతులుగలిగి, పరోపకారము, అనాధనివ చేయుటయే పరమధర్మమని యితఁడు బోధించెను. సంఘసంస్కారము, మతసంస్కారము అను పేరుతో జాతిభేదములు, విగ్రహారాధన మొదలగు వానినెల్ల నొకటేమాట మూలముట్టుగ నశింపఁజేయఁ బ్రయత్నించుట పిచ్చిపని; అవియొకచోట నడచిన వేఱొకచోట, ఒకరూపమును పాడుచేసిన వేఱొకరూపమున పైకిలేచును; దయ, దాక్షిణ్యము, భక్తి, సమ్మిక మొదలగు సుదారగుణములు ప్రజలలో పెంపొందించినచో పై జాతిభేదాలు తమంతట తమ బలమును గోలుపోవును. కావున వాని నడంచుటయందుఁగాని, స్థాపించుటయందుఁగాని శ్రద్ధవహింపక యుదాసీనముగా నుండుట యావశ్యకము. చండాలస్వర్గ చేసిన 'నాజన్మమే చెడిపోయెను, నేను ముక్తికి దూరుఁడనైతిని', అని నిష్కల్మషముగా సమ్మిసవానిని బలవంతముగాఁ బట్టితెచ్చి మాలవల్లి మధ్యలో నిలిపినను, తిరుపతికిఁ బోయి దేవునికి 'హింగలి సేవార్థము' చేయించిన నాకు ముక్తి లభించునని దృఢముగా నమ్మి తిరిపెమెత్తి కర్చుకు సంపాదించుకొని కాళ్ళనొప్పులు గమనింపక కొండయొక్కి పరమానందముతో దేవుని దర్శించి 'ధన్యుఁడైతిని గదా' యని కన్నీళ్ళు రాల్చువానికి 'ఇది వట్టి రాతిబొమ్మరా, దేవుఁడును గాదు, పయ్యమును గాదు. దీని కేల మ్రొక్కెదవు?' అని యెంత చెప్పినను, నిటి కెదురీఁదినట్లగును గాని ఫలము లేదు. వారి మనస్సు నెమ్మదిని జెఱచినట్లగునింతె. ఒక యభిప్రాయము మనసులో స్థిరముగా నిలుచుట కెన్నాళ్ళు పట్టునో, దానిని పోగొట్టుకొనుట కంతకన్న నెక్కువ పట్టును—ఈ తత్త్వములను రామకృష్ణపరమహంసుని వలె, నే నెఱిగినంతవఱకును, ఇతర బోధకులెవరును గమనింపలేదు. ఈ జాతిభేదము మొదలగునవన్నియు తానును తుదిలో వదలినవాడే. కాని యితరుల నట్లుచేయుమని నిర్బంధించి తిట్టలేదు. నిర్బంధములతోను, దూషణలతోను శ్రద్ధ జనింపఁజేయుట యనాధ్యమనియు, అనావశ్యకమనియు ఖండించి యుపదేశించువానికన్న మౌనముతో నాచరించువాఁడు మంచి సంస్కర్తయనియు నీతఁ డెఱిగెను. బలవంతపు మామస్నానముతో పుణ్యము వచ్చునేమో కాని చలి విడువదుగదా!*

*పై రామకృష్ణపరమహంసుని జీవితచరిత్రవిషయములు 'The Life of Sree Ramakrishna' అను గ్రంథమునుండి సంగ్రహింపఁబడినవి.

వేమన కవిత్వము, హాస్యము, నీతులు

వేమన కవులని పేరు సంపాదించని కవులలో జేరిన వాడంటిని. పేరు వచ్చుటకు రెండు హేతువులు : ప్రజయొక్క యభిరుచి నెఱిగి వారికి తృప్తిగా వ్రాసినవానికి వచ్చును ; కవియొక్క గొప్పతనము నెఱుంగగల ప్రజ యున్నను వచ్చును. వేమన విషయమందీ రెండును లేకపోయినవి.

ఇతఁడు ఇతరులకు హితము గావలయునను నుద్దేశముతో వ్రాసిన కాని, వారు తృప్తిపడవలయునని వ్రాసినవాఁడు కాఁడు. వారు తన్ను పొగడవలయునని, యాశపడి కాని, తిరస్కరింతురని వెఱచి కాని, తన త్రోవను వదలినవాఁడు కాఁడు. మనలో చాలనాళ్ళనుండి ‘కావ్యం యశసేఽర్హకృతే’ యను సిద్ధాంతము ముఖ్యముగా నెలకొన్నది. కావ్యములు వ్రాయుటకు మొదటి ఫలములు కీర్తి ; ద్రవ్యము. కావున కీర్తినిచ్చు పండితులకును, ద్రవ్యమునిచ్చు రాజులకును ప్రీతిని గలిగించినచో కృతార్థుల మైతిమని యనేక కవులు తలఁచిరి. దానికిఁ దగినట్లు ‘కవిసార్వభౌముఁడు’ మొదలగు బిరుదులును, ఎకరాల కొలఁది యినాములును అగ్రహారములును వారికి లభించుచుండెను. తమ మనసుకు తృప్తి గల్గించినవారి విషయమున ప్రాచీనులు చూపిన మర్యాద, ఔదార్యము అత్యద్భుతములు. కాని కవికి స్వాతంత్ర్యము పోయినది. ఇతఁ డితరులచేతి బొమ్మ యైపోయినాఁడు. కృష్ణదేవరాయలవంటి దొరయాజును తిరస్కరించి, ‘ఉరక కృతుల రచియింపుమఱి శక్యమే?’ యని పెద్దనవలె ధీరముగాఁ జెప్పగల మగకవి లేకపోయినాఁడు. ఉన్న యభిరుచిఁ జూడఁపరణము లిచ్చువారే కాని, దానిని సరియైన త్రోవలో మార్చి తిద్దగలిగిన ధీరులు లేరైరి. క్రమముగా కవిత్వమునకు జీవనము సంపాదించుకొనుట యొక యానుషంగిక ఫలముగాఁ గాక, ప్రధాన ఫలముగా పరిణమించెను. ద్రవ్యము గలవా రెవ రే విషయమున పద్యములు వ్రాయుమని చెప్పినను ‘నరే’ యని కవి నడుముగట్టుకొని నిద్రముగా నుండవలసి వచ్చెను. ఏ పెద్దమనుష్యుఁ డూరికి వచ్చినను, ఏ గుమస్తాను వెఱొక యూరికి మార్చినను, ఏ యెల్లయ్యకు దొరతనము వారి బిరుదు లభించినను, ఆ నందర్పములందెల్ల తప్పక, యేమూలలోనే యున్న కవిని జుట్టు పట్టుకొని యిద్దుకొనివచ్చి, యందఱిముందుకు త్రోయుట విధితేని పనియైనది. కవి యను పేరుగలవాఁడు ఎవ్వరిని జూచుటకు పోయినను, వాని యూరు పేరులు తెలిసికొని కలిపికొట్టి పద్యములు వ్రాసి పొగడుట ప్రథమకార్య మైనది. కవికి స్నేహము, చ్యేషము, భక్తి, ఆభిమానము, అసహ్యము మొదలగు తన భావము లేవియున్నను లేనట్లే, తిట్టుట కధికారము లేదు. పొగడ్తలకు విలువ లేదు ; ఎందుకనఁగా, తాను తిట్టవలసియున్నను ఒకరు పొగడుమన్న వానిని పొగడ వలసినదే కాని, తన యిచ్చానుసారము కాదు గావున.

ఇట్టి కవిత్వమును వ్రాసి ప్రఖ్యాతిని సంపాదించుట వేమనవంటి వారికి రుచించునా? చూచిన వస్తువులందెల్ల తప్పులుపట్టు స్వభావము గలవాడు, పట్టిన తప్పులను స్పష్టముగా మొగము ముందర చెప్పక యుండలేనివాడు, ఇతరులను కీర్తికొఱకొ, ద్రవ్యముకొఱకొ ఊరక యెట్లు పొగడగలడు? ఒకని యందలి గుణములు తన మనసుకు నచ్చిన పక్షమున నంతోపించి పద్యములు వ్రాయు స్వభావము వేమన్నకు కలదని, గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రి మీది పద్యము తెలుపుచున్నది. కాని అది, 'మా వాడు బుద్ధిమంతుడు' అని వాత్సల్యముతో జెప్పు అభిమానపు మాట వలెనే యున్నదే కాని, యందులో ప్రపంచమందలి యందఱు తలవెండుకలను తెలుపు చేయునట్లు ముత్తమంత్రి కీర్తి వర్ణింపఁబడినదా? లోకుల కెవరికిని త్రాగుటకు నీరును లేనట్లు, తెచ్చి పోనిన యతని దాన ధార వర్ణింపఁబడినదా? కాఁబట్టి యీ పద్యమును నెఱవాత యగు గుంటుపల్లి ముత్తమంత్రియే వినియున్నను, వేమన్న కొక గోటువక్తయు నిచ్చి యుండఁడు. తన దరిద్రావస్థలో ద్రవ్యాష్టనకొఱకు బైలుదేఱినప్పుడు ఇట్లు ధనికులను పొగడి వేమన్నయు పద్యములు వ్రాసినాడేమో యను నందేహమును గలిగించు పద్య మొకటి గలదు—

“అ. పడుచు నిచ్చువానిఁ బద్య మిచ్చినవాని

కడుపు చల్లఁజేసి గౌరవమున

నడపలేనివాడు...”

(౨౩౭౫)

తక్కినది మీరు పుస్తకమందే చదువుకొనుడు. కాని, యీ పద్యముగూడ, ఇట్లు ద్రవ్యము కొఱకు తన యాత్మను జంపుకొనియైన ముఖస్తతిచేసి పద్యములు వ్రాసిన వానిపైఁగూడ ‘అయ్యోపాపము’ లేక, పట్టి చేతులతో పంపించు ‘బండగోవు’ లను తిట్టి వేమన వ్రాసినచే యనియుఁ జెప్పవచ్చును. ఇట్లగుటచే ఇతఁడు ఇతరుల కేది రుచించునని గమనించి, యా ప్రకారము వ్రాయఁగల్గుట యసంభవము.

ఇదిగాక యితఁడు సహజముగా బహిరంగద్వేషి. అనఁగా దేని యందైనను ముఖ్యముగ గమనింపఁ దగినది. సారభూతమైన లోపలితత్వమే గాని, బైటి యాకారము, వేషము, పని మొదలగునవి కావనుట యతని సామాన్యదృష్టి. మనస్సు శుద్ధముగా నున్న జాలును; బైటి స్నానపానాదు లక్కరలేదనువాడు. తాను గట్టిన ‘చిఱుగుబట్ట’ యే ‘చీనాంబర’ మని, తన ‘ముత్యికి యొడలే’ ‘ముక్తి’ యని చెప్పుచు, అక్షేపించినవారి నదరఁ గొట్టిన వాడు. “భక్తిలేని పూజ ఫలము లేదు” గావున, అదికలవాడు దేవళములకుఁబోయి, పత్రి, తులసి కర్పూపెట్ట వలసిన పనిలేక ‘మంచాననే మ్రొక్కు’ (౨౩౭౮) నని చెప్పినవాడు కాని మంచము నందైనను ‘మ్రొక్కుట’ తప్పనిది గదా! అది బహిరంగమేకదా? బహిరంగము అంతరంగము రెండును ఒకటికొకటి యనునూలములే కాని ప్రతి కూలములు కావు. బలవంతముగా వానిని వేఱుపఱుప వచ్చునే కాని సహజముగా ఆ రెండును అన్యోన్య్యాశ్రయములు; ఒకటినొకటి వదలనివి. భక్తిలేక పూజచేయ వచ్చును; పూజలేక భక్తియు సాధ్యమే; కాని సహజముగాదు. అంతరంగము తనకు సంబంధించినది. బహిరంగము పరులకే యొక్కుపగాఁ జేరినది; అనఁగా, తనకును అందు సంబంధము లేకపోలేదు. దానము చేయవలయునని యంతరంగ మందు బుద్ధియున్న జాలునా! బహిరంగముగా చేయకున్న నితరులకు ఫలము లేదనుమాట యట్లుండనిండు. అనలు తనకు తృప్తి కలుగునా? హృదయము నిర్మలముగా నుండవలసినదే. కడుపులో అజీర్ణాదిమలములు లేకుండఁ జేసికొన

వలసినదే. కాని అంతమాత్రమున దేహము పైబాగము ముఖికి ముద్దయై చీరపేలు పడి క్రుళ్లుచున్నను తొందఱ లేదన వచ్చునా? ఇతరుల కనహ్యమునుట మఱచి పోదముగాక! మన ముక్కుకే యది యోర్పవచ్చునా? ఒక వేళ అట్టోర్పు కొనుట బలవంతముగా వాడుక చేసికొని బహిర్బలములను చంపుకొన వచ్చును గాని నిజముగా నది యుక్తమనవచ్చునా? కావున ఈ రెంటిని పరస్పరసహాయములుగాఁ జేసికొనుట బుద్ధిమంతుని లక్షణము మాత్రమే కాదు; సమర్థుని లక్షణము గూడ.

వేమన యిట్టి తప్పనిస్థాంతమును కొంతపక్షకును కవిత్వమునందును ఉపయోగించెను. కవిత్వమునకు భాష, ఛందస్సు మొదలగునవి బహిరంగములు. అర్థభావములంతరంగములు. అవి ఒక విశిష్టవిధముగా తివ్రముగా నున్ననే కాని కవిత్వమును పేరురారు. చూడుడు :

“అ. పైరు నిడిన వాని ఫలమే నఫలమగు,

పైరు నిడనివాడు ఫలము గనునె ?

పైరు నిడని వాడు బహుశాఖ్యవంతుఁడౌ...”

(౨౬౩)

ఈ పద్యమందు కవిత్వములేదు. వేమన్న యిది వ్రాయకుండినను నష్టము లేదు. అట్లే బహిరంగములైన భాషాఛందస్సులును ఒక విశిష్టవిధముగా నుండనిది కవిత్వమనుపేరు రారు. చక్కనిభాష, కుంటులేని ఛందస్సు గలిగియున్నను ‘అర్థధనామ సంగ్రహము సందు కవిత్వమెట్లులేదో, యట్లే అర్థభావములు మంచి వైనను భాషాఛందస్సులు నాగరకతనుదప్పి యుండుటచేత నీక్రింది పద్యము నందును అదిలేదు :

“పుక్కుతండములైన పూదించి నలగొట్టి

వకటిగా బేయొచ్చు వసుధలోన

అత్మవేతెన వెనుక అంటించుటరుదురా...విశ్వ.”

—కొ. లక్షణ మొదల్యారు గారి వేమనపద్యములు (౨౫౬౨)

వేమన యీపద్యము నిట్లే వ్రాసెనో వ్రాయలేదో యనుమాటవేఱు. అతని పద్యములనేకములు వ్రాతప్రతులలోను అచ్చుప్రతులలోను నిల్లేయున్నవి. అనేక పద్యములందు అటవెలది నడకకును, సినపునడకకును భేదమే యితఁడు గమనించినట్లు తోపదు. భాషావిషయమందును శుద్ధమైన శబ్దప్రయోగమునకుఁగాని, సంధులను చక్కగా కలుపుటకుఁగాని, యితఁడు ప్రత్యేకముగ పరిశ్రమించినట్లే తోపదు. అచ్చులకును ‘ప’కార ‘య’కారములకును గలభేదమును పలుమాత్రతఁడు గమనింపలేదు. ‘సమశిషయనవచ్చు నారాయణన వచ్చు’ (౨౦౫౯) ఇత్యాది నిర్లక్ష్య ప్రయోగములు పెక్కులు గలవు. ఇంక అసభ్యములగు పదములు, అర్థములు, లెక్కలేనివి.

ఇంక సామాన్యప్రజకు బహిరంగము ముఖ్యము. దేవకపుగోపురముల యెత్తు, దేవతకుఁగలనవరత్నాల సాములు, పూజారిమెడలోని తాపకములసంఖ్య మొదలగు వానినిజూచి వానిమాహాత్మ్యమును వీనిభక్తిని నిర్ణయించువారు వారు. ఇట్లు కవి వ్రాసిన పద్యములు గూడ శుద్ధమైనభాష, పందెపు గుఱ్ఱము నడకవంటి ఛందస్సుఁ గలిగి, అనుప్రాస యమకాదులతో సభామందిరమును గడగడలాడించు నట్లున్న, ‘బలె’ యని పెచ్చుకొందురు. వేమనకవిత్వమందది యెక్కడిది?

మతీయు సామాన్యముగ కవిత్వమును విని సంతోషించు ప్రజలు రెండు

తెగలుగా నుందురు : పరులకు దానులు ; స్వయందానులు. మొదటి తెగవారు పామరులు. వీరెక్కువ చదువునంధులు నేరనివారు గావున, సామాన్యముగ మనసును తటాలున పట్టి యాద్యు వేమనవంటివానికవత్తమునకు లొంగి లోలోపల నంతోపించినను, రాజనభలలోని పద్యాల పంచెములో ఎదుటివారిని పరాభవించి, గండపెండ్రెములను బహుమానముగా బడనిన బిరుదుకవులను జూచి బేరగై, వారినే సరస్వతీయపరావతారములని పొగడి తప్పించుకొందురుగాని, వారితో వేమనను పోల్చిచూతమను దైర్యమే వారికండదు. నభలోనందలు మహావిద్వాంసు లంగీకరించినవానిని కాదనుటకు ఈ నిరక్షరకుటుల కధికారమేమున్నది? ఆ విద్వాంసులే రెండవతెగవారగు స్వయందానులు. ఏ కాలమందో యే కారణము చేతనో మనసులో నిలిచిన సిద్ధాంతములను యుక్తమా కాదా యని చర్చింపక ఆవియే సత్యములనియు తక్కినవి అనమంజనములనియు నిర్ణయించువారు వారు. కవిత్యమునందు దోషములు, గుణము, అలంకారములు, రసములు, కథలు, పాత్రములు, వర్ణనములు మొదలగునవన్నియు ఇట్టివనియు ఇన్ని యనియు నిస్సంశయముగా ఏర్పఱుచుకొనినవారు కావున, ఆ నియమములను స్వల్పముగా మీఠియున్నను గ్రంథకర్త తలవంచుకొని తిద్దుకొనవలయును; లేదా, సప్త విడిచి నిరాశుడై పోవలయును. ఇంతేకాని వీరొక మెట్టునుక్రిందికి దిగరు; దిగుట శాస్త్రప్రకారముతప్పనిమాత్రమే కాదు; దిగవలయునను ఆక్కరయే వారికి తోషదు. ఇంక ప్రేమియములలో తెగినగాలిపటము పంటి చేమన్నను వీరు కవియని యెట్లు పిలిచి సంభావించురు.

ఇట్లు “శృంగేరి బహిరస్యాకం వయంశృంగేరిణోబహిః” అన్నట్లు విద్వాంసులు వేమన్నను గమనింపలేదు. వేమన్న విద్వాంసులను గమనింపలేదు. వేమన ప్రాచీనపురాణకవుల రచనలను చదువుకొన్నవాడే కాని తరువాతి ప్రబంధకవుల దారి యతఃతెఱుంగఁడని మొదలే విన్నవించితేని. విద్వాంసులట్లు కాక, అక్షరాభ్యాసమునకు తరువాత కొన్నాళ్ళు ‘రఘుపంశము’, ‘భారతము’ మొదలగు మృదు కావ్యములను చదివిన శాస్త్రముచేసి, తరువాత ‘దైవదము’, ‘చనుచరిత్ర’ మొదలగు ప్రాథ గ్రంథములలో బడి మెదిలినవారు. ఇట్లు నిన్న మొన్నటి వారి కవిత్యములే చదువుకొని ప్రాచీనకవుల మార్గము తెఱుంగక, తనకవిత్యమునందు తప్పులు పట్టు విద్వాంసులను లక్ష్యముచేయవలసిన యక్కర వేమన్నకు తోషలేదు. అతఁడు నుఖముగా ఇంటిలోనో, లేక యేచెట్టు క్రిందనో కాలుమీఁడు కాలువేసుకొని కూర్చుండి, యిట్లున్నాడు :

“ఆ. ఆదిమకవులవలె అల్పండు తానెఱిగి

చెప్పలేడుగాని తప్పు బట్టా;

త్రయనేర్చుకుక్కు దొంతులు బెట్టువా?...” (ఓ. త్రి., ౧౩-౩-౧౯)

కాని, యెన్నటికైన తనమాటలవిలువ సర్వముచేసికొని యంగీకరింప వలసిన వారు పండితులే యగుదురుగాని, పామరులకంత సాధ్యముగాదని వేమన్న యెఱుంగక పోలేదు. చూడుడు :

“ఆ. వేముడిట్లు చెప్పు వివరపువాక్యముల్

వేముడిట్లు పావు వెళ్ళిపోక,

పామరులకు నెల్ల ప్రతిపక్షమై యుండు

పండితులకు నెల్ల పరము వేమ”

(ఓ. త్రి., ౧౨-౧-౩౦)

చదువుకొన్నవారెల్ల పామరులనియును, చదువనివారే పండితులనియు వేమన్న తలచెనని యూహించ సాధ్యముగాదుగదా? అట్లే అప్పటికిని ఇప్పటికిని చదువు కొన్నవారి తని కవిత్వపు విలువకు లొంగియే యున్నారు. జీవితమునం దితని పద్యముల నుపయోగించని పండితుఁ డాంధ్రదేశమం దున్నాఁడా? వేమన్నను కవి యని బాహుళ్యముగాఁజెప్పక పోవచ్చును; ఎఱుంగకయు పోవచ్చును. అందుచే నతనికి చిరుదు బహుమానములీయక పోవచ్చును. దానికి కారణము వేఱు. కష్టపడినవారుకష్టమునకు వెలయిత్తురు. నైషధమువంటి 'యోషధ' కవిత్వమును అర్థముచేసికొనుటకై తలపగులఁగొట్టుకొను నొప్పును సంపాదించుకొన్నవారు, మెదడున కేమాత్రమును శ్రమనియ్యని మెత్తని వేమనపద్యములవంటి వానిపై నెక్కువ శ్రద్ధపుచ్చుకొనుట సహజము గాదు. మిరియపుకాయల ముష్టయగు 'గోంగూరపచ్చడి' తిని జీర్ణించుకొనఁగల గుంటూరి వారికి అవివృద్ధించినపుడే నోట నిక్కూరును; కాని వారికి పాలు పెరుగు రుచిందా? వానిని వారు వదలరా? మఱియు పచ్చాడెంత విలువయైనదో యది యంత సులభముగా దొరకవలయు ననుట సృష్టి ధర్మము. ఎంతసులభమో యంత దానికి వెలతక్కువ యనుట యర్థశాస్త్రసిద్ధాంతము. గాలివంటి యమూల్యపచ్చాడము మనకు సులభముగా లభింపకున్న మనగతియేమి? సులభము గావుననే దానికి వెలయిచ్చువారెవరు? వేమనకవిత్వము గాలి పంటిది. అది యూఁని చోటులేదు; దొరకని తావులేదు. కావుననే యందఱును దాని నుపయోగించక తీఱదైనను అతనిని పిలిచి మహాకవివని మర్యాదచేయుట కెవరికిని కాఁబట్టకపోయినది.

ఇట్టి నర్హవ్యావృత్త్యమును వేమన పద్యములకు సంపాదించి యిచ్చిన కవితా గుణములేవి? ఈ ప్రశ్నను తడవుటకు ముందు 'కవిత్వమనఁగా నేమి?' యని కొంత విచారింపవలసియున్నది. కాని కవిత్వము గుర్తబహ్యమువలె మాయతో నిండిన పస్తువు. ఉన్నదని భావించవచ్చునుగాని చేతికి స్పష్టముగా దొరకునది కాదు. ఎంతతో మహామహు లెన్నియో విధముల దీనికి లక్షణము వ్రాయఁ బ్రయత్నించుచిరి గాని, యా కవితాదేవత యందఁజిగుఁడను చేతికందక నిలిచి మనఁచక్క చూడ్కి నిగిడించి యింకను నవ్వుచునేయున్నది. మఱియు, లక్షణము పూదును బహిరంగము లను తెలుపఁగలదుగాని యంతరంగమును దెలుపుకత్తి దానికి లేదు. మల్లెపూవును ఎన్నఁడును చూచి యెఱుంగని వానికి దాని స్వరూపమును దెలుపుటకు ప్రయత్నించిన వారేమి చేయఁగలరు? రేకులు, కాండ మొదలగు వాని సంఖ్య, కొలఁత, వన్నె మొదలగునవి యిట్టివని చెప్పవచ్చును. కాని యితర పుష్పములం దెందును లేని దాని పరిమళము ఇట్టిదని పఠించిచెప్పి యొప్పించుటయెట్లు? ముక్కుగలవాఁడు దానిని సాక్షాత్తుగా మూర్ఛిస్తప్పుడు తప్ప తక్కినయేమార్గముచే నేవిధముగాఁ జెప్పినను వాని కది యర్థముగాదు; ప్రతిపదార్థముయొక్క తత్త్వమును ఇట్లే సాక్షాత్తుగా అనుభవించిన వారికి అనుభవించఁగల వారికి దప్ప తక్కినవారి పాఠికి లేదు. కవిత్వముగూడ సట్టిదే. కాని తా ననుభవించిన పస్తువును అంగాంగములు పరీక్షించి యిదియట్టిదని లక్షణము నేర్పఱుపఁ బ్రయత్నించుట మానవ న్యభావము. కాని యెంత ప్రయత్నించినను బహిరంగములు దాటి లోఁతుగా దిగినవారు లేరు. ప్రకృతము మనముగూడ నంతే చేయఁగలము.

సామాన్యముగ ఒక వస్తువును గూర్చి తనకుఁ గలుగు భావములను భాష మూలమున ఇతరుల మనసు కెక్కునట్లు వెలుపఱుచుట కవిత్వ మనవచ్చును.

అనఁగా, భావించువాఁడు, అతని భావము, దానికి విషయమైన వస్తువు, దానిని వెల్లడించుభాష, దానిని విని గ్రహించు సభ్యులు—ఈ యైదును కవిత్వసృష్టి యందలి పంచ మహాభూతములు. ఈ యైదింటిలో ఏది లేకున్నను కవిత్వము కొఱగాదు. కవిలేనిది కవిత్వముండదని చెప్పఁబనిలేదుగదా? అతనికి భావము లుండవలయును. భావమనఁగా వదార్పములయొక్క స్వరూపజ్ఞానముగాని, యిదిమంచిది చెడ్డది యను నభిప్రాయముగాని కాదు. మఱి విషయమును గూర్చి మనకుఁగలుగు ద్వేషము, కోపము, అనూయ, అసహ్యము, ప్రేమ, భక్తి మొదలగునవి భావములనఁబడును. దొంగను ఉదాహరణముగాఁ దీసికొందము—ఈ యనంతపురము సీమలో ప్రసిద్ధుఁడై యుండిన గజదొంగ 'నామాలసింగఁడు.' వానినిగూర్చి చెప్పవలసినప్పుడు వాని ఒడ్డు, పాడువు, వస్త్రై, కులము, భాష, ఆయుధములు మొదలగు వానిని కన్నులు మూసికొని చెప్పుట, వానిని గూర్చిన మన జ్ఞానమును తెలుపును. అతని పలన దేశమున కెంత నష్టకష్టములైనవో గమనించి యతఁడు చెడ్డవాఁడని తీర్మానించి చెప్పుట యభిప్రాయము. ఈ రెండు సందర్భములందును కవిత్వమునకు చోటు లేదు. ఇదిగాక, అతనితో దెబ్బలు దోపులు దిన్నవారి కతనిపై కోపము జనించును : అతని సాహస కార్యములు చూచిన కొండతి కాశ్చర్యము మెప్పును గలుగును. ఇత్యాయలే భావములు. ఇవిలేనిచోట తత్త్వాస్త్రము, నీతిశాస్త్రము ఉండఁగలవే కాని కవిత్వముండదు. కావున కవిత్వమునకు భావములు ప్రాణముల వంటివి. ఇంక భావములకు ఆధారమగు విషయము, దానిని వెలుపఱుచుభాష కవిత్వమున కావశ్యకములని చెప్పనక్కరలేదు. ఇదవ మహాభూతము విని సంతసించువాఁడు. హృదయమున జనించిన భావములను ఎవరు విన్నను వినకున్నను జైలు పెట్టుట మనుష్య సామాన్య ధర్మము గావున, కవిగూడ నట్లే తన కొఱకి వ్రాసికొని మూసి పెట్టుకొనవచ్చును గాని యిది కవిత్వమగునా కాదాయని చర్చింపవలసిన, విని సంతోషింపవలసిన, మనములేకున్న, దాని పాలికి మన మెట్లు లేమో యట్లే మన పాలికదియులేదు కావున, కవితా సృష్టియందు సభ్యుఁడొక యావశ్యకమైన వస్తువే యని చెప్పక తీఱదు.

పైని యైదు వస్తువులలో భావము, విషయము అను రెంటిని గూర్చి మనకు చింతవనిలేదు. ఏ భావమైనను, ఏ విషయమును గూర్చియైనను కవికుండవచ్చును. కవికి, తానే సాక్షాత్తుగా చెప్పనప్పుడు, మృదువులగు ప్రేమ, భక్తి, మెప్పు మొదలగు భావములే యుండవలయును కాని, తీవ్రములగు అనూయ, ద్వేషము, అసహ్యము, క్రూరత మొదలగునవి యుండరాదని కొందఱు తలఁతురు. నేనును ఇట్లు తలఁచి యుండిన వాఁడనే. కాని యిది పొరబాటు. కావ్యమునందు అన్ని భావములును హృద్యములుగానే యుండును. మనకు దేనిపై కోపమో ప్రీతియో కలదో దానిపై కవికిని అట్లేయుండవలయునని తలఁచుట యన్యాయము, అసాధ్యము. మనకుఁ గావలసినది ఆ భావమును కవియెంత నిజముగా తీవ్రముగా తాననుభవించి, మనల సనుభవింపఁ జేసినాఁడనుటయే కాని వేఱకాదు. ఇట్లే కొందఱు కవిత్వమునకు విషయములైన వస్తువులను నియమింపఁ బ్రయత్నింతురు. ఇటీవల మోటారుబండ్లు, సిగరెట్లు మొదలగువానిని గూర్చి కూడ దేశాంతరములలో కవిత్వము బయలు దేఱుచున్నదనియు మన దేశమున కట్టియవస్త రానియరాదనియు వారు హెచ్చరింతురు. నాకు మోటారుబండి శబ్దముపై అసహ్యము. దాని వేగముపై ప్రీతి. కావున ఈ భావములను జైలుపఱుచుచు పద్యములు నేనేల వ్రాయరాదు?

మద్యమునుగూర్చి కాళిదాసు మొదలగు వారందఱును కమ్మని పద్యములు వ్రాసి యుండఁగా సిగరెట్లు చేసిన తప్పేమి ? భావము లిట్టివే కావలయునను నిర్బంధము లేనప్పుడు విషయములకు మాత్రమేల నిర్బంధము ? అట్లు నిర్బంధింపఁ గలము ?

తక్కిన కవి, భాష, వినువాడు అను మూడు పదార్థములలో ప్రతియొక్క టిథ్యు కొంత విశేషధర్మము గలిగియుండవలెను. ఎవడైనను ఎట్టి భాషలో వ్రాసినను అది యెవరిమననున కైనను ఎక్కును అని చెప్పలేము. కవిత్వమందలి ముఖ్యజీవధర్మము ఇకల సునకు కెక్కుట. అచే మన కర్తముగాని రహస్యము. 'ఇట్లు వ్రాసినదానిని విని మే మానందింతు' మని శాస్త్రము వ్రాయుట యెవ్వరికిని సాధ్యముగాలేదు. అట్టి అకర్షణశక్తి యెవడో యొకనికి దేవుడు ప్రాసాదించి యుండును. అట్టివాడు తప్ప తక్కినవారు కవులు కాజాలరు. అతడే తనకుఁ గావలసిన విషయములవలె తన భావములను వెలుపఱుచు భాషనుగూడ విఱు కొనును, స్థూలముగాఁ జూచిన, సంగ్రహము, స్పష్టత, సరళత మొదలగునవి కవిత్యభాష కుండవలసిన ప్రధానగుణములు, వినువారు సహృదయులుగా నుండ వలయును. అనఁగా, కవికెట్టి హృదయముగలదో యట్టిది కలవారనుట. హృదయ మందు జనించు భావములను ఏకారణము చేతనైనను అడఁగిపెట్టుకొని, క్రమ ముగా భావించుశక్తి నే యనేకులు చంపుకొని యుందురు. అట్లుగాక యేభావమైనను సంపూర్ణముగా ననుభవించు సహజమైన హృదయసత్వము గలవారు సహృదయులు. ఇట్టివారు కవిత్వమును విన్నప్పుడు తమ హృదయమును మఱచి కవి హృదయముతో చూడఁగల్గుదురు. అనఁగా, కవిత్వమును విని యానందించుటకు అహంకారము పనికిరాదన్నమాట. అహంకారమనఁగా గర్వము కాదు. నేను, నాది, నా భావము, నా సిద్ధాంతము, అనునట్టి జ్ఞానము. అది యుండువఱకును కవి యేమి చెప్పినను 'అది నా కేవిధముగా సన్వయించును, నా యభిప్రాయముల కనుకూలముగ చెప్పి నాఁడో లేదా' యను దృష్టికలిగి, దానికి తగినట్లు మనకు సుఖమో దుఃఖమో కొవమో అనహృదయ కలుగును. వేమన్న సమాధినుండి లేచివచ్చి, నాయా యువస్యా సములను విని వెక్కిరించి వేళాకోళముచేయుచు చక్కని పద్యములు రచించి నా మొగము ముందఱనే చదివినాడనుకొందము. అప్పుడు నా యందు సహృద యత్వము గలచేసి, అది యెందుకైన తరమగునేని, వేమన వెక్కిరింపులచే నాకుఁ గలుగు అవమానము, నిరాశ మొదలగు అహంకార గుణములను మఱపించి, అతని పద్యములందలి కవితత్వపు చక్కఁదనమును మాత్రము నేను గ్రహించి సంతోషించునట్లు చేయవలయును. అనఁగా, కవిత్వమునకు విషయమైన వస్తువు పాలికి కవిత్వములేదు. చంద్రుడు, మల్లెపూవు మొదలగు జడవస్తువులపై నెంతమంచి కవిత్వమును వ్రాసినను అది యెట్లు దాని సౌఖ్యము సనుభవింపలేదో యట్లే మనపై వ్రాసినను, మనము మనమైయుండు వఱకును, దాని మాధుర్యము నెఱుంగలేము. అట్లుగాక మన యభిప్రాయములు, భావములు మఱచి కవితో నేకీభవింపఁ గలమేని, అప్పుడు, ఇట్టిదని నిర్ణయింపరాని యొక యానందము కలుగును. ఈ యానందము ప్రత్యక్ష నిద్రమే కాని, ప్రమాణములతో స్థాపించి చూపుట సాధ్యముగాదు. ఇట్లు కవిత్వా ప్రపంచమందును మమతా పరిత్యాగ పూర్వకమైన సాయుజ్యమే మోక్ష సందమునకు కారణము.

ఈ సాయుజ్యమును గలిగించుటకు ఛందస్యక గొప్ప సహకారి వస్తువు. ఛందస్సునందు ముఖ్యముగా నుండు (ఉండవలసిన) గుణము లయము. లయ

మనఁగా, ఇక్కడ, క్లుప్తమైన కొలఁతగల యొక విధమగు శబ్దముల సడక. దీనికి తక్కిన యే పద్యముల సాహాయ్యమును లేకయే మనలను మఱపించుశక్తి కలదు. మనము ఏపని చేయుచున్నను, ఎక్కడనో యొక మూలలో వినవచ్చు మృదంగము తప్పట మొదలగు వాద్యముల లయప్రకారము వ్రేల్చినను అడించక యుండలేము. మనకన్న నాగరకత తక్కువగలవారు దాని వెంట నిస్సంగోచముగా నాట్యమే చేయుదురు. తీవ్రమైన భావమునకు, దానిని పృంజించు భాషకు తోడుగా నిదీయు చేరెనేని 'చిచ్చునకుఁదోడు కరువలి వచ్చి' సట్లేకదా? కావుననే కవిత్వము యొక్క పరిపూర్ణ ఫలము పొటలందు పద్యములందు లభించునంత వట్టి గద్యమందు లభింపదు. గద్యమందు కవిభావములు కవిభాషయు నుండవచ్చునే కాని, దానిని స్పష్టముగా పట్టిచూపు పంజరముండదు. అది యుండనిండు.

కవిత్వస్మరూపమునుగూర్చి నేఁజెప్పిన ప్రైవిషయములలో క్రొత్తది యేమియు లేదు. కాని యందులో నొక విషయమును మాత్రము ముఖ్యముగా నెత్తి చెప్పట కింత వ్రాయవలసెను : అది వినువారి యహంకార త్యాగము. వేమనపంటి స్వతంత్రుని కవిత్వమందలి మాధుర్య మనుభవించుట కదిలేనిది సాధ్యముగాదు. వేమన పెక్కు బండబూతుపద్యములు వ్రాసెను. అట్టి పదములు మననెట నుచ్చరింపరానివను భావము మనము మఱచిపోవుపజుకును వాని యందలి కవితా ధర్మము మనకు గోచరింపదు. వేదముల కాలమునుండి మనలో బూతులున్నవి. మనలోనే యేల? అందఱి యందును గలవు. కామాతురులును, వారిని ఖండించు వారును అన్ని భాషలందును బూతుకవిత్వమును వ్రాసినవారే. నేటగిని అట్టివి వ్రాయువారు, విని నంతసించు వారును విద్యాపంతులలోనే కలరు. కాని వానిని బైలుపఱుపరాదను భావము ఇప్పుడు బలమగుచున్నది. అంతమాత్రముచేత అది కవిత్వము కాదనలేము.

కాని, యెవ్వరికిఁగాని 'తాను' అను పదార్థ మొకటి యుండుపజుకును అది పూర్తిగా లేదనుకొని మఱచిపోవుట యసాధ్యము. ఇతరులను మఱపించి వశము చేసికొనుటయే ప్రధాన ధర్మముగాఁ గలిగిన కవిగూత నీ తత్త్వమును మఱపరాదు. 'నేను' అను నీ యహంకార ముండుపజుకును, ధర్మము, నీతి మొదలగు వానిని గూర్చి బుద్ధిచే నేర్పడిన సిద్ధాంతము లెప్పుడును మన వెంటనే యుండును. కవిగిని మనకును హృదయనత్వ మొక తిఱుగానుండి యా కారణముచేత అతనియందు జనించిన ప్రేమకాదీ భావములు మన హృదయమునందును ప్రతిబింబింప వచ్చును గాని, యిరువురి బుద్ధులు, అనుభవములు వేరువేరుగనుటచే అతని సిద్ధాంతములన్నియు మన మంగీకరింపలేము. చూడుఁడు. వేమన్న యిట్లు వ్రాసెను :

“అ. నతులఁ గవయనేల? నుతులఁ బవయనేల?

వెతలు పడఁగనేల? వెత్తతనము :

నేలమీఁదిరాయ నెత్తికెక్కినయట్లు...”

(3౮-౩)

ఈ సిద్ధాంతమును మనలో నంగీకరించువారెందఱు? సూటికొక్కరు గలరా? కాని యీ పద్యముఁ జదువునపుడు అతని హృదయమందుఁగల సంసారము మీఁది యనన్యమను భావము క్షణమాత్రము మన హృదయములందును సంకమించును. అంత మాత్రమున వెంటనే మనము కావిబట్టలు కట్టుకొనఁబోము. కవి కవిత్వ మింతటితో చరిత్రార్థమైనది. కవి సిద్ధాంతములు మన యుద్దిష్టాయములును ఒకటిగా

నుండెనా యట్లుండువఱకును అతని భావము మన హృదయమున నిలిచియుండి ఆ పద్యము పలుమాఱు జ్ఞప్తికి వచ్చును.

ఇట్లు కవి యభిప్రాయము లన్నియు మన మంగీకరించుట కవకాశ మియ్యని, బుద్ధి, అనుభవము మొదలగువాని బేదమట్లుండఁగా, వీనికన్నను జలవంతముగా నుండి మనుష్యులసహంకార త్యాగముచేయనియనిపిస్తువు వేటొకటి కలదు. అది నాగరకత. మనవేషము, భాష, నడత మొదలగు వాని స్వరూపము నిది నిర్ణయించును. అనేక కారణములచేత అష్టాష్టదు నాగరకతకు సంబంధించిన యభిప్రాయములు మాఱును. మన పూర్వుకులు మగవారికిఁగూడ 'ఎలతేఱి చాటులన్ బమ్మెరవేవఁదలు తెగఁ బారెఁడు వెండుకు'లున్న సలంకార మనుకొనిరి. ఇప్పుడొకవారికిఁగూడ వెండుకులెంత కుఱుచగా కత్తిరించుకొన్న నంత నాగరకత యను భావము వ్యాపించుచున్నది. ఇట్లెవను మనము నీతిని ధర్మమునైనను పడలుదుము గాని యనాగరకులముగా బైటపర్చిప నిష్టపడము. ఇతరులు మనలను నాగరకులనవలెనను నాశతో మన మెంతో కష్టపడుదుము. అసత్యమునకై నను అంగీకరించి తిట్టవలసిన వానిని నభయో పొగడుదుము. కాబట్టి, కవియొక్క పద్యములందనాగరకపుమాటలు—అనఁగా, మన కాలమున నట్లు తలపఁబడినవి. ఏమాత్రమున్నను, అవి తటాలున అతని కవిత్వముచే మనకుఁ గలుగు మఱపును మఱపించును. అభిప్రాయము వేర్వేరనంతకన్నములేదు. వేమన పద్యములు ప్రజలయందీ నాగరకదృష్టిని పలుమాఱు గమనింపక వ్రాయఁబడినవగుటచే వాని వ్యాప్తికిఁ గొంత విప్రుము కల్గినదని వెనుకనే చెప్పితిని. కావున కవి సహృదయు లిరువురు పరస్పరము సర్దుకొనవలసినవారు. వీరిసామాన్యస్వభావము గమనించి మన్నించుచు అతఁడు తన స్వాతంత్ర్యమును కొంత పడలుకొనవలయును ; అతనియందలి విశేష గుణమువలని యానందఫల మనుభవించుటకై వీరు తమ స్వతంత్ర్యమును చాలవఱకు త్యాగము చేయవలయును. వేమన్న తనధర్మము నిర్వహించుటలో కొంత యుదాసీనము చూపెను ; ఇప్పుడతనిఁ దిట్టి ఫలములేదు. మనమును అతఁడు మాజాతిని దిట్టినాడని, మా పద్ధతులు తిరస్కరించినాడని, మా కసహ్యమైన యనాగరకపు మాటలుచెప్పి నాడని, మఱచిపోతక మననము చేయుచుంటిమేని, యతని యసాధారణ కవిత్వమునుండి కలుగఁగల యానందమను లాభమును పోగొట్టుకొనిన వారమగుదుము.

వేమన కవిత్వమందలి యసాధారణగుణములలో ముఖ్యమైనది భావముల తీవ్రత. అవి యంత తీవ్రముగా నుండుటకు కారణము ఆ భావము లతనివే కాని యితరులవి కాకపోవుట. మనుష్యులలో ననేకులు ఎప్పుడును ఇతరుల భావములను తమపై నారోపించుకొనువారే. పద్యములు మంచివి చెప్పి యను సభిప్రాయములను అందఱును తమంతట పరిశీలించి యేర్పఱుచుకోలేరు. కావున ననేక విషయములలో మన మితరుల యభిప్రాయములే యనువాదము చేయవలసియున్నది. వంకాయ అరోగ్యకరమగునా కాదా యను విషయమున సామాన్యజనులందఱును వైద్యులయభిప్రాయమునే నమ్మవలయునుగదా ? కాని యది నా నాలుకకు రుచించునా రుచింపదా యను విషయమునఁగూడ యితరుల మొగముఁ జూచి చెప్పవలసినవచ్చెనేని, తక్కిన వెల్లెనను కవిత్వమున కది ప్రళయకాలము. ఈ విషయమున ప్రాచీనకవుల పారతంత్ర్యమును మొదలే విస్మయించితిని. ఇతరులకై వారు వ్రాసిన గ్రంథములలోనెల్ల సగానికి సగము కవిత్వము నున్న. ప్రాచీనులలో

ననేకులు కవులనుట, వారిగ్రంథములకంటె, చాటు పద్యములలో నెక్కువగాఁ దోచును. అల్లసాని పెద్దిరాజు, తన ప్రభువగు కృష్ణదేవరాయలను మనుచరిత్రము పీఠిక యందెన్నియో తెఱఁగుల వర్ణించి, తనకతనియొడఁగల మొప్పు, గౌరవము, ప్రియ మొదలగు భావములు ప్రకటింపఁ బ్రయత్నించెను. కాని రాయల మరణానంతర మింటిలో మూలఁగూర్చుండి యేడ్చుచు చెప్పిన “యెదురె నచో తన మద కరీంద్రము డిగ్గి” అను పద్యము మన మనస్సులను గరఁగించినట్లు పై పీఠిక పద్యములలో నొక్కటియును జేయఁజాలవనుట సహృదయ వేద్యము. కారణమిది నొకము పొంగిపొరలివచ్చునపుడు తనకొకతె వ్రాసినది. అవి రామరాజభూషణుఁడు, రామభద్రుఁడు మొదలగువారి మొగములు చూచుచు వ్రాసినవి. ఈ దోషము ఆధునిక కవులలోను అనేకులకుకలదు. విచిత్రములయిన కల్పనలు చేయఁగల వాఁడు కవియని యీ కాలపువారు తలఁపఁగా, విచిత్రములైన భావములను జూపు వాఁడు కవియని యీ కాలపువారు తలఁచుచున్నారు. భరతమాత రాటము, రాధా కృష్ణులు మొదలగు విషయములఁగూర్చి యీ కాలమున బయలు వెడలుచున్న యనంత్య పద్యములలో ముక్కలుమ్మువీసము కవిత్యము నున్న. వీరుచూపు భక్తి, ప్రియ, నొకము మొదలగు భావములన్నియు సొంతముగా హృదయమందుద్భవించినవిగాక, యే రవీంద్రనాథుని నుండియో, యే సరోజినీచేవినుండియో యెరువు తెచ్చుకొన్న పగుటచేత, ఈ పద్యములు, చిన్నబిడ్డలాడు నాటకములవలె కొంతవఱకు వినోదముగాను చాలవఱకు అనన్యముగాను ఉండును. వేమన యందిట్టి భావదాన్యములేదని వెఱుగ చెప్పఁబనిలేదు.

ఎప్పుడు భావమిట్లు సహజమయ్యెనో, యప్పుడే భాషకొకవిధమైన చిగువును బలమును గలుగును. అది కృత్రిమమైన నిదియు సడలి తేవలుగా నుండును. భావము నిండు కడవవంటిది. భాష దానిని పైకిడ్చు త్రాడు. అసలు కడవయేలేని వట్టిత్రాటిని ఎంత నెమ్మదిగా నీడ్చినను అది చక్కగా దృఢముగా మీఁదికి రాదు. ఊఁగులాడును; పురులుపడును; చేదువానికి చేదునల్లే తోవదు. అట్లే భావ దాన్యము లేని భాషలో భారయుండదు; పదముల చేరిక యెగుడుచిగుడుగా నుండును; కంఠపాకమనుపించును గాని కవిత్యమనిపింపదు; అధికపదములు దొర్లును. నాకుఁ జూడఁగా కవిత్యమున అపశబ్దములకంటె అధికపదములు గలుగుట పెద్దదోషము. అపశబ్దముచే వైయాకరణుల ముఖము చెడునుగాని కవి భావము చెడదు. అధికపదములచే తప్పుక చెడును. తీవ్రమైన భావములు గల వానికే యట్టి తొడకులేని భాష వెడలఁ గలదు. అసఁగా, తీవ్రమైన భావములు వారికెల్ల అట్టి భాష వచ్చునని కాదు. అసలు కవిగా సృజింపఁబడినవానికే యీ న్యాయ మున్నయించును. తీవ్రమైన భావములు మనుష్యుల కందఱికిని కలవు; కాని యీ భావములను బైటఁ బెట్టవలసినప్పుడు మనకందఱికిని వచ్చునది కవిత్యముగాదు—నత్రి, కొందఱి కది నాలుకకే యుంటియుండును. మఱికొందఱికిది వ్రాతఁలోను గలదు. కవులనఁబడువారిలో ననేకులిట్టి నత్రివ్రాతవారే. బుద్ధిమంతులైన వారి కింటికిని మందొకటి; చేతనైనంతవఱకును మౌనము వహించుట.

వేమన యిట్లు తీవ్రములైనభావములు, అడ్డులేని నాలుక కలవాఁడు కావుననే యతని రచనసలో భావము భాష యీ రెండును ఒకటితో నొకటి పందెము వేసికొని కుప్పించి యెగిరినట్లు, హృదయమునుండి పైకివచ్చుచున్నవి. ఈ వేగమును నిరోధించుటకు ఛందస్సు యతిప్రాసలు మొదలగు ఏ నిర్బంధములకును చేతఁ

గాదు. ఇవి వానికి లొంగి నర్దుకొనవలసినవే కాని యని వీనికి లొంగి కుంటుచు నడవనేరవు. కావుననే యందఱికివలె నీ నిర్బంధములు నంకిళ్ళవలెనుండక, ఇతని కవిత్వము కడియము లుంగరాలవలె అలంకారములైనవి. మఱియు, కొన్నిచోట్ల పై నిర్బంధములను విడిచి తెగించి వ్రాసినను, మఱికొన్నిచోట్ల లేని నిర్బంధములను కల్పించుకొని, యంతే భారాళముగా వ్రాసి, వేమన విచిత్రములైన దొమ్మరి లమువులను చూపుచున్నాడు. మనలో వృత్తిజాతులందలి యక్షరసంఖ్యానియ మమును ప్రాసనిర్బంధమును వదలి యతినిమాత్ర ముంచుకొన్న చిన్ననులభవైన పద్యము అటవెలదిగదా? దానిలోను ప్రాసమును చేర్చుకొని యితఁడుచేసిన సరళమైన సాముచూడుడు :

“అ. చదువులందు పాడి మొదవులందును స్త్రీల
పెదవులందు రాజ్యపవవులందు
ఆశలుడిగినట్టి యయ్యలు ముక్తులు...” (౧౪౭౯)

“అ. ఆకులన్నిదీన్న మేక పోతులకేల
కక పోయెనయ్య కాదునిట్టి?
లోకులెల్ల వెళ్ళి పోకిళ్ళ బోదురు...” (౨౨౩)

ఇతనియందలి య్యముగాని కవితారహస్యములలో ఈ అటవెలది యొక్కట్టి. ‘ఇంత చిన్న వృత్తములో, అంతగొప్ప భావములను, యతిస్థానములు పదాలక, వెనుక ముందు అతుకులు తెరుగుడులు లేక, కత్తిరించినట్లున్న శబ్దాన్తములతో, ఎట్టితఁడు అచ్చువేసినాడురా?’ యనుప్రశ్న పద్యములు వ్రాయుటకు చేయివేసిన వారికెల్ల తెగనిది. ఇతని పద్యములు చదివినతరువాతగూడ అటవెలదిలో వ్రాసెద నని చేయి వేయువాడు నాకుఁ జూడఁగా వెళ్ళివాడు. శ్రీనాథుఁ డపురూపముగా నిదేపద్రతిలో ఒక యటవెలది చాటుపద్యము వ్రాసెను—

“అ. చిన్నచిన్న రాళ్ళు చిల్లరచేపుళ్ళు
నాగులేటి నీళ్ళు నాపరాళ్ళు
సజ్జబొన్నకూళ్ళు సర్పంబులును దేళ్ళు
పల్లెనాటి నీమ పల్లెటూళ్ళు”

కాని యిట్టివి నాలుగై నను వ్రాయకమునుపే, యతనికి రెడ్డిరాజుల ముందు సభామందిరములలో చేయెత్తిపాడుటకు తగిన నీనపద్యపు గాంధీర్య ద్రెప్త్యములపై మనసుపోయినది. ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్క బాతిపద్యముపై సహజమగు సభిమాన ముండును. కాళిదాసు ‘మందాక్రాంత’, భవభూతి ‘శిఖరిణి’, తిక్కన ‘కందము’ సుప్రసిద్ధములే. తెలుఁగువారిలో తరువాత కవిచేడిప్ప, సుమతిశతకర్త మొదలగు శతక కవులనేకులు కంద మందభిమాన మెక్కువగాచూపి, చక్కని పద్యములను వ్రాసిరి. అట్లే వేమన్నకును ‘అటవెలది’పై సభిమానము సహజభావములలో నొక్కటి. కాని కారణమును గలదు. తమ యభిప్రాయమును స్పష్టముగా చిక్కు లేక చెప్పఁగోరు వారెవరుగాని పెద్దపెద్ద వృత్తములను వాడరు. వానికి చేయివేయుట యేనుఁగును గట్టినట్లు: కడుపునిండ దానికి తిండి మొదగించుటయే పెద్ద కష్టము. కాబట్టి యే ఆకలములనో తెచ్చి దాని పొట్ల నింపవలసి యుండును. అర్థభావములకు మితియున్నదిగాని బాషకులదు. కావున ఏవో శబ్దములచెత్తను బెట్టి పద్యములు నింపవచ్చును గాని యనలు పట్టువు చెడక తప్పదు. వేమన యిట్లు మొదలు చెఱుచు బోహరి కాడు. కావుననే తెలుఁగు ఛందస్సులలో నెల్ల చిన్నదియగు

అటవెలఁది నితఁడు పరిగ్రహించె ననవచ్చును. కందములు, తేటగీతి మొదలగు పద్యములు గూడ నితఁడు వాడినాఁడు గాని వానిలో చాలవఱకు ఈముద్దు, ఈ చెక్కిన చక్కఁదనము, ఈ బిగువు, ఈ లగువు లేదు.

దీనిలో ఇతఁడు యతికిచ్చిన మర్యాద, అందము, అద్భుతమైనది. అంధ్ర వాఙ్మయములో యతిని పరస్పర విరుద్ధముగా విచిత్రముగా వాడిన వారిద్దఱు : మొదటివాఁడు తిక్కన సోమయాజి—యతి కావలసినవారు ప్రయత్నముగా నితని కవిత్వమందు వెదకి చూడవలసినదే కాని, యది తప్పక యుండుండినను సామాన్యముగ చేతికిఁ జిక్కదు. అయాను సారముగా పాదమధ్య మందొకచోట పదము నిలుచుట యతి యని ప్రాచీన నియమము. వానిని వదలుకొని తెలుఁగువారు, అట్టి చోట మొదటి యక్షరము మరల నావృత్తి కావలయునని యొక మొండి పట్టు పట్టుకొన్నారు. వారి పీడను వదలించుకోలేక తిక్కన, యది వచ్చినదనిపించి ముందుకు వెడలినాఁడు—

“గురుభీష్మాదులు సూచుచుండ సభమీకున్

గీడు నాఁడట్లు ముష్కరులై చేసిరి యంతచేసియును

పశ్చాత్తాపముంబొంద నోపర...”

(భారతము, ఉద్యోగపర్వము)

అన్నప్పుడు, ‘అప్పకవీయము’ చేతిలేనివారి కిందలి యతి కాన్పింపదు. ఈ తప్పించుకొని తెరుగు కౌశల్యము తిక్కన కచ్చినట్లు మఱవరికిని అబ్బలేదు. కాని యాచార్యమే కొంత సులభమని తిక్కన వారందఱు నాత్రేవనే భ్రాశ్చిరి. నేనెఱంగి నంతవఱకు వేమన్న యొక్కఁడే ఈ విషయమున తిక్కన కెదురు తిరిగిన వాఁడు. ఎక్కడికి యతి యుండవలయునో యక్కడికి పదమే కాదు, అభిప్రాయమును తెగి నిలుచును. వెంటనే అదృక్షరా పృత్తియు తడవుకొ సక్కురలేక నిష్ఠముగా దాపురించును. లేదా ప్రాసము నిష్ఠము. చూడుఁడు :

“అ. కడుపు బొరగించి కన్నులు ముకిళించి

బిజ్జు బిగునుకొన్న బీడయోగి

యమునిబారిగొట్టె యతఁడేమి సేయును...”

(౮83)

“అ. కొఱబట్టి తెచ్చి క్రొత్తపుట్టము గట్టి

కొండముచ్చలెల్ల కొలిచిపట్టు

నితిహను నొద నిర్భాగ్యులుందురు...”

(౧౨౦౧)

ఇతని భావములెట్లు కృతిమములు కానివో యితని భాషయు నట్లే. ఇదే నిజమైన యచ్చ తెనుఁగు. ప్రాచీనులకు సంస్కృతమువలె, అధునికులకు ఇంగ్లీషు వలె, స్వభావా స్వరూపమును జెఱుచునట్టి రెండవభాష యేదియు వేమన్న యెఱుఁగఁడు. కావుననే, యోగరహస్యములను దెలుపుచు పారిభాషిక పదములతో నిండిన పద్యములు తప్ప, తక్కిన యేమాట చెప్పినను, తెలుఁగు మాటలాడ నేర్చినవాని కెవ్వనికిని ఇతని పద్యము లర్థము కానివి యుండవు. గొప్ప తత్త్వవిషయములు చెప్పినప్పుడును ఇతని ధార యిట్లే యుండును. ‘ఈ సౌలభ్యమందే అసన్య సాధారణమయిన యతని కవితాశక్తి యుండగి యున్నది.’ తాను చెప్ప ప్రతి న్యాయము నకును ఒక యుపమానము తప్పక యుండును. ఆ యుపమానములు గూడ ఈహా కల్పితములు గాక, యింటిచుట్టుముట్టుఁగల వస్తువు లగుటచే, వాని సాగనును బిగువును అంద జనుభవించి యానందింతురు. ఇదివరకే యొక్కవ యుదాహరించి

తిని ; కాని మఱి రెండైనను ఉదాహరింపక యుండలేను :

“అ. పనుల వన్నెవేఱు పాలక వర్ణమో ;

పుష్పజాతివేఱు పూజయొకటి ;

దర్శనములు వేఱు దైవం బదెక్కటి...”

(౨౪౦)

“అ. తల్లి దగ్గడిచావఁ దానాటితో గూడి

యిల్లు పట్టియున్న యింపులెల్ల,

కొత్తమిండి దొంగ కూడడిగిన యట్లు...”

(౧౮౫౦)

ఇట్లు వ్రాయఁగలవాని యభిప్రాయములతో మనమేకీభవించిన నేమి? ఏకీభవించకున్న నేమి? ఒక మాఱు విస తరువాత పండితుఁడుగాని పామరుఁడుగాని వీనిని మఱచఁగలఁడా! సంపదగిహ్లాప్తల వాసన తలచొచ్చి చెప్పచ్చును. కాని యేమి చేయఁగలము? ముక్కుంతప్రాధు మూసికొనవచ్చును? కోపముపెచ్చిన పెరటిలోని చెట్టును గొట్టివేయవచ్చును. కాని మైసూరుసీమలో నెక్కడికిఁ బోయినను పూచిన సంపదగి మ్రూఁకులే! వేమన సిద్ధాంతముల సంగీకరింపనివారి కతనితోడి బ్రతుకును అంతే.

ఇతని కవిత్వముకు కొంత మఱుగుపెట్టి దానిని దుర్వార్థులముగల దానిని గాఢేననది హాస్యము. మనలో సయముతోడి హాస్యములేదని మొదలే విన్నవించి తిని. సవరసములలో హాస్యమునుగూడఁ జేర్చియున్నను, ప్రాచీనుల హాస్యము అసహ్యములును, అసభ్యములును పర్ణించుట యందు పాత్రము చరిత్రాపైపెసడి. కావుననే హాస్యరస ప్రాధానములగు ప్రాచీన ప్రహసనములను చదువుట కిప్పటి నాగరకత గలవా రెవరిగింతురు. ప్రాచీన నాటకములలో కొంచెము నాగరకతగల హాస్యమును జూపుటకై యేర్పడిన పాత్రము విదూషకుఁడు. కాని వాని హాస్యము గూడ, ఎద్దుమొద్దుతనము, తిండిపోతుతనము—వీనిచే నేర్చుదునట్టి అసహ్య సవ్య. కాకిదాను మొదలు ఇట్టి పద్ధతిని కొంతపక్షకు తప్పించి మాకవికాగ్నిమిత్ర నాటకమున కొంత జాణతనము, చురుకుదనముగల విదూషక పాత్రమును తయారు చేసెనుగాని, సంస్కరదాయజ్ఞులు దానిని ఖండించుటచేతఁ గాఢోలు, తరువాతి నాటకములలో యథావకారముగా తిండిపోతు విదూషకునినే యచ్చు గొట్టెను. తరువాతి వారు సరసరి. తెలుగువారమగు మనము అన్నివిధముల సంస్కృతము వారినే యనుసరించినవారము. ఆ విదూషక పాత్రమే యట్లే చెక్కు చెదరక కీర్తిశేషులగు శ్రీ కోలాచల శ్రీనివాసరావుగారు మొదలగు ఇప్పటి వారి నాటకములలోఁగూడ అవతరించి వచ్చినది. చక్కని హాస్యమును సృజించుటకు సామర్థ్యము గాని, దానిని విని కడుపునింప నవ్వటకు శక్తిగాని మనలో లేకపోలేదు. ప్రాచీన సంస్కృతాంధ్ర పండితులలో సభ్యముగా, చాతుర్యముతో, వినువారి కడుపులు చెక్కులగునట్లు సన్నింపఁగల వారిని నే నెఱుఁగుదును. కాని వాఙ్మయమును, జీవితమును వేఱుచేసికొన్న వారగుట చేత, పేనా పట్టుకొని వ్రాయ నుపక్రమించిన వెంటనే యొక్కడలేని బొమ్మలు లును అప్పుడు మనవారికి చాటువించును. మఱియు, సంప్రదాయమునకు దానులై యభిప్రాయములందును, భావములందును, స్వాతంత్ర్యము లేని వారిపద్ధి హాస్యమునకు అవకాశమును చాల తక్కువ. హాస్యమునకు మూల ప్రకృతి యితరుల యందలి తప్పులను బైలువెట్టుట. అందును తప్పుకలదను నభిప్రాయమే సామాన్యజనులకు లెసట్టి చోటులందలి తప్పును ఆకస్మికముగా

బైటికి దీనినప్పుడు హస్తమునకు బలమెక్కువ. ఇట్టి సూక్ష్మదృష్టి గలవాడు తన యందలి తప్పులను గూడ గమనించి, చెప్పుకొనక, తనలోనే నవ్వుకొనును. అట్టి చోట తమవేషము, భాష, ఆచారము, విద్య ఇత్యాదులన్నియు నిష్కల్మషములని దృఢముగా నమ్మినవారికి, ఇతరులందలి తప్పులను గమనించు సామర్థ్యమో సంప్రదాయమోయున్నను, అందుచే వారియందనహ్యము జనించి తిట్లగలరు కాని నవ్వించలేదు. కావుననే మొన్న మొన్న వీరేశలింగము పంతులుగారి వ్రాతలు బైలుపడువఱకును తెలుగు భాషలో నయమైనహస్త మపుహుప మయ్యెను. వారి హస్తమునందును సంఘసంస్కార దృష్టి ప్రబలముగా నావేశించి, న్యదోష దృష్టిని చాలవరకు తప్పించుటచేత, తిట్లు ఎత్తిపాడువులును ఎక్కువై రసము చెడినది. ఒకరి తప్పులను బైటబెట్టిన దెల్ల హస్తము గానేరదు. బైటఁ బెట్టుటలో గూడ మార్గమున్నది. హస్తమును గల్గించుటయు నొక శిల్పము. ఇటుక గారలతో మాత్ర మిల్లెల్లుగాదో యట్లే తప్పులు పట్టిన మాత్రమున నితరులు నవ్వురు. ఆ రహస్తములు శిల్పి మాత్రమే యెఱుఁగును. హస్తమువలని ఫలము జనుల చిత్తసంస్కారమైనను అదే ముఖ్యోద్దేశముగాఁ గలవాని వ్రాతలో హస్తముండదు; సత్యని బోధింప వలయుననియే పద్యములు వ్రాయువారి వ్రాతలో కవిత్వములేనట్లు వారిదృష్టి యంతయు ఫలముమీఁద నుండునుగాని శిల్పముమీఁద నుండదు. వీరేశలింగము పంతులుగారి హస్తరస మిందువలననే చెడినది. వారి ప్రహసనములను చదివి నవ్వుటకు సామాన్యముగా నాకు సాధ్యముగాదు. నిజముగా తెనుఁగుభాషకు మొట్ట మొదటి హస్తరసము చవిచూపిన ధీరుడు గురజాడ అప్పారావుగారే. వారి 'కన్యాశుల్క' మందున్నంత హస్తరస నైర్మల్యము తక్కిన యెవరిగ్గండము లందును లేదనుట యతిశయోక్తి కాదు.

వేమన్నయు గొప్ప బోధకుఁడును సంస్కర్తయుఁ గావున అతని యందును హస్తరసము కలుపితమై యున్నను, అందందు నహజముగా అనభ్యరచనలు చేసినను, తెగిన గాలిపటమువంటి స్వతంత్రబుద్ధి కలవాడు కావున, ఒక్కొక్క మాటు తనవని తాను మఱచి స్వచ్ఛమైన హస్తముతో తృప్తి కలిగించు నెనును—

“అ. పాలసాగరమున పవ్వళ్ళించినవాడు

గొల్లయిండ్ల పాలు కోరనేల?...”

యను ప్రశ్నపచ్చినది. తక్కిన సమయములందు ఇవన్నియు “బూటక వురాణ కథలు” (౨౫౫) అని చెప్పియుండును. కాని యిచ్చితా యుచైకము లేదు. ఇప్పటి జవాబు వేఱు—

“ఎదుటివారి సామ్యులెల్ల వారికి తేవు...”

(౨౫౬)

ఇది విన్న వాడెంత కృష్ణభక్తుడైనను నవ్వుకొ యుండలేదు. ‘గొప్పగురువులు ఈళ్ళలోనుండరు గాని కొండ గుహలలోనుండురు. వారి యాశ్రయములేనది ముక్తి మార్గము దుర్లభము’ అని యెవడో యన్నాడు. ఔను నిజమని వేమన్నయు నన్నాడు—

“అ. గుహలలోనఁ బోచ్చి గురువుల వెదకంగ

కూరమృగ మొకఁడు తారనిలిన

ముక్తి మార్గ మదియె ముందుగాఁ జూపురా...”

(౧౩౨౮)

సామాన్యముగా ఇతరుల లోపములనెత్తి ఖండింపఁబూను కొన్నప్పుడు గూడ వాని కెంత గావయులనెయంతటితో తృప్తిబొందక, యితరులకు నవ్వు గలిగింప

వలయునను నుద్దేశముచేతనే కొన్ని కొనరుమాటలుచేర్చి వ్రాయుట యితనిపద్ధతు లలో నొక్కటి. లోభివాని నడుగుట నిష్ఫలము ; గొడ్డుటావును వితికినట్లు ; మేక మెడ చన్ను గుడిచినట్లు—అని చెప్పినజాలును గదా. ఇతని కంతటితో తృప్తిలేదు.

“అ. గొడ్డుటావుఁ బతికుఁ గుండఁ గొంపోయిన
పండ్లు రాలఁ దన్ను ; పాలనీదు ;
లోభివాని నడుగ లాభంబు లేదయా...”

(౧౩౩౩)

“అ. మేక కుతికఁబట్టి మెడచన్ను గుడువఁగా
అకలేలమాను నాశ గాక,

లోభివాని నడుగ లాభంబు గలుగునా?...”

(౩౩౨)

ఇందు కుండఁగొంపోవుట, కుతికఁబట్టుట మొదలగునవి పాలు త్రాఁగఁబోవు వాని యాత్రమును స్పష్టముగాఁ జూపి, వాని యజ్ఞానమునకు మనల నవ్వించును.

ఈ హాస్యప్రియత్వమునకుఁ జేరినచే వేఙ్కటేశ్వరి యితనియందుఁ గలదు. అందరికిని తెలిసిన సామాన్యవ్యాయమునే గంభీరముఖముతో రెండుపాదములతోఁ జెప్పి, మూడవపాదములో దానిని తలఁపని తలంపుగా క్రొత్త త్రోవకు తటాలునఁజెప్పి చెప్పట. ఉపహాసమున్నయెడల దేహమందు జీర్ణముగాని మలములన్నియు జీర్ణ మగునని వైద్యశాస్త్రము. వేమన్నయు నిట్లే తన పద్యము మొదలుపెట్టెను—

“అ. కూడుఁ బెట్టకున్న కుక్షిలో జఠరాగ్ని
భక్షణంబు చేయుఁ గుక్షిమలము...”

ఈ మాట విన్నవారు ‘ఏమిరా! వేమన్న ఉపవాసచ్ఛేషియే. ఇంతలో తన యభిప్రాయమును మార్చుకొన్నాఁడా? అట్లైన మన శాస్త్రములు బ్రతికినవే!’ యని నంతేషించునంతలోనే పిడుగువలె మూడవపాదము వెడలి పడి నిరాశ చేసినది.

“కూడు విడిచి మలము గుడుచురా యుపవాసి...”

(౧౧౫౭)

దీనిని విని మనసు నొచ్చుకొనువారే యెక్కువయైనను నవ్వఁగల రనికులును కొందఱుండురు. కాని యాక్రిందిపద్యమునువిని నవ్వనివా రుండరు :

“అ. సకలత్రిష్టములను సకల యభ్యంబుల

తలలు గొరుగకున్న ఫలము లేదు.

మంత్రజలముకన్న మంగలిజల మెచ్చు!...”

(౩౭౭౨)

పై కవిత్వాచార, హాస్యము — దీనికి తోడు ఇతని నామము నాంధ్రదేశమున నాచంద్రార్క స్రావిగాఁ జేసినది ఇతనినీతులు. ఇహలోకమున ఇతరులకును, తనకును సౌఖ్యమును గలిగించునని నీతులని మొదలే విన్నివించితిని. కావున ఇతని నీతులును స్వార్థములని పరార్థములని రెండు తెగలగును, తత్త్వవాదము లగువలె ఇతని నీతులకును అనుభవమే మూలముగాని వున్నకములుకావు. కావుననే యవి యుట్టాడును ఇప్పుడును అనేకులన్నట్లు, ఇతనికి వున్నకములు వ్రాయుటకును ఇతరుల కుపన్యసించుటకును మాత్రము కావు. మంచిచెడ్డలను రెంటిని తాను జేసి యుంలితత్త్వమును చక్కఁగా నెఱిగి, యితరులకు బోధించినవాడగుటచే సామాన్య నీతిగంధములలోలేని తీవ్రత యితని పద్యములలోఁ గలదు—

“అ. విన్నవానికన్న కన్నవాడధికుండు

కన్నవారికన్న కలియువాడు...”

(౩౫౨౨)

అను మాట యితని నీతులందును అన్వయించును.

నీతులు పరార్థములని స్వార్థములని రెండు తెఱఁగులంటిని. కాని యనేక

ధర్మశాస్త్రకారుల మతము పరీక్షించిన నన్నియు స్వార్థములే యగును. పరోపకార మెందుకు చేయవలయును? అని యడిగిన నీకు పుణ్యము వచ్చునని వారందురు. పుణ్యమునకు ఫలము ఇహ పర లోకములందు సుఖము. ఇట్లే పరుల కపకారము చేసిన పాపము వచ్చును. ఫలము సరకాదులు. కావున ఇతరులకు సుఖము గలుగజేయుటకు తనకు దానివలన సుఖముగలుగను నాశయు, దుఃఖము కలుగజేయుకుండుటకు తనకు దానివలన దుఃఖము గలుగను భయమును నీతి సామాన్యమునకు మూలముగా మనలో నేర్పడినది. కావున పరార్థనీతులును స్వార్థములే. 'తనవలన ఇతరులు సంతోషించిన తనకు సంతోషము కలుగవలయును. దుఃఖము గలిగిన తాను దుఃఖింపవలయును' అను సుదారభావమును ప్రజలలో వ్యాపింపజేసిన నీతిగ్రంథములు ప్రాచీనులలో సరుదు. ఇట్టి స్వార్థ బుద్ధితోనే వారు మనమైన నీతికార్యము లెన్నో చేసినారనుట సత్యమే. దానిచే సామాన్యముగా జనులలో నిష్పటికంటె నష్టము పరోపకారబుద్ధి యెక్కువగా నుండె ననుటయు నేను మఱచి పోలేదు. కాని తనపనిచే ఇతరులకు గల్గు సుఖమునకంటె తనకు కలుగజొవు సుఖమునందే దృష్టి యెక్కువగా నుండుటచే, ఇట్టిపనులు నిష్కల్మషముగా తృప్తికరముగా నుండవు. ఇట్లు సర్వార్థివారి బిరుదుల నాశించి సత్రములు గట్టించువానికి ఆ బిరుదు లభించిన తరువాత ఆ సత్రము గోడలెప్పుడు పడిపోయినను చింత యక్కరలేదు గదా? ఇట్లే, స్వర్గదా సుఖముల నాశించువారికి, ధర్మశాస్త్రములందే పరోపకారము చేయవలెనని చెప్పబడినదో యదిమాత్రము చేసినఁ జాలును. తక్కిన వక్కరలేదు. అదిగూడ ఎంతసులభము చేసికొనుటకు సాధ్యమో యంతయు చేయుదురు. గోదాసముచేసిన పక్షమున, అది పాలుపిండినను, ఎండినను, మనస్వల్లోకపు త్రోవకడముగానుండు వైతరణి నదీని దాటించుటకై మనకు అక్కడి దివ్యగోవు సిద్ధముగా నిలిచియుండును. కాని గోవులే లేనప్పుడు దానికి బదులు సుష్పదాసము చేయవచ్చునని ధర్మశాస్త్రములే కలవు. సుష్పము లేనప్పుడు వెండికావచ్చును. ఇంతెవెండి యాయుధలయునని నిర్ణయములేదు. ఇన్నాళ్ళపక్షకును రెండవాల రూకయు వెండివే. అదిలేనప్పుడు రెండవాల రాగినానెములు. వానిలో ఒకటి రెండు తగినను బాధలేదు. కట్టకడపట నది యొక బొట్టుదిల్ల క్రిందికి దిగును. కాబట్టి ఈ పద్ధతి ప్రకారము ఒక గోవు వెల ఒక బొట్టు! దానిని దాసమిచ్చినను గోదాసము చేసినట్లే. కాని యాబొట్టును గూడ మూడు దమ్మిడిలుగా పగులగొట్టవచ్చును గదా? మితవ్యయుము కుల ధర్మముగాఁ గల వైశ్యశ్రామణి యొకఁడు అది మఱచిపోలేదు. కనుక అతఁడు తాను గట్టించిన సత్రములో బోజనమైన తరువాత బ్రాహ్మణులకు తప్పక నిర్వమును తాంబూలములో ఒకదమ్మిడిపెట్టి 'సుష్పపుష్పక్షణ' సమర్పించుచున్నాడనుట యెఱుఁగుదును! కాబట్టి యిట్టి స్వార్థమైన పరోపకారములలో ఫలయెక్కువ యుండదని చెప్పబడినది.

వేమన పరార్థ నీతులందు ఈ స్వార్థదృష్టి చాల తక్కువ. 'ఇంచుకంతబోస మీశ్వరార్పణమన్న పుణ్యలోకమునకుఁ బోవునతఁడు' (34౮). ఇత్యాదిగా నొకటి రెండుమాటలు చెప్పినను మొత్తముమీఁద లంచమానపెట్టియో, భయపెట్టియో, పరోపకారము చేయించుట కతనికిష్టములేదు. పుణ్యము, పాపము అను భావములు మనుష్యులు కల్పించుకొన్నవే కాని దేవుఁడు చేసినది కాదని యితనిమతము—

“అ. మేనమామబిడ్డ మెరసి పెండ్లామాయె

అరవలందు చెల్లెలాయెనదియు,

వలసిన వుణ్ణంబు వలదన్న దోషంబు...” (ఓ.లై., ౧౩-౪-౧౦)

మనుష్యులకు సహజముగా ఇతరుల దుఃఖమునకు దుఃఖించుట, సుఖము సంతోషించుట, యను నుదారగుణములును గలవు. కావున అట్టి దుఃఖమును “ట్టి సంతోషమును గలిగించుటచే తనకుఁగలుగు సంతోషమే పరోపకారమందలి హర్షము. ఇదిగూడ స్వార్థమేకదా యను సూక్ష్మతార్కికుల వాదముతో మనకు కదు.

ఇట్టి పరార్థ కార్యములలో వేమన్న కెక్కువ యభిమతమైనది ఔదార్యము. పులు తన్ను యాచించుటకు ముందే దానముచేసినవాడే దాతయని యితని ప్రాయము. ఈ విషయ మందితఁడు అతివాదియని వెనుకనే విస్తరించితని ? కావుననే యతనికి లోభివారిమీఁద చాల అసహ్యము వుట్టినది. సాధ్యమైనచో చమందలి లోభులనెల్ల పట్టించినను పాపము లేదని యితఁడు తలచి న్నది. వారిని చంపుట కితనిమందు—

“అ. లోభివాని జంప లోకంబు లోపల

మందుపలదు, వెఱుమతము గలదు,

పైక మడిగిసంత భగ్గునఁబడి చచ్చు...”

(3౪౦౦)

ఇంత యసహ్యమునందును హాస్యములేకపోలేదు. ఇంకను వినుఁడు :

“అ. పినిసివాని యింటఁ దీనుఁగు వెడలిస

కట్టె కోలలకును కానులిచ్చి

వెచ్చమాయె ననుచు వెక్కివెక్కియ్యరా...”

(౪౫౨౬)

ఇంత యుదారబుద్ధియున్నను వేమన్నకు పాత్రాపాత్రవివేకము లేకపోలేదు. మునున కెవఁడు పాత్రము అని నిర్ణయించు నప్పుడు ఇతనికి కులము, జాతి, వయసు వానిమాట యట్లుండనిండు, గుణముగూడ సక్కురలేదు. ముఖ్యమైనది సత్యము. అదియున్న తక్కిన దేమున్నను లేకున్నను అతఁడు పాత్రమే...

“అ. దోనకారియైన దూసరికాడైన

పగతుడైన వేదబాహ్యుడైన

పట్టలేని పేదవాని కీఁదగు నీవి

ధనికునకు నొసంగఁదగుదు వేమ”

(౫౦౯౫)

అన్నదానమునుగూర్చి యితని మతము మొదలె యెఱిగితిమి. దీనికి వివాద కన్యాదానముపై నితని కభిమానమెక్కువ. స్త్రీప్రజ యిప్పటికంటె పూర్వ కాలమందు తక్కువయని కానపడుచున్నది. మతీయు బలవంతులగు మనవారు బుద్ధులు బహువత్సరము నాశయించి యుండిరి. కావుననే యా కాలమందు గవారు పెండ్లివైదు కష్టముల కథలు పూర్వకాలపు వారిష్టమును వింతగా ఘోషించు. అప్పటి పెండ్లి కన్యాదానము. ఇప్పుడది పరదానముగా పరిణమించి యి—అనగా, పరదక్షిణలు మొదలగునవి యపేక్షింపక ధర్మబుద్ధితో పెండ్లిచేసి పు వారికి; లేనివారికి పరవిక్రయమే. ధర్మశాస్త్రములు వ్రాయుకాలము పోయినది నీ లేకున్న, ఏమియు పరదక్షిణ లాశింపక పేదల యింటిపిల్లను పెండ్లి చేసికొన్న రికి జన్మాంతరమందు త్రిలోకాధిపత్యము వచ్చుననియు, పరదక్షిణ లీయలేదని కన్పరించువారికి ఆ చంద్రార్కము అన్ని నరకబాధలును ఏక కాలమునఁ

గలుగుచుండు ననియును, నే నిప్పుడు శాస్త్రములు వ్రాసి పరాశరుల పేరు పె-
యుందును. ఇప్పటి యాడుబిడ్డల తండ్రుల కష్టమును, కొడుకులుగన్న తండ్రుల
కొవ్వను, చేవుడు చూచుచున్నవాడేని నేను ధర్మశాస్త్రము వ్రాసినను వ్రాయ
కున్నను పై ఫలములతఁడు తప్పక యియ్యవలసి యున్నది. వేమన కాలమందీర్తి
విపరీతముగా నుండెను. ఐశ్వర్యవంతు లెట్లో తమయిండ్లకు భార్యలను కొండ్రు
తెచ్చుకొనుచుండిరి. కాని పేదలకు పెండ్లియగుట కష్టముగా నుండెను. కావుననే
యా దాసముగూడ ధనవంతులకు చేయరాదనియు, పేదలకే చేయవలయుననియు
వేమన శాసించెను. ఇట్లుచేయుట ధర్మమే కాదు, ఇందుచే నుభయును గలదు—

“ఆ. కలిమిజూచి యియ్యఁగాయమిచ్చినట్లు

నమునకియ్య నదియు నరనతనము

పేదకిచ్చుమనువు పెనవేసినట్లుండు...”

(౯౦౮)

నిజముగా పరుల కుపకరింపవలె నను జ్ఞానమున్నవానికి పరులను పీడింప
రాదను భావము వెంటనే యుండును. ఈ యహింసా ప్రతముపై వేమన్నకు చాలప్రితి:

“ఆ. జీవి జీవిజంప శివుని జంపుటె యగు

జీవుడరని తెలియ శివుడె కాడె...”

(౧౬౨౫)

కావుననే యితఁడు యజ్ఞకర్మములను చాల నిందించెను. స్పష్టముగా హింస
కానవచ్చుచున్న ఈ యజ్ఞములను జైనులు, బౌద్ధులు మొదలుగా నందఱునకీ,
మొదటినుండియు ఖండించిరి—

“యువం కృత్వా పశూనీ హత్వాస్పృత్వారుదీర కర్మమమ్
యద్యేవం గమ్యతే స్వర్గే సరకే కేన గమ్యతే!” *

(తిలక మంజరి, వీరిక, పు. ౪)

అని ధనపాలకవి యజచెను. చెదిక కర్మము లందు శ్రద్ధాభక్తులుగల బ్రాహ్మ
ణులలోనే మాధ్యులు ప్రత్యక్షముగా పశువును జంపుట వదలి, పిండితో పశువును
జేసి కార్యము నెజవేర్చుచు, అహింసాధర్మమున తక్కినవారికంటె నొకమెట్లు
ముందుపడిరి. శ్రీవైష్ణవులలో తెంగలవారు యజ్ఞము లనాపశ్యకములని త్రోసి
వైచిరి. తక్కినవారిలో యజ్ఞములు చేయువారే యపురూపమైనారు. కాని
శాస్త్రమునకేమో యజ్ఞములలోని హింస హింసకాదని చెప్పకొనుచున్నారు. వేమన్న
కీ హింసమాత్రమే కాదు. తన శత్రువును గూడ హింసించుట కిష్టములేదు—

“ఆ. చంపదగినయట్టి శత్రువు తనచేత

చిక్కెనని కిడు చేయరాదు,

హింసగ హేలుచేసి హమ్మనుటే చాలు...”

(౧౪౯౪)

నిజమే. శత్రుత్వము చాపవలయునెకాని, శత్రువు చాపవలయునని కోరుట
యన్యాయము గదా? ప్రకృతము మనుష్యు లింతదూరము అహింసాప్రతమును
పాలింపఁజాలరు కాని, యెవఁ డిట్లు చెప్పెనో యతని పేరనే గొట్టెలు, బట్టెలు బలి
యిచ్చుటవైసను. నిలుపఁ బ్రయత్నించుట వేమనయందలి యభిమానము గలవారి
కెల్ల ముఖ్యధర్మ మనుటలో నందెహము లేదుగదా!

ఇతని స్వాధీనీతులలో స్వానుభవము, వివేకము ఇంకను ఎక్కువగాఁ గాన

* యాహింసయనాటి, పశువులనుజంపి, నెట్టిబుడదను గల్గించి ఇందుచే
స్వర్గమునకుఁ బోగలమేని నరకమునకిరత బోషవాఁ డెవఁడు?—అని శాస్త్రర్యము.

మనుష్యుల కిలోకమందు నెమ్మదిగా బ్రదుకుట కావశ్యకములగు ఓర్పు, మొదలగు గుణముల నివి బోధించుచు, సందఱికిని ప్రియములుగా చూడుడు : శౌర్యము మంచిదే కాని, యిది సమానుల విషయమందు పనికివచ్చును. తనకంటె దుర్బలులైన వారియెడల శౌర్యమును జూపుట యే యని యంద అంగీకరింతురు. తనకన్న బలవంతులయెడ ప్రయోగించి ని జూచి 'బల' యని మెచ్చుకొనువారు కొందఱున్నను అది యవివేక యొక్కవ. వేమనయు నీ వివేకుల గుంపులో చేరినవాడే—

అ. ఎదుటి తనబలంబు లెంచుకో నేరక
దీకొని చలముననెదిర్చి నేని
ఎలుగు దివిటిసేవ కేర్పడు చందంబు..." (౬౪౬)

ఆ. అనువుగానిచోట నధికులమనరాదు,
కొంచెముండు బెల్ల కొదువగాదు,
కొండ యద్ద మందు కొంచెమైయుండదా?... (౧౨౮)
ట్లే యితరుఁ డెవఁడైనను, తన్ను దండించినయెడల సహింపక తిరుగఁబడు శౌర్యముగానే తోపవచ్చునుగాని, అట్లు దండించుటవలన తనకు మేలేయగు సహించుకొని యుండుటయే వివేకమని వేమన్న మతము—

అ. చాకి కోక లుదికి చీకాకుపడఁ జేసి
మైలఁ దీసి లెన్న మడిచినట్లు
బుద్ధిఁ జెప్పవాఁడు గ్రుద్దితే నేమయా?... (౧౫౦౨)
పై రెండు విధముల నీతులను సాక్షాత్తుగాఁ జెప్పట యొక తీరు. వాని చుటచేతను, విడుచుటచేతను గలుగు ప్రాపంచికస్థితులను ఉన్నదున్నట్లుగాఁ జూచుముగా పై నీతులను వ్యంజింపఁజేయుట యంతకన్న బలవంతమైన మార్గము. వేమన కిమార్గమం దాశ యొక్కవ. శక్తియు నెక్కువ. దు :

అ. ఆలి మాటలు విని అన్నదమ్ముల రోసి
వేఱ పోవువాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు
కుక్కతోతబట్టి గోదావరీదునా?... (౨౯౮)
స్పష్టముగా జెప్పట యొక విధము. ఈ క్రింది దంతకన్న బలవంతమైన మార్గము :

అ. అలివంకవారు అప్రబంధువులైరి
తల్లివంకవారు తగినపాటి,
తండ్రివంకవారు దాయాది పగవారు..." (3౦౦)
ఇట్లే ప్రపంచమందు పలుకుబడి, మర్యాద సంపాదించుటకు తక్కిన యన్నిటి నవ్యము ముఖ్యము గావున, దానిని సంపాదింపుఁడని స్పష్టముగా జెప్పట ఈ క్రింది పద్యమునందలి వస్తుస్థితకథనము ఎక్కువ వలకారి :

అ. కులము గలుగువారు గోత్రంబు గలవారు
విద్యచేత విజ్ఞప్తిగవారు,
పనికి గల్గువాని బానిసకొడుకులు..." (౧౧౩౮)
ఇట్టి మఱిరెండు పద్యములు :

“అ. పనస తొనలకన్న పంచదారలకన్న
జుంటితేనెకన్న జున్నుకన్న
చెఱుకురనముకన్న చెలిమాట తివురా...”

(౨)

“అ. జారపురుషునకును జాజిహ్నులతోడ
పాన్పు వేయునయ్య ప్రాతలంజ,
సొంతమగవిడిచి చింతనివ్వలు చల్లు...”

(౧౫౯౬)

మఱియు, వట్టి యుపమానములనే చెప్పి, విషయము చెప్పక, వ్యంజింపఁ
జేయుట యితని యింకొక విచిత్రమార్గము—

“అ. తిరుమలకును బోవఁ దురక దాసరి గాఁడు;
కాశికేగఁ బండి గజము గాదు,
కుక్క సింగమగునె గోదావరికిఁ బోవ...”

(౧౯౪౪)

“అ. పాట్లకాయ రాయి పాడుగు త్రాటనుగట్ట
లిలతోడ వంకలేక పెరుగు,
కుక్కతోఁగఁగట్టఁ గుదురునా చక్కగా...”

(౨౬౧౫)

ఇట్లు ధర్మము, తత్త్వము, నీతి, పరమత ఖండనము మొదలగు నే
విషయములు చెప్పినను ఇతని పద్యములందు అసన్యసాధారణమైన సారశ్యము,
దాదాశత, చెక్కడపు పని, నిర్లక్ష్యము మొదలగు కవితాగుణములు నిండి
యుండును. ఇతని యే పద్యమును విన్నను నిలిచి తటాలున ఆప్రక్క తిరిగి
యొకమాటైన చూడకుండుటకు తెలుఁగు మాటలాడువాని కెప్పునికిని సాధ్యముగాదు.
ఈ యాకర్షణశక్తి యితనియందు దుస్సంత తక్కినవా రెవరియందును గానరాదు.
తాను జెప్పమాట యితరుల హృదయమునందు పడి జారిపోక యందే యంటుకొను
నట్లు చేయుటయే కవి కితరుల యందు లేని భగవద్భక్తమైన శక్తి. దానికి పరమగులై
తక్కిన నహృదయులందఱును ఇట్టిదని చెప్పరాని యొక యానంద మనుభవింప
వలయుననుట నృప్తినిద్రమగు అనిర్వచనీయ రహస్యములలో నొకటి. కాని యా
నహృదయత్వముగూడ కొంతవఱకు సహజమైన శక్తి. స్వాభావికముగా కవిత్వము,
సంగీతము మొదలగు కళలయందు పురుచి లేనివారెందఱో కలరు. ఆ సహజమగు
నహృదయత్వమును చదువు, వివేకము, అభ్యాసము వీనిచే తగిన త్రోవలో వృద్ధి
బొందించుకొని వాసనాపరిపక్వబుద్ధుల మైతిమేని, యొక్కవ యానందమనుభవింపఁ
గల్గుదుము. అట్లుగాక, నీతి, మతము, నాగరకత, ప్రాచీననిధాంతములు, మనకన్న
బలవంతులగువారి రాష్ట్రాంతములు మొదలగు వానికి లోబడి తప్ప త్రోవలో దానిని
బోనిచ్చితిమేని యనేక మహాకవుల కవిత్వము మనపాలి కున్నను లేనట్లే యుగను.

ఇదివఱకును కవిత్వమేది యను చర్చ పచ్చినప్పుడు మనము సంస్కృత
పండితుల నులోచనములు వేసికొనియే చూచి నిర్ణయించుచుంటిమి. ఇప్పు డింగ్లీషు
వారి దుర్బినుతో చూచుచున్నాము. వారేది కవిత్వమనిరో మనము నదియే కవిత్వ
మనుచున్నాము. కాదన్నది కాదనుచున్నాము. ఇంతేకాని మన యనుభవములు
మనము నమ్మి నిధాంతము చేయుచుండలేదు. చదువుకొన్నవారిలో మొట్టమొదట
వేమన్న పద్యముల గొప్పతనమును గుర్తించినవాఁడు బ్రౌనుదొర. కాని యతఁడును,
ఇవి క్రొత్తగా తెలుఁగు నేర్చుకొను దేశాంతరమువారికి పనికివచ్చునే కాని, వీనిలో
పురాణముల ప్రామాణ్యముగాని, ప్రబంధకవుల ప్రాధిమ్యముగాని లేదనియే చెప్పెను.*

‘రువాతివాడు కాంబెలు దొర. క్రైస్తవమత ప్రచారమే పరమార్థముగాఁగల
 తఁడు హిందువుల దంభాచారములను దిట్టుటకే వేమన పద్యముల నుపయోగించు
 గుట్టున్నదికాని యతని కవిత్వమందంత యభిమానముఁ జూపలేదు. ఇంక
 ఎమన్న కవియని మనవా రనుకొలేదు. పాశ్చాత్యులు సిపారసు చేయనులేదు.
 కావున తెలుఁగువారిలో చదువుకొన్న పండితు లనేకు లింకను వేమన పద్యముల
 కవిత్వపు విలువను గమనింపకయే యున్నారు.

ఎట్లు గమనింపఁగలరు? వేమన పద్యము తెక్కిన పెద్దనింహసనము ‘మాక్స్
 మిల్లన్’ గారి మూడవ ‘రీడరు’ కాలేజీలలోఁగాని, హైస్కూళ్ళలోఁగాని తెలుఁగు
 విద్యార్థులు వాని మొగముఁ జూచుట కవకాశమిచ్చిన పాపమున నెవరైనఁ బోయి
 నారా? పాఠ్యపుస్తకములను నిర్ణయించువా రందఱును ఇంకను తెలుఁగు పండితుని
 నిమంటుజ్ఞానమును పరీక్షింపఁ జూచుచున్నారేగాని, శిష్యుల మనోవికాసముపై దృష్టి
 గలవా రవురూపము. కావ్యములను పాఠము చెప్పట యనఁగా శిష్యునకు తెలియని
 పదముల కర్థము చెప్పటయే యని యిప్పటికిని అనేకుల తలంపు. కాని కవి
 యొక్క భావములు, అభిప్రాయములు, శైలి మొదలగు వానినిగూర్చి చర్చించి
 తెలుపనక్కరలేదా?

ఇదిగాక యిప్పటి పాఠశాలలలో శుద్ధ సంస్కృత పద్ధతిని ఇంగ్లీషు పద్ధతిని
 అవలంబించి వ్రాసిన పురాణములు, ప్రబంధములు, నాటకములు, నవలలు,
 మొదలగు వానిని నియమింతురుగదా! వానిలో ననేకములు వాతలే కాని వ్రాతలు
 కావు. ఈ రెండును ఎఱుఁగని శుద్ధమగు తెలుఁగుకవిత్వ మొకటి యున్నదిగదా?
 దానిని తెలుఁగు విద్యార్థు లెఱుఁగవలదా? వేమన్నది ఇట్టి యచ్చతెనుఁగు కవిత్వ
 మనుట తెలుఁగువారందఱెఱుఁగుదురు. దీనికి పైపురాణప్రబంధముల కిచ్చు
 గౌరవ మీయలేకున్న మానెనుగాని, తలతోకలేని నవలలు, నాటకములు మొదలగు
 వానితో సమానముగానైనను మన్నింపలేకపోయితమేని మన తెలుఁగుగాని తెలివిగాని
 యెందుకు తరమైనది? ఇతనిలో అవశబ్దములు గలవు గావున పాఠశాలలకు తరము
 గాదని యందులేని, పూర్వకాలమువారి వ్రాతలన్నియు సుశబ్దములే యనుకొందము.
 పోనిండు. కాని ఆధునికులచే వ్రాయఁబడి పాఠ్యపుస్తకములుగా నియమింపఁబడిన
 గ్రంథములలో అవశబ్దములు లేనివి పది కొక్కటి చూపఁగలరా? మఱియు
 తెలుఁగువంటి బ్రదికియుండు భాషలలో ‘ఇవే యవశబ్దములు, ఇవే సుశబ్దములు’
 అని నికరముగా, శాశ్వతముగా నిర్ణయించుటకుఁ బూనుకొనుట పట్టి వెజ్ఞియని
 యిన్నాళ్ళకును తెలిసికొనలేకపోవుట మన తప్పుగదా?

నిజము చూడఁబోయిన కారణ మిదికాదు. రహస్యము వేఱు. మనము
 సంప్రదాయమునకు దాసులము. దానిని మార్చుకొను శక్తి మనలో ననేకులకు
 లేదు. వేమన పద్యములు పెద్దతరగతుల విద్యార్థులకు చదువ నియమించు
 సంప్రదాయము ఇదివరకు లేదు. “అది లేకయే ప్రపంచము జరుగుచున్నదే;
 పరీక్షలలో విద్యార్థులు ‘ప్యాసు’ అగుచున్నారు; ఈ క్రొత్త సంప్రదాయము లేల?
 ఉన్నట్లుండనిత్తము” — అనుటయే మన యిప్పటి స్థితి. ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు
 వారు ఈ విషయమున ముందంజవేసి యట్టి సంప్రదాయమును గల్పించిరేని
 శిష్యులకు హృదయోల్లాసము గల్గించినవా రగుదురు. తామును స్వధర్మమును
 నిర్వర్తించి ధన్యులగుదురు.